

Teatru
Molière

Cuprins

Avarul – în românește, de *Alexandru Kirițescu*

Domnul de Pourceaugnac – în românește de *Tudor Arghezi*

Burghezul gentilom – în românește, de *Victor Eftimiu*

Vicleniile lui Scapin – în românește, de *Aurel Baranga*

Contesa de Escarbagnas – în românește, de *Elena Davidescu*

Femeile savante – în românește, de *Nina Cassian*

Bolnavul închipuit – în românește, de *Tudor Bogdan și Ștefan Crudu*

Editura de stat pentru literatură și artă
București 1958

Avarul

Comedie în cinci acte, în proză
1668

În românește de Alexandru Kirițescu

Comedia Avarul a fost reprezentată la 9 septembrie 1668 pe scena de la Palais-Royal. Reluând motivul din Aulularia lui Plaut, e poate comedia cea mai socială a marelui clasic, prin care pătrundem în interiorul unei familii burgheze din a doua jumătate a veacului al XVII-lea, îi aflăm moravurile și vicisitudinile. Figura centrală, care le domină pe toate, este, evident, cea a lui Harpagon, personaj complex, stăpânit de o zgârcenie nemaipomenită și de un egoism pe cât de odios, pe atât de ridicol.

În jurul său, evoluează cele două perechi de îndrăgostiți – Élise și Valère, Mariane și Cléante– destul de convenționali prin atitudine și limbaj. Mult mai pitorești, mai reliefați sunt La Flèche, valetul lui Cléante, și mai cu seamă jupânul Jacques, bucătarul și vizitiul avarului.

Piesă în proză, Avarul nu s-a bucurat de un mare succes în fața publicului din 1668, obișnuit cu comediile în versuri. În repertoriul molieresc, Avarul se numără, însă, printre piesele cele mai deseori reprezentate (peste două mii de spectacole din 1680 și până azi).

Prima ediție datează din 1669.

Persoanele

Harpagon – tatăl lui Cléante și al Élisei, îndrăgostit de Mariane

Cléante – fiul lui Harpagon, iubitul Mariane

Élise – fiica lui Harpagon, îndrăgostită de Valère

Valère – fiul lui Anselme, îndrăgostit de Élise

Mariane – îndrăgostită de Cléante și iubită de Harpagon

Anselme – tatăl lui Valère și al Mariane

Frosine - mijlocitoare

Jupânul Simon – zaraf

Jupânul Jacques – bucătar și vizitiu al lui Harpagon

La Flèche – servitorul lui Cléante

Jupâneasa Claude – slujitoare la Harpagon

Brindavoine | lachei la Harpagon

La Merluce |

Comisarul și Ajutorul său

Acțiunea se petrece la Paris.

Actul I

Scena 1

Valère, Élise

Valère

Cum, fermecătoare Élise, ai rămas pe gânduri după ce ai binevoit să mă încredințezi, cu atâta duioșie, de statornicia simțămintelor dumitale? Când eu tresalt de bucurie, dumneata suspini? Nu cumva îți pare rău că mă vezi fericit? Sau te căiești cumva de legământul pe care înflăcărarea mea te va sili poate să-l ții?

Élise

Nu, Valère, n-are nici un rost să-mi pară rău de ce am făcut pentru dumneata. Mă simt mișcată de o atât de dulce pornire, și n-am nici măcar puterea să doresc un alt deznodământ. Dar, ca să vorbim deschis, izbânda dumitale mă umple de neliniște și tare mă tem că te iubesc mai mult decât s-ar cuveni.

Valère

Ce teamă ar putea micșora darul pe care mi-l hărăzești?

Élise

Vai, o mie de lucruri în același timp: mânia unui tată, muștrările familiei, gura lumii – dar mai vârtos ca orice, Valère, o schimbare în inima dumitale și acea ticăloasă nepăsare cu care, mai totdeauna, bărbații răsplătesc dovezile prea înflăcărare de dragoste curată.

Valère

Mă nedreptățești atunci când mă judeci după alții. Bănuiește-mă de orice, Élise, dar nu și de ceea ce-ți datorez. Te iubesc prea mult și dragostea ce-ți port va dăinui cât viața mea.

Élise

O, Valère, toți vorbiți la fel! Toți bărbații vă asemenați prin vorbe și numai faptele vă arată deosebiți.

Valère

Dacă numai faptele au darul să arate ceea ce suntem cu adevărat, așteaptă cel puțin să mă judeci după ele și nu-mi căuta vini în teama dumitale întemeiată doar pe închipuiri nedrepte, nu mă ucide – te rog din suflet – sub loviturile unei bănuieli care mă jignește și dă-mi răgaz să te încredințez, prin mii și mii de dovezi, de sinceritatea patimii mele.

Élise

Vai, ce lesne te lași furată de făptura pe care o iubești! Da, Valère, socot că inima dumitale nu e în stare să mă amăgească. Cred că mă iubești cu o dragoste fără fățarnicie și că-mi vei fi credincios, iar din toate neliniștile mele nu păstrez decât teama de muștrările pe care o să le primesc.

Valère

Dar pentru ce, oare, atâta neliniște?

Élise

Nu m-aș teme de nimic, dacă toată lumea te-ar vedea cu ochii cu care te văd eu, fiindcă în făptura dumitale, eu găsesc toate îndreptățirile pentru cele ce am să fac pentru dumneata. Inima mea nu găsește altă apărare, decât în frumoasele dumitale însușiri, întărite cu recunoștința prin care cerul mă leagă de dumneata. Nu e ceas în care să nu-mi vină în minte primejdia neprevăzută care ne-a pus față în față – mărinimia uimitoare care te-a îndemnat să-ți pui în joc viața, ca să o scapi pe a mea de furia valurilor, duioșia cu care m-ai îngrijit după ce m-ai scos la mal și prinosul mereu înnoit al unei iubiri atât de înflăcărare, încât nici vremea, nici împotrivirile n-au slăbit-o și, uitând pentru mine patrie și familie¹, te-ai așezat în locurile acestea, de dragul meu te-ai ascuns sub o înfățișare de împrumut, până a primi să devii servitorul tatălui meu. Fără îndoială că toate acestea capătă în ochii mei un preț minunat și îndestulător, pentru a îndreptăți legământul la care am consimțit.

¹ Valère e gentilom napolitan, cum se va vedea din deznodământul piesei (V, 5).

Dar nu și pentru alții, și tare mă tem că nu voi dobândi încuviințarea lor.

Valère

În tot ce mi-ai spus, eu văd că numai prin dragostea mea mă voi dovedi vrednic de dumneata, iar cât despre temerile ce ai, găsesc că tatăl dumitale face tot ce poate, pentru ca lumea să-ți dea dreptate. Zgârcenia lui nemăsurată, ca și traiul de lipsuri pe care îl duce cu copiii săi pot îndreptăți întâmplări și mai ciudate. Iartă-mă, încântătoare Élise, dacă vorbesc în felul ăsta în fața dumitale, dar știi foarte bine că despre tatăl dumitale nu pot rosti cuvinte de laudă. Oricum, nădăjduiesc că o să-mi regăsesc odată părinții și nu ne va trebui prea multă silință ca să-i câștigăm de partea noastră. Aștept vești de la ai mei cu nerăbdare, iar dacă întârzie prea mult, mă duc să-i caut.

Élise

Te rog, Valère, nu te clinti de aici, silește-te mai curând să trezești în cugetul tatălui meu o părere bună despre dumneata.

Valère

Ai văzut strădaniile mele – ca și iscusitele dibăcii pe care le-am folosit ca să mă primească în slujba sa, sub ce mască prevenitoare și blândă m-am ascuns, ca să-i fiu pe plac și ce comedie joc cu el în fiecare zi, ca să-i intru cât de cât în voie. Am izbutit până acum de minune, încât am ajuns la convingerea că, pentru a place semenilor tăi, cea mai nimerită cale este să te împopoțonezi în ochii lor cu propriile lor slăbiciuni, să te potrivești cu ei în păreri, să le măgulești cusururile și să te arăți încântat de tot ce făptuiesc. Trebuie să treci fără teamă marginile lingușirii, fiindcă orice obrăznicie, ca și orice negliobie sunt înghițite cu plăcere, atunci când te pricepi să le dichisești cu laude. Sinceritatea mea cam suferă din pricina meseriei pe care-o fac. Dar când ai nevoie de oameni, constrâns ești să-ți croiești ghidul pe măsura lor, și cum nu e alt mijloc să ți-i câștigi, vina nu e a celor care lingușesc, ci a celor ce vor să fie lingușiți.

Élise

De ce nu încerci atunci să câștigi și încrederea fratelui meu, dacă se întâmplă ca slujitoarea¹ să-i dezvăluie taina noastră?

Valère

Nu-i poți câștiga și pe unul și pe celălalt – firea tatălui și a fiului sunt atât de deosebite, că este greu să întrebuințezi în același timp mijloace la fel. Dumneata, însă, ar trebui să te folosești de dragostea pe care ți-o arată fratele dumitale, pentru a-l atrage de partea noastră. Uite-l că vine. Eu mă duc. Folosește-te de prilejul acesta pentru a-i vorbi, dar nu-i dezvălui din taina noastră decât aceea ce vei socoti potrivit.

Élise

Nu știu dacă voi avea puterea să-i fac vreo destăinuire.

Scena 2

Cléante, Élise

Cléante

Sunt bucuros că te găsesc singură, surioară, fiindcă ardeam de nerăbdare să-ți mărturisesc o taină.

Élise

Sunt gata să te ascult, frate. Ce ai să-mi spui?

Cléante

Atâtea lucruri, surioară, dar toate învelite în același cuvânt: iubirea!

Élise

Iubești, va să zică?

¹ Claude, slujitoarea lui Harpagon.

Cléante

Iubesc. Dar înainte de-a porni mai departe, știu că atârni de un tată și că numele de fiu mă supune voinței lui. Că nu se cuvine să ne dăruim inima, fără învoirea celor cărora le datorăm viața – că cerul i-a făcut stăpânii simțirii noastre, și nu se cade să-i urmăm îndemnul decât cu învoirea lor – că ei, nefiind rătăciți de o năvalnică văpaie, sunt în măsură să se înșele mai puțin decât noi și să vadă mai limpede ceea ce ne trebuie – că e mai potrivit să credem în lumina înțelepciunii lor, decât în orbirea patimii noastre și că avântul tinereții ne îmbrânțește adeseori spre dezamăgiri triste. Spun astea, dragă surioară, pentru ca să nu fii silită să mi le spui tu, deoarece, la urma urmei, dragostea mea nu ascultă de nimeni, așa că te rog să nu-mi faci muștrări.

Élise

Te-ai legat, într-un fel oarecare, frate, de aceea pe care o iubești?

Cléante

Nu încă. Dar sunt hotărât și te rog încă o dată, stăruitor, să nu întrebuițezi nici un mijloc pentru a mă abate din drum.

Élise

Îți par, frate, o făptură atât de nesăbuită?

Cléante

Nu, surioară, dar tu nu iubești, și n-ai încercat duioasa stăpânire pe care dragostea o pune pe inimile noastre, așa că mă tem de cuminenția ta.

Élise

Vai, să nu vorbim de cuminenție, dragă frate! Nu se dovedește om care să nu fi avut o slăbiciune, măcar o dată în viață și, dacă ți-aș deschide inima, ai vedea poate că nu sunt mai cuminte ca tine.

Cléante

Dea cerul atunci ca și inima ta, la fel cu a mea...

Élise

Să vorbim întâi de frământările tale. Cine este făptura pe care o iubești?

Cléante

O tânără care s-a mutat de curând pe strada noastră, și care e parcă ursită să inspire dragoste oricui o vede. Natura n-a făurit ceva mai fermecător și m-am simțit robul ei de cum am zărit-o. O cheamă Mariane și trăiește sub ocrotirea unei mame cumsecade, dar mereu bolnavă și pentru care fata simte o iubire ce nu se poate închipui. Îi umblă în voie, o mângâie, o scoate la plimbare, cu o grijă duioasă ce nu-i chip să nu-ți meargă la inimă. E o încântare s-o privești cu ce dibăcie îndeplinește totul, și, în fiecare mișcare a ei, descoperi mii de farmece – apoi, o dulceață care te vrăjește, o bunătate, o nevinovăție de înger – o... o... Ah, surioară, aș dori s-o vezi...

Élise

O văd limpede, frate, după cum mi-o zugrăvești, și îmi dau seama că e întocmai, din moment ce o iubești.

Cléante

Am aflat pe ascuns că nu prea trăiesc în larg și că tot avutul lor izbutește cu greutate să împlinească nevoile pe care le au. Îți dai seama, surioară, ce bucurie simți atunci când poți veni în ajutorul ființei iubite, când poți ușura cu dibăcie greutățile pe care le îndură o familie plină de virtute? Dar în același timp, pricepi suferința pe care o încerc, văzând că din pricina zgârceniei tatălui nostru, mi-e cu neputință să gust bucuria de care ți-am pomenit, aceea de a-i dovedi frumoasei mele cu ce patimă o iubesc?

Élise

Îmi închipui, frate, cât de chinuit trebuie să fii.

Cléante

Ah, surioară, nimeni nu-și poate închipui! Fiindcă ce poate fi mai cumplit ca strașnica zgârcenie de care suntem striviți, ca și neobișnuita lipsă care ne sugrumă? Ce folos că o să avem bani, dar când? Când nu vom mai fi tineri, pentru a ne bucura de ei? Și în schimb, azi, pentru nevoile mele, sunt silit să mă împrumut în dreapta și în stânga, și întocmai ca și tine, numai datorită îngăduinței negustorilor, izbutesc să mă îmbrac ca lumea? Ți-am vorbit de toate astea, surioară, în nădejdea că mă vei ajuta să aflu ce gânduri nutrește tatăl nostru privitor la simțămintele ce mă frământă. Dacă va fi însă potrivit, plec din locurile acestea cu fermecătoarea faptură pe care o iubesc și cerul ne va hărăzi amândurora noroc. Până atunci, însă, caut pretutindeni bani de împrumut. Dar dacă la fel se petrec lucrurile și cu tine, surioară iubită, iar tatăl nostru se împotrivește deopotrivă, atunci îl părăsim amândoi – scăpăm de robia în care de atâta vreme ne ține înlănțuiți nesuferita lui zgârcenie.

Élise

Drept e că pe zi ce trece, ne dă noi prilejuri s-o plângem cu și mai amarnică durere pe buna noastră mamă.

Cléante

Îi aud glasul. Haidem în altă parte, unde să ne împărtășim gândurile; pe urmă, ne unim puterile, spre a-i frânge strășnicia.

Scena 3

Harpagon, La Flèche

Harpagon

Pleacă de-aici și să nu-ți mai aud gura! Te dau afară, sămânță afurisită de tâlhar, bun de atârnat în spânzurătoare!

La Flèche

(aparte)

N-am pomenit mai afurisit zgriptoroi ca blestematul ăsta de bătrân și mă gândesc, că fără doar și poate are pe dracu-n el!

Harpagon

Ce mormăi acolo?

La Flèche

Pentru ce mă goniți?

Harpagon

Mai îndrăznești să mă și întrebi, împielitătule? Ieși, că te fac fărâme!

La Flèche

Ce rău v-am făcut?

Harpagon

Ce mi-ai făcut, ce nu mi-ai făcut, piei din ochii mei!

La Flèche

Stăpâne, fiul dumneavoastră mi-a poruncit să-l aștept aici.

Harpagon

Du-te și-l așteaptă în stradă, și să nu mai pui piciorul în casa mea. Să nu te mai văd înfipt ca un proțap, luând aminte la tot ce se petrece aici, folosind în dauna mea tot ce vezi și auzi. M-am săturat să am mereu în preajma mea o iscoadă și un vânzător, ai cărui ochi blestemați îmi urmăresc orice mișcare, îmi cântăresc avutul și cotrobăie prin toate colțurile, căutând ce mai e de furat.

La Flèche

Cum naiba ar putea cineva să vă fure? Pe dumneavoastră, care încuiați tot și faceți de strajă ziua și noaptea?

Harpagon

Încui ce-mi place și fac de strajă fiindcă așa vreau eu! Ia te uită, iscoada, cum a băgat de seamă tot ce faci (*Aparte*) Tremur de frică să nu-mi fi dibuit banii! (*Tare*) Ai fi în stare să umpli orașul că am bani ascunși!

La Flèche

Va să zică, aveți bani ascunși?

Harpagon

Nu, pungașule, n-am spus asta! (*Aparte*) Îmi vine să turbez! (*Tare*) Am spus că afurisit cum ești, o să dai sfoară că am bani.

La Flèche

Ei, stăpâne, fie că ai, fie că n-ai – nouă nu ne ține nici cald, nici rece.

Harpagon

Faci pe deșteptul? Îți arăt eu ție deșteptăciune, când te-oi apuca de urechi! (*Ridică mâna, ca să îi dea o palmă*) Pleacă de-aici; îți mai spun încă o dată!

La Flèche

Plec, uite că plec!

Harpagon

Stai! N-ai luat nimic?

La Flèche

Ce-aș putea lua de la dumneavoastră?

Harpagon

Arată-mi mâinile.

La Flèche

Poftim.

Harpagon

Mai departe...

La Flèche

Mai departe?

Harpagon

Da.

La Flèche

Poftim, mai departe...

Harpagon

(*arătând buzunarul hainei lui La Flèche*)

Aici n-ai vârât nimic?

La Flèche

Căutați-mă!

Harpagon

(pipăindu-i buzunarele)

Buzunare atât de adânci sunt cum nu se poate mai nimerite pentru ascuns lucruri de furat. Ce n-aș da să le văd spânzurând în vânt cu stăpânul lor cu tot!

La Flèche

(apar te)

Pe drept i s-ar cuveni să nu scape de ce îi e frică și ce plăcere aș simți să-l jefuiesc chiar eu.

Harpagon

Au...

La Flèche

Ce este?

Harpagon

Ai pomenit de jaf!

La Flèche

Am spus că scotociți în toate părțile, de teamă să nu fiți jefuit.

Harpagon

Așa o să și fac acum. *(Îl scotocește în buzunarele de la pantaloni)*

La Flèche

(aparte)

Ciuma să-i ia pe zgârciți, cu zgârcenia lor cu tot.

Harpagon

Cum? Ce-ai spus?

La Flèche

Ce-am spus!

Harpagon

Da, ce-ai spus de zgârciți și de zgârcenie?

La Flèche

Am spus că să-i ia ciuma pe zgârciți, cu zgârcenia lor cu tot!

Harpagon

De cine vorbești?

La Flèche

De zgârciți.

Harpagon

Și care sunt... zgârciții!

La Flèche

Zgriptorii și nesimțiții.

Harpagon

Ce înțelegi prin zgriptori și nesimțiți?

La Flèche

Da' dumneavoastră de ce vă supărați?

Harpagon

Mă supăr de ce trebuie.

La Flèche

Nu cumva vă închipuiți că de dumneavoastră vorbesc?

Harpagon

Ce-mi închipui e treaba mea. Tu însă răspunde-mi cu cine vorbeai?

La Flèche

Vorbeam... Vorbeam cu scufia mea.

Harpagon

Iar eu aş putea vorbi cu scăfârlia dumitale.

La Flèche

Mă împiedicați să-i blestem pe zgârciți?

Harpagon

Nu, dar te împiedic să trăncănești și să fii obraznic. Taci din gură!

La Flèche

N-am pomenit numele nimănui...

Harpagon

Te omor în bătaie, dacă nu isprăvești.

La Flèche

Cine are guturai să-și sufle nasul.

Harpagon

Ai să taci o dată?

La Flèche

Tac, dar fără voia mea.

Harpagon

Ah! Ah!

La Flèche

(arătându-i buzunarul de la piept)

Am mai găsit un buzunar! Bucurați-vă.

Harpagon

Atunci, dă-mi înapoi, fără să te mai caut.

La Flèche

Ce?

Harpagon

Ce mi-ai furat.

La Flèche

Nu v-am furat nimic.

Harpagon
Spui drept?

La Flèche
Drept.

Harpagon
Adio! Du-te la toți dracii!

La Flèche
Frumoasă despărțire, n-am ce zice!

Harpagon
Propria-ți conștiință să te judece. (*Rămas singur*) Blestemată slugă, mi-ai scos sufletul! Să nu te mai văd în ochi, câine răios!

Scena 4 **Harpagon, Élise, Cléante**

Harpagon
Fără îndoială, nu e treabă ușoară să ții în casă o mare suma de bani și ferece de cel care s-a străduit s-o dea cu dobândă, nepăstrând decât atât cât trebuie pentru cheltuieli mărunte. Nimic mai greu decât să născoci de fiecare dată altă ascunzătoare nimerită – fiindcă mie nu-mi plac casele de bani și n-am nici o încredere în ele. Le socotesc adevărate ispite pentru hoți, care pe ele se azvârlă mai întâi. Cu toate astea, mă întreb dacă a fost lucru cuminte să îngrop în grădină cei zece mii de galbeni care mi-au fost înapoiți ieri¹. Zece mii de galbeni de aur este o avere destul de... (*Fratele și sora se ivesc, tăinuind împreună*) O, Doamne! Cât p-aci să mă trădez singur! M-a luat gura pe dinainte și grozav mi-e teamă că tot chibzuind cum și ce fel, am vorbit cam tare. Ce este cu voi?

Cléante
Nimic, tată.

Harpagon
Sunteți de mult aici?

Élise
D-abia am sosit.

Harpagon
Ați auzit?

Cléante
Ce, tată?

Harpagon
Adineauri...

Élise
Ce?

Harpagon
Ce am spus.

¹ Faptul că a primit banii numai cu o zi înainte, explică de ce Harpagon, cămătar fără pereche, îi ține deocamdată îngropați în grădină.

Cléante

N-am auzit nimic.

Harpagon

Ba ați auzit.

Élise

Ba s-avem iertare.

Harpagon

O vorbă, două, tot ați auzit voi. Iată, îmi spuneam cât e de greu să găsești azi bani și adăugam că fericit este cel ce are de pildă zece mii de galbeni în casă.

Cléante

Noi ne feream să ne apropiem de dumneata, ca să nu-ți tulburăm gândurile.

Harpagon

Sunt bucuros că vă spun și vouă, ca nu cumva să-mi tălmăciți vorbele anapoda și să vă închipuiți poate că cei zece mii de galbeni îi am tocmai eu.

Cléante

Noi nu ne amestecăm în treburile dumitale.

Harpagon

Unde dă Dumnezeu să am zece mii de galbeni?

Cléante

Totuși...

Harpagon

Ar fi o strașnică afacere pentru mine.

Élise

N-ar fi de mirare...

Harpagon

Aș avea mare nevoie.

Cléante

Eu cred că...

Harpagon

Mi-ar prinde tare bine.

Élise

La drept vorbind...

Harpagon

Atunci nu m-aș mai plânga – cum fac acum – că vremurile sunt ticăloase.

Cléante

Pentru numele lui Dumnezeu, tată, n-are nici un rost să te plângi, când toată lumea știe că ești destul de bogat.

Harpagon

Cum ai zis? Destul de bogat? Cei care spun asta mint cu nerușinare. Nimic nu e adevărat și cei ce răspândesc zvonuri de soiul ăsta sunt niște ticăloși.

Élise

Pentru ce te înfurii, tată?

Harpagon

Mi se pare ciudat că tocmai copiii mei nu mă cred și trec de partea dușmanilor.

Cléante

Înseamnă că te dușmănim, dacă spunem că ai avere?

Harpagon

Da. Datorită clevetirilor de soiul ăsta, ca și cheltuielilor pe care le faceți, o să mă găsiți într-o bună zi cu beregata tăiată, fiindcă s-a dus vestea că sunt căptușit cu aur.

Cléante

Ce cheltuieli atât de mari fac?

Harpagon

Ce cheltuieli? Uiți în ce veșminte falnice te plimbi prin oraș? Ieri o mustram pe sora ta – dar în ce te privește, e și mai rău. E strigător la cer: cu cât prețuiești, din cap până în picioare, și-ar putea face cineva o rentă! Ți-am mai spus de o mie de ori, fiule, că purtările tale nu-mi plac de loc. Te gătești parcă ai fi cine știe ce nobil și ca să umbli astfel îmbrăcat, înseamnă că mă ciupești.

Cléante

Cum te... ciupest?

Harpagon

Știu și eu! De unde iei atunci bani ca să te împopoțonezi în halul ăsta?

Cléante

Eu, tată? Află că joc cărți și pun pe mine tot ce câștig.

Harpagon

Foarte prost din partea ta. Dacă ai noroc la cărți, ar trebui să tragi folos și să dai banii cu dobândă frumoasă, ca să te chivernisești! Aș vrea să știu – fără a mă întinde mai departe – la ce-ți slujesc atâtea panglici cu care te împodobești din cap până în picioare și dacă șase cataramे nu sunt de ajuns ca să-ți strângi pantalonii? E atâtea nevoie să zvârli banii pe peruci, când te poți mulțumi cu părul pe care ți l-a dat Dumnezeu și care nu costă nimic? Mă prind că risipești cu panglicuțele și cu perucile cel puțin douăzeci de galbeni. Și douăzeci de galbeni aduc pe an optsprezece livre, șase franci și opt bani, chiar dacă-i împrumuți cu opt la sută¹.

Cléante

Ai dreptate, tată.

Harpagon

Acum să lăsăm asta și să vorbim de altele. (*Zăbind că Élise și Cléante își fac semne*) Dar ce văd? (*Încet*) Nu cumva își fac semne să-mi fure punga? (*Tare*) Ei, ce sunt semnele astea?

Élise

Ne îndemnam – fratele meu și cu mine – care să înceapă, fiindcă vrem să-ți spunem fiecare câte ceva.

Harpagon

S-a nimerit tocmai bine, deoarece am și eu ceva să vă spun la amândoi.

¹ Lui Harpagon i se pare că o dobândă de 8%, este modestă. În realitate dobândă legală era de 5%.

Cléante

Vrem să-ți vorbim despre căsătorie.

Harpagon

Iar în ce mă privește, tot de căsătorie e vorba.

Élise

Vai, tată!

Harpagon

Pentru ce strigi? De ce te-ai speriat? De cuvânt, sau de ceea ce înseamnă el cu adevărat?

Cléante

Ne temem amândoi de căsătorie, fiindcă nu știm în ce fel o înțelegi, tată, și întrucât simțămintele noastre se pot împăca cu alegerea dumitale.

Harpagon

Un pic de răbdare! nu te speria! Știu prea bine ce vă trebuie, și ție – și surorii tale – și n-o să aveți nici tu, nici ea, prilej de a vă plânge de ceea ce am de gând să fac. Și ca să începem, (*lui Cléante*) ia spune-mi: ai văzut-o cumva pe o tânără care se numește Mariane și care locuiește nu departe de noi?

Cléante

Am văzut-o, tată.

Harpagon

Și tu?

Élise

Eu am auzit vorbindu-se de ea.

Harpagon

Cum o găsești, fiule?

Cléante

O ființă fermecătoare.

Harpagon

Chipul?

Cléante

Atrăgător și isteț.

Harpagon

Înfățișarea? Purtările?

Cléante

Minunate – mai încape vorbă?

Harpagon

Nu credeți că o fată cu asemenea însușiri merită să-ți atragă luarea-aminte?

Cléante

Bineînțeles, tată.

Harpagon

Că ar fi o fericire s-o iei în căsătorie?

Cléante

Și încă ce fericire!

Harpagon

Și că bărbatul ar face o foarte nimerită alegere?

Cléante

Și încă ce alegere!

Harpagon

Dar e o mică piedică: bănuiesc că n-are zestrea trebuitoare.

Cléante

O, dragă tată, nu trebuie să te gândești la avere, când e vorba să te căsătorești cu o fată atât de desăvârșită.

Harpagon

S-avem iertare – s-avem iertare! E un cusur care totuși s-ar putea îndrepta. Dacă venitul fetei nu e mulțumitor, cauți să te despăgubești pe alte căi.

Cléante

Nimic mai ușor.

Harpagon

În sfârșit, sunt bucuros că simțiți la fel cu mine, deoarece nevinovăția și gingașa ei înfățișare mi-au cucerit inima și sunt hotărât s-o iau de soție, dacă dobândesc și ceva pe deasupra.

Cléante

Ce?

Élise

Cum?

Cléante

Spui că ești hotărât?

Harpagon

Să mă însor cu Mariane.

Cléante

Dumneata... dumneata?

Harpagon

Da, eu... eu... eu! Dar ce înseamnă asta?

Cléante

Mi-a venit amețală. Dă-mi voie să plec de-aici.

Harpagon

Nu e nimic. Du-te la bucatărie și bea un pahar cu apă rece. Ce ți-e și cu domnișorii ăștia! N-au tărie, nici cât puii de găină. Asta am hotărât, fiica mea, în ce mă privește pe mine. Cât despre fratele tău, îl însor cu o văduvă de care mi s-a vorbit chiar azi-dimineață. Iar pe tine, te dau după seniorul Anselme.

Élise

Seniorul Anselme?

Harpagon

Da. E bărbat matur, prevăzător și înțelept, care n-are mai mult de cincizeci de ani și despre care se spune că e foarte avut.

Élise

(îi face o plecăciune)

Iartă-mă tată, dar nu vreau să mă mărit.

Harpagon

(măimănănd-o pe Élise)

Iar eu, fetița mea, mititica mea dragă, am hotărât – cu voia dumitale – să te mărit.

Élise

(făcând iar o plecăciune)

S-avem iertare, tată...

Harpagon

(măimănănd-o pe Élise)

S-avem iertare, fata mea.

Élise

Slugă plecată seniorului Anselme, dar cu învoirea dumitale *(făcând iar o plecăciune)*, nu mă mărit cu el.

Harpagon

Sluga dumitale prea supusă, dar *(măimănănd-o pe Élise)*, te vei căsători cu el chiar deseară.

Élise

Chiar deseară?

Harpagon

Chiar deseară.

Élise

(făcând iar o plecăciune)

Asta n-o să se întâmple, dragă tată.

Harpagon

(măimănănd-o pe Élise) O să se întâmple, dragă fată.

Élise

Ba nu!

Harpagon

Ba da!

Élise

Nu – am spus!

Harpagon

Ba da – am spus!

Élise

În privința asta, n-ai să mă constrângi.

Harpagon

Am să te constrâng.

Élise

Mai curând mă omor, decât să mă mărit cu un asemenea bărbat.

Harpagon

N-ai să te omori și ai să-l iei de bărbat. Auziți îndrăzneală! Cine a mai pomenit o fată vorbind cu tatăl ei în felul ăsta?

Élise

Dar cine a mai pomenit ca un tată să-și mărite fata în felul ăsta?

Harpagon

E o partidă fără de cusur și sunt încredințat că toată lumea va încuviința alegerea mea.

Élise

Iar eu cred că nici un om cu scaun la cap n-o va încuviința.

Harpagon

(zărindu-l pe Valère)

Uite-l pe Valère. Consimți să ne fie judecător în privința asta?

Élise

Consimt.

Harpagon

Și ai să te supui hotărârii lui?

Élise

Mă supun. Fac ce hotărăște el.

Harpagon

Atunci ne-am înțeles.

Scena 5

Valère, Harpagon, Élise

Harpagon

Apropie-te, Valère. Fii judecător între fata mea și mine. Care din noi are dreptate.

Valère

Dumneavoastră, stăpâne, fără doar și poate.

Harpagon

Știi despre ce este vorba?

Valère

Nici n-am nevoie să știu. Dumneavoastră aveți dreptate, nu greșiți niciodată.

Harpagon

Chiar astă-seară, vreau să dau de bărbat fetei mele un om pe cât de înțelept, pe atât de bogat, iar zvăpăiata îmi râde în nas, bătându-și joc de alegerea mea. Ce spui de asta?

Valère

Ce spun eu?

Harpagon
Tu, nu altul!

Valère
D-apoi...

Harpagon
Ce?

Valère
Spun că sunt de partea dumneavoastră, că e peste putință să n-aveți dreptate, dar că și domnișoara, la rândul ei, dacă te-ai gândi bine, nu judecă prost și...

Harpagon
Cum, dar seniorul Anselme este o partidă grozavă, nobil de viță veche, blând și liniștit, bun și înțeleghător. Unde mai pui că n-are nici un copil din căsătoria dintâi, așa că i se potrivește de minune.

Valère
Nimic mai adevărat. Însă domnișoara v-ar putea răspunde că n-ar trebui să pripiți lucrurile, că e nevoie de oarecare răgaz, ca să-și dea seama dacă într-adevăr simte o înclinație pentru...

Harpagon
E un prilej care nu trebuie scăpat eu nici un preț. Pentru mine înseamnă un noroc picat din cer și dacă se hotărăște s-o ia fără zestre...

Valère
Fără zestre?

Harpagon
Da, fără zestre!

Valère
Atunci, nu mai spun nimic. Hotărârea dumneavoastră e îndreptățită și nu îngăduie împotrivire.

Harpagon
Înseamnă pentru mine o economie grozavă.

Valère
Bineînțeles, lucrul e cum nu se poate mai limpede. Drept e, însă, că și fiica dumneavoastră v-ar putea răspunde că o căsătorie e o treabă mai grea decât ne închipuim, că de ea atârnă fericirea sau nenorocirea unei vieți întregi și că un legământ care dăinuiește până la moarte trebuie făcut cu mare chibzuință.

Harpagon
Fără zestre!

Valère
Aveți dreptate. Asta hotărăște. S-ar putea totuși găsi oameni care să spună că în asemenea împrejurări trebuie să țineți seama și de ce simte fata și că o nepotrivire atât de strigătoare de vârstă, de obiceiuri și de gusturi poate stârni într-o căsnicie necazuri fără număr.

Harpagon
Fără zestre!

Valère
La asta, nu există nici un răspuns, știu prea bine. Care dracu ar cârți împotrivă? Ce însemnătate are dacă

se găsesc atâția părinți care se gândesc la fericirea fetelor mai vârtos decât la banii pe care s-ar cuveni să-i dea; care în ruptul capului nu s-ar învoi să le jertfească pentru folosul lor, străduindu-se în primul rând să clădească o căsnicie pe temeiul cinstei, înțelegerii, bucuriei și să...

Harpagon

Fără zestre!

Valère

Așa e! Cu asta le-ai închis gura la toți. Fără zestre! Cum dracu să te mai împotrivești?

Harpagon

(cu ochii spre grădină)

Ia stați! Parcă latră câinele! N-au venit cumva să-mi fure banii? Așteptați-mă aici, mă întorc îndată.

(Iese)

Élise

De cine ți-ai bătut joc, Valère, vorbind în felul ăsta?

Valère

N-am vrut să-l întărât – poate izbândim mai ușor. Dacă îl înfruntăm cu tărie, stricăm tot, fiindcă sunt firi pe care trebuie să le iei cu ocolișuri, care nu îngăduie nici un fel de împotrivire, încăpățânați pe care adevărul îi înrăiește, care nu vor să pășească pe drumul cel drept, și pe care nu-i duci unde vrei, decât purtându-i din colț în colț. Prefă-te ascultătoare la tot ce vrea – îți ajungi mai curând scopul și...

Élise

Dar de căsătorie ce spui, Valère?

Valère

Găsim noi o pricină ca s-o zădărniciuim.

Élise

Ce pricină să mai găsim, doar trebuie să mă mărit chiar astă-seară!

Valère

Ceri o amânare, spui că ești bolnavă.

Élise

O să descopere numaidecât șiretenia, dacă cheamă medicul.

Valère

Vrei să glumești? Parcă medicul se pricepe la ceva? Născocеște orice boală poftești, că el o să găsească numaidecât că aia e.

Harpagon

(se întoarce)

Slavă Domnului, mi s-a părut.

Valère

Iar ca ultimă scăpare, fuga ne pune la adăpost de orice primejdie – astfel încât, dacă dragostea ta, frumoasă Élise, e destul de puternică... (*Îl vede pe Harpagon*) Da, domnișoară, o fată trebuie să asculte de tatăl ei! Ce rost mai are să privească dacă bărbatul e frumos sau urât? Și când cuvântul hotărâtor: fără zestre! – este rostit, se cuvine să ia ce i se dă!

Harpagon

Foarte bine! Uite ce înseamnă să vorbești cu înțelepciune!

Valère

Stăpâne, iertați-mă dacă mă ia gura pe dinainte și mă rostesc cu asprime...

Harpagon

Să te iert? Dar sunt încântat și tot ce doresc e să câștigi desăvârșita ei încredere. Da, degeaba fugi, îi dau asupra ta lui Valère puterea pe care cerul mi-a dăruit-o mie și-ți poruncesc să faci tot ce ți-o spune el.

Valère

Să te prind eu, domnișoară, că nu-mi faci în voie! Stăpâne, mă iau după ea ca să urmez cu sfaturile pe care am pornit să i le dau...

Harpagon

Te rog, o să-ți fiu recunoscător...

Valère

E bine să nu dai drumul la hățuri...

Harpagon

Așa e... nu da drumul...

Valère

N-aveți nici o grijă, o potolesc eu...

Harpagon

Așa, potolește-o! Potolește-o! Mă duc fă dau o raită prin oraș, dar mă întorc curând.

Valère

(luând-o pe Élise și vorbindu-i)

Da, da, banul e mai prețios ca orice pe lume și trebuie să mulțumiți cerului că v-a dăruit un părinte atât de chibzuit. Știe ce înseamnă viața! Când cineva e gata să ia o fată fără zestre, n-ai voie să privești mai departe. Asta cuprinde tot și *fără zestre* ține loc de frumusețe, de tinerețe, de boierie, de onoare, de cumișenie și de cinste.

Harpagon

Ce băiat cumsecade! Vorbește ca din carte! Ferice de cine are un slujitor ca el!

Actul II

Scena 1

Cléante, La Flèche

Cléante

A, ticălosule, unde te-ai vârât? Nu ți-am dat poruncă...

La Flèche

Știu, stăpâne. Am venit aici, hotărât să te aștept, dar părintele dumitale, care n-are pereche pe lume de cârcotaș, m-a dat afară împotriva voinței mele, ba cât p-aci să mă stingă în bătaie.

Cléante

Cum mai merg treburile noastre? Lucrurile s-au încurcat rău. De când nu te-am mai văzut, am aflat că tată-meu și cu mine iubim aceeași fată.

La Flèche

Tatăl dumitale... îndrăgostit?

Cléante

Da. Și d-abia m-am putut stăpâni ca să-i ascund tulburarea pe care vestea asta mi-a pricinuit-o.

La Flèche

Ia uite ce l-a găsit! Să se îndrăgostească! Dracu l-a îndemnat? De cine-și bate el joc? Dar ce, dragostea a fost născocită pentru pociți ca el?

Cléante

Cred că patima asta, pentru păcatele mele a pus gheara pe el.

La Flèche

Nu i-ai putut mărturisi că iubești și dumneata aceeași fată?

Cléante

Nu, ca să nu-i dau prilej de ceartă și astfel să păstrez puțința de a împiedica – într-un fel sau altul – căsătoria asta nesăbuită. Ei, ce răspuns îmi aduci?

La Flèche

Ce vrei, stăpâne, vai de cei ce umblă după împrumut! Trebuie să înduri răspunsuri, unele mai năstrușnice decât altele, când ai de-a face cu cămătarii.

Cléante

Atunci, nici o nădejde?

La Flèche

Nu se știe încă. Jupân Simon, mijlocitorul la care am fost îndreptați, om isteț și priceput nevoie mare, spune că s-a dat peste cap pentru dumneata și se jură pe toți sfinții că i-ai cucerit inima cu înfățișarea dumitale.

Cléante

O să găsesc ori nu cei cincisprezece mii de franci de care am nevoie?

La Flèche

Bineînțeles, dar cu anumite chițibușării cărora trebuie să te supui, dacă vrei ca treaba să meargă strună.

Cléante

Te-a dus să vorbești cu cel care urmează să împrumute banii?

La Flèche

Dumneata crezi că așa merge? Se ferește și mai vârtos ca dumneata și avem de-a face cu taine mai nepătrunse decât ne închipuim. Nu vrea să spună nici un nume, dar chiar azi o să vă pună față în față într-o casă străină, ca să afle din gura dumitale din ce neam ești și dacă ai stare. Nu mă îndoiesc că, aflând cine e tatăl dumitale, lucrul o să meargă ușor.

Cléante

Unde mai pui că mama fiind moartă, îmi revine și averea ei?

La Flèche

Uite o ciornă scrisă chiar de el și trimisă mijlocitorului nostru, ca să-ți fie arătată înainte de a vă întâlni.

"În împrejurarea când împrumutătorul socotește că banii n-or să fie în primejdie, că acela ce împrumută e major și dintr-un neam cu avere destulă, temeinic așezată, limpede și la adăpost de orice fel de încurcături, se va întocmi un înscris în fața unui notar, omul cel mai cinstit ce se va găsi, și care va fi ales de împrumutător, deoarece acesta din urmă ține cu orice preț ca sus-zisul act să fie întocmit fără de greș."

Cléante

În privința asta n-am nimic de zis.

La Flèche

"Împrumutătorul, ca să-și descarce cugetul de orice muștrare, consimte să primească o dobândă doar de cinci și jumătate la sută..."

Cléante

Numai cinci și jumătate la sută? Cinstit om, n-am ce spune!

La Flèche

Asta cam așa e.

"Dar cum împrumutătorul de mai sus n-are asupra lui banii de care e nevoie, și e constrâns – pentru a face pe placul celui ce împrumută – să ceară și el de la altul cu douăzeci la sută dobândă, urmează ca împrumutatul dintâi să plătească dobânda de mai sus, pe deasupra celeilalte, știut fiind că împrumutătorul dintâi s-a împrumutat numai pentru a face pe plac celui ce se împrumută."

Cléante

Cum? Ce cămătar! Ce zgriptoroi! Asta face douăzeci și cinci la sută!

La Flèche

La fel am spus și eu. Dar poate că te mai gândești.

Cléante

Ce vrei să mă mai gândesc? Am nevoie de bani și trebuie să primesc.

La Flèche

Și eu am răspuns la fel.

Cléante

Mai e ceva?

La Flèche

O adăugire de nimica toată. "Din cei cincisprezece mii de franci ceruți, împrumutătorul nu poate da, în bani, decât zece mii de franci, împrumutatul va primi pentru ce mai rămâne mobile, stofe și scule, potrivit listei de mai jos și pe care împrumutătorul de mai sus, de bună-credință, i le-a prețuit cât mai puțin."

Cléante

Ce înseamnă asta?

La Flèche

Ascultă lista.

"Mai întâi un pat de cinci coți, împodobit cu laturi de horbotă de Ungaria, cusute frumos pe o pânză măslinie, împreună cu șase scaune și o învelitoare la fel, căptușite cu mătășică în ape roșii și albastre."

"Pe urmă, un brâu de jur împrejurul patului, din borangic de Aumale, trandafiri, încrețit și cu ciucuri la fel."

Cléante

Ce să fac cu toate astea?

La Flèche

Așteaptă.

"Un covor înfățișând *Dragostea lui Gombaud cu Maceea*.¹"

"Pe urmă, o masă mare de lemn de nuc, cu douăsprezece picioare răsucite, care se lungește din două părți, și înzestrată pe deasupra cu douăsprezece scaune fără spetează."

Cléante

Dar ce-mi trebuie mie astea?

La Flèche

Un pic de răbdare.

"Trei pistoale mari, împodobite cu sidef, și atârătoare la fel."

"Un cuptor de cărămizi, cu două vetre și trei căldări, foarte potrivit pentru cei ce se îndeletnicesc cu fiertul rachiului."

Cléante

M-apucă nebunia!

La Flèche

Domol, domol, stăpâne!

"Pe urmă o lăută de Bolonia, cu toate coardele ei, sau cam așa ceva"...

"Pe urmă, un joc de bile, un țințar moștenit de la vechii greci, foarte potrivite să-ți pierzi vremea, când n-ai nimic de făcut."

"Pe urmă, o piele de șopârlă de trei coți și jumătate, umplută cu paie – podoabă plăcută de spânzurat în tavan..."

"Toate aci înșirate, prețuite cinstit la mai mult de patru mii cinci sute de livre, se scad la prețul de trei mii de franci, din bunăvoința împrumutătorului."

Cléante

Ticălosul, călăul dracului, ciuma să-i ia cu bunăvoința lui cu tot! S-a mai pomenit asemenea camătă? Nu se mulțumește cu îndrăcită de dobândă pe care o cere, mă silește să-i mai cumpăr, pentru trei mii de livre, boarfele și cioburile pe care le-a strâns? Și eu n-o să iau pe ele nici șase sute de franci! Dar n-am încotro: trebuie să primesc, e în puterea lui să mă constrângă – mi-a înfipt, nemernicul, cuțitul în beregată!

La Flèche

Ai pornit-o și dumneata, stăpâne, pe drumul lui Panurge, care a ajuns la sapă de lemn luând bani înainte, cumpărând scump și vânzând ieftin, furându-și singur căciula...

Cléante

Și ce-ai vrea să fac? Uite la ce sunt constrânși tinerii din pricina blestematei de zgârcenii a părinților! Și se mai și miră unii că le doresc moartea.

La Flèche

Drept că tatăl dumitale ar scoate din sărite pe omul cel mai potolit de pe lume. N-am, slavă Domnului,

¹ Subiect pastoral toarte la modă la începutul veacului al *Xvii*-lea.

însușiri de hoț, deși mă pricep să scap cu fața curată și să mă descurc cu dibăcie din șmecherii mirosind a pușcărie, și asta numai din ce am văzut la cei de seama mea ce se dedau la tot soiul de fapte neîngăduite. Dar mărturisesc că, prin purtarea lui, tatăl dumitale îmi dă o poftă nebună să-l jefuiesc, fiindcă socot că, jefuindu-l, aş săvârși o ispravă de laudă.

Cléante

Dă-mi lista, să mă mai uit pe ea.

Scena 2

Jupânul Simon, Harpagon, Cléante, La Flèche, în fundul scenei

Jupânul Simon

După cum spuneam, e vorba de un tânăr care are nevoie de bani. Îi crapă buza, așa încât este la chere-mul nostru.

Harpagon

Dar crezi, jupâne Simon, că nu e nimic de temut cu tânărul acela? Îi cunoști numele, averea, familia?

Jupânul Simon

Nu, în privința asta nu vă pot da nici o deslușire temeinică; întâmplarea m-a pus în legătură cu el. Dar puteți afla ce doriți, prin dumneavoastră înșivă, deoarece trimisul lui mi-a dat toate temeiurile să nădăjduiesc că veți fi mulțumit când îl veți cunoaște. Ce știu, e că face parte dintr-un neam de oameni foarte bogați, că nu mai are mamă și că dă încredințare – dacă doriți dumneavoastră – că și tată-său o să fie mort în opt luni de zile, cel mult.

Harpagon

Asta e ceva. Vezi, jupâne Simon, filotimia ne îndeamnă să facem bine oamenilor, de câte ori putem.

Jupânul Simon

Mie-mi spuneți!

La Flèche

(încet, către Cléante)

Ce înseamnă asta? Jupân Simon al nostru stă de vorbă cu tatăl dumitale?

Cléante

(încet, către La Flèche)

Nu cumva s-a aflat cine sunt? Nu cumva m-ai vândut și tu?

Jupânul Simon

(lui La Flèche)

Cum? V-ați și înființat? Cine v-a spus că aici șade? *(Către Harpagon)* Să nu bănuieți cumva, domnule, că eu le-am dezvăluit numele dumneavoastră și unde locuiți. Cu toate că, după părerea mea, nu iese nici un necaz: sunt oameni care-și țin gura și o să vă puteți înțelege cu ușurință.

Harpagon

Ce spui? Nu înțeleg.

Jupânul Simon

(arătând spre Cléante)

Dumnealui dorește să se împrumute cu cincisprezece mii de livre – după cum v-am spus.

Harpagon

Cum, spânzuratule, tu te dedai la asemenea rușinoase îndeletniciri?

Cléante

Cum, tată, dumneata te dedai la asemenea rușinoase negustorii?

(Jupânul Simon și La Flèche se îndepărtează)

Harpagon

Vrei să ajungi pe drumuri, prin asemenea împrumuturi criminale?

Cléante

Dumneata cauți să te îmbogățești prin camătă sălbatică?

Harpagon

Și mai îndrăznești să te arăți în ochii mei?

Cléante

Iar dumneata mai îndrăznești să te arăți în ochii lumii?

Harpagon

Nu ți-e rușine să ajungi în halul ăsta, să te azvârli în cheltuieli nebunești, risipind cu nerușinare avutul pe care părintele tău l-a agonisit cu atâta sudoare?

Cléante

Iar dumneata nu roșești când îți terfelești numele cu neguțătoriile pe care le faci, jertfind cinste și faimă pentru setea de a strânge ban lângă ban și întrecând, în ce privește dobânzile, șmecheriile de care se folosesc cei mai ticăloși cămătari?

Harpagon

Piei din ochii mei, pungașule, piei din ochii mei!

Cléante

Care e mai pungaș, după părerea dumitale? Cel care ia bani fiindcă are nevoie, sau cel care fură banii cu care n-are ce face?

Harpagon

Pleacă, îți spun, nu mă scoate din sărite. *(Singur)* Nu-mi pare rău pentru cele ce s-au petrecut. Asta o să-mi slujească de învățătură să fiu cu ochii în patru de-acum înainte la tot ce face.

Scena 3

Frosine, Harpagon

Frosine

Domnule...

Harpagon

Așteaptă o clipă. Mă întorc să stăm de vorbă. *(Aparte)* Trebuie să dau o raită pe la banii mei.

Scena 4

La Flèche, Frosine

La Flèche

Întâmplarea e plină de haz. Trebuie să aibă pe undeva o prăvălie de vechituri, pentru că din toată lista n-am recunoscut nimic din lucrurile de aici.

Frosine

Tu ești La Flèche, săracul de tine? Cum se face că te întâlnesc?

La Flèche

Cum, tu ești, Frosine? Ce cauți aici?

Frosine

Ce fac în toate părțile: învârtesc treburile, dau oamenilor o mână de ajutor, și trag cât mai mult câștig din darurile cu care sunt înzestrată. Știi și tu că pe lumea asta trebuie să trăiești din dibăcie, și că fapturilor cum sunt eu, cerul nu le-a hărăzit alte venituri decât prefăcătoria și istețimea.

La Flèche

Ai pus ceva la cale cu stăpânul nostru?

Frosine

Da. Pun la cale cu el o treabă nu tocmai grea, din care să mă aleg cu ceva câștig.

La Flèche

De la el? Trebuie să fii tare năzdrăvană ca să scoți ceva. Și ți-o spun verde că banul lui nu-l vezi ușor.

Frosine

Da, dar sunt anumite trebșoare care aduc cât nu gândești.

La Flèche

Sunt sluga dumitale, dar văd că nu-l cunoști pe jupân Harpagon. Jupân Harpagon e cel mai neomenos dintre oameni, e muritorul cel mai aspru și mai strâns la mână dintre toți muritorii. Oricât l-ai îndatora, nu e chip să-l faci să dezlege baierile pungii. Laude, cinstire, bunăvoință în vorbe, prietenie – cât poțtești! Dar bani, să-ți iei nădejdea! Laudele și lingușelile lui sunt seci și strepezite și *a da* e o vorbă pe care o urăște într-așa măsură, că niciodată nu spune: *Îți dau*, ci *Îți împrumut bună ziua!*

Frosine

Lasă că știu eu cum să-i mulg pe oameni și cunosc taina de a-i face să-mi deschidă inimile, gâdilându-le pornirile nemărturisite și dibuind locul unde sunt mai simțitori.

La Flèche

La el, astea sunt fleacuri! Pun rămășag că n-ai să-l înduioșezi, când e vorba de bani. În privința asta e catâr – dar un catâr în stare să scoată din fire o omenire întreagă. Poți să crăpi, că nu-l clintești! Într-un cuvânt, iubește banul mai mult decât bunul nume, cinstea și virtutea, și când vede pe unul cerând, îl lovește damblaua! E ca și cum l-ai izbi de moarte, ca și cum i-ai străpunge inima, ca și cum i-ai smulge măruntaiele și dacă... Dar uite-l că se întoarce – mă duc.

Scena 5

Harpagon, Frosine

Harpagon

(încet)

Totu-i la loc! *(Tare)* Ei, Frosine, ce veste?

Frosine

Doamne, dar ce bine arătați. Și aveți un obraz care plesnește de sănătate!

Harpagon

Cine? Eu?

Frosine

Niciodată nu v-am văzut mai tânăr și mai vesel!

Harpagon

Nu mai spune!

Frosine

Vai, dar de când vă știu, n-ați arătat atât de falnic, și cunosc băieți de douăzeci și cinci de ani care arată mai bătrâni ca dumneavoastră!

Harpagon

Cu toate astea, Frosine, am șaiszeci bătuți pe muchie.

Frosine

Dar ce înseamnă șaiszeci de ani? Ia uite vorbă! Sunteți în floarea vârstei și d-abia de-acum înainte începe vremea bărbatului.

Harpagon

Poate că ai dreptate, dar douăzeci mai puțin n-ar strica, după părerea mea.

Frosine

Glumiți, domnule. Dumneavoastră n-aveți nevoie de asta și sunteți făcut dintr-o plămadă să trăiți până la o sută de ani.

Harpagon

Așa crezi tu?

Frosine

Ba bine că nu! Aveți toate semnele. Ia stați nițel să mă uit mai bine la dumneavoastră! Doamne! Doamne! Uite, între sprâncene, dunga de viață lungă.

Harpagon

Te pricepi la asta?

Frosine

Ba bine că nu! Ia dați mâna încoace! Doamne, Doamne, ce mai dungă de viață lungă!

Harpagon

Cum?

Frosine

Uitați-vă și dumneavoastră până unde merge dunga.

Harpagon

Și ce însemnează asta?

Frosine

Cum, ce însemnează? Eu credeam că o să trăiți numai o sută de ani! Dar văd că o să ajungeți la o sută douăzeci.

Harpagon

E cu puțință?

Frosine

Doar dacă v-ar omori! Și pe copiii dumneavoastră și pe copiii copiilor lor, tot dumneavoastră îi duceți la groapă.

Harpagon

Foarte bine. Cum merg treburile noastre?

Frosine

Ce mai întrebați? Ce-am pus eu la cale și n-a mers? Mai ales pentru căsătorii, sunt cum nu se poate mai dibace. Nu se află pe lume făpturi să mi le împerechez cât ai clipi din ochi și cred că dacă mi-aș pune în minte, l-aș însura chiar pe Padișah cu Republica Veneției. Fiindcă îmi închipui că n-ar fi de loc greu. Cum le cunosc destul de bine și pe Mariane și pe maică-sa, le-am vorbit la amândouă de dumneavoastră, i-am destăinuit mamei ce plăcere vă face când o vedeți trecând strada, sau privind pe fereastră.

Harpagon

Și ce-a răspuns?

Frosine

Că e bucuroasă să se înrudească cu dumneavoastră, iar când am adăugat că ți-neți foarte mult ca Mariane să vină astă-seară aici, când are loc căsătoria fiicei dumneavoastră, a primit numaidecât s-o aduc eu.

Harpagon

Află, Frosine, că sunt silit să dau o masă în cinstea ginereului, seniorul Anselme – așa încât mi-ar părea bine să cineze și ea.

Frosine

Aveți dreptate. Așa că spre seară vine aici s-o vadă pe fata dumneavoastră, după care dă o raită prin iarmaroc, pe urmă se întoarce la cină.

Harpagon

Atunci să se ducă împreună la iarmaroc. Le împrumut careta mea.

Frosine

Cred că nu se poate ceva mai nimerit.

Harpagon

Ascultă, Frosine, ai adus vorba cu maică-sa de zestrea pe care o dă fetei? Ai lăsat-o a înțelege că e nevoie să facă și ea ceva, să se descurce într-un fel sau altul, să se silească mai mult chiar decât o țin puterile, când e vorba de norocul care-o așteaptă pe fie-sa? Fiindcă cine a mai văzut să te însori fără să iei un ban?

Frosine

Cum, dar e o fată care v-aduce douăsprezece mii de livre venit.

Harpagon

Douăsprezece mii?

Frosine

Mai întâi e crescută în sărăcie și nu e mofturoasă la mâncare. E obișnuită să se hrănească cu salată, cu lapte, cu brânză și cu cartofi, și pentru care nu e nevoie să întinzi masă mare cu ciorbe gustoase, cu mâncări alese, cu cine mai știe ce trufandale, cum se întâmplă cu alte femei – și asta înseamnă o economie pe an de cel puțin trei mii de franci. Pe lângă asta nu se gândește decât să fie curat îmbrăcată, nu-i plac veșmintele împodobite și giuvaerurile scumpe, nici lucruri de casă arătoase, după care altele de seama ei se dau în vânt – prin urmare, încă patru mii de livre puse deoparte. Mai apoi are groază de jocul de cărți, lucru de loc obișnuit femeilor din ziua de azi. E una la noi în mahala care a pierdut la cărți douăzeci de mii de franci, numai anul ăsta! Dar să nu luăm decât pe sfert! Cinei mii de la joc, patru mii de la îmbrăcăminte și giuvaeruri, asta face nouă mii de livre. Cu cele o mie de scuzi economisiți de la mâncare, poftim că am încăputat cei douăsprezece mii de franci!

Harpagon

Da, nu e rău – dar socoteala ta n-are nici un temei.

Frosine

Cum, nici un temei? Nu e o adevărată avere să aduci în căsnicie atâtea economii, apoi, drept câștig de preț, sila de găтели și podoabe, sporită cu scârba de jocul de cărți?

Harpagon

E o adevărată batjocură când spui că și-a întocmit zestrea din toate cheltuielile pe care n-o să le facă! N-am să m-apuc să dau înscris pentru ce n-am primit. Așa că ceva tot trebuie să mi se dea.

Frosine

Vai de mine, vi se dă și încă cu vârf și îndesat. Mi-au pomenit amândouă de nu știu ce țară în care au destulă avere și pe care dumneavoastră veți fi stăpân.

Harpagon

Asta rămâne de văzut. Da, Frosine, mai e ceva care mă neliniștește. Fata e tânără și tinerii de obicei îndrăgesc pe cei de seama lor și le caută tovarășia. Tare mi-e teamă că un bărbat de vârsta mea n-o să-i fie pe plac, ceea ce mi-ar pricinui supărări cu care nu m-aș împăca.

Frosine

Vai, ce rău o cunoașteți! Mai are o însușire de care am uitat să vă vorbesc. Nu-i poate suferi pe tineri! În schimb, se înnebunește după bătrâni.

Harpagon

Cine, fata?

Frosine

Fata! Îmi pare rău că n-ați auzit din gura ei. Să nu vadă în ochi nici un tânăr! Dar e încântată când poate vedea un bătrân falnic, cu o barbă uite așa de mare! Bătrânii o farmecă cu deosebire și vă sfătuiesc să nu faceți pe tânărul cu ea. Ori unul de șaizeci de ani, ori nimic! Uite, nu sunt patru luni, de când a rupt logodna cu cel care urma să-i fie bărbat, fiindcă aflase că n-are decât cincizeci și șase de ani și n-a pus ochelari ca să semneze actul de căsătorie.

Harpagon

Numai din pricina asta?

Frosine

Numai. Ea zice că numai cincizeci și șase de ani n-o mulțumesc: și e pentru nasurile care poartă ochelari.

Harpagon

Multe noutăți mai aflu de la tine!

Frosine

Mai multe chiar decât pot să vă spun. De pildă în odaia ei sunt agățate mai multe tablouri și câteva desene. Ce credeți că înfățișează? Pe Adonis¹, pe Céphalus², pe frumosul Paris³, ori pe Apolon⁴? Nu, sunt frumoasele portrete ale lui Saturn⁵, al regelui Priam⁶, moșneagului Nestor⁷ și al lui Anchise⁸ căzătura, purtată în cârcă de fiu-său.

Harpagon

¹ Zeu al primăverii, de o mare frumusețe, în mitologia elină.

² Personaj mitologic, fiul lui Hermes, celebru pentru frumusețea lui.

³ Personaj din Iliada, fiu al lui Priam, care, răpind-o pe Elena, a dezlănțuit războiul Troiei.

⁴ Personaj mitologic, zeu al soarelui și al poeziei, de o frumusețe desăvârșită.

⁵ Personaj mitologic, tatăl lui Zeus, înfățișat totdeauna ca un moșneag.

⁶ Personaj din Iliada, rege al Troiei.

⁷ Personaj din Iliada, unul din conducătorii troienilor, respectat pentru înțelepciunea și vârsta lui înaintată.

⁸ Personaj din Iliada, tatăl lui Aeneas, care l-a purtat în cârcă, până la corabie, după ce Troia a fost incendiată.

Asta-i minunat! Niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap și sunt bucuros să-i aflu gusturile. Drept să spun, nici mie, dacă eram femeie, nu mi-ar fi plăcut tinerii!

Frosine

Vă cred! Mare pricopseală să-i iubești pe tineri! Țânci frumoși, mucoși plăcuți, care te ispitesc doar ca să-i mângâi. Aș vrea să știu ce gust găsești la ei!

Harpagon

În ce mă privește nu mă dumeresc de loc și nu pricep cum de se găsesc femei cărora să le placă.

Frosine

Trebuie să fii nebună de legat! Și o zăpăcită, pentru ca tinerețea să-ți pară plăcută! Un tânăr bălăior se cheamă oare bărbat? Mă întreb cum s-ar putea să te îndrăgostești de asemenea lighioane?

Harpagon

Asta-mi spun și eu în fiecare zi, când îi văd sclifosindu-se ca niște muieri, cu trei tuleie sub nas, zbârlite ca la pisici, cu perucile de câlți, cu nădragii atârându-le mai jos de genunchi și cu cămașa scoasă afară!

Frosine

Și mai au mutră să se creadă frumoși, pe lângă o făptură ca dumneavoastră! Așa bărbat, zic și eu! Râd ochii, când vă privesc! Uite cum se cuvine să te înfățișezi și să fii înveșmântat ca să te faci iubit!

Harpagon

Găsești că sunt bine?

Frosine

Cum, dar sunteți minunat și obrazul dumneavoastră parcă-i zugrăvit, nu altceva! Vă rog, întorceți-vă un pic. Nu se poate ceva mai frumos. Faceți câțiva pași... Pofim trup bine legat, mlădios, cum se cuvine și care nu dovedește nici un beteșug.

Harpagon

D-asta m-a ferit Dumnezeu. Doar din când în când mă ține-n coșul pieptului...

Frosine

Nu face nimic. Vă stă bine – pe urmă, tusea dumneavoastră e plină de gingășie!

Harpagon

Ia spune-mi, Frosine, m-a văzut? Ia seama la mine, când trec pe stradă?

Frosine

Nu, dar mereu vorbim de dumneavoastră. V-am zugrăvit cu de-amănuntul și într-una vă laud, ca s-o încredințez ce foloase ar avea cu un bărbat ca dumneavoastră.

Harpagon

Bine ai făcut și-ți mulțumesc.

Frosine

Și-acum, domnule, vreau să vă rog ceva. Am un proces pe cale să-l pierd din lipsă de bani (*Harpagon se încruntă*), așa că dumneavoastră ați putea foarte ușor să mă faceți să-l câștig, dacă v-ați arăta milos cu mine. A, nu vă puteți închipui ce fericită o să fie, când v-o vedea! (*Harpagon ia înfățișare veselă*) Doamne! Ce-o să-i mai plăceți! Gulerașul ăsta bătrânesc, socot că o să se înnebunească după el! Dar ce o s-o farmece e surtucul, prins cu cataramă de jiletică. Parcă într-adins v-ați hotărât s-o dați gata și un îndrăgostit încâtărămat o să i se pară un făt-frumos din basme!

Harpagon

Mă umple bucuria, când te-aud.

Frosine

Iar procesul despre care v-am pomenit e de mare însemnătate pentru mine. (*Harpagon se încruntă din nou*) Dacă-l pierd, rămân pe drumuri, așa că un ajutor, nu prea mare, m-ar scoate din încurcătură. A, dacă n-ați văzut-o strălucind de fericire, când i-am vorbit de dumneavoastră! (*Harpagon se luminează iar la față*) Îi țâșnea bucuria prin priviri, când îi înșiram cât sunteți de înzestrat, așa că am pus-o pe jeratic, să fie cât mai repede soția dumneavoastră.

Harpagon

Mi-ai făcut o nespusă plăcere, Frosine, și-ți voi rămâne îndatorat până la sfârșitul zilelor mele.

Frosine

Atunci vă rog, domnule, ajutați-mă eu cât puteți – am mare nevoie. (*Harpagon se întunecă din nou*) Scap de buclucuri și am să vă fiu în veci recunoscătoare.

Harpagon

Mă duc – am lucruri grabnice de rostuit.

Frosine

Mă jur, domnule, că nu s-a nimerit un prilej mai de seamă, ca să-mi faceți un bine.

Harpagon

Mă duc să poruncesc caleașca pentru iarmaroc.

Frosine

Nu v-aș supăra, dacă n-aș fi strânsă de gât.

Harpagon

O să îngrijesc ca să ospătam devreme, nu cumva să vă culcați cu burțile pline...

Frosine

Nu respingeți, domnule, rugămintea pe care v-o fac. Nici nu vă închipuiți, domnule, ce bucurie...

Harpagon

Mă cheamă, așa că mă duc. Pe curând...

Frosine

(*singură*)

Mânca-te-ar râia, câine spurcat, lua-te-ar dracu să te ia! Zgârcitul s-a ținut bine, nu s-a dat bătut! Dar nu mă las cu una, cu două și, dacă nu izbutesc cu el, mă întorc spre ceilalți, de unde mă aleg, fără îndoială, cu un folos.

Actul III

Scena 1

Harpagon, Cléante, Élise, Valère, jupâneasa Claude, jupânul Jacques, Brindavoine, La Merluche

Harpagon

Veniți încoace, să vă împart porunci, ca să știți fiecare ce aveți de făcut. Apropie-te, jupâneasă Claude, cu dumneata încep. (*Claude ține în mână o mătură*) Bine, te văd cu arma în mână. Îți poruncesc să faci curat în toate odăile, dar ia seama să nu freci prea mult mesele și scaunele, să nu se tocească. În afară de asta, în timpul ospățului, îți încredințez butelcile cu vin – dacă pierе vreuna, sau o spargi, ți-o opresc din simbrie.

Jupânul Jacques

(*aparte*)

Bună socoteală!

Harpagon

Dumneata, Brindavoine, și dumneata, La Merluche, aveți să spălați paharele și să turnați de băut la musafiri, dar numai când vedeți că vă cer, nu după năravul anumitor slujitori obraznici, care-i stârnesc pe oaspeți și-i îndeamnă la băutură, când nu le e sete. Așteptați întâi să vă ceară de mai multe ori și nu uitați să serviți apa cât mai din belșug.

Jupânul Jacques

(*aparte*) Drept e, vinul se suie la cap.

La Merluche

Trențele astea nu le dăm jos de pe noi, stăpâne?

Harpagon

Ba da, când vedeți sosind musafirii, dar băgați de seamă să nu le prăpădiți.

Brindavoine

Stăpâne, știți și dumneata că pieptarul meu are o pată mare de ulei de lampă.

La Merluche

Iar nădragii mei, stăpâne, sunt plesniți la spate și dacă se vede... s-avem iertăciune...

Harpagon

Destul! N-ai decât să stai cu spatele la perete, astfel ca musafirii să nu-ți vadă decât fața! (*Harpagon își așează pălăria în dreptul jiletcii, ca să arate cum trebuie ascunsă pata de ulei*) Iar tu, când servești, să ții pălăria, cum fac eu. Tu, fata mea, să fii cu ochii în patru, când se iau farfuriile de la masă, ca să nu dispară ce rămâne. Șade frumos fetelor să fie grijulii. Dar, mai ales, ia seama s-o primești cum se cuvine pe iubita mea, când o veni să te ia la iarmaroc. Ai înțeles ce ți-am spus?

Élise

Am înțeles, tată.

Harpagon

Iar dumneata, domnișorul, întrucât am bunătatea să te iert pentru supărarea pe care mi-ai făcut-o adineuri, te poftesc să nu te uiți urât la ea.

Cléante

Eu? Să mă uit urât? Mă întreb pentru ce!

Harpagon

Lasă că știu eu ce mocnesc copiii când li se însoară părinții și cu ce ochi privesc pe mamele vitrege! Așa încât, dacă vrei să uit cu desăvârșire pocinogul în care era să mă vâri, arată-te voios față de ea și întâmpin-o

cum nu se poate mai prietenește.

Cléante

Ca să vorbesc deschis, tată, nu pot făgădui a mă arăta chiar atât de fericit că o să-mi fie mamă vitregă. Aș minți dacă aș spune altfel. Dar ca s-o primesc cu prietenie și să mă arăt voios că o vad, asta, da – îți făgăduiesc.

Harpagon

Oricum, stăpânește-te.

Cléante

Ai să vezi că nu-ți voi da pricină să te plângi.

Harpagon

Foarte cuminte din parte-ți. Valère, ia și tu seama. Acuma, jupâne Jacques, apropie-te. Într-adins te-am lăsat la urmă.

Jupânul Jacques

Dați-mi voie, stăpâne. Cu cine doriți să stați de vorbă? Cu vizitiul, sau cu bucătarul? Că sunt și una și alta.

Harpagon

Cu amândoi.

Jupânul Jacques

Dar cu care mai întâi?

Harpagon

Cu bucătarul.

Jupânul Jacques

Atunci așteptați, vă rog.

(Își scoate haina de vizitiu și se arată îmbrăcat ca bucătar)

Harpagon

Ce comedie mai e și asta?

Jupânul Jacques

Acum vă ascult.

Harpagon

Află că astă-seară am musafiri la masă.

Jupânul Jacques

Mare minune!

Harpagon

Ia spune, ne gătești bucate alese, nu e așa?

Jupânul Jacques

Dacă-mi dați bani destui.

Harpagon

La dracu! Bani și iar bani! Cum deschideți gura: bani! bani! bani! Altceva nu știți să spuneți decât: bani! și iar bani! Așa o țineți într-una! Ce vă frământă pe voi e doar banul!

Valère

De când sunt n-am auzit răspuns mai obraznic! Mare scofală să pregătești o masă bună, dacă ai bani mulți! E la îndemâna oricui, și orice neghiob se pricepe la asta. Dar dacă ești om isteț, faci masă bună cu bani puțini.

Jupânul Jacques

Masă bună cu bani puțini?

Valère

Da.

Jupânul Jacques

V-aș fi foarte îndatorat, domnule intendent, dacă mi-ați împărtăși și mie o atare taină, ba mai mult, dacă ați pofti la bucătărie în locul meu – la bucătărie și pe capra caleștii, fiindcă eu le fac pe amândouă.

Harpagon

Tacă-ți gura! Spune mai curând ce-ți trebuie.

Jupânul Jacques

Să spună domnul intendent. El s-a lăudat c-o să vă dea mâncare aleasă cu bani puțini.

Harpagon

Ai să-mi răspunzi la ce te-am întrebat?

Jupânul Jacques

Câți o să fiți la masă?

Harpagon

Opt sau zece – dar să pregătești pentru opt. Când e de mâncare pentru opt, se mai găsește și pentru zece.

Valère

Bineînțeles.

Jupânul Jacques

Atunci, patru soiuri de ciorbe de carne și cinci feluri de gustări... După ciorbe, felurite mâncăruri...

Harpagon

Dar, ce îți închipui, că am poftit un oraș întreg?

Jupânul Jacques

Fript...

Harpagon

(îi astupă gura cu palma)

Oprește-te, tâlharule, îmi cheltuiești tot avutul!

Jupânul Jacques

Legume...

Harpagon

(astupându-i iar gura cu palma)

N-ai să te oprești o dată?

Valère

Dar ce, ai chef să plesnească musafirii de atâtea feluri? Socoți că stăpânul și-a poftit prietenii ca să-i ucidă? Ai face mai bine să citești ce scrie în cărți cu privire la sănătatea oamenilor, sau mai curând întreabă un

medic să-ți spună dacă nu e primejdios să te îndopi peste măsură.

Harpagon

Are dreptate.

Valère

Află, jupâne Jacques, împreună cu semenii dumitale, că o masă unde se servește prea multă carne e o capcană de omorât oameni, astfel încât dovedești prietenie musafirilor, când mâncarea e ușoară, potrivit proverbului celor vechi: *Să mănânci ca să trăiești, nu să trăiești ca să mănânci*¹.

Harpagon

Bine zis! Vino să te sărut pentru vorbele astea! E cea mai frumoasă zicală pe care am auzit-o: *Trebuie să trăiești ca să mănânci, iar nu să mănânci ca să tră...* Nu, nu e așa! Mai spune o dată.

Valère

Trebuie să mănânci ca să trăiești, nu să trăiești ca să mănânci.

Harpagon

(jupânului Jacques)

Auzit-ai? *(Lui Valère)* Și cum îl cheamă pe înțeleptul care a spus asta?

Valère

Nu-i mai țin minte numele.

Harpagon

Nu uita și scrie-mi vorbele. O să le cioplesc cu slove de aur pe căminul din sufrageria mea.

Valère

Nu uit. Iar cât despre ospăț, lăsați-vă în seama mea. Știu eu cum să-l rostuiesc.

Harpagon

Fă cum te pricepi.

Jupânul Jacques

Slavă Domnului, n-o să-mi mai bat capul.

Harpagon

(lui Valère)

Uite ce zic eu: ar trebui ceva obișnuit, dar care satură numaidecât: fasole cu o ciozvărtă de berbec gras și tocătură cu garnitură de castane fierte... dar știi, din belșug...

Valère

Lăsați pe mine.

Harpagon

Iar dumitale, jupâne Jacques, îți rămâne să-mi cureți caleașca.

Jupânul Jacques

Stați! Acum vine la rând vizitiul. *(Îmbracă din nou haina de vizitiu)* Ce-ați spus, stăpâne?

Harpagon

Să cureți caleașca și să înhami caii, ca să fie gata de mers la iarmaroc.

Jupânul Jacques

Caii dumneavoastră, stăpâne! D-abia pot să mai miște. Nu spun că zac pe paie, fiindcă n-au paie și ar

¹ Proverb citat în *Retorica pentru Herennius* (IV, 28), considerată ca făcând parte din operele lui Cicero.

însemna să mint. Dar atâta postesc și flămânzesc, încât nu mai sunt cai – ci arătări, stafii de cai.

Harpagon

Lasă-i să fie – tot nu slujesc la nimic.

Jupânul Jacques

Și dacă nu slujesc, nu trebuie să mănânce? Mai bine ar trudi și ar mânca pe îndestulate. Mi se strânge inima când îi văd cum se topesc pe picioare, fiindcă, la urma urmei, eu îmi iubesc cășorii și, când suferă ei, sufăr și eu. Îmi rup în fiecare zi de la gură, ea să le dau lor. Trebuie să ai sufletul prea împietrit, ca să nu te înduioșezi de aproapele tău.

Harpagon

Lasă, că de-aici până la bâlci nu e cine știe ce depărtare.

Jupânul Jacques

Stăpâne, nu mă simt în stare să-i mân până-acolo și nu mă lasă inima să-i omor în bătaie, în halul în care se găsesc. Cum vreți să urnească din loc caleașa, când nu sunt în stare să se urnească pe ei?

Valère

Stăpâne, o să rog pe vecinul Picard să-i mâne el. Va îngriji de asemenea și de ospăț.

Jupânul Jacques

Fie – mai bine să crape de mâna altuia – nu de a mea.

Valère

Jupânul Jacques prea se gândește la toate.

Jupânul Jacques

Domnul intendent prea le tace pe toate.

Harpagon

Ei, tacă-vă gura.

Jupânul Jacques

Stăpâne, mi-e silă de lingușitori și demult am băgat de seamă că tot ce face dumnealui când își vârnă nasul în pâine și în vin, în lemne, în sare și în lumânări, e ca să vă gâdile năravurile și să se ia bine pe lângă dumneavoastră. Pentru că orice s-ar zice, țin la dumneavoastră, cu toate că-mi spun într-una că nu s-ar cuveni, dar, după cășorii mei, pe dumneavoastră vă îndrăgesc mai mult.

Harpagon

Ascultă, jupâne, ai fi gata să-mi spui tot ce se vorbește despre mine?

Jupânul Jacques

Când doriți – numai să nu vă supărați.

Harpagon

Nu mă supăr, orice aș auzi.

Jupânul Jacques

Așa spuneți acuma, dar parcă văd cum vă apucă furiile.

Harpagon

Ba dimpotrivă, îmi face plăcere, fiindcă tare aș vrea să aflu ce vorbesc oamenii despre mine.

Jupânul Jacques

Dacă țineți cu orice preț, poftim. Mai întâi, toți își bat joc de dumneavoastră cum le vine la gură. Când

aduc vorba de dumneavoastră se întrec care de care să vă bârfească, și nu simt plăcere mai mare, decât atunci când vă înhață de ceafă și de nădragi, povestind fel de fel de basme despre zgârcenia dumneavoastră. Unii spun că tipăriți pe socoteala dumneavoastră calendare unde zilele de post sunt trecute în număr îndoit, și că va siliți oamenii să le țină, ca să băgați în buzunar ce v-ar costa mâncarea de dulce. Alții, că de cum se apropie sărbătorile, sau când vor să plece de la dumneavoastră le căutați din semn nod în papură servitorilor – ba că sunt leneși, ba că răspund – ca să nu le plătiți simbria. Altul povestește că ați dat în judecată pisica vecinului, fiindcă v-a mâncat ce-a mai rămas dintr-o friptură de berbec. Altul, că ați fost prins într-o noapte luând cu mâna dumneavoastră ovăzul cailor, așa că vizitiul – cel dinaintea mea – v-a croit strașnic cu reteveiul, iar dumneavoastră nici n-ați crâcnit. Și mai vreți să vă spun una? Unde te duci, numai pe dumneavoastră vă dichisesc în fel și chip. Sunteți râsul și batjocura tuturor: nu vă spun decât zgârcitul care-și mănâncă de sub unghie, scârbosul și cămătarul.

Harpagon

(bătându-l pe jupânul Jacques)

Ești un nătâng, un păcătos, un pezevenghi și un nerușinat!

Jupânul Jacques

Am știut eu de la început! Dar dumneavoastră nu m-ați crezut când v-am spus că o să vă supărați.

Harpagon

Învață cum să vorbești!

Scena 2

Jupânul Jacques, Valère

Valère

După câte văd, jupâne Jacques, costă cam scump să spui adevărul.

Jupânul Jacques

Ascultă, domnule nou-venit, care faci pe grozavul, nu e treaba dumitale! Să râzi de ciomegele pe care le vei primi dumneata pe spinare – nu de-ale mele.

Valère

Domnule Jacques, te rog să nu te superi.

Jupânul Jacques

(aparte)

Mi se pare că știe de frică. Ia să fac eu pe voinicosul și, dacă se prinde, îl scarmăn un pic *(Tare)* Află, domnule, că nu glumesc și, dacă mă scoți din sărite, te fac eu să râzi alt fel.

(Jupânul Jacques îl împinge pe Valère până în fundul scenei, amenințându-l)

Valère

Ei, domol!

Jupânul Jacques

Numai că mie nu-mi place cu domolul.

Valère

Dă-mi pace!

Jupânul Jacques

Ești un neobrăzat!

Valère

Boier, jupâne Jacques...

Jupânul Jacques

Nu sunt boier de doi bani. Când oi lua un retevei, îți arăt eu...

(Valère la rândul său îl împinge, după cum a făcut jupânul Jacques cu el)

Valère

Retevei? Care retevei?

Jupânul Jacques

Am pomenit eu de retevei?

Valère

Și oricât de voinicos te-ai crede, te cotonogesc de-ți curg peticile!

Jupânul Jacques

Am spus eu altfel?

Valère

Că la urma urmei nu ești decât un pârlit de bucătar!

Jupânul Jacques

Asta știu.

Valère

Și că nu mă cunoști cine sunt!

Jupânul Jacques

Iartă și dumneata...

Valère

Ei, acum mai mă bați?

Jupânul Jacques

Spuneam și eu așa, în glumă...

Valère

Iar eu nu înghit glumele. *(Îl lovește cu bățul)* Află că ești un glumeț nerod.

Jupânul Jacques

(singur)

Lua-te-ar dracu de adevăr! Ticăloasă meserie! De-acum înainte mă las păgubaș, nu mai suflu o vorbuliță adevărată. Stăpânul, treacă-meargă, are drept să mă bată. Dar mușunache ăsta! O să-i arăt eu, când mi-o veni bine.

Scena 3

Frosine, Mariane, jupânul Jacques

Frosine

Ascultă, jupâne Jacques, stăpânul e acasă?

Jupânul Jacques

Dar unde să fie? Dacă eu n-oi ști...

Frosine

Spune-i, te rog, că-l așteptăm aci.

Scena 4

Mariane, Frosine

Mariane

Ah, Frosine, nu știu cum se face, dar nu mă simt în apele mele și, dacă vrei să știi pricina, află că mă tem să-l văd.

Frosine

Te temi? Nu pricep de ce atâta frământare.

Mariane

Mai mă întrebi, Frosine? Crezi că e ușor unei ființe omenești să se pomenească față în față cu spânzurătoarea de care va fi atârnată?

Frosine

Îmi dau seama că dacă dorești să mori, Harpagon nu e tocmai soiul de spânzurătoare de care ți-ar plăcea să atârni. Și ghicesc, după înfățișarea ta, că tânărul bălai despre care mi-ai vorbit, nu-ți iese din minte.

Mariane

E-adevărat. Nu tăgăduiesc. Felul cuviincios în care a venit la noi mărturisesc că a lăsat urme în inima mea.

Frosine

Ai aflat cine e?

Mariane

Nu, n-am aflat. Dar știu că e împodobit cu toate darurile spre a se face iubit și că dacă mi-ar fi dat să aleg, pe el l-aș lua, așa că iată încă o pricină care mă chinuiește, gândindu-mă la bărbatul hărăzit mie.

Frosine

Recunosc și eu că tinereiiăștia bălai sunt plăcuți la înfățișare și se pricep să întoarcă mințile fetelor, dar cei mai mulți sunt săraci ca niște șoareci de biserică, astfel încât e mai nimerit pentru tine să te măriți cu un bătrân care-ți dă bani mulți. Bineînțeles că nu poate fi vorba de dragoste în privința asta și că alături de un soț bătrân nu simți decât silă. Dar gândește-te că poate muri curând, și atunci o să ai puțința să te măriți cu altul, care să te despăgubească de tot ce-ai îndurat.

Mariane

Doamne, Dumnezeu! Socot că nu e prea cinstit să dorești sau să aștepti moartea cuiva, ca să fii fericită, și nu totdeauna săvârșirea cuiva din viață potrivește lucrurile așa cum le dorim.

Frosine

Ce tot vorbești, fetițo? Dar nu-l iei de bărbat, decât dacă-ți făgăduiește să te lase curând văduvă! Pui asta negru pe alb, pe înscrisul de căsătorie! Și-ar fi o mare necuviință din partea lui să nu moară în cel mult trei luni de zile. Dar uite-l în carne și oase.

Mariane

Vai, Frosine, ce sluțenie!

Scena 5

Harpagon, Frosine, Mariane

Harpagon

Nu-mi lua în nume de rău, frumoaso, că viu spre dumneata cu ochelari. Știu că farmececele dumitale sar

singure în ochi, sunt grăitoare prin ele însele și că nu e nevoie de ochelari pentru a le prețui. Însă, stelele le privești prin ocean și eu susțin și întăresc că ești o stea și încă ce stea: cea mai frumoasă stea care sclipeste între stele! Frosine, de ce nu spune nimic – oare nu-i pare bine că mă vede?

Frosine

S-a zăpăcit văzându-vă. Pe urmă, fetelor le șade bine când nu arată de la început ceea ce simt în adâncul inimii.

Harpagon

Ai dreptate. (*Marianei*) Mititico scumpă, uite pe fiică-mea care vine să-ți ureze bun sosit.

Scena 6

Élise, Harpagon, Mariane, Frosine

Mariane

Vă rog să mă iertați, domnișoară, că sosind aici, nu v-am căutat de la început.

Élise

Dimpotrivă, găsesc, domnișoară, că eu se cuvenea să vă ies înainte.

Harpagon

Vezi ce fată mare am? Așa-i! Iarba rea crește prosteste.

Mariane

(*încet Frosinei*)

Uf, nesuferit mai e!

Harpagon

(*încet Frosinei*)

Ce spune frumușica?

Frosine

Că te găsește fermecător.

Harpagon

Prea mare cinste pentru mine, minunată copilă.

Mariane

(*aparte*)

Ce lighioană!

Harpagon

Adânc îndatorat pentru cele ce aud...

Mariane

(*aparte*) Nu mai mă pot stăpâni...

Harpagon

Uite și pe fiu-meu care vine să-ți facă o plecăciune...

Mariane

(*aparte Frosinei*)

Frosine, ce întâmplare! E tocmai tânărul despre care ți-am vorbit!

Frosine

(către Mariane)

Năstrușnică nimereală, n-am ce zice!

Harpagon

Te miri poate că am copii așa de mari. Dar curând, curând, scap de amândoi.

Scena 7

Cléante, Harpagon, Élise, Mariane, Frosine

Cléante

(către Mariane)

Ca să vorbesc deschis, domnișoară, se petrec aici lucruri la care nu mă așteptam și nu vă pot spune uimirea mea când tatăl meu mi-a adus adineauri la cunoștință ceea ce urmărește.

Mariane

La fel aş putea spune și eu. Întâlnirea noastră neașteptată m-a mirat și pe mine. Nu eram întru nimic pregătită pentru asemenea întâmplare.

Cléante

Bineînțeles că tată-meu nu putea face o alegere mai fericită și mă bucur din inimă că am prilejui să vă văd. Dar nu vă pot ascunde în același timp că nu sunt de loc fericit la gândul că o să-mi fiți mamă vitregă. Mi-e foarte greu să vă felicit pentru un titlu pe care nu vi-l doresc. Vorbele mele vor părea poate grosolane anumitor inși; dar sunt încredințat că dumneavoastră le veți judeca după cum se cuvine. Nu pot privi cu plăcere o căsătorie care – acum când ați aflat cine sunt – îmi primejduiește toate socotelile. Și pentru a încheia, adaug – cu învoirea tatălui meu – că, dacă ar atârna de mine, nunta aceasta nu s-ar face.

Harpagon

Ia uite obrăznicie! Altceva nu putea să-i spună?

Mariane

La rândul meu vă răspund că simt la fel cu dumneavoastră și dacă nu sunteți încântat să vă fiu mamă vitregă, apoi nici eu, la rândul meu, nu sunt fericită să vă socotesc de fiu. Vă rog să credeți că nu eu sunt aceea care vă aduce o asemenea supărare. Sunt nemângâiată să vă știu necăjit, și dacă o voință mai tare ca a mea nu m-ar sili, vă dau cuvântul meu că n-aș consimți la o căsătorie care vă umple de mâhnire.

Harpagon

Bine-i face! La vorbe prostesti se răspunde la fel! Îți cer eu iertare, frumoaso, pentru neobrăzarea lui fiu-meu. E un tânăr zevzec care nu-și dă seama de ce spune.

Mariane

Vă încredințez că vorbele lui nu m-au supărat deloc – dimpotrivă, a fost pentru mine un prilej să-i aflu adevăratele gânduri. Mi-a plăcut mărturisirea lui. Și dacă vorbea altfel, l-aș fi prețuit mai puțin.

Harpagon

Prea multă bunătate din partea dumitale când îl judeci așa. Dar cu vremea, își va recunoaște greșeala și o să vezi că-și va schimba părerile.

Cléante

Nu, tată, n-am să mi le schimb. Și o rog pe domnișoara să creadă în spusele mele.

Harpagon

Poftim că-i dă înainte și din ce în ce mai apăsător! Ce îndrăzneală!

Cléante

Poate vrei să-mi calc pe inimă?

Harpagon

Iar? Te poftesc să schimbi vorba!

Cléante

Uite că o schimb. Îngăduiți-mi, domnișoară, ca în locul tatălui meu, să vă mărturisesc că n-am văzut pe lume ființă mai fermecătoare ca dumneata... că nu e fericire mai mare decât să fie cineva iubit de dumneata și că a te numi soțul dumitale e o slavă, o soartă atât de fericită, încât aş schimba-o bucuros cu a tuturor stăpânitorilor lumii. Da, domnișoară, nu cunosc noroc mai mare, decât acel de a te avea și într-acolo se îndreaptă întreaga mea râvnă. Așa încât sunt gata să înfrunt orice piedică spre a cuceri o pradă atât de neprețuită și, greutatea, oricât ar fi de puternică...

Harpagon

Ei, domol fiule... mai domol, dacă nu ți-e cu supărare.

Cléante

Doar eu vorbesc în numele dumitale, tată...

Harpagon

Slavă Domnului, am și eu limbă, așa că n-am nevoie de un mijlocitor ca tine. Mai bine adu scaune...

Frosine

Nu, mai curând să plecăm la iarmaroc. Așa ne întoarcem mai devreme, ca să avem răgaz să stăm de vorbă.

Harpagon

(către Brindavoine)

Atunci, să se pună caii la caleașca. *(Marianei)* Iartă-mă, frumoaso, că nu m-am gândit să-ți dau înainte o dulceață...

Cléante

Am avut eu grijă, tată, și am trimis să cumpere din partea dumitale portocale de China, lămâi dulci și dulceață.

Harpagon

(încet, lui Valère)

Valère...

Valère

(către Harpagon)

A înnebunit!

Cléante

Ori, ești de părere, tată, că nu e de ajuns? Atunci, domnișoara o să fie bună să ne ierte...

Mariane

Dar nu era nevoie...

Cléante

Domnișoară, ați văzut ce scânteie aruncă diamantul pe care tată-meu îl poartă în deget?

Mariane

Adevărat, scapără de-ți ia ochii.

Cléante

(scoate inelul din degetul lui Harpagon și îl întinde Marianei)

Uitați-vă la el mai de aproape...

Mariane

Într-adevăr e minunat! Ce ape... ce scânteii... (*Vrea să-l înapoieze*)

Cléante

(*se așează în dreptul ei*)

O, nu, domnișoară. E atât de frumoasă mâna care-o împodobește. Opriți-l. Tatăl meu vi-l dăruiește!

Harpagon

Eu?

Cléante

Așa e, tată, că o rogi pe domnișoara să-l primească, din dragoste pentru dumneata?

Harpagon

(*încet, către fiu-său*) Ce te-a apucat?

Cléante

Dar ce mai întreb eu! Mi-a făcut semn că "da"...

Mariane

Nu pot primi.

Cléante

Glumești, domnișoară! Dar nici prin gând nu-i trece să-l ia înapoi!

Harpagon

(*aparte*)

Turbez!

Mariane

Ar însemna din partea mea...

Cléante

(*împiedicând-o pe Mariane să înapoieze inelul*). Ascultați-mă ce spun, l-ați jigni...

Mariane

Te rog...

Cléante

Sub nici un cuvânt.

Harpagon

(*aparte*)

Dracu să te ia!

Cléante

Uite-l ce supărat e că nu primiți.

Harpagon

(*încet, către fiu-său*)

Ticălosule!

Cléante

Vreți să-l apuce deznădejdea?

Harpagon
(*încet, către fiu-său, amenințându-l*)
Călăule!

Cléante
Tată, vezi că eu n-am nici o vină. Fac ce pot ca s-o hotărâsc să-l primească, dar ea se încăpățânează.

Harpagon
(*izbucnește*)
Spânzuratule!

Cléante
Domnișoară, tată-meu mă ceartă, din pricina dumneavoastră.

Harpagon
(*strâmbându-se cumplit*)
Pungașule!

Cléante
E în stare să se îmbolnăvească. Fie-vă milă, domnișoară, nu vă mai împotriviți!

Frosine
Doamne, Doamne, ce de mofturi! Păstrează inelul – fă-i pe voie!

Mariane
Ca să nu vă necăjiți prea mult, îl primesc – dar cu cel dintâi prilej vi-l dau înapoi.

Scena 8
Harpagon, Mariane, Frosine, Cléante, Brindavoine, Élise

Brindavoine
Stăpâne, a venit un om – zice că vrea să vă vorbească.

Harpagon
Spune-i că n-am timp. Să treacă altă dată.

Brindavoine
Zice că v-aduce niște bani.

Harpagon
Vă rog să mă iertați. Mă întorc îndată.

Scena 9
Harpagon, Mariane, Cléante, Élise, Valère, Frosine, La Merluche

La Merluche
(*intrând în goană, dă peste Harpagon și-l răstoarnă*)
Stăpâne...

Harpagon
Au, m-a omorât tâlharul!

Cléante

Ce e, tată, te-a lovit undeva?

Harpagon

Tâlharul, fără doar și poate, a primit bani de la datornicii mei, ca să mă omoare...

Valère

O să vă treacă...

La Merluche

Iartă-mă, stăpâne, am socotit că e nimerit să vin în goană.

Harpagon

Ce poftești, ucigașule? Ce cauți aici?

La Merluche

Să vă spun că nu sunt potcoviți caii.

Harpagon

Duceți-i numaidecât la potcovar.

Cléante

Până se întorc de la potcovar, dă-mi voie, tată, să arăt casa domnișoarei. Pe urmă mergem în grădină unde o să ni se servească gustarea.

Harpagon

Valère, fii cu ochii în patru și vezi de pune la o parte cât poți mai multe fructe, ca să le trimitem înapoi negustorului.

Valère

Am înțeles.

Harpagon

(singur)

Desmeticul ăsta o să mă lase în sapă de lemn!

Actul IV

Scena 1

Cléante, Mariane, Élise, Frosine

Cléante

Să intrăm aici, e mai nimerit. Nu e nimeni în preajmă, care să ne dea de bănuir, așa că putem sta de vorbă în liniște.

Élise

Domnișoară, fratele meu mi-a destăinuit dragostea lui pentru dumneata. Știu și eu câte neplăceri și câte suferințe poate pricinui o întâmplare ca asta. Așa că sunt gata, cu inima plină de o mare duiosie de soră, să te ajut după puterile mele.

Mariane

Ajutorul unei ființe ca dumneata înseamnă pentru mine o mare mângâiere. Și te rog stăruitor, domnișoară, să-mi păstrezi mai departe prietenia dumată. Numai așa voi fi în stare să îndur loviturile soartei.

Frosine

Pre legea mea, și unul și altul sunteți la fel de nefericiți. De ce nu mi-ați dat de veste mai înainte? Aș fi știut eu cum să înlătur primejdia și lucrurile n-ar fi ajuns unde se găsesc acum.

Cléante

Soarta cea crudă a vrut astfel. Frumoasă Mariane, ce ai hotărât?

Mariane

Sărmana de mine, sunt eu în stare să iau vreo hotărâre? Pot face altceva decât să trag nădejde – supusă cum sunt voinței altora?

Cléante

Atunci, nu mă pot sprijini, în inima dumată, decât pe nădejdi? Unde sunt înțelegerea, bunătatea, care să-mi sară în ajutor, dragostea care nu se dă răpusă?

Mariane

Ce vrei să-ți răspund? Pune-te în locul meu și spune ce e de făcut. Dă-mi o părere, poruncește: mă supun dumată, fiindcă te știu destul de cuminte ca să ceri de la mine numai ceea ce e îngăduit de onoare și bună-cuviință.

Cléante

Vai, ce mă fac eu, dacă mă silești să îndeplinesc numai ceea ce-mi îngăduie onoarea rău înțeleasă și așa-zisa bună-cuviință?

Mariane

Nu pot altfel. Chiar dacă m-aș învoi să trec peste îndatoririle la care ne silește însăși natura noastră, am o mamă pe care o prețuiesc și o cinstesc. M-a crescut cu nespuse dragoste – mi-e peste putință să-i aduc supărări. Du-te, vorbește cu ea. Silește-te să-i câștigi încrederea. Îți dau voie să-i spui ce vrei. Iar dacă e nevoie de sprijinul meu, da, sunt gata să-i mărturisesc tot ce simt pentru dumneata.

Cléante

Frosine, buna noastră Frosine, vrei să ne ajuți?

Frosine

Mai întrebi? Din tot sufletul! Mă știți că sunt milostivă din fire. Cerul nu mi-a dăruit inimă de piatră, așa că mi-e drag nespuse să fac bine, când dau peste ființe care se îndrăgesc cu adevărat și cinstit. Ia să vedem, ce e de făcut?

Cléante

Te rog, gândește-te.

Mariane

Dă-ne un sfat...

Élise

Născocește ceva, ca să strici ce ai pus la cale.

Frosine

Asta e cam greu. (*Către Mariane*) În ce privește mama dumitale, e destul de înțeleaptă și o putem convinge să dăruiască fiului ceea ce a consimțit să dea tatălui. (*Către Cléante*) Dar tatăl dumitale rămâne tatăl dumitale – și aici e buba.

Cléante

Bineînțeles.

Frosine

Vreau să spun că o să se înfurie strașnic că e dat în lături și n-o să fie de loc bucuros să se învoiască la căsătoria dumitale. Lucrul cel mai nimerit ar fi să dibuim mijlocul ca el să n-o mai vrea pe Mariane.

Cléante

Ai dreptate.

Frosine

Asta știu și eu, că am dreptate. Vezi bine însă: care naiba e mijlocul? Dacă am găsi, de pildă, o femeie mai coaptă, care să aibă iscusința mea și care să se prefacă atât de bine, încât să treacă drept cucoană de neam, i-aș ticlui la repezeală un nume năstrușnic de vicontesă sau de contesă venită din Bretania. Pe urmă, mă pricep eu să-l fac pe tatăl dumitale să creadă că e bogată, că pe lângă case și acareturi mai are și o sută de mii de scuți bani gheață. Că e îndrăgostită moartă de el și atâta dorește să se vadă nevasta lui, încât e gata să-i dăruiască toată averea ei prin înscrisul de căsătorie. În chipul ăsta cred că o să renunțe la dumneata. Fiindcă, e drept, bătrânul te iubește, n-am nici o îndoială, dar mai presus iubește banul. Iar când, amețit de un câștig închipuit, va primi să te lase slobodă, ne va fi ușor să-i dovedim că marchiza cu pricina n-a fost decât o înșelătorie.

Cléante

Iscusită socoteală ți-ai făcut.

Frosine

Lăsați pe mine. Mi-am adus aminte de o prietenă care e tocmai ce ne trebuie.

Cléante

Și fii încredințată, Frosine, de întreaga mea recunoștință, dacă duci treaba până la capăt. Iar acum, fermecătoare Mariane, să încercăm a o câștiga pe mama dumitale; nu e lucru ușor să strici o căsătorie. Fă, te rog, toate eforturile de care ești în stare. Slujește-te de puterea ce o ai asupra-i, datorită dragostei sale nețărurate pentru dumneata. Desfășoară-ți, fără să precupețești, toată gingășia grăitoare, toate farmecele atotputernice pe care cerul le-a risipit în ochii și pe buzele dumitale și nu uita nici vorbele drăgăstoase, nici dulcile rugăminți, nici mângâierile – și sunt încredințat că vei birui.

Mariane

Fac tot ce-mi stă în putere și n-am să trec nimic cu vederea.

Scena 2

Harpagon, Cléante, Mariane, Élise, Frosine

Harpagon

(*aparte*)

Ehei, ce văd? Fiu-meu sărută mina viitoarei lui mame vitrege, iar viitoarea mamă vitregă îi dă voie. Să fie la mijloc o taină?

Élise

Uite-l pe tata.

Harpagon

Careta vă așteaptă. Puteți pleca oricând doriți.

Cléante

Dacă dumneata rămâi acasă, le însoțesc eu, tată.

Harpagon

Te poftesc să nu pleci. Pot să se ducă și singure, iar cu dumneata am de vorbit.

Scena 3

Harpagon, Cléante

Harpagon

Ascultă, lăsând la o parte că o să-ți fie mamă vitregă, ce crezi de fata asta?

Cléante

Ce cred?

Harpagon

Înfățișarea, portul, frumusețea, duhul.

Cléante

Ehe-he-he.

Harpagon

Cu alte cuvinte?

Cléante

Ca să-ți spun drept, de aproape nu mi s-a părut așa cum mi-am închipuit-o. Înfățișarea e de mironosiță, tortul nu e grozav, iar frumusețea, așa și așa. Cât despre duh, nimic deosebit. Să nu-ți închipui cumva că vreau să te dezgust de ea. Fiindcă ori ea, ori alta, pentru mine tot mamă vitregă rămâne.

Harpagon

Parcă adineauri vorbeai altfel...

Cléante

Dacă i-am spus câteva lucruri măgulitoare, a fost ca să-ți fac dumitale plăcere.

Harpagon

Va să zică, nu simți pentru ea nici un soi de slăbiciune?

Cléante

Eu? De unde ai scos-o și p-asta!

Harpagon

Îmi pare rău, deoarece spusele tale o să mă îndemne să-mi schimb un gând care mi-a trecut prin minte. Anume, privind-o mai bine aici, mi-am zis că s-ar putea să pară nelalocul ei o căsătorie între mine și o fată atât de tânără. Asta mă făcea să-mi schimb hotărârea. Și deoarece o cerusem și-mi pusesem în joc cuvântul, ți-aș fi dat-o ție, dar văd că nu ți-e pe plac.

Cléante

Mi-ai fi dat-o... mie?

Harpagon

Ție.

Cléante

În căsătorie?

Harpagon

În căsătorie.

Cléante

Atunci, ascultă tată: e drept că nu mă înnebunesc după ea, dar ea să-ți fac pe plac, uite, mă hotărâsc s-o iau de nevastă – numai ca să nu te supăr.

Harpagon

Află că sunt mai înțelept decât tine și nu vreau să te silesc să-ți calci pe inimă.

Cléante

Iartă-mă. Ar fi un pas pe care l-aș face din dragoste pentru dumneata.

Harpagon

Nu. O căsătorie silită nu poate fi fericită.

Cléante

Fericirea poate veni și mai târziu. Dumneata n-ai auzit că dragostea e de multe ori rodul căsnicieii?

Harpagon

Nu, bărbatul nu se cuvine să se vâre în împrejurări care s-ar putea să aibă urmări supărătoare și nu vreau să fiu răspunzător pentru ele. Dacă ai fi iubit-o cu adevărat, atunci treacă de la mine, te lăsam s-o iei de soție în locul meu. Dar cum n-o iubești, mă întorc la hotărârea mea dintâi și o opresc pentru mine.

Cléante

Atunci, dacă așa stau lucrurile, uite tată, îți dezvălui inima o dată cu taina mea. Adevărul e că o iubesc din ziua în care am văzut-o întâia oară la plimbare. Că adineauri, eram hotărât să-ți cer învoirea să mă-nsor cu ea, dar destăinuirea dumitale m-a oprit, ca și teama să nu te supăr.

Harpagon

Ai fost la ea acasă?

Cléante

Da, tată.

Harpagon

De multe ori?

Cléante

De când o cunosc, cam de multe ori...

Harpagon

Ai fost primit bine?

Cléante

Foarte bine. Dar fără să spun cine sunt – de aici uimirea de adineauri a Marianeii.

Harpagon

I-ai mărturisit că o iubești și că ai de gând s-o ceri în căsători?

Cléante

Fără îndoială. Ba i-am și dat de înțeleș maică-si.

Harpagon

Te-a ascultat cu plăcere, sau nu?

Cléante

Cu cea mai mare plăcere.

Harpagon

Și fata răspunde dragostei tale?

Cléante

După cât se pare, cred că și ea simte oarecare aplecare către mine.

Harpagon

(încet, aparte)

Îmi pare bine că le-am aflat taina – e tocmai ce doream. *(Tare)* Ascultă, băiatule, te poftesc să te dezbari de patima ta, să încetezi de a te mai ține după fustele ei, fiindcă o păstrez pentru mine – iar dumneata să te însori cât de curând cu aceea pe care ți-am ales-o.

Cléante

Bine, tată. Frumos ți-ai mai bătut joc de mine! Și dacă aici au ajuns lucrurile, află că eu nu renunț la dragostea mea pentru Mariane, că n-o să mă dau în lături de la nici un mijloc pentru a ți-o smulge pe aceea pe care o vrei și dacă ai de partea dumitale consimțământul mamei, mai sunt și alte împrejurări care-mi vor sări în ajutor.

Harpagon

Cum, blestatule, ai de gând să-mi pui bețe-n roate?

Cléante

Dumneata îmi pui bețe-n roate, fiindcă eu am cunoscut-o întâi.

Harpagon

Ai uitat că-ți sunt tată și îmi datorezi ascultare?

Cléante

Nu totdeauna copiii sunt datori să dea ascultare părinților și dragostea nu cunoaște îngrădiri.

Harpagon

Atunci o să mă cunoști tu pe mine cu câteva bețe pe spinare.

Cléante

Cu amenințările nu ajungi la nimic.

Harpagon

Ai s-o uiți pe Mariane?

Cléante

Niciodată!

Harpagon

Ei, un băț... un băț, repede...

Scena 4

Jupânul Jacques, Harpagon, Cléante

Jupânul Jacques

Ei, stăpâne... domnișorule, ce aveți de gând?

Cléante

Nu mă sperie el pe mine!

Jupânul Jacques

(către Cléante)

Domol, domnișorule, domol.

Harpagon

Nerușinatul! Așa vorbești cu mine?

Jupânul Jacques

(către Harpagon)

Stăpâne, fii dumneata mai cuminte...

Cléante

Nu mă las cu una cu două...

Jupânul Jacques

(către Cléante)

Dă-ți seama că e tatăl dumitale...

Harpagon

Lasă-mă să-l pocnesc.

Jupânul Jacques

(către Harpagon)

E fiul dumitale... Pe mine, mai înțeleg.

Harpagon

Jupâne Jacques, fii judecător și spune dacă n-am dreptate...

Jupânul Jacques

Poftim, primesc. *(Către Cléante)* Dumneata dă-te deoparte.

Harpagon

Mi-e dragă o fată și vreau s-o iau în căsătorie. Atunci spânzuratul de colo spune că și el o îndrăgește și că o vrea de soție, împotriva poruncilor mele.

Jupânul Jacques

Asta nu se cuvine.

Harpagon

Așa e? Și ce poate fi mai groaznic decât un fiu care se ia la întrecere cu tată-său? Când dimpotrivă, e de datoria lui să nu se atingă de ceea ce-i este scump!

Jupânul Jacques

Întocmai, stăpâne. Stai aici, că mă duc să-i spun.

(Se duce la Cléante, care așteaptă în colțul opus al scenei)

Cléante

Deoarece chiar el te-a ales judecător, eu nu mă ridic nici împotriva ta, nici a oricărui altul. Așa că tu ai să hotărăști de partea cui e dreptatea.

Jupânul Jacques

Prea mare cinste pentru mine.

Cléante

Iubesc o fată care răspunde simțirii mele și primește cu dragălașenie mărturiile mele de credință statornică, când poftim că lui taică-meu i se năzărește să-mi tulbure fericirea cu cererea lui în căsătorie.

Jupânul Jacques

Asta nu e frumos din partea lui.

Cléante

Cum de nu-i e rușine? La vârsta lui, îi mai trece prin minte să se însoare? Nu se gândește cum îi stă îndrăgostit? Îndeletnicirea asta ar trebui s-o lase celor tineri.

Jupânul Jacques

Ai dreptate. Asta e o batjocură. Mă duc să-i șoptesc două vorbulițe. *(Se întoarce la Harpagon)* Stăpâne, băiatul dumitale nu e chiar așa de pornit cum s-ar crede. Mi-a destăinuit chiar că ai dreptate, că recunoaște că îți datorează cinstirea cuvenită unui părinte, că la început nu și-a dat seama de ce spune, dar că de-acum se supune voinței dumitale. Să te porți numai frumos cu el și să-i cauți o nevastă după placul lui.

Harpagon

Atunci spune-i, prietene, că dacă se ține de cuvânt, o să vadă numai bine de la mine și că – afară de Mariane – poate alege orice altă fată.

Jupânul Jacques

Lasă-te în seama mea, stăpâne. *(Merge la Cléante)* Află că tatăl dumitale nu e așa de nesocotit cum îl crezi. Vorbele dumitale nesăbuite l-au scos din fire, e supărat numai pe felul dumitale de a te purta cu el, așa încât e gata să-ți înlesnească tot ce dorești, dacă-i vorbești domol și-i arăți respectul, supunerea și dragostea pe care un fiu le datorează părintelui său.

Cléante

Te rog, Jupâne Jacques, spune-i că dacă mi-o dă pe Mariane, am să fiu cel mai supus copil de pe lume și că în nici o împrejurare n-am să-i ies din voie.

Jupânul Jacques

(către Harpagon)

S-a făcut. E gata să primească tot ce-ai spus.

Harpagon

Așa mai zic și eu.

Jupânul Jacques

(lui Cléante)

Treaba merge pe roate. E încântat de făgăduielile dumitale.

Cléante

Slavă Domnului!

Jupânul Jacques

Acuma apropiați-vă și stați de vorbă cât poftiți. Era cât p-aci să vă certați, fiindcă n-avea cine să vă

potolească.

Cléante

Jupâne Jacques, o să-ți fiu recunoscător toată viața.

Jupânul Jacques

Zău dacă ai de ce, domnișorule...

Harpagon

Te-ai purtat frumos, jupâne, și meriți o răsplată. Crede-mă, n-am să uit.

(Bagă mâna în buzunar; jupânul Jacques crede că-i dă răsplata făgăduită, dar Harpagon scoate batista)

Jupânul Jacques

Vă sărut mâinile.

Scena 5

Cléante, Harpagon

Cléante

Te rog, tată, să mă ierți că nu m-am putut stăpâni.

Harpagon

Nu face nimic.

Cléante

Și crede-mă că-mi pare nespus de rău...

Harpagon

Iar mie îmi pare nespus de bine că ți-a venit mintea la cap.

Cléante

Ce bun ești, tată, că ai uitat așa repede că ți-am greșit.

Harpagon

Părinții uită ușor greșelile copiilor, dacă se cumințesc.

Cléante

Și n-ai să-mi păstrezi nici o pică pentru năzdrăvăniile mele?

Harpagon

Supunerea și respectul tău mă îndreptățesc să mă port așa.

Cléante

Îți făgăduiesc, tată, că nu voi uita până la mormânt bunătatea dumitale.

Harpagon

Iar eu îți făgăduiesc că orice mi-ai cere îți dau cu bucurie.

Cléante

Nu, nu-ți mai cer nimic, după ce mi-ai dăruit pe Mariane.

Harpagon

Ce? Cum?

Cléante

Spun, iubite tată, că mulțumirea mea nu mai cunoaște margini și că bunătatea ta mă copleșește, dăruindu-mi-o pe Mariane.

Harpagon

Cine ți-a spus că ți-o dăruiesc pe Mariane?

Cléante

Dumneata, tată.

Harpagon

Eu?

Cléante

Bineînțeleș că dumneata...

Harpagon

Dimpotrivă, tu ai spus că renunți la ea.

Cléante

Eu?

Harpagon

Tu.

Cléante

Nici pomeneală.

Harpagon

Cum, n-ai făgăduit să nu te mai gândești

Cléante

Mă gândesc mai mult ca totdeauna.

Harpagon

Iar începi, blestematule?

Cléante

Nimic n-o să mă schimb.

Harpagon

Atunci știu ce-mi rămâne de făcut.

Cléante

Fă ce poțtești.

Harpagon

Să nu te mai arăți în fața mea.

Cléante

Foarte bine.

Harpagon

Mă lepăd de tine.

Cléante

Leapădă-te.

Harpagon

Nu te mai recunosc drept fiul meu.

Cléante

N-am să mă prăpădesc.

Harpagon

Te dezmoștenesc.

Cléante

Fă cum poftești.

Harpagon

Pe deasupra, îți dăruiesc blestemul meu.

Cléante

N-am nevoie de darurile dumitale.

Scena 6

La Flèche, Cléante

La Flèche

(iese din grădină cu o casetă)

Stăpâne, bine că te găsesc! Vino cu mine!

Cléante

Ce e?

La Flèche

Vino cu mine, repede. S-a făcut!

Cléante

Ce e?

La Flèche

Necazul dumitale...

Cléante

Cum?

La Flèche

De azi-dimineață îi dau târcoale...

Cléante

Nu pricep.

La Flèche

Comoara tatălui dumitale – uite-o.

Cléante

Cum ai făcut?

La Flèche

Îți spun eu. Să fugim, îl aud zbierând.

Scena 7

Harpagon

(cu capul gol, intră urlând din grădină)

Hoții! Hoții! Puneți mâna pe hoț. Ucigașii! Prindeți-i pe ucigași! Unde ești, Dumnezeuule drept? M-au nimicit! M-au omorât! Mi-au smuls beregata, mi-au furat bănișorii! Cine poate fi? Încotro s-a dus? Unde o fi acum? În ce gaură se ascunde? Cum să fac săpun mâna pe el? Încotro să alerg, ori mai bine să stau pe loc? E alături? Este aici? Care ești ăla? Oprește! Dă-mi banii, tâlharule! *(Se prinde singur de braț)* Eu eram! Mi s-au rătăcit mințile, nu mai știu unde sunt, cine sunt, nici ce fac! Vai, bănișorii mei, bănișorii mei, prietenii mei dragălași, cum ați pierit! Și de când am rămas fără voi, nu mai găsesc sprijin, nici mângâiere, nici bucurie pe lume! S-a sfârșit cu mine, nu mai am nici un rost în viață! Fără de voi nu mai pot, trăi. Gata m-am dus, mor, am murit, am murit și m-a îngropat! Nu se dovedește nimeni să mă învieze, aducându-mi înapoi banii, sau spunându-mi măcar cine i-a furat? Haide, aștept! Tăceți, va să zică? Oricare ar fi hoțul, a pândit cu mare iscusință ceasul – tocmai când stăm de vorbă cu nemernicul de fiu-meu! Mă duc! Mă duc să caut poliția. La cazne! La cazne, toată lumea: servitoare, slugi, fiică-mea, fiu-meu și, la urmă, eu! Ei, dar ce v-ați adunat atâtea la un loc? Pe care arunc ochii, mă trăsnește bănuiala că fiecare din voi e hoțul care m-a furat! De cine vorbiți între voi? De tâlharul care m-a prădat? Cine mișcă acolo sus? Nu cumva e hoțul meu? Vă rog în genunchi, dacă știți cumva care este, unde-l pot găsi, dați-mi de știre! Ori poate e ascuns printre voi? Ce vă uitați așa la mine și râdeți? Va să zică și voi sunteți părtași la furt? Repede, repede, poliția, străjile, judecătorii, temnicerii, spânzurătorile și călăii! Spânzurați-mi-i pe cine nimeriți! Iar dacă nu se găsesc bănișorii, spânzurați-mă și pe mine!

Actul V

Scena 1

Harpagon, comisarul și ajutorul său

Comisarul

Lăsați-mă să fac cum știu. Ce Dumnezeu, îmi cunosc meseria! Doar nu de azi, de ieri, cercetez furturi, și așa vrea să am atâtea pungi de bani câți hoți am trimis la spânzurătoare!...

Harpagon

Toți judecătorii sunt datori să lupte ca să mi se facă dreptate. Așa că dacă nu-mi găsesc banii, îmi cer dreptatea împotriva împărțitorilor de dreptate.

Comisarul

O să îndeplinim toate cercetările legiuite. Spuneți că în casetă se găseau...

Harpagon

... zece mii de galbeni bătuți pe muchie.

Comisarul

Zece mii?

Harpagon

Zece mii de galbeni.

Comisarul

Ăsta e furt, nu glumă.

Harpagon

Nu se află pedeapsă destul de cumplită pentru o crimă nelegiuită ca asta! Și dacă făptașul rămâne nepedepsit, atunci și cele mai sfinte lucruri sunt primejduite.

Comisarul

Și în ce fel de bani era suma?

Harpagon

Galbeni din aurul cel mai curat și arginți zimțuiți.

Comisarul

Bănuiți pe cineva?

Harpagon

Pe toată lumea. Așa că te rog să arestezi întreg orașul cu toate mahalalele lui.

Comisarul

Eu sunt de părere să nu speriem oamenii, ci dimpotrivă, să ne străduim a aduna, cu dibăcie, oarecare dovezi, pentru ca pe urmă, dacă e nevoie, să purcedem la găsirea banilor care v-au fost furați.

Scena 2

Jupânul Jacques, Harpagon, comisarul și ajutorul său

Jupânul Jacques

(intră prin fund, întorcându-se spre locul pe unde a intrat)

Ascultați. Mă întorc numaidecât. Până atunci, tăieți-i beregata, pârliti-i picioarele în foc, opăriți-l cu apă clocotită și spânzurați-l de grindă...

Harpagon

Pe cine? Pe hoțul care m-a furat?

Jupânul Jacques

Purcelul de lapte pe care vi l-a adus intendentul și pe care vreau să-l meșteresc după gustul meu.

Harpagon

Să lăsăm astea acum. Uite, mai bine să-l ascultăm pe dumnealui care are să ne spună ceva.

Comisarul

Nu te speria, eu nu bag frica în oameni. Încet, încet, o scoatem noi la capăt.

Jupânul Jacques

Dumnealui e musafirul nostru astă-seară?

Comisarul

Totul e, dragă prietene, să nu ascunzi nimic stăpânului dumitale.

Jupânul Jacques

Pe cinstea mea, o să vă arăt tot ce știu, așa că o să vă ospățați cum nu se poate mai bine.

Comisarul

Nu e vorba de asta.

Jupânul Jacques

Și dacă mâncarea n-o să iasă gustoasă cum aș dori-o, de vină e numai intendentul nostru, care-mi taie mereu aripile cu foarfecele zgârceniei.

Harpagon

Ticălosule, nu de ospăț e vorba! Mai curând spune ce știi de banii care mi s-au furat.

Jupânul Jacques

Vi s-au... furat bani?

Harpagon

Da, tâlharule! Și te spânzur, dacă nu mi-i dai înapoi.

Comisarul

Pentru numele lui Dumnezeu, nu-l amenințați! Îl văd după înfățișare că e om cinstit și că o să vă dezvăluie ceea ce doriți să aflați, fără să fie nevoie de a-l vâri în pușcărie. Așa că, prietene, dacă mărturisești, nu ți se face nici un rău, ba mai mult, stăpânul dumitale te va răsplăti după cuviință. I s-au furat astăzi banii și nu se poate ca dumneata să n-ai oarecare bănuieli.

Jupânul Jacques

(aparte)

Uite că mi-a picat prilejul nimerit să mă răzbun pe intendentul nostru. De când s-a încuibat aici, el taie și spânzură și numai sfaturile lui sunt luate în seamă. N-am uitat apoi bătaia de adineauri.

Comisarul

Să-l lăsăm să vorbească. V-am spus că e om cinstit, așa că e gata să mărturisească tot ce știe.

Jupânul Jacques

Stăpâne, dacă e vorba să dăm lucrurile pe față, eu cred că jupânul intendent a săvârșit ticăloșia.

Harpagon

Valère?

Jupânul Jacques

El!

Harpagon

El, pe care-l socoteam omul meu de credință?

Jupânul Jacques

Chiar el! Îl bănuiesc că el v-a furat.

Harpagon

Și pe ce te întemeiezi?

Jupânul Jacques

Pe ce?

Harpagon

Da, pe ce?

Jupânul Jacques

Îl bănuiesc... pe ce e de bănuit.

Comisarul

Asta nu e de ajuns. Adu dovezi.

Harpagon

L-ai văzut cumva dând târcoale locului unde am ascuns banii?

Jupânul Jacques

L-am văzut. Unde ați ascuns banii?

Harpagon

În grădină.

Jupânul Jacques

În grădină, întocmai, l-am văzut dând târcoale prin grădină. Și în ce erau băgați banii?

Harpagon

Într-o casetă.

Jupânul Jacques

Din ce în ce mai bine. L-am zărit cu o casetă.

Harpagon

Și cum arăta caseta? Ca să văd dacă era a mea...

Jupânul Jacques

Cum arăta caseta?

Harpagon

Da.

Jupânul Jacques

Era... era... Cum să fie? Ca orice casetă.

Comisarul

Bineînțeles, dar dă-ne oarecare amănunte, să vedem...

Jupânul Jacques

Era o casetă... o casetă destul de mare.

Harpagon

Cea care mi s-a furat era mică.

Jupânul Jacques

Mică, bineînțeles că e mică, dacă o judeci așa, dar eu am socotit-o mare, după ce se găsea înăuntru.

Comisarul

Și de ce culoare era?

Jupânul Jacques

De ce culoare?

Comisarul

Da.

Jupânul Jacques

D-apoi... de culoare... așa și așa! Dacă m-ați ajuta un pic, v-aș spune...

Harpagon

Haide...

Jupânul Jacques

Nu era roșie?

Harpagon

Ba cenușie.

Jupânul Jacques

Întocmai. Cenușie, bătând în roșu. Asta vream să spun.

Harpagon

Caseta mea era, nu mai încape îndoială. Scrie, prietene, scrie-i mărturia. Doamne, în cine să te mai încrezi? Uite, nu m-aș mira acum ca hoțul să fiu chiar eu.

Jupânul Jacques

Stăpâne, uite-l că vine încoace. Și te rog frumos să nu-i spui că eu l-am dat în gât.

Scena 3

Valère, Harpagon, comisarul și ajutorul său, jupânul Jacques

Harpagon

Apropie-te. Și acum, mărturisește cea mai întunecată ticăloșie, lovitura cea mai cumplită pe care un om a săvârșit-o vreodată.

Valère

Nu pricep ce spuneți.

Harpagon

Cum, nemernicule, nu roșești măcar, după o asemenea fărădelege?

Valère

De care fărădelege pomeniți?

Harpagon

De care fărădelege pomenesc, tâlharule! Ca și cum habar n-ai avea de ce auzi! Degeaba încerci să mi te ascunzi – fapta ta a fost descoperită și am aflat tot. Cum a fost cu puțință să-ți bați joc în felul ăsta de bunătatea mea? Într-adins ai intrat la mine, ca să mă vinzi, să mă îmbrobodești în halul ăsta!

Valère

Dacă s-a descoperit tot, n-am să umblu cu ocoluri și nici n-am să tăgăduiesc.

Jupânul Jacques

(aparte)

Nu cumva am ghicit fără să-mi fi dat seama?

Valère

Mai de mult hotărâsem să vă vorbesc – așteptam numai împrejurarea prielnică. Dar după cum s-au întors lucrurile, vă rog stăruitor să nu vă supărați și să-mi dați dreptate.

Harpagon

Ce dreptate mai poștești să-ți dau, hoț ticălos?

Valère

Vai, stăpâne, asemenea ocări întrec măsura. E drept că am făptuit față de dumneavoastră o greșală, dar dintr-acelea care se pot ierta.

Harpagon

Cum – se pot ierta? O capcană, o nelegiuire ca asta?

Valère

Vă rog, nu vă înfuriați. După ce mă veți auzi, veți recunoaște singur că răul nu e atât de mare pe cât îl socotiți.

Harpagon

Răul nu e atât de mare pe cât îl socotesc? Dar sângele meu, dar trupul din trupul meu?

Valère

Sângele dumneavoastră n-a încăput pe mâini rele. Sunt în măsură să nu-i pricinuiesc nici o neplăcere, fiindcă orice se poate drege.

Harpagon

Sunt de aceeași părere, numai dă-mi înapoi ce mi-ai răpit.

Valère

Cinstea dumneavoastră nu va fi atinsă.

Harpagon

Cinstea mea n-are ce căuta aici. Dar spune-mi: ce te-a îndemnat să te porți așa?

Valère

Cum, mai mă întrebați?

Harpagon

Uite că te întreb.

Valère

O zeitate căreia i se cuvin toate iertăciunile: dragostea.

Harpagon

Dragostea?

Valère

Da, dragostea.

Harpagon

Frumoasă dragoste, minunată dragoste, n-am ce zice! Dragoste de galbenii mei!

Valère

Vă înşelaţi. Nu bogăţiile dumneavoastră m-au ispitit, nu ele m-au ameţit, şi vă spun deschis că nu râvnesc la bunurile dumneavoastră, dacă bineînţeles îmi lăsaţi pe cel care-l am.

Harpagon

Pe toţi dracii, să-ţi iasă din cap aşa ceva! Nu-ţi las nimic! Ascultaţi la el obraznicie: nu vrea să-mi dea înapoi ce mi-a furat!

Valère

Socotiţi că e un furt?

Harpagon

Dar ce-a fost, dacă nu furt? O comoară, o adevărată comoară!

Valère

Comoară, bine aţi spus, şi cea mai nepreţuită din câte aveţi – dar nu înseamnă că o pierdeţi, dacă mi-o încredinţaţi mie. Vă cer, în genunchi, comoara asta, plină de farmec, să mi-o dăruiţi – veţi fi săvârşit o faptă de laudă.

Harpagon

Nici nu mă gândesc. Unde vrei să ajungi?

Valère

Ne-am jurat unul altuia credinţă veşnică, să nu ne despărţim niciodată.

Harpagon

Straşnic jurământ şi de şagă făgăduială!

Valère

Da, ne-am legat împreună pentru vecie.

Harpagon

Asta n-o să se întâmple, îţi dau încredinţare.

Valère

Numai moartea ne poate despărţi.

Harpagon

Ia uite-l cum se înverşunează pe banii mei!

Valère

V-am mai spus că nu pofta de bani m-a împins să fac ce am făcut. Inima mea n-a ascultat de socotelile pe care vi le închipuiţi, ci o pricină vrednică de cinste m-a îndemnat la asta.

Harpagon

Până la urmă o să susții că mi-ai furat bunul din milostivire creștinească! Dar pun eu capăt la toate, iar justiția o să-mi facă dreptate, blestematele ce ești!

Valère

Faceți cum credeți, sunt gata să îndur toate urmările furiei dumneavoastră. Însă credeți-mă, vă rog, că dacă la mijloc e vreun rău, numai pe mine trebuie să vă descărcați mânia, deoarece fiica dumneavoastră nu are nici o vină.

Harpagon

Asta, da, te cred. Prea ar fi treabă neuzită ca fiica mea să fie și ea părtașă la o asemenea nelegiuire. Acum vreau să-mi regăsesc comoara, așa că spune unde ai dus-o.

Valère

Dar n-am dus-o nicăieri. Se găsește și acum în casa dumneavoastră!

Harpagon

(aparte)

O, caseta mea dragă! *(Tare)* Se găsește la mine în casă?

Valère

Da.

Harpagon

Și i-a spune: nu te-ai atins de ea?

Valère

Eu? A, sunteți nedrept nu numai față de mine, dar și față de ea! O văpaie curată și respectuoasă mă mistuie pentru dânsa!

Harpagon

(aparte)

Îl mistuie pentru caseta mea!

Valère

Mai curând mor, decât să-mi întinez simțirea cu vreun gând jignitor. Este prea cuminte și cinstită.

Harpagon

(aparte)

Caseta mea , cinstită!

Valère

Toate dorințele mele se împlinesc cu prisosință când o privesc doar și nici o ticăloșie n-a murdărit patima pe care ochii ei frumoși au aprins-o în inima mea.

Harpagon

Ochii frumoși ai casetei mele! Vorbește de ea ca de-o ibovnică!

Valère

Jupâneasa Claude cunoaște tot adevărul în privința asta și vă poate sta mărturie...

Harpagon

Cum, slujitoarea mea, și ea părtașă?

Valère

Da, domnule, a fost martoră a legământului nostru și numai după ce și-a dat seama cât e de cinstită

dragostea mea, m-a ajutat s-o hotărâsc pe fiica dumneavoastră să-mi dăruiască inima ei, primind-o în schimb pe a mea.

Harpagon
(*aparte*)

Nu mai pricep nimic, ori frica de pușcărie îl face să bată câmpii? (*Către Valère*) Ce-mi tot îndrugi aici de fiica mea?

Valère

Vreau să spun că mi-au trebuit toate silințele de pe lume ca s-o fac să-și învingă sficiunea, să consimtă la ceea ce râvnea patima mea.

Harpagon
Sficiunea, cui?

Valère

A fetei dumneavoastră. Așa că ieri de-abia s-a învoit să semnăm în scris amândoi o făgăduială de căsătorie.

Harpagon
Fata mea a semnat o făgăduială de căsătorie cu tine?

Valère

Da, domnule, după cum, la rândul meu, am semnat una la fel.

Harpagon

Vai, Doamne, o nouă năpastă!

Jupânul Jacques
(*către comisar*)
Scrie, domnule, scrie...

Harpagon

Nenorocire și mai afurisită! Deznădejde și mai cumplită! (*Către comisar*) Repede, îndeplinește cele de cuviință îndatoririi dumitale și trimite-l la pușcărie și ca hoț și ca ademenitor!

Jupânul Jacques
Ca hoț și ademenitor.

Valère

Nu mi se cuvine nici un nume, nici altul! Iar când veți afla cine sunt...

Scena 4

Harpagon, Élise, Mariane, Valère, Frosine, jupânul Jacques, comisarul și ajutorul său

Harpagon

A, copil nemernic, fiică nevrednică de un tată ca mine! Așa urmezi tu sfaturile pe care ți le-am dat? Lași să te prindă în mrejele iubirii lui un tâlhar de drumul mare, ba îi mai și dăruiești credința ta, fără consimțământul meu? Dar vă înșelați și tu și el! (*Către Élise*) Patru pereți bine zăbrelți or să răspundă de purtarea ta! (*Către Valère*) Iar o drăguță de spânzurătoare o să mă plătească de îndrăzneala ta, blestematule!

Valère

N-or să se petreacă lucrurile cum ar dori furia dumneavoastră, înainte de orice osândă, cer să fiu ascultat.

Harpagon

Când am zis spânzurătoare, am greșit! O să fii ars de viu!

Élise

(cade la picioarele lui Harpagon)

Tată, fie-ți milă, dă dovadă de simțiri mai omenești și nu împinge lucrurile dincolo de hotarele puterii părintești. Nu te lăsa târât de orbirea supărării dumitale, ci dă-ți seama de ce ai de gând să faci. Ia osteneala și privește mai bine pe cel de care te simți jignit. Este cu totul altfel decât îl văd ochii dumitale și cred că legământul pe care l-am încheiat cu el o să-ți pară mai puțin ciudat, când vei afla că, fără de el, de multa vreme aș fi fost pierdută pentru dumneata. Da, tată, el m-a scăpat atunci când am căzut în râu, așa că lui îi datorezi viața fiicei pe care azi...

Harpagon

Asta nu înseamnă nimic, așa că mult mai bine era pentru mine dacă te lăsa să te îneci, decât să-mi faci ce mi-a făcut.

Élise

Tată, în numele dragostei de părinte, te rog fierbinte...

Harpagon

Nu, nu vreau să mai aud nimic. Justiția să facă dreptate!

Jupânul Jacques

(aparte)

Iar mie o să-mi plătească bețele pe spinare.

Frosine

(aparte)

Ia te uită, încurcătură afurisită!

Scena 5

Anselme, Harpagon, Élise, Mariane, Frosine, Valère, jupânul Jacques, comisarul și ajutorul său

Anselme

Ce s-a întâmplat, seniore Harpagon? Pari tare tulburat.

Harpagon

A, seniore Anselme, sunt cel mai nefericit om de pe lume și în tulburarea și zăpăceala de aici, nu știu ce se va alege până la urmă din înscrisul pentru care ai venit. M-a izbit în averea mea, m-a izbit în cinstea mea! Privește-l pe nelegiuitul, pe ticălosul de colo, care a pângărit drepturile cele mai sfinte, care s-a strecurat la mine sub numele de om de încredere, numai ca să-mi fure banii și să-mi ademenească fiica.

Valère

Spuneți, cine s-a atins de banii dumneavoastră, că eu nu mai înțeleg nimic...

Harpagon

Da, și-au semnat amândoi o făgăduială de căsătorie. Jignirea asta te privește în primul rând pe dumneata, seniore Anselme, așa că dumneata ești cel mai îndreptățit să pornești urmărirea cu poliția, ca să te răzbuni pe neobrăzarea lui.

Anselme

Departe de mine gândul de a-mi lua nevasta cu sila și nu cer nimic de la o inimă care s-a dăruit altuia. Dar întrucât privește daraverile dumitale, sunt gata să te ajut întru totul.

Harpagon

Iată-l pe dumnealui, care e comisar cinstit și care nu uită – așa m-a încredințat – nimic în legătură cu slujba sa. (*Către comisar*) Învinuește-l cum trebuie, domnule, astfel ca să nu se dovedească pe fața pământului un răufăcător mai desăvârșit ca el.

Valère

Nu văd de ce fărădelege pot fi învinuit, fiindcă o iubesc cu patimă pe fiica dumneavoastră, iar cât privește caznele la care vă închipuiți că voi fi supus din pricina legământului nostru, o să vă schimbați gândul, aflând cine sunt...

Harpagon

Pe mine nu mă păcălești cu basme de-alde astea. Lumea e plină azi de hoți de cinuri, de înșelători de meserie, care, folosindu-se de faptul că nimeni nu-i cunoaște, se împopoțonează cu nerușinare cu cel dintâi nume de vază ce-i pică la îndemână.

Valère

Aflați, domnule, că sunt prea cinstit ca să mă împodobesc cu ce nu-mi aparține și că tot Neapolul poate mărturisi cine-mi sunt părinții.

Anselme

Domol, domol, tinere. Gândește-te de două ori până să vorbești, deoarece poți pierde mai mult decât îți închipui, în fața dumitale găsindu-se un om care cunoaște întreg Neapolul și poate – prin urmare – să descurce toate ițele poveștii dumitale.

Valère

(*iși pune cu mândrie pălăria pe cap*)

Nu sunt omul care să se teamă de dumneavoastră. Și de cunoașteți Neapolul, atunci trebuie să știți cine este don Thomas d'Alburci.

Anselme

Bineînțeles că știu, deoarece puțini oameni l-au cunoscut mai temeinic ca mine.

Harpagon

Nu-mi pasă nici de don Thomas, nici de don Martin.

(*Văzând aprinse două lumânări, Harpagon stinge una*)

Anselme

Rogu-te, lasă-l să urmeze. Să vedem ce mai are să spună.

Valère

Mai am de spus atât: el mi-a dat viața.

Anselme

El?

Valère

Da.

Anselme

Fără glume, ne-am înțeles? Născocește altă poveste și o să-ți meargă mai ușor, oricum, o minciună mai puțin gogonată, care să te poată scăpa.

Valère

Vă rog să nu-mi vorbiți în felul ăsta. Nu e minciună, iar tot ce spun poate fi dovedit cu ușurință.

Anselme

Cum, îndrăznești să susții că ești fiul lui don Thomas d'Alburci?

Valère

Îndrăznesc și sunt gata să susțin adevărul spuselor mele împotriva orîșicui.

Anselme

Năstrușnică îndrăzneală! Află atunci, ca să vezi că ești un mincinos, că au trecut cel puțin șaisprezece ani de când omul despre care mi-ai pomenit a pierit pe mare cu soția și copiii, încercând să-și scape viața de persecuțiile nemiloase iscate de pe urma tulburărilor din Neapole. Din pricina acestor tulburări, numeroase familii nobile au plecat în surghiun.

Valère

Așa e. Însă aflați la rîndul dumneavoastră – ca să nu mai vorbiți cu ușurință – că un băiat al lui, în vîrstă de șapte ani, a fost scăpat de la înec împreună cu un slujitor de către o corabie spaniolă și că băiatul scăpat de la moarte e cel care vă vorbește. Aflați că după asta, căpitanul corăbiei, înduioșat de soarta ce am avut, mi-a arătat prietenie, m-a crescut ca pe copilul său și că de îndată ce vîrsta mi-a îngăduit, m-am făcut ostaș. Că de curînd am aflat că tatăl meu n-a murit, după cum credeam. Că, trecînd pe aici, spre a-i cerceta urmele, o întîmplare – poruncită parcă de providență – mi-a îngăduit s-o văd pe fermecătoarea Élise. Și numai văzînd-o, am devenit robul frumuseții sale. Iar focul patimii mele, ca și strășnicia părintelui ei, m-au hotărât să rămîn aici, trimițînd în locu-mi pe altcineva în căutarea părinților mei.

Anselme

Ce dovezi ai putea aduce dumneata, în afară de cele ce auzim, care să ne încredințeze că n-ai însăilat un basm pe un fapt adevărat?

Valère

Mărturia căpitanului spaniol, un sigiliu de rubine aparținînd tatălui meu, o brățară de agate pe care maică-mea mi-a pus-o la braț, și bătrînul Pedro, slujitorul care a scăpat o dată cu mine de la înec.

Mariane

Vai, spusele dumitale le pot întări eu, fiindcă sunt curatul adevăr. Și din câte mi-a fost dat să aud, m-am încredințat că ești fratele meu.

Valère

Dumneata... sora mea?

Mariane

Da. Inima a început să-mi bată de cum ai deschis gura și maică-mea, care o să fie nespus de fericită să te vadă, mi-a povestit de nenumărate ori nenorocirile familiei noastre. Cerul ne-a scăpat și pe noi de la înec, dar dacă ne-a redat viața, a fost cu prețul libertății noastre, deoarece niște corsari ne-au cules, pe mama și pe mine, de pe sfîrîmăturile corăbiei. După zece ani, o întîmplare fericită ne-a scăpat din robie, ne-am întors la Neapole, dar am găsit tot vîndut, iar despre tatăl nostru, nici o știre. Am trecut la Genova, unde mama cu greu a mai putut aduna cîteva rămășițe dintr-o moștenire irosită, iar de acolo, fugind de sălbatica lăcomie a neamurilor ei, am poposit în locurile astea, unde de-abia își mai târăște zilele înnegurate.

Anselme

O, cerule, nemăsurată e puterea ta! Și ce bine știi să arăți că numai tu ești în stare de asemenea minuni! Veniți în brațele mele, copii, și contopiți-vă lacrimile de bucurie cu ale părintelui vostru.

Valère

Dumneata ești tatăl nostru?

Mariane

Pe dumneata te plînge mama de atîta amar de vreme?

Anselme

Da, fata mea, da, fiul meu, eu sunt don Thomas d'Alburci, pe care cerul l-a ocrotit de furia valurilor cu

toți banii ce-i avea asupra lui și care, timp de aproape șaisprezece ani, socotindu-vă morți – se pregătea, după lungi călătorii, să caute, în căsătoria lui cu o gingașă făptură, mângâierea unui nou cămin. Dându-mi seama că viața îmi e primejduită dacă mă întorc la Neapole, am renunțat la el pentru totdeauna și după ce am găsit mijlocul să vând tot ce aveam acolo, m-am statornicit aici, unde, sub numele de Anselme, am izbutit să îndepărtez de mine necazurile pricinuite prin adevăratul meu nume.

Harpagon

Și acesta e fiul dumitale?

Anselme

Da.

Harpagon

Atunci te chem în judecată ca să-mi plătești cei zece mii de galbeni pe care mi i-a furat.

Anselme

Fiul meu... te-a furat pe dumneata?

Harpagon

Fiul dumitale și nu altul.

Anselme

De unde știi că el?

Harpagon

Jupânul Jacques mi-a spus.

Valère

(către jupânul Jacques)

Tu ai spus?

Jupânul Jacques

M-ai auzit pe mine deschizând gura?

Harpagon

Și domnul comisar i-a primit mărturia.

Valère

Dar dumneata mă crezi în stare de o faptă atât de josnică?

Harpagon

În stare, neînstare, eu vreau banii mei!

Scena 6

Cléante, Valère, Mariane, Élise, Frosine, Harpagon, Anselme, Jupânul Jacques, La Flèche, comisarul și ajutorul său

Cléante

Tată, nu te mai chinui – te rog – și nu mai învinui pe nimeni. Am știri cu privire la ceea ce te necăjește și am venit să-ți spun că dacă te hotărăști să consimți la căsătoria mea cu Mariane, îți primești banii înapoi.

Harpagon

Unde sunt?

Cléante

Nu te întrece cu firea, sunt într-un loc de care răspund, așa că totul atârnă de mine. Rămâne ca dumneata să ne spui ce hotărâști: ori mi-o dai pe Mariane, ori s-a dus caseta.

Harpagon

Nu s-a scos nimic din ea?

Cléante

Nimic. Așa că vrem să știm dacă ai de gând să-ți dai consimțământul. Maică-sa o lasă slobodă să aleagă între mine și dumneata.

Mariane

S-ar cuveni să mai adaug că numai hotărârea asta nu e de ajuns, fiindcă cerul, o dată cu fratele pe care îl vezi, mi-a dat și un părinte de la care trebuie să mă ceri.

Anselme

Cerul nu v-a dăruit părintelui vostru pentru ca să mă împotrivesc dorințelor voastre celor mai fierbinți, dragii mei copii. Astfel încât, seniore Harpagon, nădăjduiesc că vei fi și dumneata de părere că e mai potrivit ca alegerea unei fete să cadă asupra fiului, mai curând decât asupra tatălui. Haide, nu ne sili să rostim vorbe care nu se cade să le auzi, așa că învoiește-te la îndoita căsătorie, cum am făcut și eu.

Harpagon

Ca să știu ce am de făcut, întâi să-mi văd caseta.

Cléante

O s-o vezi nevătămată și neatinsă.

Harpagon

Pe urmă, n-am bani de dat zestre copiilor mei.

Anselme

Am eu pentru ei, de asta să nu duci grijă.

Harpagon

Îți iei asupra dumitale cheltuiala amânduror căsătoriilor?

Anselme

Îmi iau. Mai dorești ceva?

Harpagon

Îmi faci pentru nuntă și haine de socru?

Anselme

Îți fac. Iar acum, să ne bucurăm în voie de ziua asta fericită.

Comisarul

Ei, domnilor, domol, nu vă fie cu supărare. Mie cine-mi plătește ce-am scris?

Harpagon

N-am nevoie de înscrisurile dumitale!

Comisarul

Nu mai spune! Ori îți închipui că eu muncesc de pomană?

Harpagon

(arătând către jupânul Jacques)

Pentru osteneală, poftim, ia-l și spânzură-l pe dumnealui!

Jupânul Jacques

Zău, dacă mă dumeresc cum e mai bine! Când spui drept, te cotonogeste cu bâta – când minți, te trimit la spânzurătoare!

Anselme

Seniore Harpagon, să-i iertăm înșelătoria.

Harpagon

Dar îl plătești dumneata pe comisar?

Anselme

Îl plătesc. Și acum, Mariane, să mergem repede să împărtășim mamei tale bucuria noastră.

Harpagon

Iar eu, să-mi revăd draga mea casetă.

Domnul de Pourceaugnac

Comedie – balet în trei acte, în proză
1669

În românește de Tudor Arghezi

Domnul de Pourceaugnac, comedie-balet realizată în colaborare cu Lulli, a fost jucat pentru prima oară la castelul din Chambord în septembrie 1669 și pe scena de la Palais-Royal la 15 noiembrie al aceluiași an. Improvizatia cam descusută, povestea provincialului naiv și grotesc, frate bun cu domnul Jourdain, care sosește la Paris pentru a se căsători, îi îngăduia lui Molière tot felul de scene de farsă mai mult sau mai puțin originale, în care triumfă "geniul" intriganților simpatici Sbrigani și Nérine. Culoarea, mișcarea, pitorescul limbii sunt remarcabile în această comedioară fără profunzime, e drept, dar care ne aduce, mai mult decât oricare alta, mărturia anilor pe care Molière i-a petrecut în provincie, atent la felul de a fi al oamenilor, de a vorbi și de a se îmbrăca.

Prima ediție datează din 1670.

Persoanele comediei

Domnul de Pourceaugnac

Oronte

Julie – fiica lui Oronte

Éraste – iubitul Juliei

Nérine – intrigantă, vorbind ca în Picardia¹

Lucette – vorbind ca în Gasconia²

Sbrigani – napolitan, intrigant

Primul medic

Al doilea medic

Un spițer

Un țăran

O țărancă

Primul elvețian

Al doilea elvețian

Un polițai

Doi jandarmi

1,2

Persoanele Baletului

Doi medici – grotești

*Matasini*³ – dansatori

Doi avocați – cântăreți

Doi procurori – dansatori

Doi sergenți – dansatori

Mai multe măști – jucând și cântând

O egipteană – cântăreață

Un egiptean – cântăreț

Sălbatici – dansatori

*Biscaieni*⁴ – dansatori

¹ Două regiuni din Franța.

² Două regiuni din Franța.

³ Matasini erau numiți cei care executau comic spaniol având aceeași denumire.

⁴ Locuitori ai provinciei spaniole Biscaia.

Acțiunea se petrece la Paris.

Actul I

Scena 1

Julie, Éraste, Nérine

Julie

Vai! Să nu ne vadă cineva, Éraste. Tremur când mă gândesc. După ce m-au oprit să mai stau de vorbă cu dumneata, totul ar fi pierdut.

Éraste

Mă uit și nu văd nimic.

Julie

Fii cu ochii-n patru și dumneata, Nérine. Vezi dacă vine cineva.

Nérine

(ducându-se în fundul scenei)

Lăsați-vă pe mine și spuneți-vă fără codeală tot ce aveți de spus.

Julie

Ai pus la cale ceva, Éraste? Crezi că putem zădărnici pacostea asta de măritiş, pe care și-a vârât-o tata-n cap?

Éraste

Ne căznim din toate puterile și cred că am gata tot ce trebuie, ca să nimicim acest gând caraghios.

Nérine

(alergând spre Julie)

Vai de mine! Vine tatăl dumneavoastră.

Julie

Să ne despărțim repede.

Nérine

Nu-i nimeni. M-am înșelat.

Julie

Tare mai ești proastă, să ne sperii așa!

Éraste

Da, frumoasă Julie, am încrucișat sumedenii de sfori ca să izbutim și, o dată ce am căpătat învoirea dumitale, nu ne mai dăm înapoi de la nimic. Nu întreba cum lucrează sforăria noastră: are să-ți placă. E bine, ca la teatru, să te bucuri când nici nu te aștepți. Ajunge să-ți spui că-n jocul nostru intră tot soiul de meșteșuguri și că șiretenia Nérinei și dibăciile lui Sbrigani s-au și pus pe lucru.

Nérine

Auzi dumneata! De cine-și bate joc tatăl dumneavoastră când vrea să vă pună în cârcă un avocat de la Limoges, domnul de Pourceaugnac? Nici nu l-a văzut măcar o dată cum e la față și acum îl așteaptă să vină cu diligența să vă ia pe sus și să vă ducă în provincia lui. Câteva mii de galbeni, după spusa unchiului dumneavoastră, sunt în stare să-l facă să dea deoparte pe logodnicul care vă place? Și o persoană ca dumneavoastră este de nasul bădăranului ăstuia? Dacă-i arde de însurătoare n-are decât să-și ia nevastă de la el de-acasă și să ne lase-n pace. Numai numele ăsta de Pourceaugnac mă scoate din sărite. Auzi dumneata! Pourceaugnac? Dacă n-ar fi decât atât, "de Pourceaugnac" și mi-ar fi de ajuns: fac pe dracu în patru și nu veți ajunge doamna de Pourceaugnac. Pourceaugnac? Ar fi cu puțință? Nu, Pourceaugnac e ceva care nu poate fi înghițit. O să-i facem atâtea buclucuri, o să ne punem pe capul lui cu atâta întărâtare, încât îl vom trimite înapoi, la Limoges, pe

domnul de Pourceaugnac.

Éraste

Uite că vine și afurisitul ăsta de italian. Trebuie să ne spuie ceva.

Scena 2

Julie, Éraste, Sbrigani, Nérine

Sbrigani

Sosește omul dumneavoastră. L-am văzut pe drum, la han, unde a tras cu diligența. L-am văzut la masă, când s-a dat jos să mănânce, l-am cercetat aproape un ceas și pot să vă spui că l-am învățat pe dinafară. Nici nu vă vorbesc de mutra lui: o să vedeți cu ochii dumneavoastră cum l-a zugrăvit Dumnezeu și cum i se potrivește costumul cu mutra. Și e deștept nevoie mare: croit din stofa care ne trebuie nouă. Ne vine de-a gata. O să calce bucuros în toate străchinile ce-i vom pune înainte.

Éraste

Spui drept?

Sbrigani

Fără îndoială, doar mă pricep la oameni.

Nérine

Doamnă, nici nu știți cu ce poamă aveți de-a face. Nu se putea găsi om mai nimerit pentru însărcinarea asta. Sbrigani e năzdrăvanul timpului nostru pentru asemenea isprăvi. Până acum de douăzeci de ori a înfruntat munca silnică, numai ca să-și poată sluji prietenii bine. Cu prețul ocnei, el știe să termine cu noblețe isprăvile cele mai grele. Așa cum îl vedeți, a fost gonit din țara lui pentru nu mai țiu minte câte fapte cinstite, pe care le-a dus la bun sfârșit cu generozitate.

Sbrigani

Sunt zăpăcit de laudele cu care mă slăviți atâta și la rândul meu v-aș putea aduce laude și mai meritate pentru minunățiile dumneavoastră. Câtă glorie nu v-ați câștigat odată, când cu atâta bunătate ați sfeterisit la joc o mie de galbeni unui tânăr străin care v-a fost adus în casă! Și altă dată, când ați încheiat, curtenitoare, un contract, care a ruinat o întreagă familie. Apoi atunci când cu toată conștiința ați știut să tăgăduiți că vi se dăduse o sumă de bani în păstrare. În sfârșit, când din plinul inimii ați fost văzută jurând, ca martor, pentru trimiterea la spânzurătoare a două persoane nevinovate.

Nérine

Niște amănunte neînsemnate, de care nici nu mai trebuie să vorbim. Laudele dumitale mă fac să roșesc.

Sbrigani

Vă voi cruța modestia. Să pornim la lucru. Haide după provincialul nostru. Din partea dumneavoastră țineți gata pe ceilalți actori ai comediei.

Éraste

(către Julie)

Adu-ți aminte, domnișoară, de rolul dumitale și pentru ca lucrurile să se îndeplinească bine să te prefaci, cum am rămas înțeleși, că ești încântată de toate dorințele tatălui dumitale.

Julie

În ceea ce atârnă de mine, totul va merge ca pe roate.

Éraste

Dar dacă, frumoasă Julie, silințele noastre vot da greș?

Julie

Voi dezvălui tatălui meu adevăratele mele simțăminte.

Éraste

Și dacă, totuși, el se va încăpățâna?

Julie

Îl voi amenința că plec la mănăstire.

Éraste

Și dacă, la urma urmelor, te va sili să te măriți?

Julie

Ce vrei să-ți mai spui?

Éraste

Ce vreau eu să-mi spui!

Julie

Da.

Éraste

Aș vrea să-mi spui ce se spune când iubești într-adevăr.

Julie

Anume ce?

Éraste

Că nimic nu te va putea întoarce și, cu toată cazna tatălui dumitale, îmi făgăduiești să fii a mea.

Julie

De ce nu vrei să te mulțumești, Éraste, cu ce fac în clipa de față și de ce îmi silești inima să apuce înaintea timpului? Nu-mi obosi datoria cu târguieli împinse, poate, dincolo de nevoie. Dacă împrejurările se înrăutățesc, lasă-mă cel puțin să mă hotărască ele.

Éraste

Bine.

Sbrigani

Iacătă-l și pe omul nostru.

Nérine

Ce măgădău!

Scena 3

Domnul de Pourceaugnac, Sbrigani

Domnul de Pourceaugnac

(se întoarce în direcția din care vine, ca, și cum ar vorbi unora care se țin după el)

Ei, ce e? Ce vă apucă? Ce vă mirați? N-am văzut oraș mai tâmpit și oameni mai tâmpiți. Nu faci un pas și o grămadă de nerozi se uită la tine și râd. Ei! domnilor gură-cască, vedeți-vă de drum și lăsați-ne să trecem fără să vă vie să râdeți. Să mă ia dracu de nu-i umflu fâlcile ăluia de l-oi mai vedea că râde.

Sbrigani

(către aceleași persoane)

Ce-i asta, mă rog? Ce vreți? De capul cui vă țineți? Se poate să vă bateți joc așa de oamenii de treabă

care intră în oraș?

Domnul de Pourceaugnac

Se găsește și câte un om cumsecade, după cum văd.

Sbrigani

Ce-i purtarea asta? Și de ce vă vine să râdeți?

Domnul de Pourceaugnac

Foarte bine.

Sbrigani

Ați văzut ceva la domnul acesta, ceva de râs?

Domnul de Pourceaugnac

Bine ziceți.

Sbrigani

Este dumnealui altfel decât ceilalți?

Domnul de Pourceaugnac

Sunt strâmb? Sunt cocoșat?

Sbrigani

Vedeți întâi cu cine aveți de-a face.

Domnul de Pourceaugnac

Foarte bine.

Sbrigani

Domnul are ceva care impune respectul.

Domnul de Pourceaugnac

Foarte adevărat.

Sbrigani

E o persoană de condiție.

Domnul de Pourceaugnac

Da, gentilom de la Limoges.

Sbrigani

Om învățat.

Domnul de Pourceaugnac

Care a studiat dreptul.

Sbrigani

V-a cinstit prea mult venind în orașul vostru.

Domnul de Pourceaugnac

Fără îndoială.

Sbrigani

Domnul nu e o persoană care să te facă să râzi.

Domnul de Pourceaugnac
Bineînțeleș.

Sbrigani
Și cine va mai râde de domnul va avea cu mine de furcă.

Domnul de Pourceaugnac
(*către Sbrigani*)
Domnule, nu vă pot spune cât vă sunt de recunoscător.

Sbrigani
E de neiertat, domnule, ca o persoană ca dumneavoastră să fie primită astfel și vă cer, din partea orașului, iertare.

Domnul de Pourceaugnac
Sunt sluga dumneavoastră.

Sbrigani
V-am văzut de dimineață, domnule, cu diligența, pe când prânzeți, și felul ales în care vă ospățați mi-a trezit din capul locului un simțământ de amicitie pentru dumneavoastră; și știind că nu ați mai fost prin orașul nostru și că sunteți cu totul nou la noi, sunt foarte mulțumit că vă găsesc, ca să vă ofer serviciile mele cu prilejul sosirii dumneavoastră și să vă călăuzesc prin mijlocul unor oameni care nu au întotdeauna față de oamenii ca dumneavoastră considerația trebuincioasă.

Domnul de Pourceaugnac
E prea mult din partea dumneavoastră.

Sbrigani
V-am mai spus: mi-ați fost simpatic de cum v-am văzut.

Domnul de Pourceaugnac
Vi-s recunoscător.

Sbrigani
Fizionomia dumneavoastră mi-a plăcut.

Domnul de Pourceaugnac
Asta mă măgulește îndeosebi.

Sbrigani
Am văzut într-însa cîste.

Domnul de Pourceaugnac
Sluga dumneavoastră.

Sbrigani
Ceva atrăgător.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Gingășie.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Blândețe.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Maiestate.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Franchețe.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Și cordialitate.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Vă asigur că sunt cu totul al dumneavoastră.

Domnul de Pourceaugnac
Vă sunt foarte mult recunoscător.

Sbrigani
Vă vorbesc din adâncul inimii.

Domnul de Pourceaugnac
Cred.

Sbrigani
Dacă aș fi avut cinstea să mă cunoașteți, ați fi știut că sunt un om cu totul sincer.

Domnul de Pourceaugnac
Nici nu mă îndoiesc.

Sbrigani
Un dușman al prefăcătoriei.

Domnul de Pourceaugnac
Sunt convins.

Sbrigani
Și care nu-i în stare să-și măsluiască simțămintele.

Domnul de Pourceaugnac
Asta o cred.

Sbrigani

Vă uitați la hainele mele, care nu sunt la fel cu ale altora, dar sunt de la Neapoli, și stau la ordinele dumneavoastră. Am voit să-mi păstrez o dată cu costumul sinceritatea locului meu de naștere.

Domnul de Pourceaugnac

Ați făcut foarte bine. În ce mă privește, am ținut să mă îmbrac în costumul curții, când se află la țară.

Sbrigani

Spun drept că vă vine mai bine decât tuturor curtenilor noștri.

Domnul de Pourceaugnac

Așa mi-a spus și croitorul; costumul e curat și bogat și va face vâlvă aici.

Sbrigani

Desigur. Vă duceți la Luvru?

Domnul de Pourceaugnac

O să trebuiască să mă duc să mă prezint.

Sbrigani

Regele va fi fericit să vă vadă.

Domnul de Pourceaugnac

Cred.

Sbrigani

V-ați găsit locuință?

Domnul de Pourceaugnac

Mă duceam să caut.

Sbrigani

Voi fi foarte mulțumit să vă însoțesc, cunosc bine orașul.

Scena 4

Éraste, Sbrigani, domnul de Pourceaugnac

Éraste

Ah! Ce-i asta? Ce-mi văd ochii? Ce fericită întâlnire! Domnule de Pourceaugnac, cât sunt de încântat să vă întâlnesc! Cum! mi se pare că nu mă mai cunoașteți?

Domnul de Pourceaugnac

Domnule, sluga dumneavoastră.

Éraste

E cu puțință ca o vreme de cinci-șase ani să mă scoată din memoria dumneavoastră și să nu recunoașteți pe cel mai bun prieten al familiei de Pourceaugnac?

Domnul de Pourceaugnac

Iertați-mă, vă rog. (*Către Sbrigani*) Îți mărturisesc că nu știu cine este...

Éraste

Nu este la Limoges un singur Pourceaugnac pe care să nu-l cunosc, de la cel mai mare până la cel mai mic. Pe când mă găseam la Limoges, nu aveam legături decât cu ei și pe dumneavoastră aveam onoarea să vă văd în toate zilele.

Domnul de Pourceaugnac

Această onoare am avut-o eu, domnule.

Éraste

Nu vă mai amintiți figura mea?

Domnul de Pourceaugnac

Ba da. *(Către Sbrigani)* Nemaipomenit!

Éraste

Nu vă mai aduceți aminte că am avut fericirea să ciocnesc un pahar cu dumneavoastră nici nu mai știu de câte ori?

Domnul de Pourceaugnac

Să mă iertați. *(Către Sbrigani)* Habar n-am.

Éraste

Cum îl mai cheamă, Doamne, pe acel birtaş din Limoges, care gătea așa de bine?

Domnul de Pourceaugnac

Petit-Jean?

Éraste

Tocmai, De cele mai multe ori ne duceam să petrecem acolo. Și cum i se mai spune la Limoges locului de promenadă?

Domnul de Pourceaugnac

Cimitirul Arenelor?

Éraste

Exact. Câte ore plăcute n-am stat acolo, ascultând cuvintele dumneavoastră fermecătoare! Nu vă mai amintiți de nimic?

Domnul de Pourceaugnac

Scuzați-mă, încep să-mi amintesc. *(Către Sbrigani)* Să mă ia dracu dacă știu ceva.

Sbrigani

(încet, domnului de Pourceaugnac) Sute de lucruri de acest fel se pierd din memorie.

Éraste

Haide, îmbrățișați-mă și să strângem iarăși legăturile vechii noastre prietenii.

Sbrigani

(către Domnul de Pourceaugnac)

Tare vă mai iubește!

Éraste

Spuneți-mi câteva noutăți din familie: ce face domnul... care-i un om așa de cumsecade?

Domnul de Pourceaugnac

Fratele meu, consulul?

Éraste

Da.

Domnul de Pourceaugnac

E sănătos tun.

Éraste

Sunt încântat. Dar celălalt, care-i așa de vesel... ăsta... domnul...

Domnul de Pourceaugnac

Vărul meu, judecătorul?

Éraste

Da, da.

Domnul de Pourceaugnac

Tot vesel și tot glumeț.

Éraste

Vă mărturisesc, sunt foarte bucuros. Dar domnul unchiul dumneavoastră... care...

Domnul de Pourceaugnac

N-am nici un unchi.

Éraste

Totuși, pe vremuri... aveăți...

Domnul de Pourceaugnac

Nu, n-aveam decât o mătușă.

Éraste

De doamna mătușa dumneavoastră vreau să vă întreb. Ce mai face?

Domnul de Pourceaugnac

A murit acum șase luni.

Éraste

Biata femeie! Ce bună era!

Domnul de Pourceaugnac

Și nepotul meu, preotul, era să moară de vărsat.

Éraste

Ce pierdere ar fi fost!

Domnul de Pourceaugnac

Îl cunoașteți și pe el?

Éraste

Cum să nu-l cunosc? Un băiat voinic și bine făcut.

Domnul de Pourceaugnac

Nu prea e dintre cei mai voinici.

Éraste

Nu se poate zice că nu e bine făcut.

Domnul de Pourceaugnac

Asta, da.

Éraste

Vă este nepot?

Domnul de Pourceaugnac

Da.

Éraste

Fiul fratelui sau surorii dumneavoastră...

Domnul de Pourceaugnac

Chiar așa.

Éraste

Paroh la biserică... am uitat.

Domnul de Pourceaugnac

Sfântul Ștefan.

Éraste

El e. Nu mai cunosc pe altul.

Domnul de Pourceaugnac

(către Sbrigani)

Îmi știe toate neamurile.

Sbrigani

Vă cunoaște mai mult chiar decât credeți.

Domnul de Pourceaugnac

După câte văd, ați stat multă vreme în orașul nostru.

Éraste

Doi ani întregi.

Domnul de Pourceaugnac

Va să zică erați la noi când vărul meu, perceptorul, a pus pe domnul guvernator să-i boteze copilul?

Éraste

Păi, nu eram printre primii invitați?

Domnul de Pourceaugnac

Ce frumos a fost!

Éraste

Foarte frumos.

Domnul de Pourceaugnac

O masă pe cinste.

Éraste

Mai e vorbă!

Domnul de Pourceaugnac

Ați văzut atunci și gălceava pe care am avut-o eu cu acel gentilom din Périgord?

Éraste

Cum să nu!

Domnul de Pourceaugnac

Și-a și găsit omul.

Éraste

Bineînțeles.

Domnul de Pourceaugnac

Mi-a dat o palmă, dar și eu i-am zis-o.

Éraste

Știu! Trebuie să vă spui, însă, că țin neapărat să vă găzduiesc la mine.

Domnul de Pourceaugnac

Cum s-ar putea?

Éraste

Vreți să glumiți? Aș răbda eu ca prietenul meu cei mai bun să stea într-altă parte decât în casa mea?

Domnul de Pourceaugnac

N-aș vrea să vă...

Éraste

Nici nu mai încape vorbă! Veți șede la mine.

Sbrigani

(domnului du Pourceaugnac)

Fiindcă ține cu orice preț, sunt de părere să primiți.

Éraste

Unde vă este bagajul?

Domnul de Pourceaugnac

L-am lăsat cu valetul meu, acolo unde m-am odihnit.

Éraste

Să trimitem să-l ia cineva.

Domnul de Pourceaugnac

I-am poruncit să nici nu se miște, afară dacă nu viu eu. M-am temut de niscăi hoți.

Sbrigani

Măsura e bine luată.

Domnul de Pourceaugnac

În orașul ăsta nu poți fi sigur...

Éraste

Omul isteț se vede din toate.

Sbrigani

Eu o să-l însoțesc pe domnul și ne vom întoarce unde doriți.

Éraste

Da, aș vroi să dau ordinele trebuincioase, așa că întoarceți-vă la casa asta.

Sbrigani

Vom fi numaidecât ai dumneavoastră.

Éraste

(domnului de Pourceaugnac)

Vă aștept cu nerăbdare.

Domnul de Pourceaugnac

(către Sbrigani)

La cunoștința asta nici nu mă așteptam.

Sbrigani

Are aerul că e om cumsecade.

Éraste

(singur)

Acum, domnule de Pourceaugnac, te vom întoarce pe toate părțile: totul e pregătit, n-avem decât să începem.

Scena 5

Éraste, spițerul

Éraste

Cred că dumneata ești, domnule, medicul cu care s-a vorbit din partea mea.

Spițerul

Nu, domnule, nu sunt eu medicul. Această cinste nu-mi aparține mie. Nu sunt decât un spițer, un umil spițer, la porunca dumneavoastră.

Éraste

Domnul medic nu-i acasă?

Spițerul

Ba e acasă, ocupat cu câțiva bolnavi. Mă duc să-i spun că-l căutați.

Éraste

Nu e nevoie, voi aștepta. Vreau să ia în primire o rubedenie a mea, despre care i s-a vorbit și pe care am fi mulțumiți să-l vindecăm, înainte de a se însura, de o stare de nebunie.

Spițerul

Știu despre ce-i vorba, știu despre ce-i vorba. Eram cu el când i s-a vorbit. Vă spui drept că nici nu puteați alerga, vă spui drept, la un medic mai dibaci. Omul acesta știe medicina cum știu eu abecedarul, ca apa, și chiar de-ar fi să-ți iasă sufletul, el nu schimbă o buche din regulile celor vechi. O ține totdeauna drept, nu se abate nici în stânga, nici în dreapta, din drumul știut. Tot aurul din lume nu l-ar putea hotărî să vindece un bolnav cu alte leacuri decât cele îngăduite de Facultate¹.

Éraste

Foarte bine. Un bolnav n-are voie să se facă sănătos dacă nu vrea Facultatea.

Spițerul

Să nu credeți că-l laud pentru că suntem prieteni buni; dar e o plăcere, e o plăcere să te dai pe mâinile lui. Eu aș vrea mai bine să mor de medicamentele lui decât să mă vindec cu rețetele altuia, căci orice s-ar întâmpla ești sigur că lucrurile sunt în regulă, și când mori căutat de el, moștenitorii nu pot să te ție de rău.

¹ Facultatea de medicină.

Éraste

E o mare mângâiere pentru un răposat.

Spițerul

Desigur. Ești cel puțin mulțumit că mori metodic. De altfel el nu este dintre acei medici care o târăgănesc cu bolnavii: merge repede, repede, îi place să-și grăbească bolnavii; și dacă este nevoie să mori, acest lucru se petrece cu el nici nu se poate mai curând.

Éraste

Într-adevăr, nimic nu e mai bine decât să ieși mai repede din încurcătură.

Spițerul

Nu-i așa? La ce bun s-o întinzi și să-i dai târcoale? Trebuie să cunoști fără întârziere lungul bolii sau scurtimea ei.

Éraste

Ai dreptate.

Spițerul

De pildă, trei copii de-ai mei, pe care mi-a făcut onoarea să mi-i caute, au murit în mai puțin de patru zile fiecare. În mâinile altui medic ei ar fi murit în trei luni.

Éraste

E bine să ai asemenea prieteni.

Spițerul

Ne-ndoiș. Nu-mi mai rămân decât doi copii, de care îngrijește de parc-ar fi ai lui; îi caută și-i supraveghează după cum îi vine mai bine, fără să mă amestec câtuși de puțin. De cele mai multe ori, întorcându-mă acasă din oraș, sunt mirat să-i găsesc că li s-a lăsat sânge sau că li s-a dat curățenie după prescripțiile sale.

Éraste

Asemenea îngrijiri te leagă de medic.

Spițerul

Uite-l, uite-l, uite-l că vine.

Scena 6

Éraste, primul medic, un țăran, o țărancă, spițerul

Un țăran

(către medic)

Domnule, nu mai poate răbda. Zice că simte în cap niște dureri grozave.

Primul medic

Bolnavul e un dobitoc, cu atât mai mult cu cât în boala de care suferă nu capul trebuie să-l doară, după Galien¹, ci splina.

Un țăran

Pe lângă asta, de șase luni o ține într-o ieșire afară.

Primul medic

Bun, semn că se ușurează pe dinăuntru. Trec să-l văd peste două-trei zile. Dacă se-ntâmplă să moară până atunci, nu uita să vii să-mi spui, căci nu e politicos ca un medic să facă vizite unui mort.

¹ Celebru medic din Antichitate (131 – 201), care, împreună cu Hipocrat, constituia o autoritate incontestabilă în secolul al XVII-lea.

O țărăncă

(către medic)

Domnule, tata e din ce în ce mai bolnav.

Primul medic

Nu-i vina mea; i-am dat medicamente; de ce nu se mai vindecă? De câte ori i s-a lăsat sânge până acum?

O țărăncă

De cincisprezece ori în douăzeci de zile, domnule.

Primul medic

De cincisprezece ori?

O țărăncă

Da.

Primul medic

Și nu s-a vindecat?

O țărăncă

Nu, domnule.

Primul medic

Semn că boala nu e în sânge. Îi vom da curățenie tot de cincisprezece ori, ca să vedem dacă boala nu se găsește în bilă; și dacă tot nu izbutim, îl trimitem la băi.

Spițerul

Aici e finețea medicinei, aici e finețea medicinei.

Éraste

(către medic)

V-am trimis vorba acum câteva zile că am o rudă cam tulburată la minte și că aș vrea să o aduc la dumneavoastră ca să poată fi vindecată mai pe-ndelete și să fie văzută de mai puțină lume.

Primul medic

Am și luat măsuri și vă făgăduiesc, domnule, că voi face totul ca rubedenia dumneavoastră să fie bine îngrijită.

Éraste

Iată-l că vine.

Primul medic

O împrejurare fericită a făcut să am aci pe unul din vechii mei prieteni. Vom avea plăcerea să-l examinăm împreună.

Scena 7

Domnul de Pourceaugnac, Éraste, primul medic, spițerul

Éraste

(către domnul de Pourceaugnac)

O întâmplare neprevăzută mă silește să vă părăsesc: *(arătând spre medic)* dar vă las în seama unei persoane care mă va îndatora, căutând să îngrijească de dumneavoastră nu se poate mai bine.

Primul medic

E datoria meșteșugului meu și este de ajuns să-mi încredințați îngrijirea dumnealui.

Domnul de Pourceaugnac

(aparte)

Trebuie să fie intendentul lui, îmi pare un om distins.

Primul medic

(către Éraste)

Vă asigur că-i voi da domnului îngrijiri metodice și după toate regulile artei.

Domnul de Pourceaugnac

Pentru Dumnezeu, nu e nevoie de atâta ceremonie, căci n-am venit aci ca să vă fac nici o supărare.

Primul medic

O treabă ca asta nu-mi dă decât bucurie.

Éraste

(către medic)

Uitați în tot cazul și o arvună asupra ceea ce v-am făgăduit.

Domnul de Pourceaugnac

Nu se poate, vă rog. Nu vreau să faceți cheltuieli și nu trimiteți să cumpere pentru mine nimic.

Éraste

Lăsați, vă rog. Nu e pentru ceea ce v-ați gândit.

Domnul de Pourceaugnac

Va cer să mă socotiți ca pe un prieten.

Éraste

Nici nu fac altceva. *(încet către medic)* Vă rog mai ales să nu-l lăsați din mână, căci câteodată umblă să scape.

Primul medic

N-aveți nici o teamă.

Éraste

(către domnul de Pourceaugnac)

Vă rog să mă scuzați de nepolitețe.

Domnul de Pourceaugnac

Nu mai glumiți, vă rog, ați făcut mai mult decât mă așteptam.

Scena 8

Primul medic, al doilea medic, domnul de Pourceaugnac, spițerul

Primul medic

Mă simt foarte onorat, domnule, că am fost ales să vă slujesc.

Domnul de Pourceaugnac

Sunt servul dumneavoastră.

Primul medic

Vă prezint un om priceput, pe confratele meu, cu care mă voi consulta asupra felului în care veți fi îngrijit.

Domnul de Pourceaugnac

Nu e nevoie, vă mai spusei, de atâtea pregătiri. Mă mulțumesc de obicei cu puțin.

Primul medic

Aduceți scaune.

(Lacheii aduc scaune)

Domnul de Pourceaugnac

(aparte)

Tânărul ăsta are niște servitori ca niște ciocli.

Primul medic

Luați loc, vă rog, stați jos, vă rog.

(Cei doi medici îl așează pe domnul de Pourceaugnac între ei)

Domnul de Pourceaugnac

(așezându-se)

Umilul dumneavoastră servitor. *(Cei doi medici îi iau fiecare câte o mână)* Dar ce-i asta?

Primul medic

Mâncăți cu poftă?

Domnul de Pourceaugnac

Da, și beau cu și mai multă poftă.

Primul medic

Foarte rău, această mare poftă de rece și lichid este semnul căldurilor și uscăciunii lăuntrice. Dormiți bine?

Domnul de Pourceaugnac

Da, după ce mănânc bine.

Primul medic

Aveți vise?

Domnul de Pourceaugnac

Câteodată.

Primul medic

Ce fel de vise aveți?

Domnul de Pourceaugnac

De felul viselor. Dar ce vorbe sunt astea?

Primul medic

Cum merge scaunul?

Domnul de Pourceaugnac

Vă asigur că nu-nțeleg nimic și aș vrea să beau mai bine ceva.

Primul medic

Puțintică răbdare. Vom discuta dinaintea dumneavoastră și vom vorbi în limba franceză ca să înțelegeți mai bine.

Domnul de Pourceaugnac

Atâta discuție, ca să mănânci o bucată!

Primul medic

Având în vedere, întâi, că o boală nu se poate vindeca fără să fie bine cunoscută și, al doilea, că boala nu poate fi bine cunoscută fără să i se stabilească bine ideea particulară și adevărata ei specie, prin semnele diagnostice și prognostice, îmi veți permite, domnule decan, să intrăm în considerarea bolii de care este vorba, înainte de a păși la terapeutică și la remediile pe care va fi nimerit să le preparăm pentru perfectă vindecare a mai sus pomenitei boli. Îndrăznesc, prin urmare, să zic, domnule, cu voia domniei-voastre, că bolnavul nostru, aici de față, este din nefericire lovit, afectat, posedat, muncit, de acel fel de nebunie pe care noi îl numim foarte bine melancolie ipohondriacă, un gen de nebunie destul de rău și care nu cere mai puțin decât un Esculap¹ ca dumneavoastră, vechi în arta noastră; ca dumneavoastră, zic, care ați albit, cum se spune, în meserie și prin mâinile căruia au trecut atâția și atâția și de toate categoriile. O numesc melancolie ipohondriacă, spre a o deosebi de celelalte două, căci vestitul Galien stabilește, ca un mare învățat ce este, trei cazuri ale aceleiași boli, numită de către noi melancolie, și nu numai de noi, dar și de latini, și nu numai de latini dar și de către greci, ceea ce este bine de ținut minte în această cercetare a noastră: întâiul caz vine dintr-o vătămare a creierului chiar; al doilea caz vine de pe toată întinderea sângelui, devenit negricios; al treilea caz, numit ipohondriac, care-i cazul nostru, și care purcede din vătămarea vreunei părți de jos a pântecelui și a regiunii inferioare, și mai ales de la splină, a cărei fierbințeală și umflătură duc la creierul bolnavului nostru funingini dese și năclăioase ale căror aburi negri și otrăvitori pricinuesc stricăciunea funcțiunilor facultății dominante și dau naștere bolii de care judecata noastră arată hotărât că bolnavul este atins și covârșit. Pentru confirmarea diagnosticului nostru incontestabil n-aveți decât să considerați această seriozitate gravă a bolnavului, așa cum o vedeți; această tristețe însoțită de temere și bănuială, semne patognomonice și individuale ale bolii, atât de bine observate de către divinul nostru înaintaș, bătrânul Hipocrat; această fizionomie, acești ochi roșii și aiuriți, această barbă deasă, conformația corpului, subțiratic, slăbănog, negru și păros, semne care îl dovedesc cuprins îndeaproape de această boală derivată din cazul ipohondriei, boală care, naturalizată, îmbătrânită, intrată în obișnuință și încetățenită într-însul, ar putea între timp prea bine să degenereze sau în manie sau în oftică, sau în dambă, sau chiar în frenezie subtilă și furie. Considerând acestea, de vreme ce o boală cunoscută bine este pe jumătate vindecată, căci *ignoti nulla est curatio morbi*², nu vă va fi greu să alegeți mijloacele de vindecare nimerite acestui domn. Mai întâi, pentru a-l tămădui de această îmbelșugare aparentă și de această slăbiciune a corpului înfloritoare pretutindeni, sunt de părere ca bolnavul să fie temeinic flebotomizat, adică lăsarile de sânge să fie dese și adânci: în primul rând să i se ia sânge din vâna bazilică, apoi din vâna cefalică și dacă boala rezistă să i se deschidă chiar vâna frunții, deschizătura făcându-se mare, pentru ca să poată ieși sângele cel îngroșat; totodată să i se dea curățenie, pentru a goli prin purgative potrivite și nimerite, prin colagogice³, melanogogice⁴ *et caetera*; și cum orice boală începe de fapt sau din balele lipicioase, ca drojdia, sau din aburii negri și deși, care întunecă, infectează și murdăresc duhurile animalice, găsesc cu cale ca după aceea să ia o baie de apă curată și proaspătă, amestecată cu foarte mult zer strecurat, pentru a curați prin apă drojdia lăsată de balele lipicioase, iar negreala aburilor a o limpezi prin zer. Înainte însă de orice, cred că e bine să fie înveselit prin povestiri plăcute, prin cântări și instrumente muzicale, putându-li-se adăuga și dansatori, pentru ca mișcările zglobii și agerimea lor să poată întăra și trezi trândăvia duhurilor amorțite, pricina îngroșării sângelui, din care boala s-a și ivit. Iată mijloacele de vindecare pe care le văd. Acestea vor putea fi sporite cu multe alte remedii mai bune de către maestrul și decanul nostru, după experiența, judecata, luminile și autoritatea pe care și le-a câștigat în arta noastră. *Dixi*⁵.

Al doilea medic

Ferească Dumnezeu, domnule, să-mi vie în minte că ar trebui adaus ceva la cele spuse de către dumneavoastră. Ați vorbit atât de temeinic despre semnele, simptomele și pricinile bolii acestui domn; judecățile pe care le-ați tras din ele sunt atât de frumoase și pe măsura unui mare învățat, încât este cu neputință ca domnia-sa să nu fie nebun și melancolic ipohondriac: și dacă nu ar fi, ar trebui să devie, pentru frumusețea celor ce ați spus și pentru cugetarea exactă pe care ați dezvoltat-o. Da, domnule, ați zugrăvit foarte grafic, *graphite depinxisti*, tot ce aparține acestei boli; nu se poate nimic mai doct, mai înțelepțeste, mai bine ticluit, gândit, închipuit, ca rostirile dumneavoastră asupra bolii, atât în ce privește diagnoza și prognoza, cât și terapeutică; și nu-mi rămâne altceva de făcut decât să felicit pe acest domn că a căzut pe mâinile dumneavoastră

¹ În mitologia greacă zeu al medicinei, fiul lui Apollo.

² Boala necunoscută nu are ieac. (În limba latină în original.)

³ Care stimulează fierea.

⁴ Care izgonesc umorile negre.

⁵ Am zis. (În limba latină în original) Formulă curentă în limbajul pedanților.

și să-i spun că e prea fericit să fie nebun, pentru a încerca eficacitatea plăcută a remediilor pe care le-ați propus. Le aprob în întregime, pe toate, *manibus et pedibus descendere in tuam sententiam*¹. Tot ce aș avea de adăugat este să se facă luarea sângelui și purgațiile în număr fără soț, *numero Deus impare gaudet*²; să ia zerul înaintea băii; să fie legat la cap cu saramură: sarea e simbolul înțelepciunii; să se văruiască pereții camerei în care locuiește pentru a risipi întunericul duhurilor sale, *album est disgregativum visus*³, și să i se facă îndată o mică spălătură, ca un preludiu și ca o introducere la aceste minunate medicamente, care, dacă este să se vindece, îl vor ușura. Facă cerul ca aceste rețete ale dumneavoastră să izbutească asupra bolnavului, domnule, după gândul care le-a dictat.

Domnul de Pourceaugnac

Domnilor, vă ascult de un ceas. Jucăm o comedie?

Primul medic

Nu, domnule, nu jucăm nici o comedie.

Domnul de Pourceaugnac

Ce însemnează toate schimonosirile astea și ce prostii tot îndrugați?

Primul medic

Bun! Va să zică, înjurături. Tocmai ne lipsea acest diagnostic pentru confirmarea bolii. Poate foarte lesne să devie manie.

Domnul de Pourceaugnac

(*aparte*)

Cu cine m-a pus aici?

(*Scuipă de două-trei ori*)

Primul medic

Alt diagnostic: spută abundentă.

Domnul de Pourceaugnac

Haide s-o scurtăm mai iute și să plecăm de-aci.

Primul medic

Încă unul: neliniștea schimbării locului unde se găsește.

Domnul de Pourceaugnac

Ce aveți, domnule, cu mine?

Primul medic

Vrem să te vindecăm, după ordinul pe care l-am primit.

Domnul de Pourceaugnac

Să mă vindecați pe mine?

Primul medic

Da.

Domnul de Pourceaugnac

I-auzi! Dar ce, sunt bolnav?

Primul medic

Semn rău când bolnavul nu-și dă seama că e bolnav.

¹ Aprob sentința dumneavoastră cu mâinile și cu picioarele. (In limba latină în original)

² (Aii Dumnezeu îi plae numerele neperechi. (In limba latină în original) .

³ Albul îți odihnește ochii. (In limba latină în original)

Domnul de Pourceaugnac

Vă spui că mi-e bine.

Primul medic

Noi știm mai bine ca dumneavoastră cum vă e. Suntem medici și vedem limpede cu cine avem de-a face.

Domnul de Pourceaugnac

Dacă sunteți medici nu am nevoie de dumneavoastră și... acum era să mai spui ceva despre medicină!

Primul medic

Hm! E mai nebun decât crezusem.

Domnul de Pourceaugnac

Tata și mama n-au luat niciodată doctorii și au murit fără medic.

Primul medic

Nu mă mir că au dat naștere unui fiu anormal. (*Către al doilea medic*) Haidem, să purcedem la tratament și, prin dulceața armoniei, să îndulcim, să potolim, să liniștim acreala duhurilor sale, gata să ia foc.

Scena 9

Domnul de Pourceaugnac

(*singur*)

Ce dracu mai e și asta? Oamenii din partea locului sunt, pesemne, nebuni. Niciodată n-am văzut așa ceva și nu pricep nimic.

Scena 10

Domnul de Pourceaugnac, doi medici, groțești

(*Se așează toți trei; medicii se ridică rând pe rând pentru al saluta pe domnul de Pourceaugnac, care la rândul său se ridică de tot atâtea ori*)

Cei doi medici

Tra la, la la, la la

Vrei a te vindeca

De melancolie?

Ți-aducem veselie

Și îți vom cânta

Tra la, la la, la la.

Primul medic

Și dacă e bolnav

Nu-i chiar atât de grav.

Haide și râzi oleacă

Și boala o să-ți treacă.

Dar nu te supăra

Tra la, la la, la la.

Al doilea medic

Dar ce ai?

Ce-ai pățit

De ești nemulțumit

Și roșu ca un drac,
Domnule Pourceaugnac?
Hai, râzi și dumneata,
Tra la, la la, la la.

Scena 11

Domnul de Pourceaugnac, doi medici grotești, matasini

Intrarea baletului

Dansuri ale matasinelor în jurul domnului de Pourceaugnac

Scena 12

Domnul de Pourceaugnac, spițerul, ținând o seringă

Spițerul

Domnule, uite o doftorie ușoară, o doftorie ușoară, pe care trebuie s-o luați, mă rog, mă rog.

Domnul de Pourceaugnac

Dar n-am ce face cu ea.

Spițerul

Așa e porunca, domnule, așa e porunca.

Domnul de Pourceaugnac

Ah! ce tărăboi!

Spițerul

Luați-o, domnule, luați-o numaidecât. Nu face rău, nu face rău.

Domnul de Pourceaugnac

Ah!

Spițerul

O clismă, un clistiraș, un clistiraș, binefăcător, binefăcător. Luați-l, luați-l, domnule. Curăță, curăță, curăță...

Scena 13

Domnul de Pourceaugnac, spițerul, doi medici grotești, matasini, cu seringi

Cei doi medici

Tra, la, la, la, la, la,
Înapoi nu da.
Câteva clistire
Cu vârful subțire
Nu pot să facă rău.
Zău, domnule, zău.

Domnul de Pourceaugnac

(fugind)

Duceți-vă la dracu!

(Domnul de Pourceaugnac, care își pune pălăria drept pavăză împotriva seringilor, e urmat de cei doi medici și de matasini; trece în spatele scenei și revine să se așeze pe scaun, unde-l găsește pe spițer, care-l

așteaptă. Cei doi medici și matasinii se reîntorc și ei)

Cei doi medici

Tra, la, la, la, la, la,

Înapoi nu da.

Câteva clistire

Cu vârful subțire

Nu pot să facă rău.

Zău, domnule, zău.

Actul II

Scena 1

Primul medic, Sbrigani

Primul medic

A dat totul peste cap și a fugit de tratamentul ce începusem să i-l aplic.

Sbrigani

Trebuie să-ți fii singur dușman ca să fugi de niște doctorii ca ale dumneavoastră.

Primul medic

Dovadă de creier dezlânat și de o judecată stricăță, când refuzi să te vindeci.

Sbrigani

L-ați fi tămăduit repede și ușor.

Primul medic

Chiar dacă ar fi avut complicații cu douăsprezece alte boli.

Sbrigani

Vă face să pierdeți o sumă însemnată de bani, câștigată cu osteneală.

Primul medic

Eu nu înțeleg să o pierd și pretind că-l fac sănătos orișicum. Este legat și îndatorat față de doctoriile mele și voi pune mâna pe el, oriunde s-ar afla, ca pe un dezertor al medicinei și nesupus rețetelor mele.

Sbrigani

Aveți dreptate, tratamentul dumneavoastră mergea la sigur și el vă fură banii.

Primul medic

Unde aș putea să-i dau de urmă?

Sbrigani

Desigur că la viitorul socru, Oronte, pe a cărui fată a venit s-o ceară de soție și care, neștiind nimic despre infirmitatea ginerelui, s-ar putea să grăbească măritișul.

Primul medic

Voi vorbi cu el numaidecât.

Sbrigani

N-ați face rău.

Primul medic

S-a ipotecat la tratamentul meu și un bolnav nu-și poate bătea joc de medic.

Sbrigani

Așa e, de fapt. Și n-o să-l lăsați să se însoare fără să-l doftoriciți după pofta inimii.

Primul medic

O să vază el.

Sbrigani

(aparte, plecând)

Pe de altă parte, mai întind o cursă. Socrul e ca și ginerele de zevzec.

Scena 2

Oronte, primul medic

Primul medic

Aveți, domnule, un anume domn de Pourceaugnac, care ia în căsătorie pe fiica dumneavoastră.

Oronte

Da, îl aștept să vie de la Limoges și trebuie să-fî sosit.

Primul medic

A și sosit și a fugit din tratament, după ce a fost adus la mine. Vă opresc, din partea medicinei, să faceți căsătoria pe care ați hotărât-o, mai-nainte de a-l fi preparat cum trebuie și de-a fi fost pus în stare să dea naștere la copii întregi la minte și la trup.

Oronte

Nu înțeleg.

Primul medic

Așa-zisul dumneavoastră ginere e bolnavul meu: boala lui, care mi-a fost dată spre vindecare, este o mobilă care-mi aparține mie și care face parte din bunurile mele, și vă declar că nu-i dau voie să se căsătorească până ce nu îndeplinește prescripțiile medicale și nu ia doctoriile date.

Oronte

Suferă de ceva?

Primul medic

Da.

Oronte

Și de ce suferă, vă rog?

Primul medic

Nu vă mai bateți capul.

Oronte

Vreo boală...

Primul medic

Medicii trebuie să păstreze secretul. Este de-ajuns că vă ordon, dumneavoastră și fetei dumneavoastră, de a mi celebra cununia fără consimțământul meu. Contrariu, veți suferi pedeapsa facultății și veți fi cotropiți de toate bolile pe care le vom voi noi.

Oronte

Dacă e așa, nu mai fac căsătoria.

Primul medic

A fost adus la mine și este silit să fie bolnavul meu.

Oronte

Înțeleg.

Primul medic

Poate să fugă cât o vrea. Îl voi osândi să fie vindecat de mine.

Oronte

Sunt de părerea dumneavoastră.

Primul medic

Ori crapă, ori îl scap.

Oronte

Așa e.

Primul medic

Și dacă nu-l găsesc, veți răspunde dumneavoastră și vă voi vindeca în locul lui.

Oronte

Eu sunt sănătos.

Primul medic

Ce-are-a face! Îmi trebuie un bolnav și-l iau de unde pot.

Oronte

Luați pe cine voiți, însă nu pe mine. (*Singur*) Poftim!

Scena 3

Oronte, Sbrigani, în neguțător flamand

Sbrigani

Tomnile, cu permision de la dumneavoastră, io șânt un strein comerșant flaman și aş tori şe va cerem un information.

Oronte

Ce anume, domnule?

Sbrigani

Îmbrăcați-ve capul în palari, ve rog.

Oronte

Spuneți-mi, domnule, ce doriți.

Sbrigani

Io zic nimic, tomnile, dacă nu imbracați palari.

Oronte

Bine. Ce este, domnule?

Sbrigani

Fe este cunoscut în așest orașul un oarecar tomnili Oronte?

Oronte

Da, îl cunosc.

Sbrigani

Și șe fel de omul este el, fe rog?

Oronte

Un om ca toți oamenii.

Sbrigani

Te întreb, tomnili, dacă el este un omul bogat și având proprietății?

Oronte

Da.

Sbrigani

Mult bogat, mare bogat, tomnile?

Oronte

Da.

Sbrigani

Șânt mult ferișit, tomnile.

Oronte

Dar de ce această întrebare?

Sbrigani

De un motif serios pentru noi.

Oronte

Dar încă o dată, de ce?

Sbrigani

De pentru că așest domnile Oronte da fata de la el in casatori la un tomnile de Pourceaugnac.

Oronte

Și dacă?

Sbrigani

Așest tomnile Pourceaugnac, tomnile, este mult foarte datorii la jece sau doisprezece comerșan flaman, care venit aiș.

Oronte

Vreți să spuneți că acest domn de Pourceaugnac are datorii multe, la zece sau doisprezece negustori?

Sbrigani

Ta, tomnile. De optu lunile afem una sentința contra el și el amuna plata pună la casatori cu fata de la Oronte.

Oronte

Ce spui? Vrea să-și plătească datoriile acum?

Sbrigani

Ta, tomnile, și cu mare dragoste, noi așteptare așest casatori.

Oronte

(aparte)

Bine că mi-a dat de veste. *(Tare)* Vă zic bună ziua.

Sbrigani

Mulțumim, tomnile, pentru mult.

Oronte

Mă închin.

Sbrigani

Șânt, tomnile, indatorat mult tare de bunul informarțion căpătat. (*Singur, după ce și-a scos barba și hainele de flamand, pe care le-a îmbrăcat peste ale sale*) Nu merge prost. Să lepădăm costumul flamand, ca să ne gândim la alte tertipuri și să semănăm atâtea bănuieli și neînțelegeri între socru și ginere, încât să se strice căsătoria. Amândoi vin la undiță ușor și să-i înghit. Și pentru noi, pungași de mâna întâi, e o jucărie când găsim un vânat așa de lesnicios.

Scena 4

Domnul de Pourceaugnac, Sbrigani

Domnul de Pourceaugnac

(*crezându-se singur*)

Tra la, la la, la la, înapoi nu da. Câteva clistire cu vârful subțire... Ce dracu a fost asta? (Zărindu-l pe Sbrigani) Ai?

Sbrigani

Ce-i asta, domnule? Ce aveți?

Domnul de Pourceaugnac

Văd numai spălaturi.

Sbrigani

Cum asta?

Domnul de Pourceaugnac

Nu știu ce mi s-a întâmplat în casa aceea, până la ușa căreia m-ați însoțit!

Sbrigani

Vi s-a întâmplat ceva? Ce vi s-a întâmplat?

Domnul de Pourceaugnac

Mă așteptam să fiu ospătat cum trebuie.

Sbrigani

Și?

Domnul de Pourceaugnac

"Vă las în seama unei persoane". Medici îmbrăcați în negru. Un scaun. Pipăirea pulsului. Având în vedere. E nebun. Doi fâlcoși. Pălării mari... *Nu te supăra, tra la, la la, la, la. Spițer. Spălături, luați-l, domnule, luați-l, nu face rău, nu face rău. Curăță, curăță, curăță. Câteva chistire cu vârful subțire.* Niciodată n-am fost atât de prost.

Sbrigani

Ce va să zică asta?

Domnul de Pourceaugnac

Asta va să zică un lucru, că acel om cu îmbrățișările lui mari e un ticălos, care m-a dus într-o casă ca să-și bată joc de mine.

Sbrigani

Este cu puțință?

Domnul de Pourceaugnac

Nu vă îndoiiți. Se țineau după mine vreo doisprezece îndrăciți și m-am luptat cum nici nu vă închipuiți

ca să scap din labele lor.

Sbrigani

Vedeți dumneavoastră ce înșelătoare sunt figurile! L-aș fi crezut cel mai iubitor prieten al dumneavoastră. E una din uimirile mele că se poate să fie pe lume atâția ticăloși.

Domnul de Pourceaugnac

Nu miros a spălături? Vezi, te rog.

Sbrigani

Parcă e ceva care se cam apropie.

Domnul de Pourceaugnac

Nasul și capul mi-s pline de asta și mi se tot pare că văd douăsprezece clistire luându-mă la ochi.

Sbrigani

Mare răutate, domnule! Oamenii sunt niște ticăloși și niște nelegiuți.

Domnul de Pourceaugnac

Spune-mi, te rog, unde stă domnul Oronte; aș vrea să mă duc până la el.

Sbrigani

Ah! aveți pesemne o fire amoroasă și ați auzit că acest domn Oronte are o fată...

Domnul de Pourceaugnac

Da. Am venit să o iau de nevastă.

Sbrigani

De ne... de nevastă?

Domnul de Pourceaugnac

Da.

Sbrigani

Cu cununie?

Domnul de Pourceaugnac

Păi, cum altfel?

Sbrigani

Ah! asta e altceva, vă rog să mă scuzați.

Domnul de Pourceaugnac

Ce voiați să spuneți?

Sbrigani

Nimic.

Domnul de Pourceaugnac

Îmi ascundeți ceva.

Sbrigani

Vă spun că nimic; m-am grăbit nițel prea mult.

Domnul de Pourceaugnac

Vă rog să-mi spuneți ce se ascunde aici dedesubt.

Sbrigani

Nu, nu este nevoie.

Domnul de Pourceaugnac

Cum se poate?

Sbrigani

Nu, nu, vă rog nu stăruieți.

Domnul de Pourceaugnac

Va să zică nu voiți să-mi fiți prieten.

Sbrigani

Ba da, nici nu se poate mai multă prietenie.

Domnul de Pourceaugnac

Atunci, nu trebuie să ascundeți de mine nimic.

Sbrigani

E un lucru destul de gingaș.

Domnul de Pourceaugnac

Ca să vă îndatorez să vă deschideți inima față de mute, primiți inelul acesta, pe care vă rog să-l păstrați din dragoste pentru mine.

Sbrigani

Dați-mi voie să mă gândesc puțin dacă mă lasă conștiința... (*După ce s-a îndepărtat puțin de domnul de Pourceaugnac*) E vorba de un om care caută o mulțumire, care vrea să-și înzestreze cât se poate mai bine fata și nu se cuvine să vătămăm pe nimeni. Lucrurile sunt știute de toată lumea, dar eu trebuie să le dau pe față unui om care nu le cunoaște și e oprit să-l supărăm pe aproapele nostru. E foarte adevărat. Dar, pe de e altă parte, vine un străin și cineva caută să tragă folos de pe urma lui, iar el, cu bună-credință, vrea să se însoare cu o fată pe care nu o cunoaște și pe care nu a văzut-o niciodată; un gentilom plin de franchise, pentru care eu simt o înclinare și care îmi face cinstea să mă considere prieten, se încrede în mine și-mi dăruiește un inel ca să-l păstrez din dragoste pentru el. (*Către domnul de Pourceaugnac*) Da, cred că vă pot spune fără să-mi rănesc conștiința. Dar să ne căznim să vorbim cu băgare de seamă și să cruțăm oamenii pe cât vom putea mai bine. Dacă v-aș spune că fata duce o viață destrăbălată, ar fi prea mult: să căutăm cuvinte mai blânde. Nici cuvântul "dată naibii" nu e bun: el nu spune de ajuns. Cuvântul "poamă bună" mi se pare potrivit și pot să-l întrebunțez ca să vă spui sincer cum este fata.

Domnul de Pourceaugnac

Drept cine mă ia?

Sbrigani

Poate că, de fapt, lucrurile nu sunt chiar atât de negre pe cât le crede lumea. Și apoi, sunt oameni, la urma urmei, care trec pe deasupra unui soi anumit de scrupule și care nu socotesc că onoarea lor atârână de...

Domnul de Pourceaugnac

Vă. sunt adânc recunoscător. Nu vreau să-mi pui în cap așa căciulă. În familia Pourceaugnac ne place să umblăm cu fruntea sus.

Sbrigani

Uite-l pe tatăl.

Domnul de Pourceaugnac

Bătrânul ăsta?

Sbrigani

Da. Eu mă retrag.

Scena 5

Oronte, domnul de Pourceaugnac

Domnul de Pourceaugnac

Bună ziua, domnule, bună ziua.

Oronte

Cu plecăciune, domnule, cu plecăciune.

Domnul de Pourceaugnac

Nu-i așa că dumneata ești domnul Oronte?

Oronte

Chiar eu.

Domnul de Pourceaugnac

Și eu sunt domnul de Pourceaugnac.

Oronte

Foarte bine.

Domnul de Pourceaugnac

Ai crezut, cumva, domnule Oronte, că limozinii sunt niște proști?

Oronte

Și dumneata vei fi crezând că parizienii sunt niște vite?

Domnul de Pourceaugnac

Îți închipui, oare, dumneata, domnule Oronte, că un om ca mine este flămând după femeie?

Oronte

Îți închipuiești dumneata, domnule de Pourceaugnac, că o fată ca a mea nu mai poate după bărbat?

Scena 6

Julie, Oronte, domnul de Pourceaugnac

Julie

Mi se spune că a sosit domnul de Pourceaugnac. A! uite-l, fără îndoială, inima mi-o spune. Ce bine făcut e! Ce înfățișare plăcută are! Și cât sunt de mulțumită să am un asemenea bărbat! Dă-mi voie să-l îmbrățișez și să-i arăt...

Oronte

Binișor, fata mea, binișor.

Domnul de Pourceaugnac

(aparte)

Cum se pricepe! Și cum se aprinde de iute!

Oronte

Aș voi să știu, domnule de Pourceaugnac, pentru care motiv ai...

Julie

(se apropie de domnul de Pourceaugnac, îl privește galeș, gata să-l ia de mână)

Ce veselă sunt că v-am văzut! Și cum ard de nerăbdare...

Oronte

Dă-te la o parte, nu mă înțelege?

Domnul de Pourceaugnac

(aparte)

Da' repede o mai ia!

Oronte

Aș voi să știu, zic, pentru care motiv ați avut cutezanța să...

(Julie face aceeași mișcare)

Domnul de Pourceaugnac

(aparte)

Vai de capu meu!

Oronte

(către Julie)

Iar? Ce înseamnă asta?

Julie

Nu mă lași să-mi mângâi bărbatul pe care mi l-ai ales?

Oronte

N-auzi? Du-te-n casă.

Julie

Lasă-mă să mă uit la el.

Oronte

Ți-am spus să te duci în casă.

Julie

Vreau să stau aici, te rog.

Oronte

Nu vreau eu, și dacă nu pleci îndată, te...

Julie

Bine, mă duc.

Oronte

Fata mea e-o proastă și o nepricepută.

Domnul de Pourceaugnac

(aparte)

Ce tare i-am plăcut!

Oronte

(către Julie, care s-a oprit locului, după ce s-a prefăcut că pleacă)

N-ai mai plecat?

Julie

Când mă măriți cu domnul?

Oronte

Niciodată; tu nu ești pentru el.

Julie

Eu vreau să fie al meu, de vreme ce mi l-ai făgăduit.

Oronte

Dacă ți l-am făgăduit, acum ți-l desfăgăduiesc.

Domnul de Pourceaugnac

(aparte)

Ține mult să puie gheara pe mine.

Julie

Orice-ai face, ne vom lua amândoi, împotriva lumii întregi.

Oronte

Vă voi împiedica pe amândoi, te asigur. Dar ce streche o apucă?

Domnul de Pourceaugnac

Dragă domnule, așa-zis socru, nu te mai obosi atât; nu ți se va răpi fata și strâmbăturile dumitale n-au trecere la mine.

Oronte

Ale dumitale sunt fără nici un efect.

Domnul de Pourceaugnac

Ți-a trecut prin minte că Léonard de Pourceaugnac e un om care poate fi legat la gard și crezi că n-are atâta glagore în cap ca să-i puie pe drum sănătos, ca să ia informații asupra oamenilor și ca să vadă dacă, însurându-se, onoarea lui are toată siguranța?

Oronte

Nu știu ce vrei să spui. Dar ți-a trecut dumitale prin cap că un om de șaiszeci și trei de ani are atât de puțină minte și își iubește fata atât de puțin încât să o mărite cu un om care are ceea ce dumneata știi că ai și care a fost dus la doctor?

Domnul de Pourceaugnac

Cineva m-a băgat într-o farsă; eu nu sufăr de nimic.

Oronte

Însuși medicul mi-a mărturisit.

Domnul de Pourceaugnac

Medicul a mințit; sunt gentilom și vreau să-l văd cu spada în mână.

Oronte

Știi ce am de crezut și dumneata nu vei putea face din mine ce voiești. Cunosoc și datoriile pe care le-ai pus în socoteala însurătorii cu fata mea.

Domnul de Pourceaugnac

De ce datorii este vorba?

Oronte

Nu te preface. Am vorbit cu negustorul flamand, care, ca și ceilalți creditori, a căpătat hotărâre judecătorească încă de acum opt luni contra dumitale.

Domnul de Pourceaugnac

Ce negustor flamand? Ce creditori? Ce hotărâre judecătorească?

Oronte

Știi dumneata prea bine ce zic.

Scena 7

Domnul de Pourceaugnac, Oronte, Lucette, în costum din Languedoc

Lucette

(vorbind cu accent provincial)

Ah! ești aici. Credeai că scapi de mine? Ticălosule, poți să te mai uiți în ochii mei?

Domnul de Pourceaugnac

Ce-o mai fi vrând și muierea asta?

Lucette

Ticălosule! Te faci că nu mă mai cunoști și nu-ți crapă obrazul de rușine când mă vezi? *(Către Oronte)* Am aflat, domnule, că umblă să se însoare cu fata dumitale, îți fac cunoscut că sunt nevasta lui. Acum șapte ani, trecând prin Pézénas¹, nu știu cum mi-a câștigat inima lingușitorul și prin ce mijloace mi-a căpătat mâna și m-am măritat cu el.

Oronte

Vai!

Domnul de Pourceaugnac

Ce dracu o mai fi vrând și asta?

Lucette

Ticălosul m-a părăsit după trei ani, sub cuvânt că-l chemau treburile acasă, și de-atunci n-am mai avut știre de el, dar când mă așteptam mai puțin, iată că aud că el se găsește aci, în acest oraș, ca să se însoare cu o altă fată, pe care i-au găsit-o părinții, fără să știe nimic despre întâia lui însurătoare. Am luat diligența și am sosit cât am putut mai curând ca să mă împotrivesc fărădelegii ce se face și să-l arăt în fața lumii ca pe cel din urmă dintre oameni.

Domnul de Pourceaugnac

Ciudată obrăznicie!

Lucette

Nerușinatule, nu te sfiești să mă ocărăști, în loc să tremuri de muștrările pe care ți le face conștiința?

Domnul de Pourceaugnac

Sunt eu bărbatul dumitale?

Lucette

Măgarule, îndrăznești să tăgăduiești? Cunoști prea bine suferințele mele. De ce nu m-ai lăsat în nevino-văția și liniștea mea, pe care mi le-ai înșelat, ca să nu fiu silită acum să mă găsesc în această stare, să văd cum un bărbat fără inimă batjocorește dragostea mea pentru el și mă părăsește fără nici o milă, pradă durerilor pe care mi le-a pricinuit?

Oronte

¹ Orășel din departamentul Hérault, în Languedoc. Molière a poposit acolo în anii peregrinărilor sale prin provincie.

Nu mă pot împiedica să plâng. (*Către domnul de Pourceaugnac*) Ești un om rău, domnule.

Domnul de Pourceaugnac
Habar n-am de toate astea.

Scena 8

Domnul de Pourceaugnac, Nérine, Lucette, Oronte, copiii

Nérine
(*în costum picard*)

Ah! nu mai pot, îmi iese sufletul de fugă. Ah! mincinosule, m-ai făcut să alerg, dar n-ai să scapi din mâna mea. Dreptate! Dreptate! Această căsătorie trebuie împiedicată. (*Către Oronte*) E bărbatul meu, domnule, și am să fac să-l spânzure pe acest blestemat.

Domnul de Pourceaugnac
Și asta?

Oronte
(*aparte*)
Ce fel de om o mai fi și ăsta?

Lucette
Ce vrei să spui dumneata, că vorbești de spânzurat? Ce, omul ăsta e și bărbatul dumitale?

Nérine
Da, și sunt nevasta lui.

Lucette
Nu-i adevărat, nevasta lui sunt eu, și dacă trebuie să fie spânzurat fac eu să-l spânzure.

Nérine
Nu înțeleg nimic din toată trăncăneala asta.

Lucette
Îți mai spui că sunt nevasta lui.

Nérine
Nevasta lui?

Lucette
Da.

Nérine
Îți mai spui o dată că eu sunt nevasta lui.

Lucette
Și eu spui sus și tare că eu sunt.

Nérine
De patru ani sunt nevasta lui.

Lucette
Și pe mine m-a luat de soție acum șapte ani.

Nérine

Am martori despre ceea ce spui.

Lucette

Tot județul meu știe.

Nérine

Mi-e martor tot orașul.

Lucette

Întregul Pézénas a văzut căsătoria noastră.

Nérine

Întregul Saint-Quentin¹ a fost la nunta mea.

Lucette

Nimic mai adevărat.

Nérine

Nimic mai sigur.

Lucette

(*către domnul de Pourceaugnac*)

Îndrăznești să tăgăduiești, mârșavule?

Nérine

(*către domnul de Pourceaugnac*)

Poți să spui altfel, infamule?

Domnul de Pourceaugnac

O minciună mai mare decât alta.

Lucette

Câtă nerușinare! Și nu-ți mai aduci aminte nici de biata Françon, nici de nenorocitul Jeannot, fructele căsătoriei noastre?

Nérine

Poftim obraznicie! Cum? Nu vrei să-ți amintești de nefericita noastră mică Madeleine, pe care mi-ai lăsat-o ca garanție a credinței tale?

Domnul de Pourceaugnac

De unde or fi ieșit potăile astea?

Lucette

Vino, Françon; vino, Jeannot; veniți toți, veniți să arătați unui tată denaturat ticăloșiile pe care le-a făcut.

Nérine

Vino, Madeleine, fetița mea, vino să se rușineze tatăl tău de neobrăzarea lui.

Copiii

Tată! Tăticule! Tată!

Domnul de Pourceaugnac

Duceți-vă la dracu, plozi de târfe.

Lucette

¹ Oraș din departamentul Aisne, în Picartia.

Așa îți primești tu copiii, închizându-ți auzul la dragostea lor? Nu mai scapi tu de mine, tâlharule! Te voi urmări peste tot locul și-ți voi aduce mereu aminte fărădelegile tale, până ce vei fi pedepsit. La pușcărie, tâlharule!

Nérine

Nu-ți crapă obrazul de rușine când vorbești așa, nesimțitorule? Mângâierile copilului tău te lasă nepăsător? Nu mai scapi din ghearele mele; te voi face să-ți amintești că sunt femeia ta și nu te las până nu te-o spânzura.

Copiii

Tată, tăticule, tată!

Domnul de Pourceaugnac

Ajutor! Ajutor! Unde să mă ascund? Nu mai pot.

Oronte

Nu pierdeți vremea. Cereți pedepsirea lui. Merită ștreangul.

Scena 9

Sbrigani

(singur)

N-am ce zice. Piesa merge bine. Îl vom obosi atât de cumplit că la urma urmei o să trebuiască să-și ia tâlpășița.

Scena 10

Domnul de Pourceaugnac, Sbrigani

Domnul de Pourceaugnac

Ah! m-au dat gata. Ce oraș blestemat! Mă asasinează toată lumea.

Sbrigani

Ce e, domnule? S-a mai întâmplat ceva?

Domnul de Pourceaugnac

Da. În orașul ăsta plouă cu neveste și cu spălături.

Sbrigani

Cum așa?

Domnul de Pourceaugnac

Două limbute de putori au venit și mă învinovătesc că sunt însurat cu amândouă și mă amenință cu justiția.

Sbrigani

Urâtă treabă! Justiția la noi e afurisită cu asemenea crime.

Domnul de Pourceaugnac

Da, însă după informații, animări, decret și judecată prin surprindere și în lipsă, îmi rămâne calea contestației ca să întârzii și să ajung la mijloacele de nulitate ale procedurii.

Sbrigani

Toți termenii sunt la locul lor. Se vede bine, domnule, că sunteți de meserie.

Domnul de Pourceaugnac
Eu? Nicidecum, sunt un gentilom.

Sbrigani
Ca să vorbești așa, trebuie să fi studiat procedura judiciară.

Domnul de Pourceaugnac
Numai bunul-simț mă face să judec că faptele mele justificative vor fi primite și că nu pot fi osândit pe simpla învinovățire, fără o confruntare cu părțile.

Sbrigani
Din ce în ce mai bine.

Domnul de Pourceaugnac
Îmi vin cuvintele fără să le cunosc.

Sbrigani
Mi se pare că bunul simț al unui gentilom poate foarte bine să-și închipuie rânduiala gâlcevii, dar nu să și nimerească adevărații termeni.

Domnul de Pourceaugnac
Am păstrat câteva cuvinte din citirea romanelor.

Sbrigani
Așa, da.

Domnul de Pourceaugnac
Ca să vă arăt că nu mă pricep deloc, vă rog să mă duceți la un avocat ca să mă consult cu el.

Sbrigani
Cu plăcere, și vă voi duce la doi oameni foarte dibaci; trebuie însă întâi să vă spun să nu fiți mirat de felul lor de a vorbi: au rămas din barou cu obiceiul declamațiunii, care te-ar face să crezi că ei cântă și să iei spusele lor drept muzică pe note.

Domnul de Pourceaugnac
Nu mă privește cum vorbesc, numai să-mi spuie ce vreau să știu.

Scena 11
Sbrigani, domnul de Pourceaugnac, doi avocați, doi procurori, doi sergenți

Primul avocat
(tărăgănat)
Poligamia, prin urmare,
Te duce la spânzurătoare.

Al doilea avocat
(gângav și pripit)
În daravera dumitale
E de ales numai o cale,
Oricum o iei,
Nu-s două și nici trei.
Poți răsfoi toți autorii,
Legislatorii, glosatorii,
Justinian, Papinian,
Ulpian și Tribonian,

Fernand, Rebuffe, Jean Imola,
Paul Castre, Julian, Barthola,
Jason, Alciat și Cujas¹,
Care nu-i om ca orișicare.
Poligamia prin urmare
Te duce la spânzurătoare.

A doua intrare a baletului

Cei doi procurori și cei doi sergenți dansează, în timp ce al doilea avocat cântă.

Al doilea avocat

Popoarele civilizate
Care caută dreptate,
Francezi, englezi, olandezi,
Danezi, suedezi, polonezi.
Portughezi, spanioli, germani,
De sute de ani
Au același obicei:
Nu poți avea două femei.

Primul avocat

Poligamia prin urmare
Te duce la spânzurătoare.
(Domnul de Pourceaugnac îi ia la bătaie)

¹ Înșiruire de nume celebre de legiuitori, jurisconsulți și profesori de drept din lumea romană (Papinian, Ulpian, P. Julian), din imperiul bizantin (Justinian, Tribonian) sau din lumea modernă: italieni ca Paul de Castro, Jean d'Imola, Barthola, Jason Maino, Alciat; francezi ca Jacques Rebuffe, Fernand Béranger, Jacques Cuias

Actul III

Scena 1

Éraste, Sbrigani

Sbrigani

Lucrurile se îndreaptă către scop. Omul nostru fiind foarte mărginit și sperios, am băgat în el o spaimă atât de serioasă cu privire la severitățile justiției noastre și la pregătirile începute pentru pedeapsa lui cu moartea, încât vrea să dea bir cu fugiții. Ca să se poată ascunde mai lesne de oamenii care i-am spus că-l urmăresc să-i prindă la porțile orașului, el s-a hotărât să umble deghizat, și și-a pus haine femeiești.

Éraste

Aș vrea să-l văd și eu, așa costumat.

Sbrigani

Ar fi timpul să sfârșiți și dumneavoastră comedia, și pe când eu voi juca scenele mele cu el, duceți-vă... *(îi vorbește la ureche)* Ați înțeles?

Éraste

Da.

Sbrigani

Și după ce voi ajunge eu acolo unde trebuie... *(îi vorbește la ureche)*

Éraste

Bine.

Sbrigani

Și când tatăl va fi înștiințat de mine... *(îi vorbește la ureche)*

Éraste

Merge ca pe roate.

Sbrigani

Uite domnișoara. Plecați repede, să nu ne vadă împreună.

Scena 2

Domnul de Pourceaugnac, îmbrăcat femeiește, Sbrigani

Sbrigani

Pe cât îmi dau eu seama, nu cred că s-ar putea să vă mai recunoască cineva. Aveți înfățișarea unei femei distinse.

Domnul de Pourceaugnac

Ceea ce mă uimește este că în orașul acesta formele justiției nu sunt respectate.

Sbrigani

Cum v-am mai spus, la noi întâi te spânzură și pe urmă te dă în judecată.

Domnul de Pourceaugnac

Foarte nedreaptă justiție.

Sbrigani

Pentru acest soi de crime mai ales e de-o severitate îndrăcită.

Domnul de Pourceaugnac

Dar dacă ești nevinovat?

Sbrigani

Parcă le pasă lor! Și trebuie să vă mai spun că în orașul acesta bântuie o ură de moarte împotriva oamenilor din regiunea dumneavoastră și locuitorilor nu le vine prea greu când văd în spânzurătoare un limozin.

Domnul de Pourceaugnac

Ce rău le-au făcut limozinii?

Sbrigani

Sunt dușmanii brutali ai meritului și reputației celorlalte orașe. Vă mărturisesc că am tras o spaimă nemaipomenită; dacă ați fi, de pildă, spânzurat, nu m-aș mai putea mângâia toată viața.

Domnul de Pourceaugnac

Nu mă înfricoșează atât moartea, cât grija că un gentilom ar putea să fie spânzurat. O asemenea întâmplare ar fi în paguba titlurilor noastre de noblețe.

Sbrigani

Aveți mare dreptate; titlul dumneavoastră ar fi anulat. Vă rog să băgați însă de seamă să mergeți ca o femeie când vă voi duce de mână și să vă alegeți vorbirea și felul de-a fi al unei persoane din elită.

Domnul de Pourceaugnac

Lasă în seama mea: mă pricep. Dar șade cam rău că am nițică mustață.

Sbrigani

Nu e nimic; și alte femei au câte puțină mustață. Ia să vedem, mă rog, ceva... *(După ce domnul de Pourceaugnac imită felul de a fi al unei doamne nobile)* Bun!

Domnul de Pourceaugnac

Ei, trăsura mea! Unde îmi este trăsura? Doamne, Dumnezeule, e o nenorocire să ai slugi ca astea! O să aștept toată ziua pe stradă, să-mi vie trăsura?

Sbrigani

Foarte bine.

Domnul de Pourceaugnac

Ei, vizitiu, lacheu! Ah! ticălosule, o să pui să te bată după prânz cu biciul. Unde-i lacheul meu, lacheul meu? Nu-i de găsit de loc? Nu mai vine lacheul meu? Ca și cum nu aș avea pe lume nici un valet.

Sbrigani

Minunat. Dar văd ceva: pălăria nu vă ascunde fața destul. Mă duc să caut una mai potrivită, dacă ne întâlnim cu cineva.

Domnul de Pourceaugnac

Ce fac eu până te-ntorci?

Sbrigani

Așteptați-mă aici cinci minute. Plimbați-vă.

(Domnul de Pourceaugnac ocolește de mai multe ori scena, imitând purtările unei doamne nobile)

Scena 3

Domnul de Pourceaugnac, doi elvețieni¹

¹ La epoca respectivă, în Franța, elvețienii erau adeseori fie mercenari, fie intendenți, fie portari etc.

Primul elvețian

(fără să-l vadă pe domnul de Pourceaugnac)

Haide repede, Kamerade, să vedem cum îi pune funia de gât numitului domnu Pourceaugnac, condamnat la spânzurătoare.

Al doilea elvețian

(fără să-l cadă pe domnul de Pourceaugnac)

Să închiriem o fereastră la un etaj.

Primul elvețian

Zice că vine o spânzurătoare nouă pentru acest Pourceaugnac.

Al doilea elvețian

Ce mare plăcere să vezi spânzurat un limozin!

Primul elvețian

Să-l vezi dând din picioare în aer.

Al doilea elvețian

Zice că s-a însurat de trei ori.

Primul elvețian

Trei femei de om! una nu-i ajungea?

Al doilea elvețian

(zărindu-l pe domnul de Pourceaugnac)

A! bună ziua, domnișoară.

Primul elvețian

Singură aici?

Domnul de Pourceaugnac

Aștept să-mi vie servitorii.

Primul elvețian

Știi că e frumoasă!

Domnul de Pourceaugnac

Luați-o mai încet, domnilor.

Primul elvețian

Nu vrei să vii cu noi? O să-ți arătăm o spânzurare drăguță.

Domnul de Pourceaugnac

Mulțumesc.

Al doilea elvețian

Un gentilom limozin o să fie spânzurat frumușel de-o spânzurătoare mare.

Domnul de Pourceaugnac

N-am nici o curiozitate.

Primul elvețian

Are o țâțșoară nostimă.

Domnul de Pourceaugnac

Fără nici o rușine!

Primul elvețian

Ascultă, m-as culca, știi, cu dumneata.

Domnul de Pourceaugnac

Vă-ntreceți cu gluma. Murdăriile astea nu se pun dinaintea unei femei ca mine.

Al doilea elvețian

Astâmpără-te, că vreau să mă culc cu domnișoara.

Primul elvețian

Ce, crezi că te las?

Al doilea elvețian

Așa vreau eu.

(Cei doi elvețian trag de domnul de Pourceaugnac din toate puterile)

Primul elvețian

Să-ți bagi mințile-n cap!

Al doilea elvețian

Bagă-ți-le tu!

Primul elvețian

Să mi le bag eu?

Domnul de Pourceaugnac

Ajutor!

Scena 4

Domnul de Pourceaugnac, un polițai, doi jandarmi, doi elvețieni

Un polițai

Ce va să zică asta? Ce-i mojiția asta? Ce vreți să-i faceți cucoanei? Haide, spălați putina, că vă duc la beci.

Primul elvețian

Bine, plec, dar n-am făcut nimic.

Al doilea elvețian

Plec și eu, dar nici tu n-ai făcut nimic.

Domnul de Pourceaugnac

Vă rămân recunoscătoare că m-ați scăpat de acești obraznici.

Un polițai

Aoleu! Cum seamănă cu ăla!

Domnul de Pourceaugnac

Te rog să crezi că nu sunt eu.

Un polițai

Aud? Știi ce vreau să spui?

Domnul de Pourceaugnac

De unde să știu?

Un polițai

Atunci de ce-ai zis așa?

Domnul de Pourceaugnac

Așa, într-o doară.

Un polițai

Nu e lucru curat: te arestez.

Domnul de Pourceaugnac

Lasă-mă-n pace, domnule!

Un polițai

Să mă cam slăbești. După chip și vorbă, trebuie să fii așa-numitul domn de Pourceaugnac, pe care îl căutăm și care s-a îmbrăcat așa. Ai să mergi la închisoare.

Domnul de Pourceaugnac

Vai de mine!

Scena 5

Domnul de Pourceaugnac, un polițai, doi jandarmi, Sbrigani

Sbrigani

(către domnul de Pourceaugnac)

Doamne! ce-o mai fi și asta?

Domnul de Pourceaugnac

M-au recunoscut!

Un polițai

Da, da, și sunt încântat.

Sbrigani

(către polițai)

Suntem prieteni demult, te rog ascultă-mă, nu-l duce la închisoare.

Un polițai

Cu neputință.

Sbrigani

Ești un om de înțeles: nu ne putem face că n-am văzut nimic?

Un polițai

(către jandarm)

Dați-vă nițel la o parte.

Sbrigani

(către domnul de Pourceaugnac)

Trebuie să-i dăm parale ca să ne lase-n pace. Repede.

Domnul de Pourceaugnac
(dându-i bani lui Sbrigani)
Ah! oraș blestemat!

Sbrigani
Ține, domnule.

Un polițai
Cât?

Sbrigani
Una, două, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă, zece...

Un polițai
Nu se poate. Am primit poruncă strictă.

Sbrigani
(către polițai, care vrea să plece)
Să vedem... (Către domnul de Pourceaugnac) Mai dați-i pe-atâta.

Domnul de Pourceaugnac
Bine, dar...

Sbrigani
Grăbiți-vă, nu pierdeți timp. O să fie mai bine spânzurat?

Domnul de Pourceaugnac
Ah! (Îi dă bani lui Sbrigani)

Sbrigani
Ține, domnule.

Un polițai
(către Sbrigani) Trebuie să plec eu el, că n-am nici o siguranță. Îl conduc și mă întorc. Nu te mișca de-aici.

Sbrigani
Te rog, ai toată grija.

Un polițai
Îți făgăduiesc că nu-l voi părăsi până ce nu-l pui în siguranță.

Domnul de Pourceaugnac
(către Sbrigani) La revedere. Singurul om cinstit din orașul ăsta.

Sbrigani
Nu pierdeți timpul. Vă iubesc atât de mult încât m-aș bucura să vă fi știut plecat. (*Singur*) Du-te în paza Domnului. Mare prost! Dar cine vine?

Scena 6 **Oronte, Sbrigani**

Sbrigani
(făcându-se că nu-l vede pe Oronte)
Ciudată întâmplare! Tristă noutate pentru un părinte! Cât Oronte! Ce vei zice tu și cum vei putea tu să

rabzi o lovitură atât de ucigătoare?

Oronte

Ce este? Ce nenorociri îmi prevestești?

Sbrigani

Ah, domnule, ticălosul acela de limozin, acel trădător de Pourceaugnac, vă răpește fiica.

Oronte

Îmi răpește lata?

Sbrigani

Da. A înnebunit-o atât de bine, încât vă părăsește ca să fugă cu el. Se spune că are trecere la toate femeile.

Oronte

Haide, repede, să punem poliția în picioare.

Scena 7

Éraste, Julie, Sbrigani, Oronte

Éraste

(către Julie)

Poftim, așa, fără voie. Vreau să te pui în mâinile părintelui dumitale. Uite-ți, domnule, fiica, pe care am smuls-o din cleștele omului cu care voia să fugă. Nu din dragoste pentru dânsa, dar din respect pentru dumneata, căci, după cele ce a făcut, trebuie să o disprețuiesc și să mă vindec pe totdeauna de iubirea mea.

Oronte

Ticălosule!

Éraste

(către Julie)

Asta mi se cuvine mie, va să zică, după toate dovezile de prietenie pe care ți le-am dat? Nu te voi mostra pentru că te-ai supus în totul voinței tatălui dumitale: el e înțelept și chibzuit în ceea ce face și nu mă plâng de dânsul că m-a aruncat în lături pentru altul. Dacă nu s-a ținut de vorba pe care mi-a dat-o, îmi zic că trebuie să fi avut un motiv. I s-a spus și a crezut că celălalt e mai bogat ca mine cu câteva mii de galbeni și câteva mii de galbeni înseamnă mult și pot să schimbe cuvântul dat. Dar să uiți într-o clipă toată puterea iubirii mele, să te aprinzi pentru un venetic și să-î urmezi fără rușine și fără să ai consimțământul domnului, tatălui dumitale, după fărâdelegile descoperite, este un lucru osândit de toată lumea și pe care inima mea nu-l poate trece cu vederea.

Julie

E-adevărat, mi-a fost drag și am voit să-l urmez, pentru că tata mi l-a ales ca soț. Orice-ai spune, e un om foarte cumsecade și toate păcatele de care este învinovățit sunt niște născociri mincinoase.

Oronte

Taci din gură, obraznico! Eu știu mai bine ca tine.

Julie

Născociri făcute într-adins și *(îl arată pe Éraste)*, poate că puse la cale chiar de el, ca să vă scârbească.

Éraste

As fi în stare, eu, de așa lucruri?

Julie

Cred că da.

Oronte

Încă o dată, taci din gură! Proasto!

Éraste

Mă rog. Să nu-ți închipui că vreau cumva să dați înapoi de la această căsătorie și că inima m-ar fi îmbrâncit să mă iau după dumneata, acum. Cum am mai spus, numai respectul față de domnul, părintele dumitale. Nu am putut răbda ca un om de treaba să sufere rușinea zvonurilor ce ar fi ieșit.

Oronte

Îți sunt, domnule Éraste, nespus de îndatorat.

Éraste

Bună ziua, domnule. Am făcut tot ce am putut ca să-mi devii socru; această onoare merita o caznă. Am fost nenorocit și dumneata nu m-ai judecat demn de această bunăvoință. Asta nu mă împiedică să-ți păstrez stima și venerația la care persoana dumitale mă silește. Și dacă n-am putut fi ginerele dumitale, îți rămân măcar pe veci servitor.

Oronte

Stai puțin, domnule Éraste. Felul dumitale mă atinge la suflet și îți dau mâna fetei.

Julie

Nu vreau alt soț decât pe domnul de Pourceaugnac.

Oronte

Vezi să nu te iau de urechi!

Éraste

Te rog, nimic nu se face cu sila.

Oronte

Trebuie să mă asculte, sunt stăpân.

Éraste

Nu vedeți ce îndrăgostită e de omul acela? Ați voi să fie al meu trupul, și sufletul al altuia?

Oronte

Trebuie să-i fi făcut ceva farmece. O să vezi că se schimbă repede. Dă-mi te rog mâna. Haide.

Julie

Nu vreau...

Oronte

Ah! Câte mofturi! Haide, dă mâna-ncoa, îți spui.

Éraste

(către Julie)

Să nu crezi că îmi întind mâna din dragoste pentru dumneata. Iubesc numai pe tatăl dumitale și mă însor cu el.

Oronte

Îți sunt foarte recunoscător și-i sporesc cu zece mii de galbeni zestrea fetei mele. Să vie notarul să facem hârtiile.

Éraste

Până una-alta, să ne bucurăm cântând și să lăsăm să intre măștile, pe care însurătoarea domnului de

Pourceaugnac le-a făcut să se adune din tot orașul.

Scena 8

Multe măști cântând și jucând

O egipteancă

Necazuri, gânduri și mâhniri,
Plecați de-acum de lângă miri.
Să vie bucuriile și jocul,
Bătu-le-ar norocul!
Și să gândim la cele de folos
ă desfătarea-i lucru serios.

Corul măștilor

Să ne gândim la cele de folos
Că desfătarea-i lucru serios.

O egipteancă

Fiindcă veniți la sărbătoare
Înțelesei ce v-a mânat
Și ce anume loc vă doare.
Dar din bătrâni voi n-ați aflat
Că cine vrea să fie fericit
Să nu se lase de iubit?

Un egiptean

Stă scris în stele, ca la carte,
Să ne iubim până la moarte.
Fără iubire,-adevărat,
Viața nimic n-ar fi-nsemnat.
Decât s-o las, mai bine mor,
Nesărutată pe picior.

Un egiptean

Avere...

O egipteancă

Slavă...

Un egiptean

Și coroană...

O egipteancă

Puterea toată cucerită...

Un Egiptean

Nu fac, să crezi, cât o cucoană...

O egipteancă

Frumoasă, caldă și poftită.

Împreună

Că cine vrea să fie fericit
Nu se mai lasă de iubit.

Corul

Hai să cântăm acum, toți,
Și să jucăm, nepoate și nepoți.

O mască

Când se adună să petreacă
Cei mai cumiți se-ntâmplă, iacă,
Să fie, fraților, nebunii,
Din hora la lumina lunii.

Toți

(împreună)

Să ne gândim la cele de folos,
Căci desfătarea-i lucru serios.

Prima intrare a baletului

Dansul sălbaticilor.

A doua intrare a baletului

Dansul biscaienilor.

Burghezul gentilom

*Comedie – balet în cinci acte, în proză
1670*

În românește de Victor Eftimiu

Comedia-balet Burghezul gentilom, scrisă în colaborare cu Lulli, a fost jucată pentru prima oară la 14 octombrie 1670 în fața curții aflate la Chambord. Publicul a aplaudat noua creație a lui Molière pe scena de la Palais Royal, la 23 noiembrie al aceluiași an.

Povestea domnului Jourdain, burghez înstărit dar grosolan și incult, care vrea să capete maniere distinse, se înrudește îndeaproape cu cea a lui George Dandin, țăranul parvenit. Mama nobiliară a caraghiosului domn Jourdain se leagă nemijlocit de snobismul burgheziei din vremea lui Molière, mare amatoare de titluri și onoruri pe care le cumpăra ori de câte ori putea s-o facă. Grandoman, domnul Jourdain e tot atât de neînțelegător cu ai săi ca și Orgon, Harpagon sau Argan. Și aici, căsătoria Lucilei și a lui Cléonte e amenințată de ideile grotești ale stăpânului casei. Vanitatea și credulitatea domnului Jourdain sunt atât de mari încât, mai mult decât bolnavul închipuit Argan, ei acceptă cu încântare să devină mamamusiu și să participe la baletul turcesc din final.

Bunul-simț a autorului e exprimat prin vorbele înțelepte ale doamnei Jourdain, dar mai ales prin purtarea și faptele Nicolei și ale lui Covielle, totdeauna gata să ajute iubirea tinerilor împotriva maniei domnului Jourdain.

Megalomania lui Jourdain dă naștere câtorva scene, admirabile prin verva lor satirică, prin comicul lor spontan, ca de pildă lecția de "filozofie" sau certurile sale cu Nicole.

Prima ediție a piesei datează din 1671.

Persoanele comediei

Domnul Jourdain – burghez

Doamna Jourdain – soția dumisale

Lucile – fiica domnului Jourdain

Cléonte – iubitul Lucilei

Dorimène – marchiză

Dorante – conte, iubitul Dorimènei

Nicole – servitoarea domnului Jourdain

Covielle – valetul lui Cléonte

Profesorul de muzică

Un elev al profesorului de muzică

Profesorul de dans

Maestrul de scrimă

Maestrul de filozofie

Maistrul croitor

Un ucenic al croitorului

Doi lachei

Persoanele Baletului

Actul I

O cântăreață

Primul cântăreț

Al doilea cântăreț

Dansatori

Actul II

Ucenici de croitorie – dansatori

Actul III

Bucătari - dansatori

Actul IV

Primul cântăreț

Al doilea cântăreț

Al treilea cântăreț

Ceremonie turcească

Muftiul- cântând

Derviși – cântăreți

Turci – ajutori ai muftiului, cântăreți

Turci – ajutori ai muftiului, dansatori

Actul V

Baletul națiunilor. Prima intrare

Un împărțitor de programe - dansator

Nepoțiți - dansatori

Trupa de spectatori - cântăreți

Un domn

Al doilea domn

O doamnă

A doua doamnă

Întâiul gascon

Al doilea gascon

Un elvețian

Un bătrân burghez flecar

O bătrână burgheză flecară

Cochete

Spanioli – cântăreți

A treia intrare

O italiancă

Un italian

Doi scaramuși¹

Doi trivelini²

Arlechin³

A patra intrare

Doi Poatevini⁴ – cântăreți și dansatori

Poatevini Și Poatevine - dansatori

La Paris, în casa domnului Jourdain.

¹ Scaramouche, celebru actor napolitan, al cărui nume a rămas ca un tip în *commedia dell'arte*.

² Trivelin, tip de valet bufon în comedia italiană.

³ Arlechin, personaj al comediei italiene, îmbrăcat în haine bălțate și cu o mască neagră.

⁴ Locuitori ai provinciei Poitou.

Actul I

Cortina se ridică într-o hărmălaie de instrumente muzicale. În mijlocul scenei se vede un elev al profesorului de muzică; acest elev compune, la o masă, o arie pe care burghezul a cerut-o pentru o serenadă.

Scena 1

Profesorul de muzică, profesorul de dans, elevul, trei muzicanți, doi vioriști, patru dansatori

Profesorul de muzică

(către muzicanți)

Haide, dați-vă-ncoa' și odihniți-vă puțin, pân-o veni!

Profesorul de dans

(către dansatori)

Și voi în partea astălaltă...

Profesorul de muzică

(către elev)

Gata?

Elevul

Gata!

Profesorul de muzică

Ia să vedem... A-ha! Bine.

Profesorul de dans

Ceva nou?

Profesorul de muzică

Da, o arie de serenadă. Am pus s-o facă aici, până s-o scula jupânul.

Profesorul de dans

Ia s-o văd și eu...

Profesorul de muzică

Lasă c-o auzi o dată cu dialogurile, când o veni. Nu mai întârzie mult.

Profesorul de dans

O s-avem de lucru de aci înainte amândoi, și dumneata și eu!

Profesorul de muzică

Da. Am găsit omul care ne trebuie. Mare plească pentru noi și domnul Jourdain ăsta, cu gărgăunii de boierie și de purtări alese care i-au intrat în cap! Să-i semene toată lumea și ne-am pricopsit: dumneata cu danțul, eu cu muzica.

Profesorul de dans

Să nu-i semene de tot, aș vrea să se priceapă un pic mai mult la lucrurile pe care i le dăm...

Profesorul de muzică

Se pricepe rău, dar plătește bine. Deocamdată, de parale are nevoie, în primul rând, arta noastră.

Profesorul de dans

Cât despre mine, ce să-ți spun, nu-mi strică și puțină glorie. Aplauzele-mi merg la inimă, și socotesc că-n toate artele e mare ghinion să te produci în fața proștilor, să-ți judece compozițiile, cu nepriceperea lui, un

dobitoc. Mare plăcere să lucrezi pentru niște oameni în stare să simtă gingășia unei arte, să-ți primească bucuros frumusețile unei lucrări și să-ți răsplătească munca prin cuvinte măgulitoare. Nu e mai plăcută răsplată a lucrurilor pe care le-ai făcut, decât să le vezi cunoscute, să le vezi mângâiate de aplauzele cu care ești onorat. Socotesc că nici o plata nu e mai bună pentru ostenele noastre... laudele luminate sunt cea mai dulce răsplată...

Profesorul de muzică

Precum zici! Le gust și eu la fel ca dumneata. Fără îndoială, nimic nu te gâdilă mai mult decât aplauzele de care vorbești. Dar tămâia n-o poți mânca. Laudele goale nu umplu stomacul. Trebuie și ceva solid. Iar felul cel mai bun de-a lăuda e să lauzi cu mâinile. Omul nostru, de! nu prea e luminat, vorbește alandala despre toate și aplaudă pe dos; dar banii lui dreg ceea ce cu judecata o scrântește; are punga pricepută. Laudele lui sunt bani numărați. Burghezul ăsta ageamiu prețuiește mai mult decât luminatul nobil care ne-a adus aici.

Profesorul de dans

E ceva adevărat în ce spui, dar găsesc că prea pui mare preț pe bani. Interesul e un lucru atât de josnic, încât un om de treabă nu trebuie să-i arate atâta dragoste.

Profesorul de muzică

Dar de primit, primești bucuros banii pe care ți-i dă!

Profesorul de dans

Firește! Dar asta nu-mi ajunge. Aș vrea ca, o dată cu averea, să mai aibă și puțin gust.

Profesorul de muzică

Și eu aș vrea! Și în scopul acesta lucrăm amândoi, după puterile noastre. În orice caz, ne dă prilejul să ne facem cunoscuți. Și va plăti pentru alții ceea ce vor lăuda alții pentru el.

Profesorul de dans

Iacătă-l!

Scena 2

Domnul Jourdain în halat și cu scufă de noapte, profesorul de muzică, profesorul de dans, elevul profesorului de muzică, o cântăreață, doi cântăreți, dansatori, doi lachei

Domnul Jourdain

Ei bine, domnilor, cum stăm? O să-mi arătați și mie drăcoveniile dumneavoastră?

Profesorul de dans

Cum? Ce drăcovenie?

Domnul Jourdain

Ei! asta... Cum îi ziceți, de?! Prologul sau dialogul cu cântece și danțuri...

Profesorul de dans

A-ha!

Profesorul de muzică

Tocmai ne pregăteam...

Domnul Jourdain

V-am cam lăsat să așteptați. Da' ce să-i faci?... Acum mă îmbrac ca lumea bună și croitorul mi-a trimis niște ciorapi de mătase de credeam că n-o să-i pot trage niciodată!

Profesorul de muzică

La voia dumneavoastră.

Domnul Jourdain

V-aș ruga pe amândoi să nu plecați până nu-mi aduce haina cea nouă, ca să mă vedeți...

Profesorul de dans

Porunca!

Domnul Jourdain

O să mă vedeți gătit din cap până-n picioare..

Profesorul de muzică

Mai încape vorbă!

Domnul Jourdain

Mi-am făcut halatul ăsta...

Profesorul de dans

O frumusețe!

Domnul Jourdain

Croitorul mi-a spus că așa se poartă dimineața oamenii subțiri...

Profesorul de muzică

Vă prinde de minune!

Domnul Jourdain

Hei, lacheilor! Să vie cei doi lachei ai mei!

Întâiul lacheu

Ce poftiți, conașule?

Domnul Jourdain

Nimic. Vream să știu dacă m-auziți. (*Către profesorul de muzică și către profesorul de dans*) Ce ziceți de livrelele lacheilor?

Profesorul de dans

Magnifice!

Domnul Jourdain

(*desfăcându-și halatul și arătându-și nădragii strâmți, din catifea roșie și jiletca de catifea verde*)

Și-acuma, uite și costumul de făcut gimnastică dimineața!

Profesorul de muzică

Pe cinste!

Domnul Jourdain

Lachei!

Primul lacheu

Conașule...

Domnul Jourdain

Celălalt lacheu!

Al doilea lacheu

Conașule...

Domnul Jourdain
(scoțându-și halatul)

Ține halatul... (Către profesorul de muzică și către profesorul de dans,) Așa e că sunt grozav așa?

Profesorul de dans

Nici că se poate mai grozav!

Domnul Jourdain

Ia să văd isprava dumneavoastră...

Profesorul de muzică

Aș dori ca mai-nainte s-auziți o arie (arătându-și elevul) pe care a compus-o dumnealui pentru serenada ce mi-ați cerut-o. E un elev al meu foarte talentat, pentru asemenea lucruri.

Domnul Jourdain

Da, dar nu trebuia s-o lași pe mâna unui elev; daravera asta era grea chiar pentru dumneata.

Profesorul de muzică

Să nu vă speriați de vorba elev. Elevii ăștia se pricep ca maeștrii cei mai desăvârșiți. Și aria e cât se poate de frumoasă... S-auziți, numai...

Domnul Jourdain

(lacheilor)

Dați-mi halatul, ca s-aud mai bine... Stai, stai, cred că e mai bine fără halat. Ba nu. Dați-l încoa', că tot mai bine e cu el.

O cântăreață

Eu sufăr zi și noaptea... De doru-ți mă topesc

De când îmi ești stăpână cu frumusețea ta...

Dacă te porți asemeni cu cei ce te iubesc

O, Iris, cu dușmanii cum te-ai putea purta?

Domnul Jourdain

Cântecul ăsta parcă e de mort. Te adoarme. Aș vrea să-l mai înveselești nițel, pe ici, pe colo.

Profesorul de muzică

Să vedeți, aria trebuie să se potrivească cu vorbele...

Domnul Jourdain

Auzii deunăzi unul tare nostim... Ia stai... Cura ziceai că-i zice?

Profesorul de dans

Nu știu, zău...

Domnul Jourdain

Era ceva cu oaie...

Profesorul de dans

Cu oaie?

Domnul Jourdain

Da... A, da! (Cântă)

Credeam pe Jeanneton

Frumoasa, ștregărița,

Credeam pe Jeanneton

Mai blândă ca oița!

Dar vai, dar vai!
Ea e de mii de ori, să juri,
Mai crudă decât tigrul din păduri.
Așa-i că-i frumos?!

Profesorul de muzică
Ce nu s-a mai văzut!

Profesorul de dans
Îl și cântați frumos!

Domnul Jourdain
Și fără să fi-nvățat muzică!

Profesorul de muzică
Ar trebui să-nvățați, cum învățați și dansul! Aceste două arte au o legătură foarte strânsă între ele!

Profesorul de dans
Și deschid mintea omului pentru lucrurile frumoase

Domnul Jourdain
Oamenii subțiri învață și muzica?

Profesorul de muzică
Da, domnule!

Domnul Jourdain
Păi atunci am s-o-nvăț și eu. Da' nu mai știu cu ce să-ncep, fiindcă în afară de profesorul de scrimă, am mai angajat și un profesor de filozofie, care trebuie să-nceapă chiar dimineața asta...

Profesorul de muzică
Filozofia e ceva, dar muzica, domnul meu, muzica!...

Profesorul de dans
Muzica și dansul... Muzica și dansul – de astea e nevoie!

Profesorul de muzică
Nimic nu e mai folositor într-un stat, ca muzica!

Profesorul de dans
De nimica n-au nevoie oamenii mai mult ca de dans!

Profesorul de muzică
Fără muzică, un stat n-o mai poate duce...

Profesorul de dans
Fără dans, omul n-ar mai ști să facă nimic!

Profesorul de muzică
Toate tulburările, toate războaiele nu vin pe lume decât fiindcă nu se-nvață destulă muzică...

Profesorul de dans
Toate nenorocirile pământului, toate pacostele de care e plină istoria, neroziile oamenilor politici și greșelile marilor căpitani nu s-ar fi întâmplat dacă știau să danseze.

Domnul Jourdain

Cum așa?

Profesorul de muzică

Războaiele nu vin din pricină că oamenii sunt dezbinați?

Domnul Jourdain

Asta da.

Profesorul de muzică

Dacă oamenii ar învăța muzica, n-ar fi asta cel mai bun mijloc să se acorde împreună și s-aducă-n lume pacea universală?

Domnul Jourdain

Ai dreptate!

Profesorul de dans

Când un om a scrântit-o, fie-n treburile casei, lui, fie-n conducerea unui stat sau la comandamentul unei oștiri, nu se spune de obicei: cutare a făcut un pas greșit în cutare chestiune?

Domnul Jourdain

Da, așa se spune!

Profesorul de dans

Și a face un pas greșit nu vine, oare, din neștiința dansului?

Domnul Jourdain

Așa e. Aveți dreptate amândoi!

Profesorul de dans

Am vrut să vă arătăm cât sunt de frumoase și folositoare dansul și muzica.

Domnul Jourdain

Acu pricep.

Profesorul de muzică

Vreți să vedeți lucrările noastre?

Domnul Jourdain

Da.

Profesorul de muzică

Precum v-am mai spus, e o mică încercare pe care am făcut-o mai demult, asupra feluritelor sentimente pe care le poate exprima muzica.

Domnul Jourdain

Foarte bine!

Profesorul de muzică

(către muzicanți)

Ia dați-vă-ncoa'! *(Către domnul Jourdain)* Trebuie să vă închipuiți că sunt îmbrăcați în păstori.

Domnul Jourdain

Da' de ce numaidecât în păstori? Nu vezi decât asta, peste tot!

Profesorul de dans

Când pui oamenii să vorbească pe muzică, trebuie s-o dai numaidecât pe ciobănie. De când lumea,

cântecul a fost hărăzit păstorilor. Nu merge să pui sau burghezi să-și cânte păsurile!

Domnul Jourdain
Bine. Bine. S-auzim!

Dialog pe muzică
O cântăreață și doi cântăreți

Cântăreața
O inimă îndrăgostită
De mii de patimi frământată,
Se crede că e fericită
Dacă e dragostei robită.
Dar libertatea e mai minunată!

Întâiul cântăreț
Nimic nu e mai dulce ca iubirea,
Stăpână veșnic pe noi toți,
În două inimi toarnă fericirea,
Unindu-le în fiecare zi...
Din viață dragostea de scoți,
Ai scos plăcerea de-a trăi.

Al doilea cântăreț
Cum ar zburda întreaga ta ființă
Dac-ai găsi în dragoste credință!
Dar dacă păstorița e frumoasă,
N-ai să găsești nici una credincioasă.
Te-nșală, mint la fiecare pas,
Te fac să spui iubirii bun rămas!

Întâiul cântăreț
Dulce ardoare!

Cântăreața
Viața-mi întregă!

Al doilea cântăreț
Înșelătoare!

Întâiul cântăreț
Cât mi-ești de dragă!

Cântăreața
Inima mea!

Al doilea cântăreț
Pleacă, nu te-aș mai vedea!

Întâiul cântăreț
Ca să iubești, cumplita ură-ți lasă!

Cântăreața
Dar dacă vrei, am să-ți găsesc
O păstoriță credincioasă!

Al doilea cântăreț
Dar unde, unde s-o-ntâlnesc?

Cântăreața
Ca să gândești de noi frumos
Eu îți voi da inima mea!

Al doilea cântăreț
Îmi dai al inimii prinos,
Dar, spune-mi: nu mă va-nșela?

Cântăreața
Să-ncercăm: care din doi
Dragostea va ști s-o ție?

Al doilea cântăreț
Cine va minți din noi
Pedepsit de zei să fie!

Cântăreții câteșitrei
În focul dragostei cerești
Cuprinși și ea și el:
Cât e de dulce să iubești,
Când două inimi bat la fel!

Domnul Jourdain
Asta e tot?

Profesorul de muzică
Da.

Domnul Jourdain
Ați întors-o bine. Am găsit și câteva zicale tare hăzoase!

Profesorul de dans
Cât despre mine, iacă o mică lucrare cu cele mai frumoase mișcări și cu cele mai frumoase atitudini cu care poate fi variat un dans.

Domnul Jourdain
E tot cu ciobani?

Profesorul de dans
După cum doriți. (*Către dansatori*) Începeți!

Intră baletul
Patru dansatori execută mișcări felurite și tot felul de pași, după indicațiile profesorului de dans.

Actul II

Scena 1

Domnul Jourdain, profesorul de muzică, profesorul de dans

Domnul Jourdain

Știi că nu e rău! Și oamenii ăștia se scâlămbăiesc bine.

Profesorul de muzică

Când dansul va fi însoțit de muzică, o să fie și mai bine; o să vedeți ceva galant în micul balet pe care l-am potrivit pentru dumneavoastră!

Domnul Jourdain

Dar are să fie gata? Persoana pentru care am pregătit toate astea îmi face onoarea să vie la masă chiar acum.

Profesorul de dans

Toate-s gata!

Profesorul de muzică

De altfel, domnul meu, asta n-ajunge. O persoană ca dumneavoastră, magnifică și cu atâta tragere de inimă pentru lucrurile frumoase, trebuie să dea un concert, acasă, în fiecare miercuri sau în fiecare joi.

Domnul Jourdain

Așa fac oamenii de rang?

Profesorul de muzică

Da, domnul meu.

Domnul Jourdain

Păi atunci o să fac și eu. O să fie frumos?

Profesorul de muzică

Nici o grijă! O să vă trebuiască trei voci: una subțire, una mijlocie și una groasă, care vor fi acompaniate de o violă-bas, de o teorbă¹ și de un clavecin, cu două viori subțirele, ca să cânte riturnele².

Domnul Jourdain

Să pui și o trompetă marină³. Trompeta marină e un instrument care-mi place și care e armonios.

Profesorul de muzică

Lăsați pe noi să punem la cale lucrurile!

Domnul Jourdain

Deocamdată, nu uitați să-mi trimiteți muzicanți, să-mi cânte la masă.

Profesorul de muzică

Nici o grijă!

Domnul Jourdain

Mai ales baletul să fie pe cinste!

Profesorul de muzică

O să fiți foarte mulțumit și, între altele, de anumite menuete pe care o să le vedeți...

¹ De la italianescul *tiorba*, alăută cu gât dublu, folosită în secolele XVI și XVII.

² De la italianescul *ritornello*, compoziție pentru orchestră care precede sau urmează o arie.

³ Instrument muzical cu o singură coardă, emițând un sunet aspru și monoton; era foarte la modă în Europa acelei vremi.

Domnul Jourdain

Ah! Menuetele sunt dansurile mele preferate și vreau să mă vedeți cum le dansez. Începe, maestre.

Profesorul de dans

Vă rog, o pălărie, domnul meu... (*Domnul Jourdain ia pălăria lacheului și o pune peste scufa de noapte. Profesorul de dans îi apucă de mână și-l face să danseze, cântându-i o arie de menuet*) La, la, la, la, la, la; la, la, la, la, la, la; la, la, la, la, la, la; la, la, la, la, la, la; la, la, la, la, la, la. În cadență, vă rog, în cadență! La, la, la, la, la. Piciorul drept! La, la, la. Nu mai dați așa din umeri. La, la, la, la, la, la, la, la, la, la... Nu mai țineți brațele sucite. La, la, la, la, la. Capul sus! Întoarceți vârful piciorului în afară! La, la, la. Stați drept!

Domnul Jourdain

Ei?

Profesorul de muzică

Tot ce poate fi mai perfect!

Domnul Jourdain

Fiindcă veni vorba. Învăță-mă cum trebuie să fac o reverență ca să salut o marchiză; o să am nevoie numaidecât!

Profesorul de dans

O reverență ca să salutați o marchiză?

Domnul Jourdain

Da. O marchiză pe care o cheamă Dorimène.

Profesorul de dans

Dați-mi mâna!

Domnul Jourdain

Nu. Fă dumneata și învâț eu.

Profesorul de dans

Dacă doriți s-o salutați cu mult respect, trebuie întâi să faceți o reverență înapoi, pe urmă să mergeți spre dânsa cu trei reverențe înainte și la a treia să vă aplecați până la genunchi.

Domnul Jourdain

Ia fă nițel. (*Profesorul de dans face trei reverențe*) Bun.

Scena 2

Domnul Jourdain, profesorul de muzică, profesorul de dans, un lacheu

Lacheul

Domnule, a venit maestrul de scrimă.

Domnul Jourdain

Spune-i să vină aici, să-mi predea lecția. (*Profesorului de muzică și profesorului de dans*) Vreau să mă vedeți cum mă descurc.

Scena 3

Domnul Jourdain, maestrul de scrimă, profesorul de muzică, profesorul de dans, un lacheu, ținând două florete

Maestrul de scrimă

(ia din mina lacheului cele doua florete și dă una domnului Jourdain)

Haide, domnul meu, reverența. Corpul drept. Puțin aplecat pe șoldul stâng. Pulpele mai puțin desfăcute. Picioarele la un singur rând. Pumnul opus șoldului. Vârful săbiei față-n față cu umărul. Nu întindeți așa brațul. Mâna stângă la înălțimea ochiului. Umărul stâng mai lăsat. Capul drept. Privirea dârză. Înaintați. Corpul țeapăn. Atingeți-mi sabia în cvartă și isprăviți tot așa... Una, două. Un salt îndărăt. Când dați lovitura, domnul meu, trebuie ca sabia să pornească cea dintâi, iar trupul să stea în rezervă. Una, două... Haide, atingeți-mă cu spada-n terță și isprăviți tot așa. Avansați. Trupul țeapăn. Avansați. Porniți de acolo. Una, două. Încordați-vă. Redublați. Un salt înapoi. Păzea, domnule, păzea!

(Maistrul de scrimă îi dă două-trei lovituri, spunându-i "păzea")

Domnul Jourdain

Ei!?

Profesorul de muzică

Faceți minuni!

Maestrul de scrimă

V-am mai spus, tot secretul scrimei stă în două lucruri: să dai și să nu primești... Și, precum v-am arătat deunăzi pe cale demonstrativă, e cu neputință să primești dacă știi să-ntorci spada înamicului de la linia corpului dumitale, ceea ce nu depinde decât de o mică mișcare a mâinii, sau înăuntru sau în afară.

Domnul Jourdain

Prin urmare, în felul ăsta, un cineva poate, fără să fie cine știe ce viteaz, să omoare pe altcineva și el să nu moară?!

Maestrul de scrimă

Fără-ndoială. N-ați văzut demonstrația?

Domnul Jourdain

Da.

Maestrul de scrimă

De aici se vede considerația ce trebuie să ni se acorde într-un stat și cât e mai presus știința armelor decât toate celelalte științe nefolositoare ca dansul, muzica...

Profesorul de dans

Slăbește-ne, domnule învărte-sabie! Să nu vorbești de dans decât cu respect!

Profesorul de muzică

Învată, rogu-te, să vorbești altfel despre arta muzicii!

Maestrul de scrimă

Aveți haz, zău așa, să asemuiți știința voastră cu a mea!

Profesorul de muzică

Ia te uită ce grozav e!

Profesorul de dans

Ia te uită ce caraghios, cu îngâmfarea lui!

Maestrul de scrimă

Profesorașule de dans, am să te fac să joci cum trebuie! Și dumneata, muzicuță, te-nvăț eu să cânți cum se cuvine!

Profesorul de dans

Domnule bate-fier, te-nvăț eu meseria!

Domnul Jourdain

(către profesorul de dans)

Ai înnebunit!? Cauți ceartă unuia care știe terța și cvarta și poate să omoare un om pe cale demonstrativă?

Profesorul de dans

Puțin îmi pasă de calea lui demonstrativă și de terța și de cvarta lui!

Domnul Jourdain

(către profesorul de dans)

Binișor, n-auzi?

Maestrul de scrimă

(către profesorul de dans)

Ce-ai spus, nătăflețule?

Domnul Jourdain

Hei, maestre de scrimă!

Profesorul de dans

(către maestrul de scrimă)

Ce-ai spus, mârtoagă de poștalion?!

Domnul Jourdain

Hei, profesore de dans!

Maestrul de scrimă

Când te-oi umfla o dată!...

Domnul Jourdain

(către maestrul de scrimă)

Binișor!

Profesorul de dans

Când ți-oi vârî mâna-n gât!

Domnul Jourdain

(către profesorul de dans)

Frumușel!

Maestrul de scrimă

Am să te țeșăl, să mă ții minte!

Domnul Jourdain

(către maestrul de scrimă)

Îndură-te!

Profesorul de dans

Am să te potcovesc ca pe-un...

Domnul Jourdain

(către profesorul de dans)

Te rog!

Profesorul de muzică
Lăsați-ne puțin să-l învățăm să vorbească...

Domnul Jourdain
(către profesorul de muzică)
Doamne sfinte, potolește-te!

Scena 4

Profesorul de filozofie, domnul Jourdain, profesorul de muzică, profesorul de dans, maestrul de scrimă, lacheul

Domnul Jourdain
Ha, domnule filozof, ai picat la vreme cu filozofia dumitale! Vino să faci pace între dumnealor!

Maestrul de filozofie
Ce se-ntâmplă? Ce e, domnilor?

Domnul Jourdain
S-au luat la harță din pricina meseriei lor, fiecare socotind-o pe a sa mai bună, și au ajuns să se ocărăscă, ba cât p-aci să se ia la bătaie!

Maestrul de filozofie
Ei! Se poate una ca asta, domnilor? Au n-ați citit tratatul plin de învățăminte pe care l-a scris Seneca¹ despre mânie? Există ceva mai josnic și mai rușinos decât patima aceasta care face dintr-un om o fiară? Nu trebuie ca înțelepciunea să stăpânească asupra tuturor acțiunilor noastre?

Profesorul de dans
Cum, domnule! Să ne jignească pe amândoi, disprețuind dansul, pe care-l exercit eu și muzica, profesiunea dumnealui?

Maestrul de filozofie
Un înțelept e mai presus de toate injuriile și marele răspuns pe care trebuie să-l dea ultragiilor e moderațiunea și paciența!

Maestrul de scrimă
Au avut amândoi îndrăzneala să asemuiască profesiunea lor cu a mea!

Maestrul de filozofie
De ce să te supere lucrul acesta? Oamenii nu trebuie să se certe între ei pentru zădărnicia gloriei și a condiției lor... Ceea ce ne deosebește fundamental unul de altul sunt înțelepciunea și virtutea!

Profesorul de dans
Am vrut să-i vâr în cap că dansul e o știință pentru care nu există îndeajuns cuvinte de laudă.

Profesorul de muzică
Și eu, că muzica e o artă pe care toate secolele au venerat-o!

Maestrul de scrimă
Și eu le-am arătat la amândoi că știința de a mânui sabia e cea mai frumoasă și cea mai necesară dintre toate științele.

Maestrul de filozofie
Atunci cum rămâne cu filozofia? Vă găsesc pe câte-șitrei niște neobrazăți, să vorbiți în fața mea cu atâta îngâmfare și să dați fără rușine numele de știință unor lucruri care nu merită să fie onorate nici măcar cu numele

¹ Filozof latin, autor a numeroase scrieri de morală și literatură, printre care și tratatul *De ira* (Despre mânie) secolul I.

de artă și care nu pot fi numite decât ticăloase meserii de gladiator, de cântăreț de bâlci și de măscărici!

Maestrul de scrimă

Du-te dracului, potaie de filozof!

Profesorul de muzică

Du-te dracului, lichea învățată!

Profesorul de dans

Du-te dracului, țârcovnic împielit!

Maestrul de filozofie

Ce-ați spus, bătăranilor?!

(*Filozoful se repede-n ei și se iau la bătaie*)

Domnul Jourdain

Domnule filozof!

Maestrul de filozofie

Nemernicilor, pușlamalelor, neobăraților!

Domnul Jourdain

Domnule filozof!

Maestrul de scrimă

Vită încălțată!

Domnul Jourdain

Domnilor!

Maestrul de filozofie

Nerușinaților!

Domnul Jourdain

Domnule filozof!

Profesorul de dans

Lua-te-ar dracu de măgar neghiob!

Domnul Jourdain

Domnilor!

Maestrul de filozofie

Spurcăciunilor!

Domnul Jourdain

Domnule filozof!

Profesorul de muzică

Obraznicul dracului!

Domnul Jourdain

Domnilor!

Maestrul de filozofie

Pungașilor, golanilor, ticăloșilor, tâlharilor!

Domnul Jourdain

Domnule filozof! Domnilor! Domnule filozof! Domnilor! Domnule filozof!

(Cei patru profesori ies bătându-se)

Scena 5

Domnul Jourdain, lacheul

Domnul Jourdain

Bateți-vă cât poțiți, treaba voastră! N-o să-mi stric eu bunătate de halat, ca să vă despart! Nebun aş fi dacă m-aş vârî între ei, să mă pocnească şi pe mine vreunul!

Scena 6

Profesorul de filozofie, domnul Jourdain, lacheu

Maestrul de filozofie

(îndreptându-şi gulerul)

Să ne vedem de lecţie...

Domnul Jourdain

Ah, domnul meu, tare-mi pare rău de bătaia pe care ai mâncat-o!

Maestrul de filozofie

Nu face nimic. Un filozof ştie să primească lucrurile aşa cum se cuvine. Am să fac împotriva lor o satiră în stilul lui Juvenal¹, să mă pomenească! Dar să lăsăm asta. Ce doriţi să-nvăţaţi?

Domnul Jourdain

Tot ce s-o putea; m-a prins mare poftă să fiu savant; şi mor de ciudă că tata şi cu mama nu m-au pus să-nvăţ toate ştiinţele, când eram mic.

Maestrul de filozofie

Iată un sentiment cuminte! *Nam, sine doctrina, vita est quasi mortis imago*. Aţi înţeles, nu? Ştiţi latineşte!

Domnul Jourdain

Ştiu, dar dumneata fă aşa ca şi cum n-aş şti. Ia spune-mi, cum vine asta?

Maestrul de filozofie

Asta înseamnă că *fără ştiinţă, viaţa este aproape imaginea morţii!*

Domnul Jourdain

Latinul ăsta are dreptate.

Maestrul de filozofie

Cunoaşteţi ceva principii, oarecare începuturi ale ştiinţelor?

Domnul Jourdain

A, da! Ştiu să citesc şi să scriu.

Maestrul de filozofie

Cu ce v-ar plăcea să-ncepem? Aţi dori să vă-nvăţ logica?

¹ Celebru poet satiric latin (60 –125 e. n)

Domnul Jourdain
Ce e aia logica?

Maestrul de filozofie
Logica ne învață cele trei operații ale spiritului.

Domnul Jourdain
Și care sunt cele trei operații ale spiritului?

Maestrul de filozofie
Prima, a doua și a treia. Prima este să concepi exact cu ajutorul universalelor; a doua să judeci exact prin mijlocirea categoriilor și a treia să tragi o consecință exactă cu ajutorul figurilor: *Barbara*, *Celarent*, *Darii*, *Ferio*, *Baralipon*¹ etc.

Domnul Jourdain
Cam întortocheate... Logica asta nu prea e de mine. Să învățăm ceva mai drăgălaș.

Maestrul de filozofie
Doriți să-nvățați morala?

Domnul Jourdain
Morala?

Maestrul de filozofie
Da.

Domnul Jourdain
Și cum o întoarce morala asta?

Maestrul de filozofie
Tratează despre fericire, învață pe oameni să-și potolească patimile și...

Domnul Jourdain
Las-o-ncurcă! Eu sunt arțăgos de felul meu și nu-mi arde de morală; când m-apucă artagul, vreau să-mi dau drumul până-mi trece.

Maestrul de filozofie
Poate că v-ar interesa fizica?

Domnul Jourdain
Ce pasăre mai e și fizica asta?

Maestrul de filozofie
Fizica este aceea care explică principiile lucrurilor naturale și proprietățile corpurilor; care vorbește despre natura elementelor, a metalelor, a mineralelor, a pietrelor, a plantelor și a animalelor și ne învață proveniența tuturor meteorilor, curcubeul, vâlvătaiele, cometele, fulgerele, tunetele, trăsnetul, ploaia, zăpada, grindina, vânturile și vârtejurile.

Domnul Jourdain
Mare-ncurcătură și fizica asta, m-apucă ametelele.

Maestrul de filozofie
Atunci, ce doriți să vă-nvăț?

Domnul Jourdain

¹ Formule mnemotehnice întrebuințate în vechile manuale de logică pentru reținerea figurilor silogistice.

Ortografia.

Maestrul de filozofie

Cu plăcere.

Domnul Jourdain

Pe urmă o să mă-nvățați almanahul, ca să știu când e lună și când nu e.

Maestrul de filozofie

Fie! Ca să urmăriți perfect gândirea dumneavoastră și să tratați această materie ca un filozof, trebuie început în ordinea lucrurilor, printr-o exactă cunoștință a naturii literelor și a feluritelor chipuri cum trebuiesc pronunțate. În această privință trebuie să vă spun că literele sunt împărțite în vocale, fiindcă exprimă vocile, și în consonante fiindcă sună împreună cu vocalele și nu fac decât să marcheze diversele articulațiuni ale vocilor. Există cinci vocale sau voci: A, E, I, O, U.

Domnul Jourdain

Asta da, mai merge.

Maestrul de filozofie

Vocea A se formează deschizând tare gura: A.

Domnul Jourdain

A! A! Bun.

Maestrul de filozofie

Vocea E se formează apropiind falca de jos, de cea de sus: A, E.

Domnul Jourdain

A, E, A, E. Pre legea mea, asta zic și eu. A, ce frumos!

Maestrul de filozofie

Iar vocea I, apropiind și mai mult fălcile una de alta și trăgând marginile gurii spre urechi: A, E, I.

Domnul Jourdain

A, E, I, I, I, I. Asta da! Trăiască știința!

Maestrul de filozofie

Vocea O se formează deschizând iar fălcile și apropiind buzele prin cele două colțuri, cel de sus și cel de jos: O.

Domnul Jourdain

O, O. Nimic mai potrivit! A, E, I, O, I, O. Admirabil! I, O, I, O.

Maestrul de filozofie

Deschiderea gurii devine întocmai ca un cerculeț, ce reprezintă un O.

Domnul Jourdain

O, O, O. Ai dreptate. Mare lucru, domnule, să fii om învățat!

Maestrul de filozofie

Vocea U se formează apropiind dinții fără să-i împreuni de tot, scoțând buzele în afară și apropiindu-le una de alta, fără să le lipești de tot: U.

Domnul Jourdain

U, U. Nimic mai adevărat: U.

Maestrul de filozofie

Buzele se lungesc, ca și cum ai fi supărat pe cineva; de acolo vine că dacă vrei să te strâmbi la cineva, ori să-ți bați joc de el, n-ai decât să-i zici: U.

Domnul Jourdain

U, U. Da, domnule! A, ce rău îmi pare că n-am studiat mai devreme, ca să știu toate astea!

Maestrul de filozofie

Mâine o să facem și celelalte litere care se cheamă consonante.

Domnul Jourdain

Sunt și acolo ciudățenii ca dincoace?

Maestrul de filozofie

Desigur. De pildă, consoana D se pronunță zvârlind cu vârful limbii în dinții de sus: DA.

Domnul Jourdain

DA! DA! Într-adevăr!... Ce frumoase lucruri! Ce lucruri minunate!

Maestrul de filozofie

F, apăsând cu dinții de sus pe buza de jos: FA!

Domnul Jourdain

FA! FA! Chiar așa, zău! A, măicuțo și tăicuțule, ce-mi făcurăți?!

Maestrul de filozofie

R, ducând vârful limbii până-n cerul gurii, așa fel că, fiind atinsă de aerul care iese cu putere, limba dârdăie, se întoarce iar de unde a plecat și face un fel de tremurici: R, RA!

Domnul Jourdain

R, R, RA, R, R, R, R, R, RA. Așa, zău! A, ce priceput mai ești. Cum mi-am pierdut eu vremea până-acum! R, R, R, RA!

Maestrul de filozofie

Am să vă explic eu până la capăt toate minunile astea!

Domnul Jourdain

Te rog! De altfel, trebuie să-ți fac și o mărturisire. Sunt îndrăgostit de-o persoană foarte bine și aș dori să m-ajuti să-i scriu ceva într-o scrisorică pe care aș lăsa-o să-i cadă la picioare.

Maestrul de filozofie

Grozav de bine!

Domnul Jourdain

Da, o să fie ceva foarte galant!

Maestrul de filozofie

Nu mai încape vorbă. Doriți să-i scrieți în versuri?

Domnul Jourdain

Nu, nu, fără versuri...

Maestrul de filozofie

Nu vreți decât proză.

Domnul Jourdain

Nu, nu vreau nici proză, nici versuri.

Maestrul de filozofie

Dar trebuie să fie ori una, ori alta.

Domnul Jourdain

Da' de ce?

Maestrul de filozofie

Fiindcă, domnule, ca să ne exprimăm nu există decât proza sau versul.

Domnul Jourdain

Nu există decât proza sau versul?

Maestrul de filozofie

Desigur. Tot ce nu e proză e vers, și tot ce nu e vers e proză.

Domnul Jourdain

Și cum vorbește omul ce e?

Maestrul de filozofie

Proză.

Domnul Jourdain

Adică așa să fie? Când zic: "Nicole, adu-mi papucii și dă-mi scufa de noapte", e proză?

Maestrul de filozofie

Da, domnule.

Domnul Jourdain

Pre legea mea, de peste patruzeci de ani spun proză fără să știu! Îți sunt îndatorat peste poate. Aș vrea să-i strecor într-o scrisorică: *Frumoasă marchiză, frumoșii dumitale ochi mă fac să mor de dragoste*. Dar vorbele astea, le-aș dori mai galante, mai bine întoarse.

Maestrul de filozofie

Să puneți așa: că focul ochilor ei v-a prefăcut inima-n cenușă; că suferiți zi și noapte pentru dânsa de chinurile cele mai...

Domnul Jourdain

Nu, nu, nu, nu vreau toate astea. Vreau doar ce ți-am spus: *Frumoasă marchiză, frumoșii dumitale ochi mă fac să mor de dragoste*.

Maestrul de filozofie

Trebuie spuse mai pe larg lucrurile.

Domnul Jourdain

Ți-am spus, nu! Nu vreau decât cuvintele astea, dar întoarse după modă, așezate cum trebuie. Te rog să-mi spui felurile chipuri în care le-am putea turna.

Maestrul de filozofie

Le putem pune întâi cum ați spus dumneavoastră: *Frumoasă marchiză, frumoșii dumitale ochi mă fac să mor de dragoste*. Sau: *De dragoste, să mor mă fac, frumoasă marchiză, frumoșii voștri ochi*. Sau: *Ochii voștri frumoși, de dragoste mă fac, frumoasă marchiză, să mor*. Sau: *Să mor, frumoșii voștri ochi, frumoasă marchiză, de dragoste mă fac*. Sau: *Mă fac frumoșii voștri ochi să mor, frumoasă marchiză, de dragoste*.

Domnul Jourdain

Dar din toate astea, care e cel mai bun?

Maestrul de filozofie

Cel pe care l-ați spus la început: *Frumoasă marchiză, frumoșii dumitale ochi mă fac să mor de dragoste.*

Domnul Jourdain

Vezi, eu n-am studiat, am nimerit-o dintr-o dată. Îți mulțumesc din toată inima și te rog să vii mâine de cu vreme.

Maestrul de filozofie

Voi fi, fără-ndoială.

Scena 7

Domnul Jourdain, lacheul

Domnul Jourdain

(către lacheu)

Ce? Nu mi s-a adus încă haina?

Lacheul

Nu, domnule.

Domnul Jourdain

Blestematul ăsta de croitor mă face s-aștept când am atâtea trebuii. Turbez, nu alta! Lua-l-ar toate fierbințelile să-l ia pe călăul ăsta de croitor! Dracu să-l ia. Ciuma să-l ia pe croitor! Dac-aș pune mâna pe ticălosul ăsta de croitor, pe câinele ăsta de croitor, pe tâlharul ăsta de croitor, l-aș...

Scena 8

Domnul Jourdain, maestrul croitor, ucenicul de croitor, ducând haina domnului Jourdain, lacheul

Domnul Jourdain

Bine c-ai venit! Cât p-aci să mă supăr pe dumneata!

Maistrul croitor

N-am putut veni mai devreme... am pus douăzeci de băieți să lucreze la haina dumneavoastră.

Domnul Jourdain

Mi-ai trimis niște ciorapi de mătase așa de strâmți că m-au trecut nădușelile până i-am tras. Ba mi-au și sărit două ochiuri.

Maistrul croitor

Atunci o să se lărgască...

Domnul Jourdain

Da, dacă o să tot sară ochiurile! M-ai pus să-mi fac și niște pantofi care mă strâng de mi-au rănit picioarele.

Maistrul croitor

Da' de unde!

Domnul Jourdain

Cum "da' de unde"?!

Maistrul croitor
Nu vă strâng deloc!

Domnul Jourdain
Și eu îți spun că mă strâng!

Maistrul croitor
Vi se pare!

Domnul Jourdain
Ce să mi se pară, omule, că-mi ies ochii din cap de durere!

Maistrul croitor
Poftiți! E cel mai frumos costum de curte și cel mai bine potrivit. O haină serioasă, fără să fie neagră, înseamnă c-am născocit o capodoperă; să poftească cei mai mari meșteri croitori să facă așa ceva!

Domnul Jourdain
Da' asta ce mai e? Ai pus florile în jos.

Maistrul croitor
Nu mi-ați spus că le vreți în sus!

Domnul Jourdain
Da' ce, asta trebuie s-o spui?

Maistrul croitor
Firește! Toate persoanele de neam așa le poartă.

Domnul Jourdain
Persoanele de neam poartă florile în jos?

Maistrul croitor
Da, domnule.

Domnul Jourdain
Zi, așa e mai bine?!

Maistrul croitor
Dacă vreți, eu le pot pune în sus...

Domnul Jourdain
Nu! Nu!

Maistrul croitor
N-aveți decât să-mi spuneți...

Domnul Jourdain
Nu, ți-am spus! Bine-ai făcut. O să-mi vină bine haina, ce zici?

Maistrul croitor
Ce mai întrebare! Aș vrea să văd pictorul în stare să vă facă ceva mai potrivit cu pensula lui! Am o calfă care e cel mai mare geniu din lume în ceea ce privește făcutul nădragilor și altul, care, în ce privește cusutul jilecii, e un erou al vremii noastre.

Domnul Jourdain
Peruca și penele au ieșit cum trebuie?

Maistrul croitor

Perfecte toate!

Domnul Jourdain

(uitându-se la maistrul croitor)

Ah! Ah! domnule croitor, iacă din stofa ultimei mele haine, pe care mi-ai făcut-o. O recunosc.

Maistrul croitor

Să vedeți... stofa mi-a părut atât de frumoasă, încât am vrut să-mi fac o haină la fel.

Domnul Jourdain

Da, dar puteai să n-o faci din stofa mea!

Maistrul croitor

Doriți să puneți haina?

Domnul Jourdain

Da! Dă-mi-o!

Maistrul croitor

Așteptați. Nu merge așa! Am adus ajutoare să vă îmbrace în cadență; haine de felul acesta se pun cu ceremonie... Hei, ia dați-vă-ncoace!

Scena 9

Domnul Jourdain, maistrul croitor, ucenicul de croitor, calfe de croitor, dansatori, lacheul

Maistrul croitor

(către ajutoare)

Veți pune domnului acest veșmânt, așa cum se pune persoanelor de neam.

Prima intrare a baletului

Cele patru calfe de croitor se apropie de domnul Jourdain. Doi dintre ei îi smulg nădragii de scrimă, ceilalți doi îi scot cămașa-jilecă. După care, toți în cadență, îi pun haina cea nouă. Domnul Jourdain se plimbă printre ei și-și arată haina să vadă dacă-i stă bine.

Ucenicul de croitor

Boierule, binevoiți a da băieților un mic bacșiș...

Domnul Jourdain

Cum mi-ai spus?

Ucenicul de croitor

Boierule...

Domnul Jourdain

Boierule! Așa e când te-mbraci ca o persoană de neam. Dacă stai mereu în haine de târgoveț, n-o să-ți spuie nimeni "boierule". *(Le dă bani)* Țineți, din partea boierului!

Ucenicul de croitor

Monseniore, suntem slugi plecate!

Domnul Jourdain

Monseniore! Oh! Oh! Monseniore! Ia stai, prietene! Monseniore merită ceva, că vorba monseniore nu e un fleac. Ține, din partea monseniorului!

Ucenicul de croitor

Monsenior, o să bem în sănătatea măriei-tale!

Domnul Jourdain

Măriei-tale!... Oh! Oh! Oh! Stați, nu plecați! (*în sine*) Pe legea mea dac-ajunge pân' la alteță, mi-a golit toată punga! (*Tare*) Ține din partea măriei-mele!

Ucenicul de croitor

Monsenior, mulțumesc plecat pentru dărnicia măriei-tale!

Domnul Jourdain

A făcut bine că s-a oprit aici, că-i dădeam toate paralelei

Scena 10

A doua intrare a baletului

Cele patru calfe de croitor se bucură, dansând, de dărnicia domnului Jourdain.

Actul III

Scena 1

Domnul Jourdain, doi lachei

Domnul Jourdain

Veniți după mine, să-mi arăt nițel hainele prin oraș. Băgați de seamă să umblați pe urma mea, să se vadă bine că sunteți ai mei.

Lacheii

Da, domnule!

Domnul Jourdain

Chemați-o pe Nicole, să-i dau niște ordine. Stați că vine!

Scena 2

Domnul Jourdain, Nicole, doi lachei

Domnul Jourdain

Nicole...

Nicole

Poftiți?

Domnul Jourdain

Ascultă...

Nicole

Hi! Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Da' ce te-a găsit să te râzi așa?

Nicole

Hi! Hi! Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Ce-o fi cu blestemata asta?

Nicole

Hi! Hi! Hi! Cum v-ați mai scâlâmbăiat!

Domnul Jourdain

Ce? Cum?

Nicole

Ah! Ah! Doamne, Dumnezeule! Hi! Hi! Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Ia te uită îndrăcita! Îți bați joc de mine?

Nicole

S-ar putea una ca asta, conașule? Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

O să-ți succed nasul dacă mai râzi!

Nicole

Conașule, nu pot să mă opresc. Hi! Hi! Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Nu-nțelege să isprăvești?

Nicole

Conașule, vă rog să mă iertați, dar sunteți atât de comic, că nu pot să mă țin... Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Ia te uită obraznicie!

Nicole

Dac-ați ști ce caraghios sunteți așa! Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Când ți-oi...

Nicole

Vă rog să mă iertați... Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Ascultă, dacă mai râzi, am să-ți ard cea mai grozava palmă care s-a dat vreodată.

Nicole

Bine, domnule, uite că nu mai râd.

Domnul Jourdain

Bagă de seamă. Trebuie să cureți...

Nicole

Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Să cureți cum trebuie...

Nicole

Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Îți spun că trebuie să faci curățenie în sală și...

Nicole

Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Iar?...

Nicole

(căzând pe jos de atâta râs)

Uite ce, conașule, mai bine bate-mă și lasă-mă să râd până mi-o trece... O să-mi fie mai bine așa. Hi! Hi!

Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Turbez!

Nicole

Fie-ți milă, conașule, lasă-mă să râd. Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Dacă pun mâna pe tine...

Nicole

Conașule-le, o să mor – mor, dacă nu râd. Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Unde s-a mai pomenit așa afurisită! Să-mi râdă mie-n nas, în loc să-mi asculte poruncile!

Nicole

Ce vreți să fac, conașule?

Domnul Jourdain

Să te-apuci de dereticat prin casă, blestemato, pentru musafirii care-o să-mi vină curând.

Nicole

(ridicându-se)

Ah, pe legea mea, mi-a trecut pofta de râs. Musafirii dumneavoastră ăștia îmi dau casa peste cap; numai mă gândesc la ei și m-apucă năbădăile.

Domnul Jourdain

Nu cumva vrei să-nchid oamenilor ușa-n nas, pentru tine?

Nicole

S-o închideți barem la unii.

Scena 3

Doamna Jourdain, domnul Jourdain, Nicole, doi lachei

Doamna Jourdain

Ah! Ah! Dar ce mai e și povestea asta? Ce-nsemnează, bărbate, costumul ăsta? Îți bați joc de oameni de te-ai împopoțonat așa? Ți s-a făcut să râdă lumea de dumneata?

Domnul Jourdain

Nevastă! Numai proștii și proastele or să-și râdă de mine!

Doamna Jourdain

Adevărat, n-au trebuit s-aștepte pân-acum; de multă vreme râde toată lumea pe socoteala dumitale, din pricina purtărilor de care dai dovadă.

Domnul Jourdain

Mă rog, și care este toată lumea asta?

Doamna Jourdain

Toată lumea asta e o lume care are dreptate și e mai cu cap decât dumneata. Cât despre mine, sunt foarte supărată de viața pe care o duci. Nu mai știu ce ne-a ajuns casa. Ai zice că-i carnaval în fiecare zi! Dis-de-diminează, începe gălăgia de scripcari și cântăreți, de-și iau vecinii lumea-n cap!

Nicole

Conița are dreptate! Nu mai e chip să țin casa curată, cu balamucul ăsta care-l tot aduceți aici! Au niște

picioare care caută noroiul în tot orașul, ca să-l care aici la noi. Biata Françoise s-a cocoșat tot frecând scândurile pe care maeștrii ăștia ai dumitale le murdăresc în fiecare zi...

Domnul Jourdain

Gura, jupâneasă Nicole!... Trăncănești cam mult pentru o țărăncă!

Doamna Jourdain

Nicole are dreptate. Judecă mai înțelept ca dumneata. Aș vrea să știu ce-ți trebuie un profesor de dans, la vârsta dumitale?

Nicole

Și-un mare maestru de scrimă, care bate din picioare, de cutremură toată casa, s-o scoată din țâțâni!

Domnul Jourdain

Servitoarea mea și nevastă-mea să-și ție gura!

Doamna Jourdain

Vrei să-nveți să dansezi pentru ziua când te-or lăsa picioarele?

Nicole

V-a venit cheful să omorâți pe cineva?

Domnul Jourdain

N-auziți să tăceți? Sunteți două ignorante și amândouă nu cunoașteți prerogativele acestor lucruri!

Doamna Jourdain

Mai bine te-ai gândi să-ți măriți fata, că i-a venit vremea.

Domnul Jourdain

Am să mă gândesc să-mi mărit fata când s-o ivi vreo partidă pentru ea; dar mă gândesc să-nvăț și lucrurile frumoase..

Nicole

Am auzit, conia, că și-a luat, colac peste pupăză, și-un profesor de filozofie.

Domnul Jourdain

Foarte bine. Vreau să am spirit și să susțin discuții cu oameni de seamă.

Doamna Jourdain

Nu cumva ți s-a făcut să te duci la școală și să te bată cu nuiaua, la vârsta dumitale?

Domnul Jourdain

De ce nu? Să dea Dumnezeu să mănânc bătaie cu nuiaua, în fața lumii, dar să știu ce se-nvață la școală!

Nicole

Zău așa! Asta v-ar face piciorul mai frumos!

Domnul Jourdain

Să știi!

Doamna Jourdain

Și ți-ar fi de folos să-ți gospodărești casa!

Domnul Jourdain

Așa să știi! Vorbiți amândouă ca două dobitoace și mi-e rușine de ignoranța voastră! (*Doamnei Jourdain*) Știi dumneata, de exemplu, știi dumneata ce spui în momentul ăsta?

Doamna Jourdain

Da. Știu că ceea ce spun e foarte bine spus și că ar trebui să te gândești să trăiești altfel.

Domnul Jourdain

Nu vorbesc de asta. Te-ntreb ce sunt cuvintele pe care le spui acum?

Doamna Jourdain

Sunt cuvinte la locul lor, iar purtarea dumitale nu e la locul ei.

Domnul Jourdain

Ți-am spus că nu vorbesc de asta. Te-ntreb, ceea ce vorbesc cu dumneata, ceea ce-ți spun acum ce este?

Doamna Jourdain

Cântece...

Domnul Jourdain

Nu. Nu e asta. Ce spunem noi amândoi, limba pe care o vorbim acușica...

Doamna Jourdain

Ei?

Domnul Jourdain

Cum îi zice?

Doamna Jourdain

Îi zice, cum vrei să-i zici...

Domnul Jourdain

E proză, ignoranto!

Doamna Jourdain

Proză?

Domnul Jourdain

Da, proză! Tot ce nu e proză e vers și tot ce nu e vers e proză. Ei, vezi, asta e, când e omul învățat!
(Nicolei) Și tu, știi tu ce trebuie să faci ca să zici U?

Nicole

Cum?

Domnul Jourdain

Ce faci când zici U?

Nicole

Ce?

Domnul Jourdain

Ia spune: U, ca să vedem.

Nicole

Poftim. U.

Domnul Jourdain

Ce faci?

Nicole
Zic U.

Domnul Jourdain
Da, dar când zici U, ce faci?

Nicole
Fac ce mi-ați spus.

Domnul Jourdain
...A, ce greu e să ai a face cu dobitoacele! Îți lungești buzele înainte, apropii falca de sus de cea de jos:
U. Vezi? Mă strâmb la tine: U.

Nicole
Da, sunteți tare hăzos!

Doamna Jourdain
E ceva nemaipomenit!

Domnul Jourdain
E, he! Și să mai fi văzut O și DA, DA și FA, FA!

Doamna Jourdain
Da' talmeș-balmeșul ăsta ce mai e?

Nicole
E vreun descântec?

Domnul Jourdain
Turbez când văd femei ignorante!

Doamna Jourdain
Mai bine-ai face să-i trimiți la plimbare pe toți zăpăciții ăștia cu fleacurile lor!

Nicole
Și mai ales pe deșelatu ăla cu sabia, care-mi umple toată casa de praf!

Domnul Jourdain
Nu mai spune! Îți stă în gât maestrul meu de scrimă... Stai că te-nvăț eu să mai fii obraznică! (*Ia floretele și-i dă una Nicolei*) Ține! Cale demonstrativă; linia corpului, când împingi în cvartă, faci așa. Când împingi în terță, faci așa. Iată sistemul să nu fii omorât niciodată; nu e frumos să fii sigur de asta, când te bați cu cineva? Ia să vedem... împunge-mă nițel, ca să vedem...

Nicole
Așa? Bine!
(*Nicole dă câteva lovituri domnului Jourdain*)

Domnul Jourdain
Bravo! Ei, ho! Binișor! Uite-a dracului muiere!

Nicole
Mi-ați spus să vă-mpung...

Domnul Jourdain
Da, dar tu mă-mpungi în terță, înainte de-a mă-mpunge-n cvartă și n-ai așteptat să mă apăr...

Doamna Jourdain

Ți-ai pierdut mințile, bărbate, cu ȋicnelile astea! Ți-au venit de cînd te-ai apucat să te dai cu nobilii.

Domnul Jourdain

Cînd mă dau cu nobilii, dovedesc că fac lucrurile cu socoteală; și e mai bine decît să mă dau cu voi, cu burghezii!

Doamna Jourdain

Ba bine că nu! Zău așa, mult mai ai de cîștigat umblînd cu nobilimea și bine te-ai mai legat la cap cu domnișorul ăla de conte, după care te-ai înnebunit!

Domnul Jourdain

Gura!... Gîndește-te la ce spui. Știi dumneata, nevastă, că nu știi de cine vorbești cînd vorbești de el? E o persoană de o importanță mai mare decît îți închipui, un senior luat în seamă la curte și care vorbește cu regele cum vorbesc eu cu dumneata! Ce poate fi mai onorabil pentru mine decît să primesc vizitele unei persoane de rangul ăsta și care-mi zice scumpul meu prieten și se arată față de mine ca și cum aș fi egalul lui?... Se poartă cu mine cum nici prin cap nu-ți trece, și mă alintă față de toată lumea, de nu-mi vine nici mie să cred!

Doamna Jourdain

Știu eu! Te răsfață și te alintă, ca să-ți ia paralele...

Domnul Jourdain

Ei și? Nu e mare cinste să-mprumuți pe un om de teapa lui? Măcar atîta pot să fac pentru un senior care mă socoate scumpul lui amic.

Doamna Jourdain

Și seniorul ăsta ce face pentru dumneata?

Domnul Jourdain

Lucruri de care te-ai minuna dacā le-ai ști!

Doamna Jourdain

Și ce anume?

Domnul Jourdain

Basta! N-am explicații de dat! L-am împrumutat, o să-mi înapoieze banii foarte repede.

Doamna Jourdain

Da. Să ai să iei!

Domnul Jourdain

De bună seamă. Mi-a spus.

Doamna Jourdain

Da! Da!... Vezi să nul

Domnul Jourdain

Mi-a jurat pe cuvîntul lui de gentilom!

Doamna Jourdain

Vorbe!

Domnul Jourdain

Tare ești încăpățînată, nevastă! Ți-am spus cā o să se țină de vorbă. Sunt sigur!

Doamna Jourdain

Și eu sunt sigură că nu, și că toate mofturile ou care te alintă nu sunt decât ca să-ți ia ochii...

Domnul Jourdain

Taci din gură. Uite-l.

Doamna Jourdain

Asta ne mai trebuia! Vine să-ți mai ceară ceva. Când îl văd, m-apucă greața!

Domnul Jourdain

Taci din gură, n-auzi?!

Scena 4

Dorante, domnul Jourdain, doamna Jourdain, Nicole

Dorante

Scumpe prieten, domnule Jourdain, ce mai faci?

Domnul Jourdain

Foarte bine, domnule, sluga dumitale...

Dorante

Și doamna Jourdain ce mai face?

Doamna Jourdain

Doamna Jourdain face ce poate...

Dorante

Hei, da știi că ești grozav, domnule Jourdain!

Domnul Jourdain

Precum vezi...

Dorante

Haina asta îți vine de minune; și n-avem mulți tineri la curte mai bine făcuți ca dumneata...

Domnul Jourdain

He! He!

Doamna Jourdain

(*aparte*) Îl scarpină unde-l mănâncă!...

Dorante

Ia-ntoarce-te! Foarte elegant!

Doamna Jourdain

(*aparte*) Da... Tot atât de prost și pe față și pe dos...

Dorante

Pe legea mea, domnule Jourdain, eram nerăbdător să te văd. Ești omul pe care-l iubesc mai mult decât oricine-n lume! Chiar azi-dimineață vorbeam de dumneata în camera regelui.

Domnul Jourdain

Prea mare cinste, domnul meu! (*Doamnei Jourdain*) În camera regelui.

Dorante

Te rog, pune-ți pălăria!

Domnul Jourdain

Domnule, știu să vă arăt respectul ce vi se cuvine.

Dorante

Zău! Puneți-vă pălăria. Între noi nu-și au rost ceremoniile.

Domnul Jourdain

Domnule...

Dorante

Pune-ți pălăria, domnule Jourdain, ți-am spus! Doar ești prietenul meu...

Domnul Jourdain

Domnul meu, sunt sluga dumitale!

Dorante

Dacă nu vrei să te acoperi, nu mă acopăr nici eu!

Domnul Jourdain

(punându-și pălăria) Prefer să fiu nepoliticos, decât să vă supăr!

Dorante

Sunt datornicul dumitale, precum știi...

Doamna Jourdain

(aparte)

Da, știm, și încă cum!

Dorante

Mi-ai împrumutat bani cu generozitate, cu mai multe prilejuri; m-ai îndatorat cu cea mai mare drăgălășenie, de bună seamă...

Domnul Jourdain

Domnule, nu vă râdeți de mine...

Dorante

Dar știu să înapoiez ceea ce mi se împrumută. Știu să recunosc serviciul ce mi s-a făcut...

Domnul Jourdain

Nu mă îndoiesc, domnul meu.

Dorante

Vreau să lichidăm. Am venit să ne facem socotelile.

Domnul Jourdain

(încet, doamnei Jourdain)

Văzuși, nevastă? Cum rămâne cu obrăznicile dumitale?

Dorante

Îmi place să mă plătesc cât pot de repede.

Domnul Jourdain

(încet, doamnei Jourdain)

Nu ți-am spus?

Dorante

Ia să vedem, cât îți sunt dator?

Domnul Jourdain

(încet, doamnei Jourdain)

Să mai poftești, cu bănuielile dumitale neroade!

Dorante

Ții minte cu cât m-ai împrumutat?

Domnul Jourdain

Cred că da. Am însemnat în carnețel. Iacătă. Dat o dată două sute de ludovici...

Dorante

Exact.

Domnul Jourdain

Altă dată, o sută douăzeci.

Dorante

Da.

Domnul Jourdain

Și altă dată, o sută patruzeci.

Dorante

Ai dreptate.

Domnul Jourdain

Aceste trei împrumuturi fac patru sute șazeci de ludovici, ceea ce înseamnă cinci mii șazeci de livre.

Dorante

Socoteala e perfectă. Cinci mii șazeci de livre.

Domnul Jourdain

O mie o sută treizeci și două de livre, negustorului dumneavoastră de pene.

Dorante

Just.

Domnul Jourdain

Două mii șapte sute optzeci de livre, croitorului dumneavoastră.

Dorante

Așa e.

Domnul Jourdain

Patru mii trei sute șaptezeci și nouă de livre, doisprezece soli și opt denier¹ marchitanului dumneavoastră.

Dorante

Foarte bine. Doisprezece soli și opt denier. Socoteala e exactă.

Domnul Jourdain

¹ Monede franceze din epoca respectivă.

Și o mie șapte sute patruzeci și opt de livre, șapte soli, și patru denier șelarului dumneavoastră.

Dorante

Totul este cât se poate de adevărat. Cât face?

Domnul Jourdain

Sumă totală. Cincisprezece mii opt sute de livre.

Dorante

Suma totală e exactă. Cincisprezece mii opt sute de livre. Adaugă încă două sute de pistoli pe care mi-i mai dai și vor fi tocmai optsprezece mii de franci, pe care ți-i voi plăti cât de curând.

Doamna Jourdain

(încet, domnului Jourdain)

Ei, ce zici? N-am ghicit?

Domnul Jourdain

(încet, doamnei Jourdain)

Slăbește-mă!

Dorante

Ți-ar veni greu să-mi dai ce ți-am cerut?

Domnul Jourdain

Vai de mine!

Doamna Jourdain

(încet, domnului Jourdain)

Omul ăsta te mulge ca pe-o vacă!

Domnul Jourdain

(încet, doamnei Jourdain)

Tacă-ți gura, n-auzi?!

Dorante

Dacă te-ncurcă, mă duc să-i caut în altă parte!

Domnul Jourdain

Nu, domnul meu!

Doamna Jourdain

(încet, domnului Jourdain)

Nu se lasă până nu te-o ruina!

Domnul Jourdain

(încet, doamnei Jourdain)

Nu-nțelegi să taci din gură?

Dorante

N-ai decât să-mi spui că ți-e greu...

Domnul Jourdain

Ba de loc, domnul meu!

Doamna Jourdain

(încet, domnului Jourdain)

Uite-așa te vrăjește!

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
Nu vrei să taci?

Doamna Jourdain
(încet, domnului Jourdain)
O să-ți stoarcă ultimul ban!

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
N-auzi să taci din gură!

Dorante
Am o mulțime de lume care m-ar împrumuta cu plăcere; dar cum mi-ești cel mai bun prieten, m-am gândit că te-aș supăra dacă ă cere altcuiva.

Domnul Jourdain
Îmi faceți prea mare cinste, domnul meu, sunt gata să vă dau ce mi-ați cerut...

Doamna Jourdain
(încet, domnului Jourdain)
Ce, vrei să-i mai dai?

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
N-am încotro. Vrei să refuz un om de starea lui, care a vorbit azi-dimineață de mine în camera regelui?

Doamna Jourdain
(încet, domnului Jourdain)
Ușor te mai duce de nas!

Scena 5

Dorante, doamna Jourdain, Nicole

Dorante
Te văd pe gânduri, doamnă Jourdain. Ce s-a-ntâmplat?

Doamna Jourdain
Nu. mai știu unde mi-e capul...

Dorante
Domnișoara, fiica dumneavoastră, unde e, că n-o văd.

Doamna Jourdain
Domnișoara, fiica mea, e bine acolo unde e...

Dorante
Cum îi mai merge?

Doamna Jourdain
Merge pe amândouă picioarele,...

Dorante

N-ai vrea să poftești într-o zi cu dânsa la palat, să vedeți baletul și comedia?

Doamna Jourdain

Cum să nu! Avem mare poftă să râdem, mare poftă să râdem avem!

Dorante

Mă gândesc, doamnă Jourdain, că trebuie să fi avut mulți adoratori în tinerețe, frumoasă și veselă cum ești.

Doamna Jourdain

Nu mai spune! Dumneata crezi că m-am baccelit și că-mi tremură capul?

Dorante

Ah! pe cinstea mea, doamnă Jourdain, iartă-mă... N-am băgat de seamă că ești tânără... băteam câmpii... Te rog să-mi ierți necuviința!

Scena 6

Domnul Jourdain, doamna Jourdain, Dorante, Nicole

Domnul Jourdain

(lui Dorante)

Poftiți două sute de ludovici numărați...

Dorante

Te-ncredințez, domnule Jourdain, că sunt omul dumitale și că ard de nerăbdare să-ți fac un serviciu la curte...

Domnul Jourdain

Vă sunt foarte-ndatorat!

Dorante

Dacă doamna Jourdain vrea să vadă spectacolul de la palat, am să-i ofer cele mai bune locuri din sală.

Doamna Jourdain

Doamna Jourdain vă sărută mâinile!

Dorante

(încet, domnului Jourdain)

Precum ți-am scris, frumoasa noastră marchiză o să vie numaidecât să vadă baletul și să ia masa; am izbutit s-o conving să primească banchetul pe care vreți să i-l oferiți.

Domnul Jourdain

Să ne dăm mai departe... să n-audă...

Dorante

De opt zile nu ne-am mai văzut ca să-ți spun noutăți despre diamantul pe care i l-ai dăruit prin mine; dar a fost greu de tot să-i înving scrupulele, abia azi am putut s-o conving să-l primească...

Domnul Jourdain

I-a plăcut?

Dorante

Grozav! Și ori mă-nșel, ori frumusețea acestui diamant o să aibă asupra ei un efect grozav, în ce vă privește.

Domnul Jourdain
Să dea Dumnezeu!

Doamna Jourdain
(*către Nicole*)
Când e cu el, nu se-ndură să se despartă!

Dorante
I-am deschis ochii asupra valorii acestui dar și asupra dragostei dumitale nețărurite.

Domnul Jourdain
Sunt copleșit, domnule, de bunătatea dumneavoastră; sunt buimăcit să văd o persoană de rangul dumneavoastră coborându-se să facă ce faceți dumneavoastră pentru mine.

Dorante
Să lăsăm glumele!... Oare între prieteni nu se obișnuiește așa? N-ai face și dumneata la fel pentru mine, la nevoie?

Domnul Jourdain
Bineînțeles! Și încă cum!

Doamna Jourdain
(*către Nicole*)
Omul ăsta-mi stă în gât!

Dorante
Cât despre mine, nu mă uit când e vorba să-mi servesc un prieten; și când mi-ai împărtășit focul care te-a prins pentru această plăcută marchiză, cu care sunt în bune raporturi, ai văzut cum m-am oferit eu singur să-ți slujesc dragostea.

Domnul Jourdain
Într-adevăr, mi-ați arătat o bunătate care m-a copleșit.

Doamna Jourdain
(*către Nicole*)
Nu mai are de gând să plece?

Nicole
Se-nțeleg bine amândoi...

Dorante
Ai nimerit drumul să-i ajungi la inimă. Femeilor le place grozav să cheltuiești pentru ele; și serenadele dumitale dese și buchetele dumitale neconținute și superbul foc de artificii pe apă și diamantul pe care l-a primit din partea dumitale și banchetul pe care i-l pregătești, toate acestea îi vorbesc în favoarea dumitale mai mult decât orice cuvinte pe care i le-ai fi spus dumneata însuși.

Domnul Jourdain
Nu există cheltuieli pe care să nu le fac, ca să găsesc drum spre inima sa. O femeie de rangul ei are pentru mine un farmec neînchipuit; e o fericire pe care aș cumpăra-o cu orice preț.

Doamna Jourdain
(*către, Nicole*)
Ce-or fi având de trăncănit atâta? Ia du-te tu și trage nițel cu urechea.

Dorante
Acușca ai să te bucuri de plăcerea de a o vedea; și ochii dumitale or să aibă tot răgazul s-o privească-n

voie.

Domnul Jourdain

Că să fiu la largul meu, am făcut în așa iei ca nevastă-mea să se ducă să cineze la sor' mea, unde o să stea toată seara.

Dorante

Foarte cuminte ai făcut, soția dumitale ar fi putut să ne încurce. Am dat bucătarului dumitale ordinele cuvenite și am pus la cale tot ce trebuie pentru balet. Eu l-am născocit; și dacă execuția va fi la înălțimea inspirației mele, sunt sigur că va fi găsit...

Domnul Jourdain

(observând că Nicole trage cu urechea, îi dă o palmă)

Obraznico!

(Lui Dorante) Să plecăm, rogu-vă!...

Scena 7

Doamna Jourdain, Nicole

Nicole

Pe cinstea mea, doamnă, m-a costat ceva curiozitatea dar cred c-am dat de firul încurcăturii. E vorba de-o oarecare treabă la care nu vor ca dumneata să fii de față.

Doamna Jourdain

Să nu crezi, Nicole, că abia acum încep să-mi bănuiesc bărbatul... Ori mă înșel peste poate, ori se pune la cale ceva cu vreo dragoste; și-mi bat capul să aflu ce poate fi. Dar să vedem de fii-mea. Tu știi cât o iubește Cléonte. E un băiat care mi-e pe plac și vreau să-l ajut, să-i dau pe Lucile, dacă se poate...

Nicole

Ce să-ți spun, conică, sunt în al nouălea cer să te-aud vorbind așa; căci dacă stăpânul vă e pe plac, nici mie nu-mi e mai puțin pe plac valetul dumisale; și-aș dori ca nunta noastră să se facă-n umbra nunții lor.

Doamna Jourdain

Du-te și-i vorbește din partea mea. Spune-i să vină de îndată la mine; să mergem împreună s-o cerem pe fii-mea lui bărbat-meu!

Nicole

Alerg, conică, cu mare bucurie! Nu puteam primi mai plăcută însărcinare! *(Singură)* Ce-or să se mai bucure!

Scena 8

Cléonte, Covielle, Nicole

Nicole

(lui Cléonte) Sosirăți la vreme! Am o veste mare...

Cléonte

Piei din fața mea, prefăcuto, nu mai umbla să mă duci cu vorbele tale mincinoase!

Nicole

Așa primiți...

Cléonte

Piei din fața mea, n-auzi? Și du-te de-i spune stăpânei tale necredincioase că n-o să-și bată multă vreme

joc de bietul Cléonte!

Nicole

V-au apucat ametelele? Covielle, dragul meu, ia spune-mi ce-nsemnează asta?

Covielle

Dragul tău Covielle, hai? Ticăloasa! Hai, repede, piei din fața ochilor mei, năpârcă, lasă-mă-n pace!

Nicole

Ce? Și tu acum!...

Covielle

Nu-nțelegi să intri-n pământ? În viața ta să nu mai căști gura-n fața mea!

Nicole

(aparte)

Hei, da' ce i-o fi găsit pe amândoi? Repede, să-i spun stăpânei!

Scena 9

Cléonte, Covielle

Cléonte

Auzi! Să te porți așa cu un iubit, iubitul cel mai credincios și mai înflăcărat dintre toți iubiții!

Covielle

E ceva înspăimântător ce ne-au făcut, la amândoi!

Cléonte

Îmi arăt, față de cineva, toată înflăcărarea și toată dragostea ce se poate închipui; nu iubesc pe nimeni mai mult în lume decât pe ea și n-o am decât pe ea în minte. Toate grijile, toate dorurile, toată bucuria mea e dânsa; nu vorbesc decât de ea, nu mă gândesc decât la ea, nu visez decât de ea, nu respir decât prin ea, toată inima mea în ea trăiește, și uite răsplata iubirii mele! Stau fără s-o văd două zile, care sunt pentru mine două veacuri cumplite. O întâlnesc întâmplător; la vederea ei, inima-mi tresaltă, bucuria-mi aprinde obrazul, zbor spre dânsa fermecat, iar nestatornica își întoarce ochii de la mine și trece repede, ca și cum nu m-ar fi văzut în viața ei.

Covielle

Și eu spun la fel!

Cléonte

Covielle! poate fi ceva asemenea perfidiei arătate de nerecunoscătoarea Lucile?

Covielle

Și aceleia arătate de ticăloasa de Nicole?

Cléonte

După atâtea jertfe arzătoare, suspine și laude aduse farmecelor ei...

Covielle

Dup-atâtea nesfârșite omagii, dup-atâta grijă și atâtea servicii pe care i le-am făcut la ea-n bucătărie...

Cléonte

Atâtea lacrimi pe care le-am vărsat la picioarele ei...

Covielle

Atâtea găleți de apă pe care le-am scos din puț pentru ea...

Cléonte

Atâta foc cât am pus iubind-o mai mult ca pe mine însumi...

Covielle

Atâta căldură cât am înghițit răsucind frigarea-n locul ei...

Cléonte

Și ea să mă ocolească cu dispreț...

Covielle

Și să-mi întoarcă spatele cu neobrăzare!

Cléonte

E o prefăcătorie vrednică de cea mai grea pedeapsă.

Covielle

E o trădare care merită mii de palme.

Cléonte

Te poftesc să nu-mi mai vorbești niciodată de ea!

Covielle

Eu, domnule? Ferit-a sfântul!

Cléonte

Să nu-mi vii și să-mi scuzi purtarea acestei necredincioase!

Covielle

Nici o grijă!

Cléonte

M-ai înțeles? Tot ceea ce ai să-mi înșiri ca s-o aperi n-o să facă două parale!

Covielle

Dar nici nu mă gândesc!

Cléonte

Vreau să-mi păstrez toată îndârjirea și să rup orice legături!

Covielle

Aprob.

Cléonte

Domnișorul ăsta de conte care vine pe la ea i-a bătut se vede, la ochi și i-a furat mințile cu noblețea lui. Dar demnitatea mea mă silește să i-o iau înainte, și dacă ea aleargă spre despărțire, eu am s-alerg mei repede, ca să nu-i las mândria ca m-a părăsit!

Covielle

Bine ziceți! Dinspre partea mea, sunt cu totul de părerea dumneavoastră!

Cléonte

Ajută-mă și caută să-mi întărești hotărârea împotriva tuturor rămășițelor de dragoste ce-ar putea să-mi mai vorbească de ea. Te rog din suflet să-mi spui tot răul ce crezi despre ea. Zugrăvește-o așa fel ca să fie vrednică de tot disprețul meu. Arată-i toate cusururile ca să mă satur de ea pentru totdeauna!

Covielle

Ea, stăpâne, o sclivisită, o fandosită! Nu-nțeleg de ce s-o iubiți! Nu e nimic de capul ei! O să găsești o sută mai vrednice ca ea. Mai întâi și-ntâi, are ochii mici.

Cléonte

Așa e, are ochii mici, dar plini de foc: nici una n-are ochii mai strălucitori, mai străpungători, mai fermecători!

Covielle

Are gura mare.

Cléonte

Da, dar n-are nici una o gură mai dulce ca a ei; gura ei, când te uiți la ea, te umple de dorințe, e cea mai atrăgătoare, cea mai drăgăstoasă din lume.

Covielle

Cât despre statură, nu e destul de înaltă.

Cléonte

Da, dar e așa de bine făcută...

Covielle

Când vorbește și când umblă, are un fel de lasă-mă să te las...

Cléonte

Da, dar face totul cu mare gingășie, are purtări cât se poate de plăcute ce-ți farmecă cu desăvârșire inima.

Covielle

Cât despre haz...

Cléonte

Ba da, Covielle, nu se poate mai zglobiu și mai plin de gingășie...

Covielle

Conversația...

Cléonte

Încântătoare!

Covielle

Prea e serioasă!

Cléonte

Dar ce vrei, să tot zbunguiască?! Ai văzut ceva mai neobrăzat ca o femeie care una-două râde?

Covielle

E mofturoasă cum nu s-a mai pomenit!

Cléonte

Da, e mofturoasă, nu zic ba. Dar frumoaselor le stă bine totul; trebuie să primești orice de la frumoase.

Covielle

Apăi dacă așa stă vorba, văd că ai chef s-o întinzi cu dragostea.

Cléonte

Eu? Mai bine mort! Am s-o urăsc mai mult decât am iubit-o!

Covielle

Cam greu, după câte o lauzi!

Cléonte

Răzbunarea mea va fi cu-atât mai grozavă! Vreau să-mi arăt tăria inimii prin ură... s-o părăsesc cu toată frumusețea ei, cu toate farmecele ei, oricât mi s-ar părea vrednică de iubirea mea. Uite că vine!

Scena 10

Lucile, Cléonte, Covielle, Nicole

Nicole

(către Lucile)

Cât despre mine, sunt peste poate de mirată!

Lucile

Așa trebuie să fie, cum ți-am spus, Nicole. Ei, dar iată-i...

Cléonte

(lui Covielle)

N-am să scot o vorbuliță!

Covielle

Și eu tot așa!

Lucile

Ce e, Cléonte? Ce-ai?

Nicole

Ce e cu tine, Covielle?

Lucile

(lui Cléonte)

Ce supărare ai?

Nicole

(lui Covielle)

Nu ți-s boii acasă?

Lucile

Ai amuțit, Cléonte?

Nicole

Ți-a pierit graiul, Covielle?

Cléonte

Ia te uită nerușinare!

Covielle

Ia te uită ticăloșie!

Lucile

Văd că-ntâlnirea de adineauri te-a cam zăpăcit.

Cléonte
(lui Covielle)
Aha își dă seama ce-a făcut!

Nicole
Ți-a sărit țandăra, băiete?

Covielle
(lui Cléonte)
Au ghicit țărășenia...

Lucile
(lui Cléonte)
Nu-i așa că din pricina asta ești supărat?

Cléonte
Da, prefăcuto, dacă așa e vorba! Ș-am să-ți spun că n-o să-ți meargă cu necredința ta, cum îți închipui, n-ai să ieși tu cea biruitoare, că am s-o retez eu cel dintâi, ca să nu-ți fac dumitale chef să mă gonești. Firește, o să-mi fie greu să-nving dragostea ce ți-o port; am să sufăr o vreme, dar o să-mi treacă; mai bine mi-aș străpunge inima, decât să fiu atât de slab încât să mai mă-ntorc la dumneata!

Covielle
(către Nicole)
Așa să știi!...

Lucile
Gălăgie multă pentru nimica toată! Uite de ce te-am ocolit azi-dimineață...

Cléonte
(voind să plece, pentru a se feri de Lucile)
Nu mai vreau s-aud nimic!

Nicole
(lui Covielle)
Am să-ți spun de ce-am trecut așa de repede.

Covielle
(vrând și el să plece pentru a se feri de Nicole)
N-am nimic de auzit!

Lucile
(urmărindu-l pe Cléonte)
Azi-dimineață...

Cléonte
(umblând mereu, fără să se uite la Lucile)
Nu și nu...

Nicole
(urmându-l pe Covielle)
Uite cum a fost...

Covielle
(umblând fără să se uite la Nicole)
Nu, trădătoare!

Lucile
Ascultă!

Cléonte
Nici gând!

Nicole
Să-ți spun...

Covielle
Am asurzit!

Lucile
Cléonte!

Cléonte
Nu!

Nicole
Covielle!

Covielle
Nimic!

Lucile
Stai odată!

Cléonte
Vorbe!

Nicole
Ascultă-mă!

Covielle
Mofturi!

Lucile
O clipă...

Cléonte
De loc!

Nicole
Nițică răbdare!

Covielle
Aiurea!

Lucile
Numai două vorbe!

Cléonte
Gata!

Nicole

O vorbă!

Covielle
Slăbește-mă!

Lucile
(oprindu-se)
Ei bine, dacă nu vrei să m-asculți, treaba ta. Fă ce-ți place!

Nicole
(se oprește și ea)
Dac-o iei așa, treaba ta!

Cléonte
(întorcându-se spre Lucile)
Mă rog, să vedem de ce am fost întâmpinați atât de urât...

Lucile
(plecând la rândul ei, ca să se ferească de Cléonte)
Nu mai am poftă să-ți spun.

Covielle
(întorcându-se spre Nicole)
Ia, spune-mi cum a fost povestea.

Nicole
(pleacă, vrând să scape de Covielle)
Ei, iacă, nu mai vreau să-ți povestesc...

Cléonte
(urmărind-o pe Lucile)
Spune-mi...

Lucile
(umblând într-una, fără să se uite la Cléonte)
Nu, nu vreau să spun nimic!

Covielle
(urmărind-o pe Nicole)
Povestește-mi...

Nicole
(umblând și ea, fără să se uite la Covielle)
N-am nimic de povestit!

Cléonte
Îndură-te!

Lucile
N-auzi? Nu!

Covielle
Fie-ți milă!

Nicole

Nici prin gând!

Cléonte

Te rog!

Lucile

Lasă-mă!

Covielle

Te rog din suflet!

Nicole

Piei de aici!

Cléonte

Lucile!

Lucile

Nu

Covielle

Nicole!

Nicole

Nimic!

Cléonte

În numele cerului!

Lucile

Nu vreau!

Covielle

Răspunde-mi!

Nicole

Nimic!

Cléonte

Risipește-mi îndoielile!

Lucile

Nu, nici prin gând nu-mi trece.

Covielle

Luminează-mi capul!

Nicole

Nu, n-am chef!

Cléonte

Bine-atunci! Dacă prea puțin îți pasă de amarul meu, dacă nu vrei să arăți pricina purtării tale nemai-pomenite față de focul dragostei mele, ingrato, să știi că mă vezi pentru cea din urmă oară. Am să plec departe de tine, să mor de durere și de iubire.

Covielle

(către Nicole)
Și eu am să fac la fel!

Lucile
(lui Cléonte, care dă să iasă)
Cléonte!

Nicole
(lui Covielle, care își urmează stăpânul)
Covielle!

Cléonte
(oprindu-se)
Ce este?

Covielle
(oprindu-se și el)
Poftim?

Lucile
Încotro?

Cléonte
Unde ți-am spus.

Covielle
Ne ducem la moarte!

Lucile
Vrei să mori, Cléonte?

Cléonte
Da, neîndurato, fiindcă așa vrei!

Lucile
Eu? Vreau ca să mori?

Cléonte
Da! Vrei!

Lucile
Cine ți-a spus?

Cléonte
(apropiindu-se de Lucile)
Nu însemnează că asta ți-e dorința, dacă nu vrei să-mi risipești îndoielile?

Lucile
Tot eu sunt de vină? Dac-ai fi vrut să m-ascuți, ți-aș fi spus că întâmplarea de care te plângi a fost din pricina unei mătuși bătrâne care se încăpățânează să creadă că numai apropierea unui bărbat dezonorează pe veci o fată și care ne tot bate capul mereu cu povestea asta și spune că toți bărbații sunt niște diavoli de care trebuie să ne ferim.

Nicole
(lui Covielle)
Asta e toată dănănaia!

Cléonte

Lucile, nu mă minți?

Covielle

(*către Nicole*)

Nu mă duci?

Lucile

(*lui Cléonte*)

E perfect adevărat!

Nicole

(*lui Covielle*)

Cum nu se poate mai adevărat!

Covielle

(*lui Cléonte*)

Ne dăm bătuți?

Cléonte

Ah, Lucile, ajunge un cuvânt din gura ta ca să-mi potolești inima! Ce ușor cădem în mrejele ființelor pe care le iubim!

Covielle

Cum ne sucesc mințile lighioanele astea îndrăcite!

Scena 11

Doamna Jourdain, Cléonte, Lucile, Covielle, Nicole

Doamna Jourdain

Îmi pare bine că te văd, Cléonte; ai picat la vreme. Soțul meu vine. Grăbește-te să i-o ceri pe Lucile de nevastă!

Cléonte

O, doamnă, ce dulce vorbă ați rostit și cum îmi crește inima! Puteam primi o poruncă mai plăcută, un dar mai prețios?

Scena 12

Cléonte, domnul Jourdain, doamna Jourdain, Lucile, Covielle, Nicole

Cléonte

Domnul meu, n-am vrut să iau pe nimeni să vă facă o cerere la care mă gândesc de multă vreme. Îmi stă prea mult la inimă și-am s-o fac singur. Și fără alt înconjur, am să vă spun că onoarea de a vă fi ginere este o cinste mai presus de oricare alta. Vă rog să mi-o acordați!

Domnul Jourdain

Înainte de a-ți răspunde, domnul meu, te rog să-mi spui dacă ești gentilom.

Cléonte

Domnule, la această întrebare, cei mai mulți oameni răspund la repezeală. Le vine ușor să-și ia titlul acesta și, dat fiind obiceiul, nimeni nu-și mai face vreun fel de scrupule, hoția aceasta s-a întins. În ceea ce mă privește, găsesc lucrul acesta ceva mai gingaș. Cred că orice înșelătorie e nedemnă de un om cinstit, și că este o ticăloșie să ne ascundem starea în care ne-am născut, să ne fălim în ochii lumii cu un titlu pe care l-am furat, să

ne dăm drept ceea ce nu suntem. Sunt născut din oameni cu îndeletniciri onorabile, am slujit cu cinste șase ani în oastea țării și am destulă avere ca să mă bucur în lume de un rang destul de bun; dar nu vreau să-mi dau un titlu pe care alții, în situația mea fiind, se cred îndreptățiți să-l poarte; da aceea am să vă spun pe șleau: nu sunt gentilom!

Domnul Jourdain

Umblă sănătos, domnul meu. Fata mea nu e pentru dumneata.

Cléonte

Cum?

Domnul Jourdain

Nu ești gentilom... Nu-ți dau fata!

Doamna Jourdain

Ce tot îi dai zor cu gentilomul dumitale?! Da' ce, noi ne tragem din coasta sfântului Ludovic¹?

Domnul Jourdain

Ține-ți gura, nevastă! Știu unde vrei s-ajungi!

Doamna Jourdain

Doar amândoi ne tragem din cinstite familii burgheze.

Domnul Jourdain

Să vorbim să n-adormim.

Doamna Jourdain

Tatăl dumitale nu era negustor, ca și-al meu?

Domnul Jourdain

Dracu să le ia de muieri! Nu scapă nici un prilej! Dacă tatăl dumitale a fost negustor, treaba lui; cât despre al meu, numai niște nesocotiți pot să spună așa ceva. Într-un cu vânt, vreau să am un ginere gentilom.

Doamna Jourdain

Fetei dumitale îi trebuie un bărbat bine făcut; mai curând să ia un om bogat și cinstit, decât o sărăcie de gentilom cocârjat.

Nicole

Așa zău! Gentilomul de la noi din sat are un bădăran de băiat, nerod cum nu s-a mai pomenit...

Domnul Jourdain

(către Nicole)

Tu să taci, neobrăzate! Ce te tot bagi în vorbă? Am destulă avere pentru fata mea. Îmi trebuie onoruri. Vreau s-o fac marchiză.

Doamna Jourdain

Marchiză?

Domnul Jourdain

Da, marchiză!

Doamna Jourdain

Ferit-a sfântul!

¹ Ludovic al IX-lea sau Sfântul Ludovic (1226–1270), rege al Franței, canonizat în 1297 pentru credința lui și rolul pe care l-a avut în cruciadele a șaptea și a opta.

Domnul Jourdain
E un lucru hotărât!

Doamna Jourdain

E un lucru cu care eu n-am să mă învoiesc niciodată, înrudirile cu cei mai mari decât noi au totdeauna urmări supărătoare. Eu nu vreau ca ginerele meu să-i scoată fetei mele părinții pe nas și copiilor ei să le fie rușine să-mi spuie "bunico". Când ar veni să mă vadă în caleașca de cucoană mare și n-ar da bună ziua, din nebăgare de seamă, unui vecin, ce mai vorbe n-ar ieși! "Văzurăți pe cucoana asta de marchiză ce ifose își dădea? E fata lui domnu' Jourdain. Când era mică, nu mai putea să joace cu noi de-a boieroaicele. Nu se ținea măreța ca acum... amândoi bunicii ei vindeau postav lângă poarta Saint-Innocent¹. Au adunat avuții pentru copiii lor, avuții pe care trebuie să le plătească scump pe lumea cealaltă, că dacă ești om cinstit, nu poți să faci atâta avere." Nu-mi trebuie mie vorbe d-astea, mie îmi trebuie un om care să fie mândru de fata mea și căruia să-i pot spune: "Ia vino-ncoa, ginere, să iei masa cu mine!"

Domnul Jourdain

Uite-așa vorbește un suflet de rând, care vrea să rămână toată viața în josnicie. Să nu mai suflă o vorbă! Fata mea are să fie marchiză, orice ar zice lumea; și dacă mă superi, am s-o fac ducesă!

Scena 13

Doamna Jourdain, Lucile, Cléonte, Nicole, Covielle

Doamna Jourdain

Cléonte, să nu-ți pierzi nădejdea încă! (*Către Lucile*) Hai cu mine, fata mea, și spune-i hotărât lui taică-tău că dacă nu ți-l dă, nu vrei să te măriți cu nimeni!

Scena 14

Cléonte, Covielle

Covielle

O nimerirăți cu sinceritatea dumneavoastră!

Cléonte

Ce vrei? N-am să-mi pot învinge niciodată firea mea cinstită...

Covielle

Da' ce, ăsta e om să-l iei în serios? Nu vedeți că e nebun? Ce vă costa dacă îi cântați în strună?

Cléonte

Ai dreptate. Dar nu credeam că trebuie să scoți acte de noblețe ca să fii ginerele domnului Jourdain!

Covielle

(*râzând*)

Ha! Ha! Ha!

Cléonte

Da' de ce râzi?

Covielle

Mi-a trăsnet ceva prin cap, să-l ducem pe omul nostru și să izbutești a-ți împlini dorințele.

Cléonte

Cum?

¹ Nu a existat la Paris o poartă Saint-Innocent. Doamna Jourdain face probabil aluzie la intrarea cimitirului Saints-Innocent, în cartierul de mai târziu al halelor.

Covielle

Ideea e tare hăzoasă!

Cléonte

Ia spune!

Covielle

A venit, deunăzi, o ceată de măscărici. Pică de minune. Să-i facem una caraghiosului ăstuia. O să fie cam deocheată, dar cu el merge orice, o să creadă în toate năzdrăvăniile care ne-or trece prin cap. Am comediantii, am costumele gata. Las' pe mine!

Cléonte

Dar spune-mi cum...

Covielle

Am să vi le spun pe toate. S-o ștergem că vine!

Scena 15

Domnul Jourdain

(singur)

Ce drăcie o mai fi și asta? Toți s-agață de boieri și mie nu mi se pare nimic mai frumos decât să ai a face cu boierii... Cu ei, o duci numai în politețuri și-n cinstiri... Aș fi dat două degete ale mâinii, numai să mă fi născut conte sau marchiz!

Scena 16

Domnul Jourdain, un lacheu

Lacheul

Conașule, a venit domnul conte și o doamnă pe care o ține de mână...

Domnul Jourdain

Ei! Doamne! Am niște ordine de dat. Spune-le că vin numaidecât.

Scena 17

Dorimène, Dorante, lacheul

Lacheul

Conașul a spus că vine numaidecât...

Dorante

Prea bine!

Scena 18

Dorimène, Dorante

Dorimène

Nu știu, zău, Dorante, dar fac un pas nesocotit, consimțind să m-aduci într-o casă unde nu cunosc pe nimeni...

Dorante

Dar în ce loc ai vrea să te duc, doamna mea, unde-ai vrea să te sărbătorească dragostea mea, când nici casa mea, nici a dumitale n-o vrei?

Dorimène

Dar nu spui că primind atâtea dovezi ale pasiunii dumitale, mă leg, pe nesimțite... Oricât m-aș apăra, îmi înfrângi împotrivirea... Pui atâta blândă încăpățânare încât, fără voia mea, mă aduci să fac tot ce vrei. Întâi, ai început să-mi faci vizite, una după alta, apoi au venit declarațiile, după ele serenadele și ospețele... M-am împotrivit cât am putut; dar n-ai dat un pas înapoi, ba, dimpotrivă, pas cu pas, ai năruit tot ce hotărâsem. Nu mai pot răspunde de nimic; cred că până la urmă ai să mă duci la căsătoria de care am fugit atâta...

Dorante

Pe legea mea, doamnă, trebuia s-o facem de mult. Ești văduvă, nu depinzi decât de dumneata; eu sunt stăpân pe mine însumi și te iubesc mai mult decât viața. Ce te-mpiedică să mă faci fericit chiar de astăzi?

Dorimène

O, Doamne! Trebuie, din amândouă părțile, multe calități, ca să putem trăi fericiți împreună. Chiar oamenii cei mai înțelecători din lume și tot au multe piedici de trecut ca să fie mulțumiți în căsnicia lor...

Dorante

Te-nșeli, doamna mea, închipuindu-ți atâtea greutăți... Experiența pe care ai făcut-o nu trebuie să apese asupra altora.

Dorimène

În sfârșit, revin la ce ți-am mai spus: cheltuielile pe care văd că le faci pentru mine mă neliniștesc pentru două motive: primul, pentru că mă leagă mai mult decât aș vrea. Al doilea, nu te supăra: sunt sigură că ele te păgubesc și n-aș dori aceasta.

Dorante

O, doamnă, niște fleacuri, și nu prin ele...

Dorimène

Știi ce spun... Nu mai departe: inelul cu diamant pe care m-ai silit să-l primesc e de un preț...

Dorante

O, doamnă, îndură-te, nu da atâta însemnătate unui lucru pe care dragostea mea îl găsește nevrednic de dumneata... Primește... Dar iată-l pe stăpânul casei!

Scena 19

Domnul Jourdain, Dorimène, Dorante

Domnul Jourdain

(după ce a făcut două reverențe, ajunge prea aproape de Dorimène)

Ceva mai departe, doamnă!

Dorimène

Cum?

Domnul Jourdain

Un pas, vă rog!

Dorimène

Dar de ce?

Domnul Jourdain

Dați-vă un pas mai departe, pentru reverența a treia...

Dorante

Doamnă, domnul Jourdain își cunoaște lumea...

Domnul Jourdain

Doamnă, este o mare glorie pentru mine să mă văd destul de bogat ca să fiu atât de fericit ca să am bucuria ca dumneavoastră s-aveți bunătatea să-mi acordați grația de a-mi face onoarea de a mă onora de favoarea prezenței dumneavoastră; și dac-aș avea meritul ca să merit un merit ca al domniei-voastre și dacă cerul... gelos pe norocul meu... mi-ar fi acordat... norocul de a mă vedea demn... de...

Dorante

Domnule Jourdain, cred că ajunge. Doamnei nu-i plac complimentele exagerate; știe că ești un om de spirit. (*Încet, Dorimènei*) E un burghez cumsecade, destul de ridicol, precum vezi, în toate purtările sale.

Dorimène

(*încet, lui Dorante*) Nu e greu să bagi de seamă...

Dorante

Doamnă, iată-l pe cel mai bun prieten al meu!

Domnul Jourdain

Îmi faceți prea multă cinste.

Dorante

Un desăvârșit om de lume!

Dorimène

Am toată stima pentru domnia-sa...

Domnul Jourdain

O, doamnă, n-am făcut încă nimic ca să merit acest hatâr.

Dorante

(*încet, domnului Jourdain*)

Ia seama, nu-i pomeni de inelul pe care i l-ai dăruit...

Domnul Jourdain

(*încet, lui Dorante*)

Măcar s-o-ntreb dacă-i place...

Dorante

(*încet, domnului Jourdain*)

Cum? Ferit-a sfântul! Ar fi urât din partea dumitale; și, dacă vrei să pari un adevărat om de lume, să te prefaci că nu dumneata, ci altul i l-a dăruit. (*Tare*) Doamna mea, domnul Jourdain spune că e încântat să vă vadă la domnia-sa.

Dorimène

Prea mare onoare...

Domnul Jourdain

(*încet, lui Dorante*)

Nu știu cum să-ți mulțumesc că-i vorbești așa pentru mine!

Dorante

(*încet, domnului Jourdain*)

Dac-ai ști ce greu mi-a fost s-o aduc aici!

Domnul Jourdain
(încet, lui Dorante)
Mii și mii de mulțumirii

Dorante
Spune, doamnă, că vă găsește cea mai frumoasă făptură din lume!

Dorimène
Prea multă cinste-mi face!

Domnul Jourdain
Doamnă, dumneavoastră îmi faceți cinstea... și...

Dorante
Am putea mânca, nu?

Scena 20
Domnul Jourdain, Dorimène, Dorante, un lacheu

Lacheul
(domnului Jourdain) Sunt gata toate, conașule!

Dorante
Atunci să ne așezăm la masă... Muzicanții!

Scena 21
Intrarea baletului

Cei șase bucătari, care au pregătit ospățul, dansează împreună și prezintă al treilea intermediu; după aceea, aduc o masă pe care se află mai multe feluri de mâncare.

Actul IV

Scena 1

Dorimène, domnul Jourdain, Dorante, trei muzicanți, lacheul

Dorimène

Cum, Dorante? Dar e un ospăț magnific!

Domnul Jourdain

Râdeți de mine, doamnă! Aș fi dorit să fie mult mai vrednic de domnia-voastră!

(Dorimène, domnul Jourdain, Dorante și cei trei muzicanți se așează la masă)

Dorante

Domnul Jourdain are dreptate, doamnă, să vorbească așa, și m-a rugat pe mine să vă fac onorurile casei. Sunt de părerea dumisale: masa nu e demnă de dumneavoastră. Cum eu sunt acela care am pregătit-o și cum n-am fost sfătuit de prietenii noștri mai luminați, n-aveți parte de un ospăț prea ales și veți găsi anumite neajunsuri în ceea ce privește calitatea mâncărilor și anumite lipsuri de bun-gust. Dacă ar fi fost și mâna lui Damis, toate ar fi fost perfecte; pretutindeni ar fi domnit eleganța și priceperea, iar el n-ar fi șovăit să vă laude toate bunătățile înșirate pe masă și v-ar fi convins de înaltele lui cunoștințe în ceea ce privește alegerea felurilor. V-ar fi vorbit de niște franzeluțe în coltuțe, rumenite la gura cuptorului, cu coaja aurie, trosnind plăcut, între dinți; de un vinișor-catifea, un vin minunat care alunecă pe gâtlej și nu se urcă la cap, să-l bei după o friptură de berbec trecută prin pătrunjel; de un mușchiuleț de vițel de lapte, lunguiet și alb și dulce care se topește pe cerul gurii ca o cremă de migdale; de niște potârniche aburind ademenitor; de-o supă grasă, cu stelute; de-un curcan tânăr și dolofan, înconjurat de porumbei fripiți și încoronat cu cepșoare albe, trecute prin cicoare... În ceea ce mă privește, însă, mărturisesc că nu mă pricep deloc și, cum foarte bine a spus domnul Jourdain, aș fi dorit ca masa pe care v-o oferim să fie mai vrednică de domnia-voastră!

Dorimène

Nu răspund la acest compliment decât mâncând, cum mă vedeți...

Domnul Jourdain

Ah, ce mâini frumoase!

Dorimène

Mâinile sunt așa și-așa, domnule Jourdain; dar dumneata vrei să vorbești de inelul cu diamant, care e foarte frumos...

Domnul Jourdain

Ferit-a sfântul să vorbesc de el... N-ar fi o purtare de om de lume. Și-apoi, diamantul nici nu e cine știe ce...

Dorimène

Cum se poate să spui așa ceva?

Domnul Jourdain

Sunteți prea bună!

Dorante

(după ce i-a făcut semn lui Jourdain)

Turnați vin domnului Jourdain și acestor domni care ne vor face hatârul să ne cânte ceva, ca să închinăm paharul!

Dorimène

E minunat să întovărășești o masă bună cu puțină muzică; mă simt cum nu se poate mai îndestulată.

Domnul Jourdain

O, doamnă, nu e...

Dorante

Domnule Jourdain, să facem liniște, pentru dumnealor. Ceea ce ne vor spune ei merită mai mult decât orice am spune noi.

Primul și al doilea cântăreț

(împreună, cu câte un pahar în mână)

Un degetel, frumoaso, ca să ne-ncepem rândul.

Ce farmec e-n paharul pe care îl ridici!

Cum strălucește vinul în degetele mici.

Noi vinul cu iubirea pe veci împreunându-l

Să le jurăm credință de veci, frumoasa mea!

Îndură-te și bea!

Muindu-ți gura, vinul va câștiga și el

Iar gura ta printr-însul va fi și mai frumoasă.

Ah, gura ta și vinul în inima-mi voioasă

Trecând, trecând ușoare, mă-mbată încetinel...

Să le jurăm credință de veci, frumoasa mea!

Îndură-te și bea!

Al doilea și al treilea cântăreț

(împreună)

Să bem, prieteni dragi, să bem!

Ne-ndeamnă vremea care zboară.

Să facem viața o comoară

Atâta cât putem.

Trec anii mai ușor ca spuma,

Se face traiul tot mai greu.

Să ne grăbim să bem acuma

Căci nu vom bea mereu.

Lăsați pe proști să povestească

De-al fericirii rost deplin,

Înțelepciunea omenească

O pune-ntr-un ulcior cu vin!

Averea, gloria, știința

De grijă nu ne pot scăpa,

În vin alină suferința,

Și află-ți fericirea ta!

Cîteșitrei cântăreții

(împreună)

Turnați, să curgă vinul, că nu mă simt sătul!

Turnați, băieți, într-una, pân-om striga: destul!

Dorimène

Nu cred să cânte cineva mai bine! E-ntr-adevăr, cum nu se poate mai frumos!

Domnul Jourdain

Eu văd, doamna mea, ceva și mai frumos!

Dorimène

Nu mai spune! Domnul Jourdain e mai galant decât îmi închipuiam!

Dorante

Dar ce vă închipuiați, doamnă! Drept cine-l luați pe domnul Jourdain!?

Domnul Jourdain

Aș vrea să fiu luat după cele ce-am să spun!

Dorimène

Alta?

Dorante

(Dorimènei)

Nu-l cunoști!

Domnul Jourdain

Mă va cunoaște când va pofți!

Dorimène

Mi-ai închis gura!

Dorante

E un om care e gata totdeauna să-ți dea un răspuns! Dar nu bagi de seamă, doamnă, că domnul Jourdain mănâncă fiecare bucățiță pe care o atinge?

Dorimène

Domnul Jourdain e un om care mă farmecă!

Domnul Jourdain

Dac-aș putea să vă farmec inima, aș fi...

Scena 2

Doamna Jourdain, domnul Jourdain, *Dorimène*, Dorante, muzicanți, lachei

Doamna Jourdain

A-ha! Bună tovarășie mai găsesc aici... Și, precum văd, nu eram așteptată! Așadar, domnule bărbatu-meu, pentru treb'șoara asta frumoasă te-ai grăbit să mă trimiți la masă la soru-mea? Acolo am văzut teatru și-aicea văd un banchet! Ospăț ca la nuntă! Așa-ți cheltuiești dumneata bănișorii! Așa, îți ospătezi cucoanele în lipsa mea! Dumnealor le dai praznice cu muzică, iar pe mine mă trimiți la plimbare!

Dorante

Ce vrei să spui, doamnă Jourdain? Ce bazaconii îți trec prin cap să crezi că soțul dumitale își cheltuiește averea oferind acest ospăț doamnei? Află, rogu-te, că eu sunt cel care-l oferă! Dumnealui n-a făcut decât să-mi împrumute casa. Ai putea să iei seama la ce spui!

Domnul Jourdain

N-ai nimerit-o, domnul conte a pus la cale toate astea pentru doamna, care e o persoană de rang mare. Mi-a făcut onoarea de a se folosi de casa mea și de-a binevoi să mă poftască și pe mine.

Doamna Jourdain

Vorbe! Știu eu ce știu!

Dorante

Ia-ți ochelari, doamnă Jourdain, ia-ți ochelari mai buni!

Doamna Jourdain

N-am nevoie de ochelari, domnule! Văd destul de bine. De multă vreme miros eu ceva, că nu sunt proastă. E foarte urât din partea dumată, ditamai conte, să înlesnești neroziile lui bărbat-meu. Și dumneata, doamnă, nu stă bine unei cucoane de soi, nu e nici frumos, nici cinstit, s-aduci dihonie în casele oamenilor și să-mi îmbrobodești bărbatul!

Dorimène

Ce-nsemnează toate astea? Ascultă, Dorante, îți bați joc de mine, de m-ai dat pradă aiurelilor țicnitei ăsteia?

Dorante

(urmând-o pe Dorimène, care iese) Doamnă, stai, de ce fugi?

Domnul Jourdain

Doamnă... Domnule conte, cere-i mii de iertăciuni din partea mea și încearcă s-o aduci îndărăt!

Scena 3

Doamna Jourdain, domnul Jourdain

Domnul Jourdain

N-am mai pomenit așa neobrăzare! Ia te uită cum o nimeriși! M-ai făcut de râs în fața oamenilor; ai gonit din casa mea persoane de rang mare!

Doamna Jourdain

Puțin îmi pasă de rangul lor!

Domnul Jourdain

Blestemato, nu știi de ce nu-ți crap capul cu farfuriile astea! Mi-ai stricat bunătate de ospăț!
(Lacheii scot masa)

Doamna Jourdain

(ieșind)

Puțin îmi pasă! Eu îmi apăr drepturile și am toate femeile de partea mea!

Domnul Jourdain

Bine faci că te ferești de mânia mea!

Scena 4

Domnul Jourdain

(singur)

A picat cum nu se poate mai prost. Eram pe cale să spun cele mai frumoase lucruri. Niciodată nu m-am simțit mai deștept, și uite... Da' dumneata ce poștești?

Scena 5

Domnul Jourdain, Covielle, deghizat

Covielle

Domnul meu, nu știi dacă am onoarea să vă fiu cunoscut...

Domnul Jourdain

Nu, domnule.

Covielle

(întinzând mâna la o șchioapă de pământ)
Te știi de când erai atâtica!

Domnul Jourdain
Pe mine?

Covielle
Da. Erai cel mai frumos copil din lume și toate cucoanele te luau în brațe și te sărutau.

Domnul Jourdain
Mă sărutau?

Covielle
Da. Eram bun prieten cu răposatul dumitale tată.

Domnul Jourdain
Cu răposatul meu tată?!

Covielle
Da. Era un gentilom grozav de respectabil.

Domnul Jourdain
Cum ai spus?

Covielle
Am spus că era un gentilom grozav de respectabil.

Domnul Jourdain
Tata?

Covielle
Da.

Domnul Jourdain
L-ai cunoscut bine?

Covielle
De bună seamă!

Domnul Jourdain
Și zici că era gentilom?

Covielle
Nu mai încape vorbă!

Domnul Jourdain
Ce ți-e și cu lumea asta!

Covielle
Poftim?

Domnul Jourdain
Nătărăii zic c-a fost negustor.

Covielle
Negustor, dumnealui?! Asta e curată bârfeală! Nici prin gând nu i-a trecut, să fie negustor. Știu atâta că

era un om îndatoritor, curtenitor și, cum se pricepea la stofe, se ducea de le alegea peste tot, le aducea acasă la dumnealui și le dădea prietenilor pe parale.

Domnul Jourdain

Încântat să te cunosc... s-aduci mărturie că tata era un gentilom.

Covielle

Am să spun s-audă toată lumea!

Domnul Jourdain

Am să-ți fiu foarte îndatorat. Cu ce prilej pe-aici?

Covielle

De când l-am cunoscut pe răposatul dumitale părinte, gentilom onorabil cum ți-am spus, am călătorit prin toată lumea...

Domnul Jourdain

Prin toată lumea?!

Covielle

Da.

Domnul Jourdain

Tare departe trebuie să mai fie și țara asta!

Covielle

Nici vorbă. Nu m-am reîntors din lungile mele călătorii decât acum patru zile. Și cum tot ce te privește mă interesează, am venit să-ți dau cea mai bună veste din lume.

Domnul Jourdain

Ce veste?

Covielle

Știi că băiatul sultanului e aici?

Domnul Jourdain

Nu știam.

Covielle

Cum se poate? A venit cu un alai nemaipomenit; toată lumea aleargă să-l vadă și a fost primit în țară ca seniorul cel mai de vază!

Domnul Jourdain

Pre legea mea, nu știam așa ceva...

Covielle

Dar mai important pentru dumneata e faptul că s-a îndrăgostit de fata dumitale.

Domnul Jourdain

Băiatul sultanului?

Covielle

Da. Și vrea să-ți fie ginere!

Domnul Jourdain

Băiatul sultanului, ginerele meu?

Covielle

Băiatul sultanului, ginerele dimitale! Când am fost să-l văd – știi că eu cunosc limba la perfecție – am stat de vorbă. Și după una-alta, mi-a spus: *Acciam croc soler onch alia mustaț ghidelum amanahem varahini usere carbula*, adică: "Nu cumva ai văzut o persoană tânără și frumoasă care e fiica domnului Jourdain, gentilom parizian?"

Domnul Jourdain

A spus așa ceva despre mine băiatul sultanului?

Covielle

Da. Și când i-am răspuns că te cunosc de când erai de-o șchioapă și că ți-am văzut și fata, mi-a spus: *Ah! marababa sahem!* adică: "Ah! ce îndrăgostit sunt de ea!"

Domnul Jourdain

Marababa sahem înseamnă: "Ah, ce îndrăgostit sunt de ea?"

Covielle

Da.

Domnul Jourdain

Pre legea mea, bine faci că-mi spui. Căci dinspre partea mea, niciodată n-aș fi crezut că *marababa sahem* înseamnă: "Ah! ce îndrăgostit sunt de ea!" Minunată limbă, domnule, și limba turcească!

Covielle

Și mai minunată decât îți închipui. Dumneata știi ce înseamnă: *cacaracamușen*?

Domnul Jourdain

Cacaracamușen? Nu.

Covielle

Înseamnă: "suflețelul meu iubit".

Domnul Jourdain

Cacaracamușen înseamnă "suflețelul meu iubit"?

Covielle

Da.

Domnul Jourdain

Minunat! *Cacaracamușen*, "suflețelul meu iubit"! E ceva ce nu s-a mai pomenit. Am rămas cu gura căscată!

Covielle

În sfârșit, ea să-aii închei însărcinarea, îți cere fata de nevastă. Și, ca să aibă un socru vrednic de el, vrea să te facă *mamamușiu*¹, care este un mare titlu la el în țară.

Domnul Jourdain

Alamamușiu?

Covielle

Da, *mamamușiu*, adică, pe limba noastră, paladin². Paladinii sunt... știi.... ăștia din vechime... În sfârșit, paladin... nu există ceva mai nobil pe lume și ai să fii una cu cei mai mari boieri ai pământului.

¹ Cuvânt burlesc creat de Molière și care, după Littré, înseamnă în arabă "bun de nimic".

² În romanele cavalești medievale, se numeau *paladini* nobilii de frunte de la curtea lui Carol cel Mare, care-l însoțeau în războaie.

Domnul Jourdain

Băiatul sultanului mă cinstește peste poate. Și te rog să mă duci la el să-i mulțumesc!

Covielle

Cum se poate? Vine el aici.

Domnul Jourdain

Vine el aici?

Covielle

Da. Aduce toate cele de trebuință înălțării dumitale la *mamamusialâc*.

Domnul Jourdain

Știu că merge repede!

Covielle

Dragostea lui nu poate suferi întârziere.

Domnul Jourdain

În toată treb'șoara asta mă-ncurcă fii-mea... O încăpățânată... i-a intrat în cap să-l ia pe un oarecare Cléonte și nu vrea s-audă de altul în ruptul capului!

Covielle

Când l-o vedea pe băiatul sultanului, o să-și mute gândul. Și-apoi, mai e ceva: printr-o întâmplare minunată, băiatul sultanului seamănă leit cu Cléonte ăsta. L-am văzut, mi-a fost arătat. Dragostea pe care fata dumitale o poartă unuia o să treacă ușor asupra celui alt și... Mi se pare că vine. Uite-l c-a venit!

Scena 6

Cléonte, îmbrăcat turcește, **trei paji**, ducând haina lui Cléonte, **domnul Jourdain**, **Covielle**

Cléonte

Ambusahim oki boraf, Giurdina, salamaleki!

Covielle

(domnului Jourdain)

Adică: "Domnule Jourdain, să-ți fie inima tot anul ca un trandafir înflorit". Așa vorbesc oamenii de prin țările astea...

Domnul Jourdain

Preaplecătă slugă alteței turcești...

Covielle

Carigar camboto ustin moraf.

Cléonte

Ustin iok catamaleki basum base alla moran!

Covielle

Spune așa: "Să-ți dea cerul puterea leilor și înțelepciunea șerpilor!"

Domnul Jourdain

Alteța sa turcească mă onorează foarte și-i urez fel de fel de noroace.

Covielle

Osa binamen sadoc habali oracaf uram.

Cléonte
Bel-men.

Covielle
Zice să te duci repede cu el să vă pregătiți pentru ceremonie, ca s-o poată vedea apoi pe fiica dumitale și să încheiați căsătoria.

Domnul Jourdain
Atâtea lucruri în două cuvinte?

Covielle
Da. Așa e limba turcească: spune mult în cuvinte puține. Du-te repede unde spune.

Scena 7
Covielle
(singur)
Ha! Ha! Ha! Pe legea mea, nu se poate ceva mai hazliu. Ce dobitoc! Dacă și-ar fi învățat rolul pe dinafară, nu putea să-l joace mai bine! Ha! Hal

Scena 8
Dorante, Covielle

Covielle
V-aș ruga, domnule, să ne dați o mână de ajutor chiar acum, într-o treabă...

Dorante
Ia te uită! Covielle! Cine să-l cunoască?! Bine te-ai mai schimbat la față!

Covielle
Precum vedeți... Ha! Ha!

Dorante
Da' de ce râzi?

Covielle
Face, zău, să râd!

Dorante
Cum așa?

Covielle
Nici prin gând nu vă trece, domnule, să ghiciți cum îl sucim și-l răsucim pe domnul Jourdain, ca să-l convingem să-și dea fata după stăpânul meu!

Dorante
Nu știu de ce șiretlic v-ați apucat, dar sunt sigur că dacă te amesteci tu, o să izbutească!

Covielle
Știu, domnule, că mă cunoașteți.

Dorante
Povestește-mi despre ce e vorba.

Covielle

Binevoiți să vă dați în lături, ca să faceți loc carnavalului ce se apropie. Veți putea vedea o parte din istorie. Cât despre rest, am să vi-l povestesc.

Scena 9

Ceremonie turcească

Muftiul, derviși, turci, ajutori ai muftiului, cântând și dansând

Prima intrare a baletului

Șase turci intra grav, doi câte doi, în sunetul instrumentelor. Poartă trei covoare, pe care le ridică foarte sus, după ce-au făcut dansând câteva figuri. Turcii cântăreți trec pe sub aceste covoare, apoi se așează în cele două părți ale scenei. Muftiul, însoțit de derviși, încheie acest marș. Apoi, turcii întind covoarele pe pământ și se așează în genunchi pe ele. Muftiul și dervișii stau în mijlociul lor, în picioare și, în vreme ce muftiul îl invocă pe Mohamed răsucindu-se și schimonosindu-se, fără să rostească nici un cuvânt, ceilalți turci se prosternă la pământ cântând *Alli*, ridică brațele cântând *Allah*, și asta până la sfârșitul invocației, după care se ridică toți cântând *Allah akbar*, iar doi derviși merg să-l aducă pe domnul Jourdain.

Scena 10

Muftiul, derviși, turci, cântând și dansând, **domnul Jourdain**, îmbrăcat turcește, cu capul ras, fără turban și fără sabie

Muftiul

(domnului Jourdain)

Se ti sabir.

Ti respondir

Se non sabir

Tazir, tazir.

Mi star muphiti

Ti qui star si?

Non intendir

Tazir, tazir¹.

(Doi derviși îl duc afară pe domnul Jourdain)

Scena 11

Muftiul, dervișul, turci, cântând și dansând

Muftiul

Dice, Turque, qui star quista²?

Anabatista, anabatista²?

Turcii

Ioc!

Muftiul

Zuinglista³?

Turcii

Ioc!

¹ Cupletele sunt în jargon sabir (amestec de arabă, italiană, franceză și spaniolă vorbit în Algeria și în Levant) și înseamnă: *Dacă știi, să răspunzi. Dacă nu știi, să taci, să taci. Eu sunt muftiu. Tu cine ești? Nu înțelegi? Să taci, să taci!*

² Spuneți, turcilor, cine este ăsta? E anabaptist, anabaptist?

³ Zwinglist.

*Muftiul
Coffita¹?*

*Turcii
Ioc!*

*Muftiul
Hussita²? Morista³? Fronista⁴?
Turcii
Ioc! Ioc! Ioc!*

*Muftiul
Ioc! Ioc! Ioc! Star pagana⁵?*

*Turcii
Ioc!*

*Muftiul
Luterana⁶?*

*Turcii
Ioc!*

*Muftiul
Puritana⁷?*

*Turcii
Ioc!*

*Muftiul
Bramina⁸? Mofjina⁹? Zurina¹⁰?*

*Turcii
Ioc! Ioc! Ioc!*

*Muftiul
Ioc, Ioc, Ioc. Mahametana¹¹? Mahametana?*

*Turcii
Hi Valla... Hi Valla¹²!*

*Muftiul
Como chamara? Como chamara¹³?*

Turcii

¹ Copt (creștin din Egipt).

² Hussit.

³ Maur.

⁴ Fronist.

⁵ E păgân?

⁶ Luteran.

⁷ Puritan.

⁸ Brahman.

⁹ Termeni născociți de Molière.

¹⁰ Termeni născociți de Molière.

¹¹ Mahomedan.

¹² Da, pe Allah!

¹³ Cum îl cheamă?

Giurdina, Giurdina.

Muftiul
(șopăind)
Giurdina, Giurdina!

Turcii
Giurdina. Giurdina!

Muftiul
Mahameta per Giurdina
Mi pregar sera e matina.
Voler far un paladino
De Giurdina, de Giurdina;
Dar turbanta, e dar scarrina,
Con galera, e brigantina,
Per defender Palestina.
Mahameta, per Giurdina,
Mi prepar sera e matina¹.
(căt're turci)
Star bon Turca Giurdina²?

Turcii
Hi Valla! Hi Valla!

Muftiul
(cântând și dansând)
Hu, la, ba, ba la şu, ba la ba, ba la da.

Turci
Hu la ba, ba la şu, ba la ba, ba la da.

Scena 12
Turci cântând și dansând
A doua intrare a baletului

Scena 13
Muftiul, dervişul, domnul Jourdain, turci cântând și dansând

Muftiul se reîntoarce purtând pe cap turbanul de ceremonie, colosal de mare și împodobit cu patru-cinci rânduri de lumânări aprinse; e însoțit de doi derviși – care poartă Coranul – și care au bonete ascuțite, împodobite, de asemenea, cu lumânări aprinse.

Ceilalți doi derviși îl duc pe domnul Jourdain și-l pun în genunchi, cu mâinile pe pământ, în așa fel încât spatele lui, pe care e așezat Coranul, slujește drept pupitru muftiului, care face o a doua invocație burlescă, încruntându-și sprâncenele, lovind din când în când Coranul și întorcându-i foile la repezeală; după aceea,

¹ La Mahomet pentru Jourdain

Mă rog seara și dimineața.

Vreau să fac un paladin

Din Jourdain, din Jourdain.

Să-i dau turban și iatagan,

Cu galeră și cu pânze,

Ca să apere Palestina.

La Mahomet pentru Jourdain

Mă rog seara și dimineața.

² E Jourdain turc cumsecade?

ridicând brațele la cer, muftiul strigă tare: *Hu!*¹ În timpul acestei a doua invocații, ceilalți turci se înclină și se ridică alternativ, cântând și ei: *Hu! Hu! Hu!*

Domnul Jourdain
(după ce i-au luat Coranul din spinare)
Uf!

Muftiul
(domnului Jourdain)
*Ti non star furba*²?

Turcii
No, no, no.

Muftiul
Non star forfanta?³

Turcii
No, no, no.

Muftiul
(turcilor)
*Donai turbanta!*⁴

Turcii
Ti non star furba?
No, no, no.
Non star forfanta
No, no, no.
Donar turbanta.

A treia intrare a baletului
Turcii, dansând în sunetul instrumentelor, așează turbanul pe capul domnului Jourdain.

Muftiul
(dându-i sabia domnului Jourdain)
Ti star nobile, non star fabbola.
*Pigliar schiabbola!*⁵

Turcii
(punându-i sabia în mână)
Ti star nobile, non star fabbola
Pigliar schiabbola.

A patra intrare a baletului
Turcii dansatori dau în cadență mai multe lovituri de sabie domnului Jourdain.

Muftiul
Dara, dara
*Bastonnara*⁶.

¹ Adică *El*, unul din numele date de turci lui Allah.

² Nu ești păcătos?

³ Nu ești ticălos?

⁴ Să-i dăm turbanul!

⁵ Tu ești nobil, nu-i o poveste. Să ia sabia!

⁶ Să-i dăm, să-i dăm o ciomăgeală.

Turcii
Dara, dara
Bastonnara.

A cincea intrarea a baletului

Turcii dansatori îl lovesc cu bastonul în cadență pe domnul Jourdain.

Muștiul

Non tener honta,

*Questa star l'ultima affronta!*¹

Turcii

Non tenor honta,

Questa star l'ultima affronta!

Muștiul începe a treia invocație. Dervișii îl țin de amândouă brațele, cu respect; după aceea, turcii cântăreți și dansatori țopăie în jurul muștiului, se retrag cu el și-l duc și pe domnul Jourdain.

¹ Nu te rușina/E ultimul afront!

Actul V

Scena 1

Doamna Jourdain, domnul Jourdain

Doamna Jourdain

Vai de mine, Dumnezeu!... Ce te-ai scâlâmbăiat așa? Te duci la vreun hal mascat? E vremea de carnaval acum? Hai, spune, ce înseamnă asta? Cine te-a potrivit așa?

Domnul Jourdain

Ia te uită obrăznicie! Să vorbești așa unui *mamamușiu*?

Doamna Jourdain

Ce?

Domnul Jourdain

Da! Trebuie să mă respecti de azi încolo, fiindcă am fost făcut *mamamușiu*.

Doamna Jourdain

Ce vrei să spui cu *mamamușiu*?

Domnul Jourdain

Ți-am spus: *mamamușiu*. Eu sunt *mamamușiu*.

Doamna Jourdain

Ce pasăre e asta?

Domnul Jourdain

În limba noastră, *mamamușiu* înseamnă paladin.

Doamna Jourdain

Palavragiu? La vârsta dumitale să pălăvrăgești?

Domnul Jourdain

Ia te uită ignoranta! Am spus *paladin*: e un rang la care fui înălțat adineauri, printr-o mare ceremonie.

Doamna Jourdain

Care ceremonie?

Domnul Jourdain

Mahameta per Jordina.

Doamna Jourdain

Și ce-nseamnă asta?

Domnul Jourdain

Jordina înseamnă Jourdain.

Doamna Jourdain

Ei și ce e cu Jourdain?

Domnul Jourdain

Voler far un paladina de Jordina!

Doamna Jourdain

Cum?

Domnul Jourdain
Dar turbanta con galera.

Doamna Jourdain
Ce-nsemnează asta?

Domnul Jourdain
Per deffender Palestina.

Doamna Jourdain
Ce vrei să spui, omule?

Domnul Jourdain
Dara, dara bastonnara.

Doamna Jourdain
Ce mai e și păsăreasca asta?

Domnul Jourdain
Non tener honta, questa star l'ultima affronta.

Doamna Jourdain
Spune, omule, odată. Ce e asta?

Domnul Jourdain
(cântând și dansând)
Hiu la ba, ha la şu, ba la ba, ba la da!
(Cade)

Doamna Jourdain
Vai de mine, Doamne sfinte, mi-a înnebunit bărbatul!

Domnul Jourdain
(ridicându-se și plecând)
Lasă-mă-n pace, zănatco! Poartă-te mai respectuos cu domnul *mamamușiu!*

Doamna Jourdain
(singură)
Unde și-o fi pierdut mințile?! S-alerg, nu cumva să iasă-n drum! *(Zărindu-i pe Dorimène și pe Dorante)*
Ia uite-i și pe dumnealor! Dintr-un necaz în altul!
(Iese)

Scena 2 **Dorante, Dorimène**

Dorante
Da, doamnă, vei vedea cel mai nostim lucru ce se poate vedea! Și nu cred să se afle pe tot pământul un om mai smintit ca ăsta! Și-apoi, doamnă, trebuie să-ncerci a sluji dragostea lui Cléonte și să sprijini toată mascarada. Cléonte e un băiat foarte cumsecade și merită să ne interesăm de soarta lui.

Dorimène
Sunt de aceeași părere. E vrednic să fie fericit.

Dorante

În afară de asta, doamnă, avem și un balet după gustul nostru, pe care nu trebuie să-l pierdem; să vedem dacă mi-o reuși ideea.

Dorimène

Pregătirile sunt magnifice, am văzut, dar mi-e greu, Dorante, e prea mult. Vreau să isprăvești o dată cu atâta risipă pentru mine, și, ca să punem capăt atâtor cheltuieli, m-am hotărât să mă mărit cât mai curând cu dumneata. Iată adevărul. Toate lucrurile astea tot printr-o căsătorie se sfârșesc.

Dorante

O, doamnă, să fie cu putință? Ai luat o hotărâre atât de plăcută pentru mine?

Dorimène

N-am făcut-o decât pentru a te împiedica să te ruinezi. Altminteri, n-ai mai avea un ban.

Dorante

Ce îndatorat îți sunt de grija cu care-mi aperi avutul! E al dumitale, întreg, împreună cu inima mea! Le vei folosi cum îți va plăcea!

Dorimène

Am să mă folosesc de amândouă. Dar iată-ți omul: are un haz nespus!

Scena 3

Domnul Jourdain, Dorimène, Dorante

Dorante

Domnul meu, doamna și cu mine venim să aducem omagiul nostru noului dumitale rang și să ne bucurăm împreună de căsătoria fiicei dumitale cu băiatul sultanului.

Domnul Jourdain

(după ce-a făcut câteva reverențe à la turca)

Domnule, vă urez puterea șerpilor și înțelepciunea leilor¹!

Dorimène

Am fost încântată, domnule, să fiu printre cele dintâi care te felicită pentru înalta treaptă de glorie la care te-ai ridicat.

Domnul Jourdain

Doamnă, vă urez ca tot anul să vă înflorească trandafirul². Vă sunt nespus de îndatorat să vă văd luând parte la onorurile cu care sunt cinstit și mă bucur din cale afară că v-ați reîntors, ca să vă cer, cu umilință, iertare pentru aiurelile nevesti-mi.

Dorimène

Nu e nimic; o iert pentru asemenea ieșire: inima dumitale trebuie să-i fie scumpă și nu e de mirare că dreptul asupra inimii unui om ca dumneata îi poate trezi oarecare temeri.

Domnul Jourdain

Dreptul asupra inimii mele este un lucru pe care l-ați câștigat!

Dorante

Vedeți, doamnă, că domnul Jourdain nu este unul dintre oamenii pe care măririle îi orbesc și nu-și nescotește prietenii, cu toată strălucirea la care a ajuns!

¹ Domnul Jourdain folosește anapoda complimentele auzite de la Covielle.

² Domnul Jourdain folosește anapoda complimentele auzite de la Covielle.

Dorimène

E dovada unui suflet plin de mărinimie.

Dorante

Unde este alteța sa turcă? Am dori, în calitate de prieteni ai dumitale, să-i facem toate plecăciunile.

Domnul Jourdain

Iată-l că vine. Am trimis și după fii-meă, să i-o dau de nevastă.

Scena 4

Domnul Jourdain, Dorimène, Dorante, Cléonte

Dorante

(lui Cléonte)

Seniore, în calitate de prieteni ai onoratului socru al alteței voastre, venim s-aducem alteței voastre toate închinăciunile și să încredințăm pe alteța voastră, cu tot respectul cuvenit, că-i suntem slugi plecate!

Domnul Jourdain

Unde a pierit dobitocul ăla de tălmaci, să-i spună cine sunteți și ce i-ați spus!? Să vedeți c-o să vă răspundă și că vorbește de minune limba turcească. Hei, unde dracu s-a dus? *(Lui Cléonte) Struț, strif, strof, strat.* Dumnealui e un *grande seniore, grande seniore, grande seniore* și doamna e *granda dama, granda dama.* *(Văzând că nu e înțeles)* Ah! *(Lui Cléonte, arătând pe Dorante)* Domnul *mamamușiu* francez este și doamna *mamamușoaică* franceză. Mai limpede nu pot să vorbesc. A, uite și tălmaciul!

Scena 5

Domnul Jourdain, Dorimène, Dorante, Cléonte, îmbrăcat turcește, Covielle, deghizat

Domnul Jourdain

Unde umbli, omule? Fără dumneata, nu putem vorbi nimic. *(Arătându-l pe Cléonte)* Spune-i că domnul și cu doamna sunt persoane de rang înalt, că au venit să-i facă plecăciuni, în calitate de prieteni ai mei și să i se pună la dispoziție. *(Dorimènei și lui Dorante)* O să vedeți acu' ce-o să vă răspundă.

Covielle

Alabala erodam acci boram alabamen.

Cléonte

Cataleki tubal urm soter amalușan.

Domnul Jourdain

(Dorimènei și lui Dorante)

Ce ziceți, hai?

Covielle

Spune așa, că ploaia prosperității să vă ude neconținut grădina familiei.

Domnul Jourdain

V-am spus eu că vorbește turcește!

Dorante

Nemaipomenit!

Scena 6

Lucile, Cléonte, Domnul Jourdain, Dorante, Covielle

Domnul Jourdain

Poftim, fata mea. Apropie-te și vino să dai mâna domnului care ne-a făcut cinstea să te ceară de nevastă.

Lucile

Vai de mine, tată, da' de ce te-ai îmbrăcat așa? Ai de gând să joci vreo comedie?

Domnul Jourdain

Nu, nu e o comedie! E o treabă foarte serioasă și înseamnă cea mai mare onoare pe care o pot râvni.
(*Arătându-l pe Cléonte*) Iată soțul pe care ți-l hărăzesc!

Lucile

Mie, tată?

Domnul Jourdain

Da, dumitale!... Întinde-i mâna și mulțumește cerului de fericirea care a dat peste tine!

Lucile

Nu vreau să mă mărit!

Domnul Jourdain

Da, dar vreau eu, care-ți sunt tată!

Lucile

Nici prin gând!

Domnul Jourdain

Să lăsăm mofturile! Hai, întinde-i mâna!

Lucile

Nu tată, ți-am spus, nu e putere-n lume care să mă silească... N-am să iau alt bărbat decât pe Cléonte!...
Sunt în stare să... (*Recunoscându-l pe Cléonte*) E adevărat că ești tatăl meu și-ți datorez supunerea cea mai adâncă... de aceea, fă cu mine cum ți-e voia!

Domnul Jourdain

Așa, da! Sunt încântat să văd că te-ai răzgândit și că-ți cunoști datoria; îmi place să am o fiică supusă!

Scena 7

Doamna Jourdain, Cléonte, domnul Jourdain, Lucile, Dorante, Dorimène, Covielle

Doamna Jourdain

Ce e asta? Am auzit că vrei să-ți dai fata după o paiață de carnaval?

Domnul Jourdain

Ține-ți gura, n-oi nimerit-o! Mereu te amesteci cu aiurelile tale în toate treburile! Nu știu, zău, când o să-ți vie mintea la cap!

Doamna Jourdain

Ba cred că dumneata nu ești în toate mințile!... Sări dintr-o nebunie în alta. Ce-ai de gând, ce vrei să faci cu toată adunătura asta?

Domnul Jourdain

Vreau să-ți mărit fata cu băiatul sultanului.

Doamna Jourdain

Cu băiatul sultanului?...

Domnul Jourdain

(arătându-l pe Covielle)

Da. Fă-i închinăciuni și plecăciuni prin gura tălmaciului ăstuia.

Doamna Jourdain

N-am ce să fac cu tălmaciul dumitale. Și-ana să-i spun singură, pe șleau, să-și mute gândul de la fata mea.

Domnul Jourdain

Tot nu vrei să-ți ții gura?

Dorante

Cum, doamnă Jourdain, te împotrivești unei asemenea cinstiri? Nu vrei să ai drept ginere o alteță turcă?

Doamna Jourdain

Dumneata domnule, să-ți vezi de treabă!...

Dorimène

E o mare slavă, n-o puteți refuza.

Doamna Jourdain

Doamnă, v-aș ruga să nu vă amestecați în lucruri care nu vă privesc...

Dorante

Prietenia pe care v-o purtăm ne face să ne interesăm de fericirea dumneavoastră...

Doamna Jourdain

V-aș ruga să mă scutiți de prietenia dumneavoastră.

Dorante

Până și fiica dumitale consimte să-i facă pe voie părintelui ei...

Doamna Jourdain

Fiica mea primește să se mărite cu un turc?

Dorante

Nici vorbă!

Doamna Jourdain

L-a uitat pe Cléonte?

Dorante

Ce nu face o femeie ca s-ajungă la mărire!

Doamna Jourdain

Cu mâinile astea am s-o strâng de gât dac-a făcut așa ceva!

Domnul Jourdain

Ia să lăsăm trâncănelile! Îți spun că aceasta căsătorie se va face.

Doamna Jourdain

Și eu îți spun că n-o să se facă!

Domnul Jourdain
Gura!

Lucile
Mamă!

Doamna Jourdain
Lasă-mă. Ești o secătură.

Domnul Jourdain
(*doamnei Jourdain*)
Ce?... O dojenești fiindcă mi se supune?

Doamna Jourdain
Da. Cum e a dumitale, e și a mea!

Covielle
(*doamnei Jourdain*)
Doamnă!

Doamna Jourdain
Da' dumneata ce mai poștești?!

Covielle
O vorbuliță!

Doamna Jourdain
Nu-mi arde de vorbulițele dumitale!

Covielle
(*domnului Jourdain*)
Domnule Jourdain, dac-ar vrea să m-asculte între patru ochi, îți făgăduiesc că se va învoi cu ceea ce dorești...

Doamna Jourdain
N-am să mă învoiesc de loc.

Covielle
Ascultați-mă numai!

Doamna Jourdain
Nu.

Domnul Jourdain
(*doamnei Jourdain*) Ascultă-l!

Doamna Jourdain
Nu, nu vreau să-l ascult...

Domnul Jourdain
O să-ți spună...

Doamna Jourdain
Nu vreau să-mi spună nimic!

Domnul Jourdain

Ia uitați-vă încăpățânaie femeiască! O să mori dacă-l asculți?

Covielle

Asculțați-mă, numai. După aceea, veți face tot ce veți vrea.

Doamna Jourdain

Bine. Ce e?

Covielle

(încet, doamnei Jourdain)

De un ceas vă tot facem semne. Nu vedeți că toate astea le-am pus la cale ca să fim pe plac bărbatului dumitale, că-l păcălim, că însuși Cléonte e băiatul sultanului?

Doamna Jourdain

(încet, lui Covielle)

A! A!...

Covielle

(încet, doamnei Jourdain)

Și că talmaciul sunt eu, Covielle?

Doamna Jourdain

(încet, lui Covielle)

Așa da! Mă predau!

Covielle

(încet, doamnei Jourdain) Fă-te că nu știi nimic...

Doamna Jourdain

(tare)

Bine, s-a făcut. Mă învoiesc la această căsătorie!

Domnul Jourdain

Bine că le-a venit mintea la cap la toți... *(Doamnei Jourdain)* Nu voiai să-l asculți. Știam eu că o să-ți explice cine este băiatul sultanului.

Doamna Jourdain

Mi-a explicat cum trebuie și sunt mulțumită. Să trimitem după notar.

Dorante

Foarte bine. Și ca să fiți pe deplin mulțumită, ca să vă treacă orice fel de gelozie cu privire la domnul, soțul dumitale, aflați că ne vom servi de același notar, ca să ne căsătorim și noi, doamna și cu mine.

Doamna Jourdain

Primesc și aceasta!

Domnul Jourdain

(încet, lui Dorante)

Asta ca să creadă ea!

Dorante

(încet, domnului Jourdain)

Trebuie s-o ducem și cu păcăleala asta!

Domnul Jourdain

(încet)

Bine! Bine! (*Tare*) Dați fuga și aduceți-l pe notar!...

Dorante

Pân-o veni și-o pregăti contractele, să vedem baletul și să-l oferim ca divertisment alteței sale turcești!

Domnul Jourdain

Prea bine! Să ne ocupăm locurile!

Doamna Jourdain

Cu Nicole ce facem?

Domnul Jourdain

O dăm tălmaciului, iar pe nevastă-mea, cui o vrea s-o ia!

Covielle

Domnule, vă foarte mulțumesc! (*încet*) Dacă s-ar găsi unul mai nebun ca ăsta, m-aș duce să-l spun papei de la Roma!

(*Comedia se sfârșește cu micul balet care fusese pregătit*)

Prima intrare

Un împărțitor de programe cu libretul divertismentului intră tras din toate părțile de mulțimea invitaților, care îi cer, cântând, cărțuliile. Trei încurcă-lume îi tot ies în cale.

Dialogul Provincialilor

(*care, cântând, îi cer programe*)

Și mie, domnule, și mie, te rog, o cărțulie.

Sunt sluga dumitale, dar dă-mi una și mie!

Un domn cu pretenții

Hei, domnule și nouă! Prea dai în multe părți.

Cucoanele te roagă... Aici! Câteva cărți!

Altul

Hei, domnule, ascultă! Din cărțile ce plouă

Aruncă-ne și nouă!

O doamnă cu pretenții

O, Doamne, nouă, ce rușine,

Nu ni se dă ce se cuvine!

Alta

Nici cărți, nici scaune, nimic!

Le dau doar omului mojić!

Un gascon

Hei, omule cu cărți, hei, domnul meu!

Am răgușit strigând mereu...

Nu vezi cum râd de mine toți,

Niște nebuni, niște netoți.

Ați dat la or'șice mojić

Iar mie nu mi-ați dat nimici

Altul

Hei, domnule, ia uite bine!

Dă un libret și pentru mine.

Nu mă cunoști? Sunt cineva!
Învață-te a te purta!

Un elvețian

Tomnule ce tai hârtii
Eu nici o carte nu primii
Mi-am rupt ghitlejul tot stricând
Și văt că nu me treci la rând.
O cărțulia nu mi-ai tat
Mi-e deamă că de-ai imbadat!

Un bătrân burghez flecar

De tot ce văd și ce-am văzut
Nu sunt de loc satisfăcut.
Cum? Fata noastră cea micuță,
Atât de dulce și drăguță,
Să n-aibă un libret și ea,
Subiectul piesei a vedea,
Să știe ce se va-ntâmpla!
Și cum? Familia întreagă
Nimic, nimic să nu-nțeleagă?
Noi n-avem locul cuvenit
În sala-n care s-a-mpărțit
La fel de fel de mocofani,
Mârlani, cârlani și bădărani.
Nu! Lucrul ăsta, hotărât,
E prea urât! E prea urât!

O bătrână burgheză flecară

Rușine mare! Da! Rușine!
Îmi fierbe sângele în vine
Să văd cum cel ce-mparte foi
 Nu se gândește și la noi.
 E un brutal,
 Un fel de cal,
 Un animal.
Ca să se poarte-n așa hal,
Cu fata noastră care-n bal
E ornamentul principal
Aicea și-n Palais-Royal!...
 Halal să-i fie! Da! Halal!
 E un brutal,
 Un fel de cal,
 Un animal!

Domni și doamne pretențioase

Ce gălăgie!
 Ce scandal!
 Ce haos!
 Ce încurcătură!
Ce lume, domnilor, ce lume!
 Ce proastă amestecătură!
 Ce zăpăceală!
 Infern curat!
Să mergem!
 Nu mai e de stat!

Un gascon

Eu nu mai pot!
Ajuns-am ghem!

Altul

Și eu turbez! Turbez! Blestem!

Elvețianul

Ce vacem in harapapura asta?!

Gasconul

Eu mor!

Al doilea Gascon

Pe mine m-a lovit năpasta!

Elvețianul

Be legea mea, eu blec din caza asta!

Un bătrân burghez flecar

Hai, draga mea,
Vino după mine!
Să plecăm aș vrea,
Nu mă simt prea bine!
De-atât umblat,
De-atât rugat,
De-atât urlat,
M-am săturat!
Brațele mi le-au tăiat!
Dacă pofta o să-mi vie,
Să mai văd așa prostie
De balet sau comedie,
În bucăți să mă sfâșie!
Hai, draga mea,
Vino după mine,
Să plecăm aș vrea,
Nu mă simt prea bine.
Nu suntem cinstiți cum se cuvine!

O bătrână burgheză flecară

Hai, puiule, băiete,
Hai acasă pe-ndelete,
Să plecăm din casa asta,
Unde ne-a lovit năpasta,
Unde scaune n-avem
Să ședem și să vedem...
Vor rămâne minunați
Când ne vor vedea plecați.
Prea multă tevatură e-n această sală
M-aș găsi mai bine în piață, la hală,
De mai vin vreodată la așa scofală,
Să-mi tragă șase palme, ca la școală!
Hai, puiule, băiete,
Hai acasă pe-ndelete,
Să ieșim din casa asta,

Unde ne-a lovit năpasta!

Toți

Și mie, domnule, și mie, te rog o cărțulie!
Sunt sluga dumitale, dar dă-mi una și mie!

A doua intrare

Cei trei încurcă-lume dansează

A treia intrare

Cântăreți spanioli

Trei spanioli cântă

Se que me muero de amor
I solicita el dolor.

A un muriendo de 'querer

De tan buen ayre adolezco
Que es mas de lo que padezco
Lo que quiero padecer
Y no pudiendo exceder
A mi desco el rigor.

Se que me muero de amor

I solicito el dolor.

Lisonxeame la suerte

Con piedad tan advertida,
Que me assegura la vida
En el riesgo de la muerte.
Vivir de su golpe fuerte
Es de mi salud primor.

Sé que me muero de amor

I solicito el dolor¹.

Șase spanioli dansează

Trei Muzicanți Spanioli

Ay! que locura, con tanto rigor
Quexarse de Amor,
Del niño bonito
Que todo es dulçura
Ay! que locura!
Ay! que locura²!

Un spaniol

(cântând)

El dolor solicita,
El que al dolor se da,

¹ Versuri în limba spaniolă scrise de Molière în stilul prețios, gongoric: Știu că mor de iubire, și caut durerea. Deși mor de dorință, mor cu atâta plăcere, încât ceea ce doresc să îndur e mult mai mult decât ceea ce îndur; și asprimea suferinței mele nu-mi poate întrece dorința; știu că etc... Soarta mă mângâie cu o milă atât de prielnică, încât îmi salvează viața din primejdie de moarte. A trăi cu atâta intensitate e miracolul mântuirii mele. Știu că... etc.

² Ah! ce nebunie, să te plângi de iubire cu atâta asprime, să te plângi de acest copil drăguț, care e drăgălășenia însăși! Ah! ce nebunie! Ah! ce nebunie!

*Y nadie de amor muere
Sino quien no sabe amor¹.*

*Doi spanioli
Dulce muerte es el amor
Con correspondencia igual
Y si esta gozamos hay
Porque la quieres turlar?²*

*Un spaniol
Alegrese enamorado
Y tome mi parecer
Que en esto de querer
Todo es hallar el vado³.*

*Toți trei
Vaya, vaya de fiestas
Vaya, de vayle!
Alegria, alegria, alegria,
Que esto de dolor es fantasia!⁴*

*A patra intrare
Cântăreți italieni*

*O cântăreață italiancă
Di rigori armata il seno
Contra Amor mi ribellai,
Ma fui vinta in un baleno
In mirar due vaghi rai.
Ahi! che resiste puoco
Cor di gelo astral di fuoco!*

*Ma si caro è 'l mio tormento,
Dolce è si la piaga mia,
Ch' il penare è 'l mio contenta,
E'l sanarnu è tirannia.*

*A hi! che più giova è piace
Quanta amor è piu vivace⁵!*

După aria cântăreței, doi scaramuși, doi trivelini și un arlechin, înfățișând noaptea, intră în cadență, în felul actorilor italieni. Un cântăreț italian se alătură cântăreței și cântă amândoi.

*Cântărețul
Bel tempo che vola
Rapisce il contenta,
D'Amor ne la scuola
Si coglie il momento.*

*Cântăreața
Insin che florida*

¹ Durerea îl chinuie pe cel care i se dă; dar nimeni nu moare din dragoste, afară de cel ce nu știe să iubească.

² Iubirea, când e reciprocă, e o moarte dulce; dacă ne bucurăm azi de ea, de ce s-o tulburăm?

³ Să se bucure îndrăgostitul și să-mi urmeze sfatul: când dorești, totul e să găsești calea cea bună.

⁴ Haidem! să petrecem! Haidem să dansăm! Veselie, veselie, veselie! Durerea nu-i decât o închipuire!

⁵ Înarmându-mi inima, m-am răzvrătit împotriva iubirii, dar am fost învinsă fulgerător văzând doi ochi frumoși. Ah! ce puțin rezistă o inimă de gheață unei săgeți de foc! Totuși, durerea mi-e dragă, iar rana plăcută, necazul mi-e bucurie și a mă vindeca ar fi o grozăvie! Ah! cu cât iubirea e mai vie, cu atât e mai fermecătoare și mai plăcută!

*Ride l'età
Che pur tropp' horrida
Da noi sen vâ.*

*Amândoi
Sù cantiamo,
Su godiaro,
No bei di di gioventù:
Perduto ben non si racquista più.*

*Cântărețul
Pupilla ch'è vaga
Mill' alme incatena,
Fà dolce la piaga,
Felice la pena.*

*Cântăreața
Ma poiche frigida
Lingue l'età,*

*Piu l'alma rigida
Fiamme non hù.*

*Amândoi
Sù cantiamo'¹
etc.*

După acest dialog, scaramușii și trivelinii dansează cu voioșie.

*A cincea intrare
Doi cântăreți francezi din regiunea Poitou dansează și cântă.*

Primul menuet

*Primul cântăreț
Cât de frumoase aceste locuri!
Ce zi frumoasă cerul ne-a dat!*

*Celălalt cântăreț
Privighetoarea în vesele jocuri
Ecoului cântă, într-aripat.
Această zi,
Ce câmpul a-nflorit,
Această zi, ce-ndeamnă la iubit.*

Al doilea menuet

*Amândoi cântăreții
Climena mea
Pe-o rămurea
Se ciugulesc păsărele...
Cu sufletul plin
Trec rândunele,*

¹ Vremea cea bună care zboară ia cu ea și plăcerea; la școala dragostei, înveți să guști clipa. Atâta vreme cât tinerețea ne surâde, tinerețea care, vai! se duce atât de repede, să cântăm și să ne bucurăm, în zilele de tinerețe; ce ai pierdut o dată nu mai recâștigi. Niște ochi frumoși înlănțuie mii de inimi; rănilor lor sunt plăcute; răul pe care-l provoacă e o fericire. Dar când sosește bătrânețea cea lăncedă, sufletul împietrit nu mai arde.

Le pasă prea puțin
De gurile rele...
Noi am putea,
Dacă ai vrea,
Să fim ca ele!

Urmează alți șase francezi îmbrăcați în frumosul costum din Poitou, trei bărbați și trei femei, acompaniați de opt flaute și oboaie și dansează un menuet.

A șasea intrare

Totul se sfârșește prin amestecul celor trei națiuni și prin aplauzele, în dans și muzică, ale întregii asistențe, care cântă aceste două versuri:

Încântător spectacol! Fermecător model!
Nici zeii n-au în ceruri petrecere la fel!

Vicleniile lui Scapin

Comedie în trei acte, în proză
1671

În românește de Aurel Baranga

Comedia Vicleniile lui Scapin a fost jucată pe scena de la Palais-Royal duminică 24 mai 1671, dimpreună cu Sicilianul (ca reluare). E comedia cea mai veselă și mai direct legată de inspirația populară. În teatrul molieresc, Scapin e cel dintâi valet promovat la rangul de prim-rol. Energic, descurcăreț, optimist, Scapin e superior stăpânilor lui, întruchipând acel specific popular francez pe care-l vom regăsi în toată literatura dramatică de după Molière, de la Regnard la Marivaux și la Beaumarchais.

Influențele și împrumuturile sunt numeroase în această farsă: Cyrano de Bergerac, Rotrou, Larivey și chiar Ariosto. Dar maniera dialogului și a îmbinării situațiilor e cea a geniului molieresc în plină maturitate. Niciodată caracterul popular n-a țâșnit mai limpede, mai voios, decât în bastonada administrată de Scapin bătrânului Gêronte. Scena a stârnit indignarea lui Boileau, credincios apărător al ortodoxiei clasice, care nu putea înțelege farmecul acestei improvizații de geniu.

*Vicleniile lui Scapin s-au bucurat de un succes răsunător încă de la primele spectacole.
Prima ediție datează din 1671.*

Persoanele

Argante – tatăl lui Octave și al Zerbinettei

Gêronte – tatăl lui Léandre și al Hyacinthei

Octave – fiul lui Argante și iubitul Hyacinthei

Léandre – fiul lui Gêronte și iubitul Zerbinettei

Zerbinette – presupusă egipteancă și recunoscută ca fiică a lui Argante, iubita lui Léandre

Hyacinthe – fiica lui Gêronte și iubita lui Octave

Scapin – valetul lui Léandre, șmecher

Sylvestre – valetul lui Octave

Nêrine – doica Hyacinthe!

Carle – șmecher

Doi servitor

Acțiunea se petrece la Neapole

Actul I

Scena 1

Octave, Sylvestre

Octave

Ah, ce triste vești pentru o inimă îndrăgostită! Cumplite deznădejdi! Ai aflat în port, Sylvestre, că se întoarce tata?

Sylvestre

Da.

Octave

Că sosește chiar în dimineața asta?

Sylvestre

Chiar în dimineața asta.

Octave

Și că vine să mă însoare?

Sylvestre

Da.

Octave

Cu o fată a domnului G ron te?

Sylvestre

A domnului G ron te.

Octave

Că fata a fost trimisă din Tarent aici, tocmai pentru asta?

Sylvestre

Da.

Octave

Și vestea ai aflat-o de la unchiu' meu?

Sylvestre

De la unchiul dumneavoastră.

Octave

Căruia tata i-a comunicat-o în scris?

Sylvestre

 n sens.

Octave

Și spui că unchiu' știe povestea noastră?

Sylvestre

 ntreaga poveste.

Octave

Haide, vorbește o dată! Nu mă lăsa să-ți scot cuvintele cu cleștele din gură!

Sylvestre

Ce-aș mai putea adăuga? N-ați uitat nimic. Ați spus totul, așa cum e.

Octave

Dă-mi cel puțin un sfat, spune-mi ce să fac într-o împrejurare atât de cumplită.

Sylvestre

Ca să zic așa, sunt tot atât de necăjit ca și dumneavoastră. Și tare-aș avea și eu nevoie de o povață.

Octave

Sosirea asta blestemată mă omoară.

Sylvestre

Da' pe mine!...

Octave

Când va afla tata ce s-a întâmplat, se va abate asupra mea, deodată, trăsnetul unor dojeni cumplite.

Sylvestre

Dojenile-s fleac. Facă cerul să scap numai cu atâta. Dar tare mă tem că sunt sortit să plătesc și mai scump nebuniile dumneavoastră. Și văd, venind de departe, o ploaie de ciomege, prăvălindu-se pe spinarea mea.

Octave

Ceruri, cum să ies din încurcătura asta?

Sylvestre

Trebuia să vă gândiți mai înainte de a intra în ea.

Octave

Ah, mă omori cu dăscăleala ta.

Sylvestre

Dumneavoastră mă omorâți și mai tare cu faptele voastre nesăbuite.

Octave

Ce trebuie să fac? Ce hotărâre să iau? Care o fi leacul?

Scena 2

Octave, Scapin, Sylvestre

Scapin

Ce s-a întâmplat, nobile Octave? Ce-i tevatura asta? Nu sunteți în apele dumneavoastră.

Octave

Ah, bietul meu Scapin! Sunt pierdut, sunt deznădăjduit, cel mai nefericit om din lume.

Scapin

Cum așa?

Octave

N-ai aflat nimic cu privire la mine?

Scapin
Nimic.

Octave
Se întoarce tata cu domnul G ron te,  i vor să mă-nsoare.

Scapin
Ei,  i unde-i nenorocirea?

Octave
Vai! Nu cunoști pricina nelini tii mele?

Scapin
Nu. Dar depinde de dumneavoastră s-o aflu curând.  i știu să alin, să fiu p rta  la suferin ele celor tineri.

Octave
Ah, Scapin, dac-ai putea născoci, dac-ai putea găsi ceva ca să ies din încurcătură  i-a  datora mai mult decât viața.

Scapin
Ca să spun drept, c nd m-amestec, pu ine lucruri mi se împotrivesc. Cerul mi-a dat, fără-ndoială, darul să mă pricep a scorni dr g l  enii de duh, galanterii n stru nice, cărora numai ne tiutorul de r nd le zice  mecherii.  i pot spune fără să mă laud, că nu s-a văzut încă me ter mai priceput ca mine la trasul sforilor  i în uneltiri, care să fi c  tigat o faimă mai mare ca mine în această nobilă îndeletnicire. Dar, pe legea mea, astăzi iscusi a nu e la preț,  i, de c nd cu necazul pe care l-am avut într-o anumită  nt mplare, m-am lăsat p guba .

Octave
Cum a a? Ce  nt mplare?

Scapin
O poveste cu prilejui căreia m-am pus r u cu justi ia.

Octave
Cu justi ia?

Scapin
Da, nu ne-am prea avut bine.

Octave
Tu cu justi ia?

Scapin
Da, s-a purtat foarte ur t cu mine.  i m-am supărat atât de tare de nerecuno tin a veacului, că m-am hotărât să nu mai fac nimic. Dar, ajunge! Mai bine, poveste i-mi ce vi s-a întâmplat.

Octave
Știi, Scapin, că acum două luni domnul G ron te  i tata au pornit într-o călătorie pe mare, fiind tovar  i de nego .

Scapin
Știu.

Octave
 i că Léandre  i cu mine am fost l sa i de ta ii noștri, eu sub supravegherea lui Sylvestre, iar Léandre sub a ta.

Scapin

Da. Și mi-am îndeplinit treaba cât se poate de bine.

Octave

Scurtă vreme mai târziu, Léandre a întâlnit o tânără egipteancă de care s-a îndrăgostit.

Scapin

Știu și asta.

Octave

Cum suntem buni prieteni, mi-a mărturisit dragostea lui, și m-a dus să văd fata pe care, ce-i drept, am găsit-o frumoasă, dar nu chiar așa cum ar fi vrut el. Zile întregi nu-mi vorbea decât de ea, îi slăvea peste măsură în orice clipă frumusețea și grația, îi lauda inteligența și-mi povestea cu înflăcărare de farmecul conversației ei, din care îmi reda până și cele mai neînsemnate cuvinte, silindu-se totdeauna să mă facă să le găsesc cele mai spirituale din lume. Mă certa uneori că nu-s destul de simțitor la ce-mi spune, mă învinuia mereu de nepăsare față de arșița iubirii.

Scapin

Nu văd unde vreți să ajungeți.

Octave

Într-o zi, însoțindu-l la niște oameni care au în păstrare obiectul năzuințelor sale, auzim dintr-o căsuță de pe o strada lăturalnică vaiete însoțite de multe suspine. Întrebăm ce se pe trece. Oftând, o femeie ne spune că am putea vedea acolo, la niște străini, ceva vrednic de milă, și că numai dac-am avea inimi de piatră n-am fi mișcați.

Scapin

Unde vreți să ajungeți?

Octave

Curiozitatea m-a făcut să-l îndemn pe Léandre să vadă despre ce e vorba. Intrăm într-o săliță unde găsim o bătrână ce trăgea să moară, vegheată de o slujnică ce jelea, și de o tânără fată numai lacrimi, cea mai frumoasă, cea mai înduioșătoare din lume.

Scapin

Aha, aha!

Octave

O alta ar fi arătat înspăimântătoare în starea în care se afla ea, căci nu purta drept veșmânt decât o biată fustiță, cu un pieptar de noapte dintr-un simplu barbet, pe cap avea o basma galbenă, răsucită pe creștet, care lăsa să-i cadă părul răvășit pe umeri. Și totuși, așa cum ni se înfățișa, strălucea fermecătoare, și întreaga-i făptură nu era decât drăgălășenie și grație.

Scapin

Acum bănuie unde vreți să ajungeți.

Octave

Dacă ai fi zărit-o, Scapin, chiar și așa cum am văzut-o eu, ai fi găsit-o minunată.

Scapin

Nici nu mă îndoiesc. Chiar fără s-o fi văzut, îmi dau seama că era cu totul și cu totul fermecătoare.

Octave

Lacrimile ei nu erau din acele lacrimi neplăcute care slutesc fața. Plângând, avea o grație adorabilă, iar durerea ei era cea mai frumoasă din lume.

Scapin

Îmi închipui.

Octave

Izbucneam toți în plâns, când o vedeam aruncându-se iubitoare la pieptul acestei muribunde, pe care o numea scumpa ei mamă. Și n-a fost om să nu-și fi simțit inima sfâșiata văzând o fire atât de iubitoare.

Scapin

Adevărat, e înduioșător. Și-mi dau seama că firea asta atât de bună v-a făcut s-o îndrăgiți.

Octave

Ah, Scapin, și un păgân ar fi îndrăgit-o.

Scapin

Fără îndoială. Om ești...

Octave

După câteva cuvinte, prin care-am încercat să potolesc suferința acestei ființe încântătoare atât de îndurerate, am plecat de-acolo. Întrebându-l pe Léandre ce părere are despre fată, mi-a răspuns rece că o găsește destul de frumoasă. M-a supărat indiferența cu care îmi vorbea, și n-am vrut să-i dezvălui tulburarea pe care mi-o stârnise în inimă farmecul ei.

Sylvestre

(lui Octave)

Dacă nu scurtați povestea, stăm aici până mâine. Lăsați-mă s-o isprăvesc eu în două cuvinte. (Lui Scapin) În aceeași clipă inima lui ia foc, simte că nu mai poate trăi dacă nu se duce s-o mângâie, deseale lui vizite sunt respinse de slujnica devenită, prin moartea mamei, guvernantă. Dumnealui e disperat. Stăruie, roagă, imploră: de pomană. I se spune că fata, deși fără avere și fără ocrotire, e de neam ales și dacă n-are de gând s-o ia de soție să-și vadă de drum. Piedicile îi ațâță dragostea. Stă de vorbă cu el însuși, se frământă, judecă, cumpănește, se hotărăște. De trei zile, iată-l însurat cu ea.

Scapin

M-am lămurit.

Sylvestre

Și-acum, colac peste pupăză, întoarcerea neprevăzută a tatălui, care nu era așteptat decât peste două luni; descoperirea tainei căsătoriei noastre de către unchi, și cealaltă căsătorie pe care vor s-o pună la cale cu fiica domnului Gêronte de la nevasta lui de-a doua, cu care se spune că a fost însurat la Tarent.

Octave

Unde pui sărăcia în care se zbate ființa iubită și neputința mea să-i vin în ajutor.

Scapin

Asta-i tot? Iată-vă dați peste cap pentru o nimica toată. Și pentru asta vă pierdeți firea? Nu ți-e rușine să-ți pierzi cumpătul pentru atâta lucru? Ce naiba, ești mare și burduhănos ca o nănilă și nu ești în stare să ticluiești ceva, să născocesci un șiretlic dibaci, un mic tertip onest, ca să ieșiți la liman? La naiba cu nerozii! Ceaș mai fi vrut să mi-i fi dat, odinioară, pe babacii noștri pe mână, să-i trag pe sfoară, cum i-aș mai fi dus de nas! Nu eram decât de-o șchioapă când mi se și dusesse buhu' pentru sutele de vicleșuguri de toată frumusețea!

Sylvestre

Adevărat. Cerul nu m-a înzestrat ca pe tine, și n-am dibăcia ta ca să ajung să mă pun rău cu justiția.

Octave

Iat-o pe iubita mea Hyacinthe.

Scena 3

Hyacinthe, Octave, Scapin, Sylvestre

Hyacinthe

Ah, Octave, e-adevărat ce i-a spus Sylvestre Nérinei, că tatăl tău s-a întors, și că vrea să te însoare?

Octave

Da, frumoasă Hyacinthe, și vestea asta mi-a dat o cruntă lovitură. Dar ce văd? Plângi? De ce lacrimile astea? Spune-mi, mă bănuiești de vreo necredință? Și nu ești sigură de dragostea ce-ți port?

Hyacinthe

Da, Octave, sunt sigură că mă iubești. Dar nu și că mă vei iubi veșnic.

Octave

Te poate îndrăgi cineva și apoi să nu te iubească viața întreagă?

Hyacinthe

Am auzit, Octave, că bărbații sunt mai puțin statornici, și că patima lor se stinge tot atât de repede pe cât de ușor se aprinde.

Octave

Ah, scumpa mea Hyacinthe, atunci inima mea nu-i făcută ca a celorlalți bărbați. Și-mi dau seama că te voi iubi și dincolo de mormânt.

Hyacinthe

Vreau să cred că simți ceea ce spui, și nu mă îndoiesc că vorbele tale sunt sincere. Mă tem însă de-o putere care se va împotrivi, în inima ta, dulcilor simțăminte pe care le ai pentru mine. Ții de un tată care ar vrea să te însoare cu altcineva. Și sunt sigură că voi muri dacă mi se va întâmpla această nenorocire.

Octave

Nn, frumoasă Hyacinthe, nu există părinte care să mă poată sili să-ți fiu necredincios. Și, la nevoie, mai degrabă mă hotărâsc să-mi părăsesc, în aceeași zi, țara, decât să te las pe tine. Fără s-o fi văzut măcar, am prins o dușmănie de moarte împotriva celeia pe care mi-o hărăzesc. Și, fără să fiu răutăcios, doresc ca marea s-o alunge de-aici, pentru vecie. Te rog nu mai plânge, iubita mea Hyacinthe, căci lacrimile tale mă ucid, și nu le pot privi fără să-mi simt inima sfâșiată.

Hyacinthe

Dacă ții tu, sunt gata să-mi șterg lacrimile. Și voi aștepta, răbdătoare, hotărârea cerului.

Octave

Cerul va fi de partea noastră.

Hyacinthe

Nu ni se va împotrivi, dacă-mi rămâi credincios.

Octave

Fii sigură, voi rămâne.

Hyacinthe

Voi fi, deci, fericită!

Scapin

(aparte)

Nu-i proastă deloc, pe cinstea mea, și-o găsesc destul de drăguță.

Octave

(arătându-i pe Scapin)

Iată pe cineva care, dacă ar vrea, ar putea să ne fie de mare folos în toate necazurile noastre.

Scapin

Am făcut jurământ să nu mă mai amestec în treburile altora. Dar dacă mă rugați mult de tot, amândoi, poate că...

Octave

Ah, dacă ajunge să te rugăm mult de tot ca să ne bucurăm de sprijinul tău, te rog fierbinte: ia cârma bărcii noastre.

Scapin

(Hyacinthei)

Dumneavoastră nu-mi spuneți nimic?

Hyacinthe

Ca și el, te rog fierbinte, pe tot ce ai mai scump în lume, ajută iubirii noastre.

Scapin

Trebuie să știi să te lași biruit și să fii om de omenie. S-a făcut, hai să mă ocup de dumneavoastră.

Octave

Fii sigur că...

Scapin

(lui Octave)

Sst! *(Hyacinthei)* Dumneavoastră, duceți-vă. Și fiți fără grijă.

Scena 4

Octave, Scapin, Sylvestre

Scapin

(lui Octave)

În ce vă privește, fiți gata să înfrunțați cu dârzenie întâlnirea cu tatăl dumneavoastră.

Octave

Îți mărturisesc că întâlnirea asta mă face să tremur dinainte. Am o sfială înăscută, pe care n-o știu învinge.

Scapin

Totuși, la prima ciocnire trebuie să arătați dârz, fiindcă altfel, văzându-vă slab, să nu vă dea la fund și să vă ducă de nas ca pe un copil. Haide, străduiți-vă să luați o mutră serioasă. Un pic de îndrăzneală. Și pregătiți-vă să răspundeți cu hotărâre la tot ce ar putea să vă spună.

Octave

Voi face tot ce mi-o sta în puteri.

Scapin

Așa. Și-acum, o încercare, ca să vă obișnuiți. Să repetăm puțin rolul dumneavoastră, și să vedem dacă veți fi bine. Haide, fața hotărâtă, capu' sus, privirea ținută.

Octave

Așa?

Scapin

Mai.

Octave

În felul acesta?

Scapin

Bine. Închipuiți-vă că sunt tatăl dumneavoastră care sosește și, răspundeți-mi hotărât, ca și cum i-ați răspunde lui... – Cum îndrăznești, ticălosule, derbedeule, păcătosule, fiu nedemn al unui tată ca mine, să apari în fața ochilor mei, după ce te-ai destrăbălat, după isprava mârșavă pe care ai făcut-o în lipsa mea? Astea-s roadele strădaniei mele, deșucheatule? Astea-s roadele strădaniei mele, respectul ce mi se cuvine, stima ce mi-o porți? (Haida de!) Ai îndrăzneala, pungașule, să te însori fără încuviințarea tatălui tău? Să te legi printr-o căsătorie tainică? Răspunde-mi, neisprăvitule, răspunde-mi, s-aud și eu ce poți să-mi spui?... Ei, drace, ce-ați rămas așa buimac?

Octave

Fiindcă îmi închipui că-l aud pe tata.

Scapin

Tocmai de aia nu trebuie să rămâneți ca vițelul la poarta nouă...

Octave

Voi fi mai dârz și voi răspunde cu tărie.

Scapin

Sigur?

Octave

Sigur.

Sylvestre

Iată-l pe tatăl dumneavoastră.

Octave

Cerule, sunt pierdut!

Scena 5

Scapin, Sylvestre

Scapin

Hei, Octave! Stai așa, Octave! A rupt-o la fugă!... Ce hahaleră!... Dar să nu-l lăsăm pe bătrân să aștepte.

Sylvestre

Ce-o să-i spun?

Scapin

Las' că-i vorbesc eu. Tu ține-mi isonul.

Scena 6

Argante, Scapin și Sylvestre, în fundul scenei

Argante

(crezându-se singur) De când lumea, s-a mai auzit vorbind-se de o faptă ca asta!?

Scapin

(lui Sylvestre)

Știe tot. Și-l roade atâta, că vorbește de unul singur.

Argante

(crezându-se singur)

Îndrăzneala lui întrece orice măsură!

Scapin

(lui Sylvestre)

Să-l ascultăm un pic.

Argante

(crezându-se singur)

Tare-aș vrea să știu ce mi-ar putea spune despre această frumoasă căsătorie.

Scapin

(aparte)

Ne-am și gândit.

Argante

(crezându-se singur)

Oare vor încerca să tăgăduiască?

Scapin

(aparte)

Nici gând.

Argante

(crezându-se singur)

Dar dacă vor căuta să se dezvinovățească?

Scapin

(aparte)

S-ar putea.

Argante

(crezându-se singur)

Te pomenești c-o să-ncerce să-mi spună basmu' cu cocoșu' roșu.

Scapin

(aparte)

Poate că da.

Argante

(crezându-se singur)

Toate palavrele lor vor fi de prisos.

Scapin

(aparte)

Rămâne de văzut.

Argante

(crezându-se singur)

Nu mă duc ei pe mine.

Scapin

(aparte)

Să nu punem mâna în foc.

Argante

(crezându-se singur)

M-oi pricepe eu să-l pun pe fiu-meu la popreală.

Scapin

(aparte)

Avem noi grijă.

Argante

(crezându-se singur) i

Iar pe nătărăul de Sylvestre, îl rup în bătaie.

Sylvestre

(lui Scapin)

M-aș fi mirat să mă fi uitat.

Argante

(zărindu-l pe Sylvestre)

Aha, iată-te și pe dumneata, dascăle înțelept, mentor priceput al tinerelor odrasle!

Scapin

Domnule, sunt încântat că v-ați întors.

Argante

Bună ziua, Scapin. *(Lui Sylvestre)* Halal de tine cum mi-ai ascultat ordinele! Și fiu-meu s-a purtat foarte cuminte în lipsa mea!

Scapin

Văd că sunteți bine sănătos.

Argante

De-ajuns. *(Lui Sylvestre)* Nu spui nimic, secătură, nu spui nimic!

Scapin

Ați călătorit bine?

Argante

Da, destul de bine. Lasă-mă să-l mustru în tihnă.

Scapin

Vreți să muștrați?

Argante

Da, vreau să mustru.

Scapin

Și pe cine, domnule?

Argante

(arătându-l pe Sylvestre)

Pe ticălosu' ăsta.

Scapin

De ce?

Argante

N-ai auzit ce s-a întâmplat în lipsa mea?

Scapin

Parcă am auzit eu ceva...

Argante

Cum? "Ceva"? O asemenea fărădelege!

Scapin

Aveți oarecare dreptate.

Argante

O asemenea îndrăzneală!

Scapin

Ce-i drept e drept.

Argante

Un fiu care se însoară fără încuviințarea părintelui său!

Scapin

Da, nu-i glumă. Dar sunt de părere că nu ar trebui să faceți atâta gălăgie.

Argante

Iar eu sunt de altă părere. Și vreau să fac gălăgia cât îmi place. Ce? Nu socoți că am toate motivele din lume să fiu furios?

Scapin

Ba da. Și eu am fost, când am aflat isprava. Și-am fost atât de aproape de dumneavoastră, că l-am certat pe fiul dumneavoastră. Întrebați-l ce l-am mai muștruluit și cum l-am mai scărmanat pentru lipsa de respect față de un părinte căruia ar trebui să-i sărute urma pașilor. Nimeni, în locul dumneavoastră, nu-i putea vorbi mai bine. Dar mi-am luat seama. Și-am chibzuit că, la drept vorbind, nu-i chiar atât de vinovat pe cât s-ar crede.

Argante

Ce-s bazaconiile astea? Nu-i chiar atât de vinovat că s-a dus să se însoare, hodoronc-tronc, cu o necunoscută?

Scapin

Ce să-i faci! Soarta.

Argante

Aha, iată cel mai grozav argument din lume! Nu ne mai rămâne decât să înfăptuim toate crimele, să înșelăm, să ucidem și să spunem, ca să ne dezvinovățim, că am fost împinși de soartă.

Scapin

Pentru Dumnezeu, prea despicați și dumneavoastră firul în patru, ca un filozof. Vreau să spun că fără să vrea a fost târât în treaba asta.

Argante

Și de ce s-a lăsat târât?

Scapin

Ați vrea să fie tot atât de înțelept ca dumneavoastră? Tinerii sunt tineri și n-au atâta cumpănire ca să

facă numai ce-i bine. Martor, Léandre al nostru care, în ciuda tuturor poveștelor mele, în ciuda dojenilor mele, a făcut, la rândul lui, mai rău ca fiul dumneavoastră. Aș vrea să știu dacă și dumneavoastră n-ați fost cândva tânăr și, la vremea dumneavoastră, n-ați făcut nebunii ca toată lumea. Am auzit că vă aveți odinioară, destul de bine cu femeile, că vă bucurați de trecere la cele mai deochete de pe vremuri și că nu începeți cu vreuna fără să duceți treaba la capăt.

Argante

Asta-i adevărat, recunosc. Dar m-am mărginit la ștregării, n-am ajuns până unde-a ajuns el.

Scapin

Ce-ar fi putut face? Vede o tânără fată care-l îndrăgește (pentru că de la dumneavoastră a moștenit asta, să fie iubit de toate femeile); o găsește fermecătoare, îi face vizite, îi șoptește cuvinte dulci, suspină galeș, se aprinde. Ea nu se poate-mpotrivi stăruințelor lui. El își încearcă norocul. Iată-l prins, pe când se afla cu ea, de părinți, care cu de-a sila îl obligă s-o ia de nevastă.

Sylvestre

(aparte)

Al naibii șmecher!

Scapin

Ați fi vrut să se lase ucis? Tot mai bine-i însurat decât mort.

Argante

Mie nu mi s-a spus că lucrurile s-au petrecut așa.

Scapin

(arătându-l pe Sylvestre)

Întrebați-l pe el; nu vă va spune altceva.

Argante

(lui Sylvestre)

A fost însurat cu de-a sila?

Sylvestre

Da, domnule.

Scapin

Vă mint eu pe dumneavoastră?

Argante

Ar fi trebuit să se ducă imediat la un notar și să protesteze împotriva silniciei.

Scapin

Tocmai asta n-a vrut să facă.

Argante

Mi-ar fi înlesnit să desfac căsătoria.

Scapin

Să desfaceți căsătoria?

Argante

Da.

Scapin

N-o s-o desfaceți.

Argante

N-o s-o desfac?

Scapin

Nu.

Argante

Cum așa? N-am de partea mea drepturile mele de tată, argumentul silniciei impuse fiului meu?

Scapin

Lucru' ăsta nu-l va încuviința.

Argante

Nu-l va încuviința?

Scapin

Nu.

Argante

Fiul meu?

Scapin

Fiul dumneavoastră. Vreți să admită că i-a fost teamă și că a fost silit prin forță. Nici prin gând nu-i trece să recunoască. Înseamnă să-și facă sieși un rău, și să se arate nedemn de un tată ca dumneavoastră.

Argante

Nu-mi pasă.

Scapin

Trebuie, spre cinstea iui și-a dumneavoastră, să spună lumii că a luat-o de bunăvoie.

Argante

Și eu vreau, spre cinstea mea și-a lui, să spună contrariul!

Scapin

Nu, sunt sigur că n-o va face.

Argante

Îl voi sili.

Scapin

N-o va face, vi-o spun eu.

Argante

O va face, sau îl dezmoștenesc.

Scapin

Dumneavoastră?

Argante

Eu.

Scapin

Bine!

Argante
Cum, bine?

Scapin
N-o să-l dezmoșteniți.

Argante
N-o să-l dezmoștenesc?

Scapin
Nu.

Argante
Nu?

Scapin
Nu.

Argante
Știi că are haz? N-o să-mi dezmoștenesc fiul?

Scapin
Nu, vi-o spun eu.

Argante
Cine mă poate împiedica?

Scapin
Chiar dumneavoastră.

Argante
Eu?

Scapin
Da, n-o să vă lase inima.

Argante
Are să mă lase.

Scapin
Glumiți.

Argante
Nu glumesc.

Scapin
Dragostea părintească are un cuvânt de spus.

Argante
Nu va avea.

Scapin
Ba da.

Argante
Îți spun că așa va ii.

Scapin
Glume.

Argante
Nu-i bine să spui: glume...

Scapin
Ce Dumnezeu, vă cunosc! Sunteți o fire bună.

Argante
Nu sunt bun, și, când vreau, sunt rău. Dar să isprăvim cu vorbăria asta, mă scoate din sărite. (*Lui Sylvestre*) Du-te, nemernicule, du-te de-l caută pe nerușinatu' de fiu-meu, în timp ce eu mă voi întâlni cu domnul Géronte, ca să-i spun durerea mea.

Scapin
Domnule, dacă vă pot fi cumva de folos, n-aveți decât să porunciți.

Argante
Mulțumesc. (*Aparte*) Ah, de ce am ghinionul să-mi fie fiu unic! Și de ce n-o mai am pe fiica mea, pe care cerul mi-a răpit-o, ca s-o fac moștenitoare!...

Scena 7
Scapin, Sylvestre

Sylvestre
N-am ce zice, ești cineva și treaba merge strună. Pe de altă parte, ne trebuie grabnic bani, ca să avem din ce trăi. Și, din toate părțile, sunt asmuțiți împotriva noastră...

Scapin
Las' pe mine. Am eu un clenci. Îmi sparg însă capul să găsesc un om de încredere, care să joace rolul unui personaj de care am nevoie... Așteaptă. Stai așa. Înfundă-ți pălăria până peste ochi, ca un derbedeu... Proptește-te într-un picior, pune mâna în șold, rostogolește ochii, fă câțiva pași ca un rege de paradă... Cât se poate de bine. Urmează-mă. Cunosc eu taina ca să-ți schimbi mutra și vocea.

Sylvestre
Te rog din suflet, cel puțin nu mă pune să am de-a face cu justiția.

Scapin
Haide, haide, vom împărți primejdiile ca frații. Și trei ani de ocnă, mai mult sau mai puțin, nu pot fi o piedică în calea unui suflet nobil.

Actul II

Scena 1

Géronte, Argante

Géronte

Da, desigur, pe o vreme ca asta, chiar azi ne sosesc oaspeții. Iar un matelot care vine din Tarent m-a asigurat că l-a văzut pe omul meu gata să se îmbarce. Dar sosirea fiicei mele nu prea găsește lucrurile tocmai pregătite pentru cele ce aveam de gând noi. Și ceea ce mi-ați spus despre fiul dumneavoastră spulberă, în chip ciudat, planurile pe care le-am făcut împreună.

Argante

Nu vă necăjiți de pomană. Vă făgăduiesc să dobor această piedică și în sensul ăsta voi și lucra.

Géronte

Pre legea mea, domnule Argante, vrei să-ți spun ceva? Educația copiilor este un lucru căruia trebuie să i te consacri cu toată stăruința.

Argante

Desigur. Dar asta, în legătură cu ce?

Géronte

În legătură cu faptul că desfrânarea tinerilor se trage de cele mai multe ori din proasta creștere pe care le-o dau părinții.

Argante

Se-ntâmplă uneori. Dar ce vreți să spuneți cu asta?

Géronte

Ce vreau să spun cu asta?

Argante

Da.

Géronte

Că dacă l-ați fi muștrat, ca un bun tată, pe fiul dumneavoastră, nu v-ar fi făcut una ca asta.

Argante

Foarte bine. Înseamnă că dumneavoastră l-ați muștrat mai serios pe al dumneavoastră.

Géronte

Desigur. Și aș fi furios pe el, dacă mi-ar fi făcut o asemenea bucată.

Argante

Și dacă acest fiu pe care, ca un bun părinte, l-ați muștrat atât de bine, ar fi făcut-o și mai boacăna ca al meu?

Géronte

Cum?

Argante

Cum?

Géronte

Ce vreți să spuneți?

Argante

Vreau să spun, domnule G ron te, că nu trebuie să ne grăbim să condamnăm purtarea celorlal i,  i că cei care vor să defăimeze ar face mai bine să se uite în jurul lor, să vadă, nu cumva  chioap t  ceva?

G ron te

Nu pricep această cimilitură.

Argante

Vi se va lămuri.

G ron te

A i auzit spun ndu-se ceva despre fiul meu?

Argante

Tot ce se poate.

G ron te

 i ce anume?

Argante

V z ndu-mi supărarea, Scapin al dumitale nu mi-a spus povestea decât în linii mari. A i putea, de la el sau de la un altul, afla  i amănunte.  n ce mă privește, mă grăbesc să consult un avocat  i să hot r sc ce căi pot lua. La bună vedere.

Scena 2

G ron te

(singur)

Ce-o mai fi  i asta? " i mai boac n  ca al meu"? După mine nu văd cum s-ar putea face mai boac n .  i socot că, a te însura fără învoirea tatălui tău, este o faptă care întrece orice închipuire.

Scena 3

G ron te, Léandre

G ron te

Aha, iată-te!

Léandre

(alergând spre G ron te ca să-l  mbr   zeze)

Ah, tată! Ce bucurosi sunt că te-ai întors!

G ron te

(refuz nd să-l sărute)

Binișor... Înainte de orice, avem ceva de vorbit.

Léandre

Dă-mi voie să te sărut  i să...

G ron te

(resping ndu-l din nou)

Binișor,   i zic...

Léandre

Cum? Nu-mi îngădui, tată, să- i arăt bucuria mea,  mbr    ndu-te?

Géronte

Am zis. Avem ceva de descurcat împreună.

Léandre

Ce?

Géronte

Stai, să te văd cum arăți.

Léandre

Cum?

Géronte

Uită-te în ochii mei.

Léandre

Și?...

Géronte

Ce s-a petrecut aici?

Léandre

Ce s-a petrecut?

Géronte

Da. Ce-ai făcut în lipsa mea?

Léandre

Ce-ai fi vrut să fac, tată?

Géronte

Eu nu vreau să fi făcut, dar te-ntreb ce-ai făcut.

Léandre

N-am făcut nimic de care să ai a te plânge.

Géronte

Nimic?

Léandre

Nu.

Géronte

Ai un curaj!...

Léandre

Pentru că sunt sigur de nevinovăția mea.

Géronte

Și totuși Scapin mi-a dat oarecare noutăți...

Léandre

Scapin?

Géronte

Aha, numele ăsta te face să roșești.

Léandre

Ți-a spus ceva despre mine?

Géronte

Aici nu-i tocmai locul prielnic ca să descurcăm treaba asta, e mai bine s-o lămurim aiurea. Du-te acasă, vin și eu îndată. Ah, tâlharule, dacă e zis că trebuie să mă faci de râs, nu mai ești fiul meu și poți să piei de dinaintea ochilor mei pentru totdeauna.

Scena 4

Léandre

(Singur)

Să mă vândă el pe mine! Un trepăduș care pentru o sută de pricini ar trebui să fie primul să ascundă tainele pe care i le încredințez, e cel dintâi care se duce să le dezvăluie tatii! Ah, jur înaintea lui Dumnezeu că trădarea asta nu va rămâne nepedepsită!

Scena 5

Octave, Léandre, Scapin

Octave

Scumpul meu Scapin, cât îți sunt de îndatorat! Ce om minunat ești! Și cât de darnic este cerul cu mine că mi te-a trimis în ajutor!

Léandre

Ai sosit! Încântat să te văd, domnule nemernic!

Scapin

Domnule, sluga dumneavoastră. Îmi faceți prea multă cinste.

Léandre

(cu mâna pe spadă)

Faci pe caraghiosu' cu mine... Las' că te învăț eu minte!...

Scapin

(în genunchi)

Domnule!

Octave

(intervenind între cei doi, ca să-l împiedice pe Léandre să lovească pe Scapin)

Léandre!

Léandre

Nu, Octave, nu mă opri, te rog.

Scapin

(lui Léandre)

Stați, domnule!

Octave

(reținându-l pe Leandri)

Te rog...

Léandre

(vrând să-l lovească pe Scapin)

Lasă-mă să-mi vărs focul.

Octave

În numele prieteniei, Léandre, nu da!

Scapin

Domnule, ce v-am făcut?

Léandre

(vrând să-l lovească pe Scapin)

Ce mi-ai făcut, canalie?

Octave

(oprindu-l mai departe pe Léandre)

Binișor...

Léandre

Nu, Octave. Vreau să recunoască el singur, acum, mârșăvia pe care mi-a făcut-o. Da, nemernicule, am aflat isprava ta, tocmai mi-a fost adusă la cunoștință. Nu credeai, se vede treaba, că o să aflu și taina asta. Dar vreau s-o aud din gura ta, sau bag sabia în tine.

Scapin

Ah, domnule, vă lasă inima?

Léandre

Atunci, vorbește!

Scapin

V-am făcut ceva, domnule?

Léandre

Da, câine, știi tu ce.

Scapin

Credeți-mă, nu știu.

Léandre

(întinzându-se, ca să-l lovească pe Scapin)

Nu știi?!

Octave

(oprindu-l pe Léandre)

Léandre!...

Scapin

Bine, domnule, dacă vreți dumneavoastră, recunosc că am băut cu prietenii mei butoiu' ăla de vin de Spania care vi-a fost dăruit acum câteva zile, și că eu am făcut o spărtură în butoi și am turnat apă de jur împrejur ca să se creadă că vinul s-a scurs singur.

Léandre

Tu, canalie, tu ai băut vinul de Spania, și ai fost pricina că am certat-o atâta pe slujnică, crezând că ea o făcuse?

Scapin

Da, domnule. Și vă rog să mă iertați.

Léandre

Încântat de ce-am aflat. Dar nu despre asta e vorba, acum.

Scapin

Nu despre asta, domnule?

Léandre

Nu. E vorba de altă ispravă, care mă doare mult mai mult. Vreau să mi-o spui tu.

Scapin

Domnule, nu-mi amintesc să fi făcut altceva.

Leandri

(vrând să-l lovească pe Scapin)

N-ai de gând să vorbești?

Scapin

Hait...

Octave

(oprindu-l pe Léandre)

Binișor...

Scapin

Da, domnule, e-adevărat că acum trei săptămâni când m-ați trimis într-o seară să duc un cesuleț tinerei egiptene pe care o iubiți, m-am întors acasă cu hainele stropite de noroi din creștet până-n picioare, cu fața plină de sânge și v-am spus că am dat peste niște hoți care m-au snopit în băței și mi-au furat ceasornicul. Domnule, ceasornicul l-am oprit eu.

Léandre

Tu?

Scapin

Da, domnule, ca să văd cât e ceasul.

Léandre

Aha, aflu lucruri interesante și am, zău așa, un servitor foarte credincios. Dar nici despre asta nu e vorba.

Scapin

Nici despre asta?

Léandre

Nu, secătură. Altceva vreau eu să-mi mărturisești.

Scapin

(aparte)

Drace!

Léandre

Vorbește o dată, n-am timp de pierdut.

Scapin

Domnule, asta-i tot ce am făcut.

Léandre

(vrând să-l lovească)

Asta-i tot?

Octave

(oprindu-l pe Léandre)

Stai!

Scapin

Bine, domnule... Vă amintiți de vârcolacu-ăla, de acum șase luni, care v-a ciomăgit atâta noaptea, că erați gata să vă frângeți gâtul în pivnița în care-ați căzut, fugind?

Léandre

Ei?

Scapin

Domnule, eu făceam pe vârcolacu'...

Léandre

Tu, canalie, făceai pe vârcolacu'?

Scapin

Da, domnule, numai ca să vă bag în sperieți și să vă piară pofta să ne puneți pe drumuri noapte de noapte, cum aveați năravul...

Léandre

Voi ști să-mi amintesc la timpul și la locul convenit de tot ce am aflat acum. Dar să revenim la chestiune și să-mi mărturisești ce ai spus tatălui meu.

Scapin

Tatălui dumneavoastră?

Léandre

Da, nemernicule, tatălui meu.

Scapin

Nici nu l-am văzut de când s-a întors.

Léandre

Nu l-ai văzut?

Scapin

Nu, domnule.

Léandre

Sigur?

Scapin

Sigur. Îl voi ruga să vă spună chiar el.

Léandre

Totuși, chiar din gura lui am aflat-o.

Scapin

Cu voia dumneavoastră, n-a spus adevărul.

Scena 6

Léandre, Octave, Carle, Scapin

Carle

Domnule, vă aduc o veste neplăcută pentru dragostea dumneavoastră.

Léandre

Ce?

Carle

Egiptenii dumneavoastră sunt pe punctul să vi-o răpească pe Zerbinette. Chiar ea, cu lacrimi în ochi, m-a trimis în mare grabă să vă spun că, dacă în două ore nu aveți de gând să dați banii pe care vi i-a cerut pentru ea, o pierdeți pentru totdeauna.

Léandre

În două ore?

Carle

În două ore.

Scena 7

Léandre, Octave, Scapin

Léandre

Ah, bietul meu Scapin, te implor, ajută-mă!

Scapin

(ridicându-se și trecând mândru prin fața lui Léandre)

"Ah, bietul meu Scapin"! Acum, că aveți nevoie de mine, sunt bietul meu Scapin"!

Léandre

Te iert pentru tot ce mi-ai spus și, mai mult încă, pentru tot ce mi-ai făcut.

Scapin

Nu, nu-mi iertați nimic. Băgați sabia în mine! Aș fi încântat să mă ucideți!

Léandre

Nu. Te conjur, dă-ți mai bine viața slujind iubirii mele.

Scapin

Nu, nu. Ați face mai bine să mă ucideți.

Léandre

Am nevoie de tine; și te rog să folosești pentru mine haru' ăsta minunat ce vine de hac tuturor necazurilor.

Scapin

Nu, vă zic, omorâți-mă.

Léandre

Lasă, scutește-mă, caută mai bine să-mi dai ajutorul pe care ți-l cer.

Octave

Scapin, trebuie să faci ceva pentru el.

Scapin

Cum, după ce m-a ocărât în balul ăsta?

Léandre

Te conjur să uiți izbucnirea mea și să-mi pui la-ndemână dibăcia ta.

Octave

Mă alătur rugăminților lui.

Scapin

Mai port în suflet jignirea.

Octave

Lasă supărarea.

Léandre

Ai vrea să mă părăsești, Scapin, în impasul cumplit în care se află iubirea mea?

Scapin

Să-mi aduceți, din senin, o asemenea jignire!

Léandre

Am greșit, recunosc.

Scapin

Să mă faceți nerușinat, mișel, nemernic, ticălos!

Léandre

Mă căiesc din toată inima.

Scapin

Să vreți să băgați sabia în mine!

Léandre

Îți cer din suflet iertare. Și dacă vrei să mă arunc la picioarele tale, uite, o fac și pe-asta, Scapin, ca să te implor, din nou, să nu mă părăsești.

Octave

Pre legea mea, Scapin, nu te mai poți împotrivi.

Scapin

Ridicați-vă. Altă dată să nu mai fiți așa pornit.

Léandre

Îmi făgăduiești să faci ceva pentru mine?

Scapin

Să mă gândesc.

Léandre

Dar știi că vremea nu așteaptă.

Scapin

Nici o grijă. Cât vă trebuie?

Léandre

Cinci sute de scuzi.

Scapin

Dar dumneavoastră?

Octave

Două sute de pistoli.

Scapin

Vreau să scot banii ăștia de la părinții dumneavoastră. (*Lui Octave*) Pentru tatăl dumneavoastră, am găsit eu un clenci. (*Lui Léandre*) Pentru al dumneavoastră, cu toate că e un zgârie-brânză ce nu s-a mai văzut, îmi trebuie și mai puține tertipuri. Fiindcă știți că, slavă Domnului, nu prea îl dă deșteptăciunea afară din casă. Și-l socot din spița de oameni pe care îi poți face să creadă tot ce vrei. Nu vă fie cu supărare. Nici gând să semănați cu el. Și-apoi, știți ce zic gurile rele: că nu vă este tată decât de ochii lumii.

Léandre

Bagă de seamă, Scapin!

Scapin

Bine... Bine... Nu v-o puneți la inimă, ce dracu! Dar îl zăresc venind pe tatăl lui Octave. Dacă a sosit, să începem cu el. Plecați amândoi. (*Lui Octave*) Și dumneavoastră, înștiințați-l pe Sylvestre să vină repede să-și joace rolul.

Scena 8

Argante, Scapin

Scapin

(*aparte*)

Pune ceva la cale.

Argante

(*crezându-se singur*)

Să te porți atât de urât, și fără respect... Să te vâri într-o încurcătură ca asta. Ah, ah, tineret obraznici

Scapin

Domnule, sluga dumneavoastră.

Argante

Bună ziua, Scapin.

Scapin

Vă gândeați la isprava fiului dumneavoastră?

Argante

Îți mărturisesc că sunt cumplit de îndurerat.

Scapin

Domnule, viața e plină de necazuri. E bine să fii totdeauna pregătit. Am auzit, e mult de-atunci, o vorbă din bătrâni, de care mi-amintesc ori de câte ori e nevoie.

Argante

Ce vorbă?

Scapin

Dacă un părinte pleacă de acasă, trebuie să se gândească la toate necazurile pe care le-ar întâmpina la

înapoiere. Să-și închipuie casa arsă, banii furați, nevasta moartă, fiul schilodit, fiica ademenită. Și pentru câte nu i s-au întâmplat, să mulțumească norocului. În ce mă privește, totdeauna am urmat învățătura asta în mica mea filozofie. Și ori de câte ori m-am întors acasă, am fost pregătit să țin piept furiei stăpânilor, dojenilor, jignirilor, loviturilor de picior în spate, ciomegelor, bicelor. Și pentru ce nu mi s-a întâmplat am mulțumit ursitei mele binevoitoare.

Argante

Așa-i. Dar căsătoria asta nerușinată, care stă stavilă în calea aceleia pe care o plănuiseră, este o treabă pe care n-o pot îngădui, și tocmai am consultat niște avocați, ca s-o desfacem.

Scapin

Zău așa, domnule, dacă vreți să mă ascultați, încercați pe altă cale să puneți capăt neînțelegerii. Știți ce înseamnă procesele în țara asta, și-o să vă înfundați pe un drum plin de mărăcini.

Argante

Ai dreptate, știu; dar ce altă cale?

Scapin

Cred că am găsit. Mila pe care am simțit-o adineauri pentru durerea dumneavoastră mi-a dat ghes să mă gândesc la un mijloc ca să vă scot din încurcătură. Fiindcă nu mă rabdă inima să văd niște părinți cinstiți amărâți de copiii lor. Și de totdeauna am avut eu pentru dumneavoastră o simpatie deosebită.

Argante

Îți sunt îndatorat.

Scapin

M-am dus, așadar, să-l caut pe fratele fetei ăsteia pe care a luat-o de nevastă. E unul din acei voinici de meserie, din acei indivizi gata să se ia la harță, care nu vorbesc decât de snopit în bătaie și cărora le e tot atât de ușor să omoare un om pe cât le e să bea un pahar cu vin. Am adus vorba despre căsătoria asta, i-am arătat cât de simplu ar fi s-o desfacem pe temeiul silniciei, i-am amintit de prerogativele dumneavoastră de tată și de sprijinul pe care vi l-ar da la judecată, și drepturile dumneavoastră, și averea, și prietenii. În sfârșit, așa mi ți l-am învățat pe toate părțile, că s-a arătat gata să asculte propunerile mele ca să pună capăt isprăvii pentru o sumă oarecare. Încuviințează desfacerea căsătoriei, dacă-i dați bani.

Argante

Și cât a cerut?

Scapin

O, la început, pretenții care depășesc orice limită.

Argante

Ce?

Scapin

Nu vă puteți închipui!

Argante

Spune!

Scapin

Vorbea de nu mai puțin de cinci sau șase sute de pistoli¹.

Argante

Cinci sau șase sute de bolesnițe să-l lovească! Își bate joc de oameni?

¹ Monedă de aur, valorând cam zece franci în Franța din acea vreme.

Scapin

Asta i-am spus și eu. Am respins cu tărie asemenea propuneri, și l-am făcut să priceapă că nu vă poate păcăli el pe dumneavoastră, cerându-vă cinci sau șase sute de pistoli. În fine, după multă tocmeală, iată la ce rezultat am ajuns. "E vremea, mi-a spus el, să mă duc la armată. Sunt silit să-mi fac rost de cele trebuincioase la oaste și nevoia de bani mă obligă să primesc, vrând-nevrând, ceea ce mi se propune. Îmi trebuie un cal, și nu pot găsi o mârtoagă care să arate cât de cât a cal cu mai puțin de șaiszeci de pistoli."

Argante

Ei bine, dacă-i vorba de șaiszeci de pistoli, îi dau.

Scapin

"Îmi trebuie armura și pistoalele. Și astea mai fac încă douăzeci de pistoli."

Argante

Douăzeci de pistoli cu șaiszeci, ar fi optzeci.

Scapin

Tocmai.

Argante

E mult, dar fie. Îi dau.

Scapin

"Mai îmi trebuie și un cal, să-l călărească valetul meu, care costă și el treizeci de pistoli."

Argante

Așa? Atunci să se ducă la plimbare! Nu-i dau nimic.

Scapin

Domnule...

Argante

Nimic. Ce obraznic...

Scapin

Vreți ca valetul lui să meargă pe jos?

Argante

Să meargă cum îi place, și stăpân-su la fel.

Scapin

Ce Dumnezeu, domnule, nu vă încăpățânați pentru atâta lucru. Vă rog, nu mergeți să vă judecați, dați oricât numai să scăpați din ghearele justiției.

Argante

Bine, fie. M-am hotărât să dau și acești treizeci de pistoli.

Scapin

"Mai îmi trebuie, a zis ei, un catâr ca să care..."

Argante

Să se ducă dracului cu catârul lui! Asta-i prea de tot. Mergem la judecată.

Scapin

Vă rog, domnule...

Argante

Nu, nu dau nimic.

Scapin

Domnule, un catâr mititel...

Argante

Nu-i dau nici măcar un măgar!

Scapin

Aveți în vedere...

Argante

Nu, mai bine mă judec.

Scapin

Stați, ce tot vorbiți! În ce vreți să vă băgați... Aruncați o privire la tertipurile justiției; vedeți câte apeluri și câte grade de jurisdicție, câte proceduri împovărătoare, câte jivine încântătoare prin ghearele cărora trebuie să treceți: sergenți, procurori, avocați, grefieri, substituiți, raportori, judecători și ajutorii lor. Din toți ăștia, nu-i unul care, pentru cel mai mic fleac, să nu fie gata să dea o palmă celui mai sfânt principiu de drept din lume. Un sergent va ticlui un fals ordin de urmărire, pe baza căruia veți fi condamnat fără să aveți habar; procurorul se va înțelege cu pârâțul și vă va vinde pe bani gheață. Avocatul dumneavoastră, momit prin aceleași mijloace, va lipsi când se va pleda cauza dumneavoastră, sau va bate câmpii, ocolind faptul. Grefierul va elibera, în contumacie, sentințe și decizii împotriva dumneavoastră. Ajutorul raportorului va sustrage acte și până și raportorul nu va spune ce știe. Și chiar dacă, cu cea mai mare dibăcie, v-ați ferit de toate astea, nu mică vă va fi mirarea văzând că judecătorii au fost asmuțiți împotriva dumneavoastră, fie de fețe preacucernice, fie de femei cu care se vor iubi. Ascultați-mă pe mine, domnule, dacă vă stă la-ndemână, salvați-vă din iadu' ăsta. Înseamnă să porți un greu blestem, încă din lumea asta, să ai să te judeci, și numai gândul unui proces m-ar face să fug până-n India.

Argante

Și la cât socotește catârul?

Scapin

Domnule, pentru catâr, pentru calul lui și-al servitorului, pentru armură și pistoale și ca să plătească o mică sumă pe care o datorează gazdei lui cere, în total, două sute de pistoli.

Argante

Două sute de pistoli!

Scapin

Da.

Argante

(umblând furios)

Atunci ne judecăm.

Scapin

Gândiți-vă mai bine.

Argante

Mă judec.

Scapin

Nu vă aruncați în...

Argante

Vreau să mă judec.

Scapin

Dar, ca să vă judecați, o să vă trebuiască ceva bani; o să vă trebuiască pentru cercetări, pentru procură, pentru citații, pentru consiliile juridice, pentru producerea de acte, pentru cercetările procurorului, pentru consultațiile și pledoariile avocaților, pentru dreptul de a-ți retrage plângerea și pentru copiile de la dosare; o să vă trebuiască pentru referatele judecătorilor, și ca să mituiți concluziile; pentru întocmirea procesului verbal de ședință, pentru copiile de pe sentință, parafe, înregistrări și notificarea portăreilor, fără să mai vorbim de darurile pe care va trebui să le faceți. Dați-i omului ăstaia banii, și ați scăpat de tot buclucul.

Argante

Cum, două sute de pistoli?

Scapin

Da. Și mai rămâneți și cu un câștig. Am făcut o mică socoteală în minte de toate cheltuielile de judecată, și am găsit că, dând, individului două sute de pistoli, vă mai rămân pe puțin o sută cincizeci, bașca grijile, demersurile și necazurile pe care vi le scutiți. Dacă ar fi numai să nu trebuie să rabd prostiile pe care le spun, în auzul tuturor, niște caraghioși de avocați și încă aș da bucuros trei sute de pistoli, decât să mă judec.

Argante

Nu-mi pasă. Desfid pe avocații care ar avea de spus ceva despre mine.

Scapin

Faceți cum credeți, dar în locul dumneavoastră aș fugi de proces.

Argante

Nu dau două sute de pistoli în ruptul capului.

Scapin

Iată omul despre care vă vorbeam.

Scena 9

Argante, Scapin, Sylvestre, deghizat în spadasin

Sylvestre

Scapin, ia arată-mi-l și mie pe Argante ăsta, tatăl lui Octave.

Scapin

Pentru ce, domnule?

Sylvestre

Am aflat că vrea să mă dea în judecată și să desfacă pe calea justiției căsătoria surorii mele.

Scapin

Nu știu dacă s-a gândit la asta, dar nu vrea să dea cei două sute de pistoli pe care-i ceri; zice că e prea mult.

Sylvestre

Moarte! Sânge! Răzbunare! Dacă-l găsesc îl fac zob, chiar dacă-ș fi jupuit de viu!

(Ca să nu fie zărit, Argante se ascunde, tremurând, în spatele lui Scapin)

Scapin

Domnule, acest tată al lui Octave e curajos. S-ar putea să nu se sperie de dumneata.

Sylvestre

El? El? Sânge! Moarte! Dac-ar fi aici, i-aş înfige sabia în burtă! (*Zărindu-l pe Argante*) ăsta cine-i?

Scapin

Nu e el, domnule, nu e el.

Sylvestre

Nu e cumva unul din prietenii lui?

Scapin

Nu, domnule, dimpotrivă. E duşmanul lui de moarte.

Sylvestre

Duşmanul lui de moarte?

Scapin

Da.

Sylvestre

Pre legea mea, asta-mi place. (*Lui Argante*) Sunteţi, domnule, duşmanul acestei secături de Argante?

Aud?

Scapin

Da, da. Răspund eu de asta.

Sylvestre

(*scuturând puternic mâna lui Argante*)

Dă mâna-ncaace! Strânge-o! Pe cuvântul meu, pe cinstea mea, pe sabia pe care o port, pe toate jurămintele ce le-aş putea face, că-nainte de sfârşitul zilei vă voi descotorosi de acest nemernic patentat, de această secătură de Argante. Bizuiţi-vă pe mine!

Scapin

Domnule, în ţara asta silniciile nu sunt deloc îngăduite.

Sylvestre

Puţin îmi pasă. N-am nimic de pierdut.

Scapin

Cu siguranţă, va şti să se apere. Şi-are rude, prieteni şi servitori ce-i vor face un zid împotriva furiei dumitale.

Sylvestre

Asta şi vreau, pre legea mea! Asta şi vreau! (*Luând sabia în mână*) Răzbunare! Moarte! De ce nu-l găesc eu acum, cu toţi apărătorii lui la un loc! De ce nu-mi iese înainte în mijlocul a treizeci de oameni! De ce nu-l văd năpustindu-se asupra mea, cu armele în mână! (*Ia poziţie de luptă*) Cum aşa, nemernicilor, cutezaţi să mă atacaţi? Haide, potaie, dă! (*Atacând din toate părţile, ca şi cum ar avea de luptat cu mai mulţi oameni*) Las' că te satur eu! Înainte! Dă-i! A, nemernicilor, canalii... Asta vreţi? O să vă arăt eu vouă, să vă piară pofta... Dă-i, şi dă-i şi acolo! Şi pe aici, şi pe dincolo. Ticăloşilor! (*Întorcându-se spre Argante şi Scapin*) Pe-aici! Haide! Ce, daţi înapoi? Țin-te bine, canalie, țin-te bine!

Scapin

Stai, domnule, că încă n-am ajuns aici.

Sylvestre

Asta să vă fie învățătură de minte să mai îndrăzniți să vă bateți joc de mine.

Scena 10
Argante, Scapin

Scapin

Ați văzut câți morți pentru două sute de pistoli? Nu-mi mai rămâne decât să vă doresc noroc.

Argante

(tremurând tot)

Scapin!

Scapin

Mă rog?

Argante

Sunt hotărât să dau cei două sute de pistoli.

Scapin

Pentru că țin la dumneavoastră, sunt încântat.

Argante

Hai să-l căutăm. Am banii la mine.

Scapin

Dați-mi-i mie. Pentru demnitatea dumneavoastră, nu trebuie să mai fiți văzut pe-aici, după ce v-ați dat drept un altul. Și mai cu seamă mă tem că, arătându-vă cine sunteți, să nu-i treacă prin gând să vă ceară mai mult.

Argante

Adevărat. Dar mi-ar fi plăcut să văd cui dau banii.

Scapin

N-aveți încredere în mine?

Argante

Ba da, dar...

Scapin

Mii de draci, domnule, sunt eu un șmecher sau un om cinstit? Una din două. Am eu de gând să vă înșel și, alte interese decât ale dumneavoastră și ale stăpânului meu cu care vreți să vă-nrudiți? Dacă sunt bănuit, nu mă mai amestec și n-aveți decât să căutați, chiar acum, pe altul care să vă scoată din încurcătură.

Argante

Hai, ia-i.

Scapin

Nu, domnule, nu-mi încredințați banii dumneavoastră. Aș fi bucuros să căutați pe altcineva.

Argante

Dumnezeule! Ia-i o dată!

Scapin

Nu, vă spun. Să nu aveți încredere în mine. Mai știi, poate vreau să pun mâna pe gologanii dumneavoastră.

Argante

Ia-i, îți spun, și nu mă mai face să te rog degeaba. Dar gândește-te să iei toate măsurile.

Scapin

Lăsați pe mine. N-are el de-a face cu un prost.

Argante

Te aștept acasă.

Scapin

Voi veni, fiți sigur. (*Singur*) Gata cu unul! Nu-mi mai rămâne decât să-l caut pe celălalt. A, pre legea mea, iată-l. Să zici că cerul îi face să cadă, unul după altul, în capcana mea.

Scena 11

Géronte, Scapin

Scapin

(*făcându-se că nu-l vede pe Gérard*)

A, cerule! A, nenorocire neprevăzută! A, tată nefericit. Bietul meu Gérard, ce-ai să te faci?

Géronte

(*aparte*)

Ce spune despre mine, cu mutra asta îndurerată?

Scapin

Nu-i nimeni pe-aici să-mi spună unde este domnul Gérard?

Géronte

Ce s-a întâmplat, Scapin?

Scapin

(*aleargă pe scenă prefăcându-se că nici nu-l aude, nici nu-l vede pe Gérard*)

Unde l-aș putea găsi, să-i spun nenorocirea?

Géronte

(*alergând după Scapin*)

Ce s-a întâmplat?

Scapin

Degeaba alerg eu în toate părțile, că tot nu-l găsesc.

Géronte

Sunt aici.

Scapin

Trebuie că s-a ascuns pe-undeva unde nici prin gând nu-ți trece.

Géronte

(*oprindu-l pe Scapin*)

Hei! Ești orb, că nu mă vezi?

Scapin

Ah, domnule, n-a fost chip să vă găsesc!

Géronte

De o oră stau în fața ta. Ce s-a întâmplat?

Scapin
Domnule...

Géronte
Ce?

Scapin
Domnule, fiul dumneavoastră...

Géronte
Ei, ce-i cu fiul meu?

Scapin
S-a abătut asupra lui o groaznică nenorocire.

Géronte
Ce nenorocire?

Scapin
Mai adineauri l-am găsit adânc tulburat în legătură cu ceea ce i-ați spus dumneavoastră, vârandu-mă fără nici o noimă și pe mine în toată treaba asta. Căutând să-l abat de la această tristețe, ne-am dus să ne plimbăm în port. Acolo, printre multe alte lucruri, ochii ni s-au oprit asupra unei galere turcești, destul de arătoase. Un tânăr turc cu o înfățișare plăcută ne-a poftit înăuntru cu brațele deschise. Am intrat, ne-a făcut mii de plecăciuni, ne-a dat o gustare unde am mâncat cele mai bune fructe din câte există, și am băut un vin, pe care l-am găsit cel mai gustos din lume.

Géronte
Ei, și ce găsești trist în asta?

Scapin
Aveți nițică răbdare, ajungem și-aici. În timp ca mâncam, turcul a scos galera în larg și, văzând că ne-am depărtat de țărm, m-a aruncat într-o luntre și m-a trimis să vă spun că dacă nu-i dați grabnic, prin mine, cinci sute de scuzi¹ îl duce pe fiul dumneavoastră la Alger.

Géronte
Ei, la naiba, cinci sute de scuzi!

Scapin
Da, domnule. Și pe deasupra nu mă păsuiește decât două ore.

Géronte
Ah, bestia de turc! Să-mi dea o lovitură ca asta!

Scapin
Trebuie să hotărâți fără zăbavă cum să salvăm din lanțuri un fiu pe care-l iubiți atâta.

Géronte
Ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin
Nu se gândea la ce-o să se întâmple.

Géronte
Du-te, Scapin, du-te repede și spune-i turcului că-l dau în judecată.

¹ Monedă a epocii, valorând trei franci.

Scapin

Judecată în largul mării! Vă bateți joc de oameni?

Géronte

Ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin

Ceasu' rău îi împinge uneori pe oameni.

Géronte

Scapin, ai acum prilejul să te arăți un servitor credincios.

Scapin

Cum, domnule?

Géronte

Să te duci să-i spui turcului ăla să mi-l trimită pe fiu-meu înapoi, și să stai tu acolo, în locul lui, până ce strâng eu suma pe care mi-o cere.

Scapin

Stați, domnule. V-ați gândit bine la ce spuneți? Și credeți că turcul ăsta e atât de neghiob să primească un pârlit ca mine în locul fiului dumneavoastră?

Géronte

Ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin

Nu bănuia nenorocirea ce-l așteaptă. Gândiți-vă, domnule, nu ne-a păsuیت decât două ore.

Géronte

Și zici că cere...

Scapin

Cinci sute de scuзі.

Géronte

Cinci sute de scuзі? N-are conștiință?

Scapin

Zău așa, vreți conștiință la un turc!

Géronte

Barem știe ce înseamnă cinci sute de scuзі?

Scapin

Da, domnule; știe că sunt o mie cinci sute de livre.

Géronte

Și crede, canalia, că o mie cinci sute de livre se găsesc pe toate drumurile?

Scapin

Sunt oameni cu care nu te poți înțelege.

Géronte

Dar ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin

Așa-i... Dar cum să bănuiască ce-o să se întâmple? Vă rog, domnule, grăbiți-vă!

Géronte

Haide, ia cheia dulapului meu!

Scapin

Bine.

Géronte

Îl deschizi.

Scapin

S-a făcut.

Géronte

Vei găsi, la stânga, o cheie mare, care e de la pod.

Scapin

Da.

Géronte

Te duci și iei toate vechiturile care sunt în coșu' ăl mare și le vinzi la haine vechi, ca să-l răscumperi pe fiu-meu.

Scapin

(dându-i cheia înapoi)

Ce-i cu dumneavoastră, domnule, visați cu ochii deschiși? Nu scot o sută de franci din tot ce mi-ați spus. Pe deasupra, știți că n-avem vreme de pierdut.

Géronte

Dar ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin

Vorbim să n-adormim! Lăsați-o în plata Domnului de galeră și gândiți-vă că vremea nu așteaptă și că s-ar putea să vă pierdeți fiul. Vai, bietul meu stăpân, cine știe dacă te mai văd vreodată, și acum, când eu stau și tot vorbesc, dumneata ești dus ca sclav în Alger. Dar, cerul mi-e martor că am făcut tot ce am putut pentru dumneata, și că dacă nu ești răscumpărat, de vină e numai lipsa de înțelegere a tatălui dumitale.

Géronte

Stai, Scapin, mă duc să caut banii.

Scapin

Grăbiți-vă, domnule. Tare mă tem că a trecut vremea.

Géronte

Cât ai spus? Patru sute de scuzi?

Scapin

Nu. Cinci.

Géronte

Cinci sute de scuzi!

Scapin

Da.

Géronte

Ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin

Aveți perfectă dreptate. Dar grăbiți-vă.

Géronte

Nu putea să se plimbe și-n altă parte?

Scapin

Adevărat. Dar grăbiți-vă.

Géronte

Ah, blestemată galeră!

Scapin

(aparte)

Nu prea mistuie galera asta.

Géronte

Ține banii. Nu-mi aminteam că tocmai promisem suma asta în aur; dar zău nu credeam că îmi va fi luată așa de curând. *(Scoțând punga din buzunar și întinzându-i-o lui Scapin)* Haide, du-te de-l răscumpără pe fiul meu.

Scapin

(întinzând mâna)

Da, domnule.

Géronte

(reținând punga, pe care se face că vrea să i-o dea lui Scapin)

Dar spune-i turcului ăluia că e un ticălos.

Scapin

(întinzând iar mâna)

Da.

Géronte

(făcând din nou același gest)

Un nemernic.

Scapin

(întinzând într-una mâna)

Da.

Géronte

(același)

Un om fără credință, un hoț.

Scapin

Lăsați pe mine.

Géronte

(același)

Să scoată el de la mine, în pofida oricărui drept, cinci sute de scuzi!

Scapin

Da.

Géronte

(același)

Că nu i-i dau nici pentru totdeauna, nici de tot.

Scapin

Foarte bine.

Géronte

(același)

Iar dacă-mi cade o dată în mână, știu eu să mă răzbun.

Scapin

Da.

Géronte

(vârând din nou punga în buzunar și plecând)

Du-te, du-te repede și adu-mi fiul.

Scapin

(alergând după Gérard)

Hei, domnule!

Géronte

Ce-i?

Scapin

Unde sunt banii?

Géronte

Nu ți i-am dat?

Scapin

Nu prea. I-ați pus din nou în buzunar.

Géronte

Durerea îmi întunecă mințile.

Scapin

Asta văd și eu.

Géronte

Ce naiba căuta pe galera aia? Ah, galeră blestemată! Turc ticălos, luată-ar dracu!

Scapin

(singur)

Nu prea poate să înghită că i-am luat cinci sute de scuzi. Dar cu mine n-a terminat încă, vreau să-mi plătească, în altă monedă, minciuna pe care i-a spus-o lui fi-su.

Scena 12

Octave, Léandre, Scapin

Octave

Ce se aude? Ai reușit să faci ceva pentru mine?

Léandre

Ai făcut ceva să-mi salvezi iubirea din impas?

Scapin

(lui Octave)

Iată cei două sute de pistoli pe care i-am luat de la tatăl dumneavoastră!

Octave

Ah! cât mă bucur!

Scapin

(lui Léandre)

Pentru dumneavoastră n-am putut face nimic.

Léandre

(vrând să plece)

Atunci nu-mi mai rămâne decât să mor. Nu mai am de ce trăi, dacă Zerbinette mi-a fost răpită.

Scapin

Stați, binișor! De ce vă pripiti așa?

Léandre

(întorcându-se)

Ce-ai vrea să fac?

Scapin

Am și banii dumneavoastră.

Léandre

Ah, mă faci din nou să trăiesc!

Scapin

Dar numai dacă-mi îngăduiți și mie o mică răzbunare împotriva tatălui dumneavoastră pentru necazul ce mi-a făcut.

Léandre

Tot ce vrei.

Scapin

Mi-o făgăduiți, față de martori?

Léandre

Da.

Scapin

Poftim, iată cei cinci sute de scuzi.

Léandre

Atunci, să mergem, s-o răscumpărăm pe aceea care mi-e dragă.

Actul III

Scena 1

Zerbinette, Hyacinthe, Scapin, Sylvestre

Sylvestre

Și-așa, iubiții voștri au hotărât între ei ca să fiți împreună; îndeplinim ordinul ce ni l-au dat.

Hyacinthe

(Zerbinettei)

Un ordin ca ăsta e cât se poate de plăcut. Accept cu bucurie o astfel de tovarășă, și nu eu sunt aceea care să împiedic ca prietenia dintre ființele iubite să nu se lege și între noi.

Zerbinette

Primesc propunerea și nu dau înapoi când mi se iese în cale cu prietenie.

Scapin

Dar când vi se iese cu dragoste?

Zerbinette

Cu dragostea e altceva. Primejdia e ceva mai mare și nu sunt chiar atât de îndrăzneță.

Scapin

Cred că acum sunteți, dar, împotriva stăpânului meu. Și ceea ce a făcut pentru dumneavoastră ar trebui să vă dea ghes să răspundeți cum trebuie iubirii sale.

Zerbinette

Nu mă bizui decât pe lapte; și ceea ce a făcut nu e destul ca să-mi dea siguranță deplină. Sunt veselă din fire, și râd oricând. Dar, chiar râzând, sunt serioasă în ce privește unele lucruri. Stăpânul tău se înșală crezând că ajunge să mă fi cumpărat ca să mă vadă întreagă a lui. Trebuie să-l mai coste și altceva decât bani. Și, ca să răspund iubirii sale așa cum vrea, îmi trebuie o dovadă a credinței sale, care să fie dichisită cu anumite ceremonii foarte necesare.

Scapin

Nici el nu înțelege altminteri. Năzuiește la dumneavoastră cu gânduri bune și cinstite. Și nu sunt eu omul care să mă amestec în treaba asta, dacă ar gândi altfel.

Zerbinette

Vreau să cred că așa e, de vreme ce mi-o spui. Dar prevăd piedici din partea tatălui lui.

Scapin

Le venim noi de hac.

Hyacinthe

(Zerbinettei)

Soarta noastră asemănătoare trebuie să întărească și mai mult prietenia noastră. Suntem amândouă deopotrivă de primejduite, amândouă pradă aceleiași nenorociri.

Zerbinette

Dumneata știi cel puțin cine te-a adus pe lume iar sprijinul părinților, pe care-i poți prezenta, e în măsură să descurce totul, îți poate asigura fericirea și duce la încuviințarea căsătoriei gata încheiate. În ce mă privește, nu mi-e de nici un ajutor ceea ce sunt, și mă aflu într-o situație care nu va îmblânzi voința unui tată ahtiat după bogăție.

Hyacinthe

În schimb ai norocul că cel pe care-l iubești nu este ademenit cu o altă căsătorie.

Zerbinette

Nu de schimbarea din sufletul iubitului trebuie să ne temem cel mai mult. Putem crede că avem destule calități ca să ne păstrăm ce-am cucerit. Dar, ceea ce cred că este cel mai primejdios în treburile de-astea este autoritatea tatălui, pe lângă care orice calitate este zadarnică.

Hyacinthe

Vai, de ce să se pună opreliști simțirilor curate? Cât e de bine să iubești, când mi întâlnești piedici în calea acestor plăcute lanțuri cu care două inimi se leagă împreună!

Scapin

Glumiți. Liniștea, în iubire, este o liniște neplăcută. O fericire netedă devine plicticoasă. Ne trebuie sușuri și coborâșuri în viață, și greutatea care se ivesc atâta simțurile, sporesc plăcerile.

Zerbinette

Haide, Scapin, spune-ne povestea aia, despre care am auzit că este atât de nostimă, a șmecheriei care ți s-a năzărit ca să storci bani de la bătrânul avar. Știi că nu-și irosește degeaba vremea cel ce-mi povestește ceva, și că-l răsplătesc destul de bine cu veselia mea.

Scapin

Sylvestre v-o va spune tot atât de bine ca și mine. Am în cap o mică răzbunare, a cărei plăcere o voi gusta curând.

Sylvestre

De ce, nesilit de nimeni, să cauți necazu' cu lumânarea?

Scapin

Îmi place să m-avânt în povești îndrăznețe.

Sylvestre

Ți-am mai spus o dată, și dac-ai vrea să mă asculți pe mine mai bine ai lăsa baltă planul tău.

Scapin

Da; dar mă ascult pe mine.

Sylvestre

Ce naiba ai de gând să mai scorești?

Scapin

Și de ce naiba îți faci tu griji zadarnic?

Sylvestre

Deoarece văd, că, bun, zdravăn, sănătos, ești pe cale să aduni pe spinarea ta un mănunchi de ciomege!

Scapin

Ei și? O pățește spinarea mea, nu a ta.

Sylvestre

Adevărat, ești stăpân pe spinarea ta, și poți face ce-ți place cu ea.

Scapin

Primejdii ca astea nu m-au oprit niciodată și urăsc firile becisnice care gândindu-se prea mult la urmări nu îndrăznesc să înceapă nimic.

Zerbinette

(lui Scapin)

Vom avea nevoie de ajutorul tău.

Scapin

Dumneavoastră duceți-vă. Vin și eu îndată. Nu mă face nimeni să mă trădez degeaba, și să dezvălui taine care e mai bine să nu fie aflate.

Scena 2

Géronte, Scapin

Géronte

Ei, Scapin, ce se-aude cu fiul meu?

Scapin

Fiul dumneavoastră, domnule, se află în siguranță. Pe dumneavoastră însă vă paște acum cea mai mare primejdie din lume, și aș fi mai liniștit să vă știu acasă.

Géronte

Ce vrei să spui?

Scapin

La ora când vă vorbesc, sunteți căutat de pretutindeni ca să fiți ucis.

Géronte

Eu?

Scapin

Da.

Géronte

Și de cine?

Scapin

De fratele fetei pe care Octave a luat-o de soție. Zice că planul dumneavoastră de a o pune pe fiica dumneavoastră în locul pe care-l deține sora lui împinge cel mai mult la desfacerea acestei căsătorii. Și, cu gându' la asta, a hotărât, sus și tare, să-și descarce deznădejdea asupra dumneavoastră și să vă ia viața ca să-și răzbune onoarea. Toți prietenii lui, spadasi ca și el, vă caută pretutindeni și vor să știe unde vă aflați. Am văzut chiar, pe ici, pe colo, soldați din compania lui care iscodesc pe cei întâlniți și ocupă cu plutoane toate drumurile ce duc la locuința dumneavoastră, astfel încât nu vă mai puteți întoarce acasă, nu mai puteți face un pas, nici la dreapta, nici la stânga, fără să cădeți în mâinile lor.

Géronte

Cum să scap, bietul meu Scapin?

Scapin

Nu știu, domnule, dar lucrurile-s tare neplăcute. Tremur, pentru dumneavoastră, din creștet până-n tălpi și... Dar stați.

(Scapin se face că se duce în fundul scenei ca să vadă dacă nu e nimeni)

Géronte

(tremurând)

Ei?

Scapin

(întorcându-se)

Nu, nu, nu. Nu-i nimic.

Géronte

N-ai putea găsi vreun mijloc ca să mă scoți din încurcătură?

Scapin

Am eu ceva în cap. Dar sunt în primejdie să fiu cotonogit.

Géronte

Haide, Scapin, arată-te un servitor credincios. Nu mă părăsi, te rog.

Scapin

Fie. Am pentru dumneavoastră o dragoste care nu-mi îngăduie să vă las fără ajutor.

Géronte

Crede-mă, vei fi răsplătit. Și-ți făgăduiesc costumul ăsta, după ce are să se mai învechească puțin.

Scapin

Stați o clipă. Uite, tocmai mi-a venit o idee ca să vă scap. Trebuie să vă băgați în sacul ăsta și să...

Géronte

(crezând că vede pe cineva)

Ah!

Scapin

Nu, nu, nu. Nu-i nimeni. Trebuie, zic, să intrați în sac și să luați aminte să nu vă mișcați. Vă voi ridica în spinare ca pe-un balot, și vă voi căra așa, până acasă, pe sub nasul dușmanilor. O dată ajunși, ne vom putea baricada, și vom trimite după ajutoare împotriva silniciei.

Géronte

Ideea e bună.

Scapin

Cea mai bună din lume. O să vedeți. *(Aparte)* Las' că-mi plătești tu minciuna.

Géronte

Ce-ai zis?

Scapin

Am zis că tragem noi clapa dușmanilor. Băgați-vă bine, până în fund. Și mai ales luați aminte să nu scoateți capul afară, să nu vă mișcați, orice s-ar întâmpla.

Géronte

Nici o grijă. Știu ce am de făcut.

Scapin

Ascundeți-vă. Iată un spadasin careva caută. *(Schimbându-și vocea)* Cum? N-am eu norocul să ucidem pe Gérard-asta? Și nu e nimeni ca să spui la mine unde e? *(Lui Gérard, cu vocea lui obișnuită)* Nu vă mișcați! – Ei, drăcia! Găsesc eu la el, chiar dacă este în fundu' lu' pământu'! *(Lui Gérard, cu vocea lui obișnuită)* – Nu scoateți capul afară. – Ehe, domnu' cu sacu'. – Domnule? – Dai la tine un ban aur și tu spui unde poate fi Gérard. – Îl căutați pe domnul Gérard? – Da, caut la el. – Și pentru ce, domnule? – Pentru ce? – Da. – Vroi, drăcia, fac pe el moară în bătaia cu ciomagu'. – Stați, domnule, bătaia cu ciomagul nu se dă unor persoane ca el, nu-i el din ăia cu care să se poarte lumea așa. – Ce? Prost asta de Gérard, ticălos asta, golan asta? – Nobilul Gérard, domnule, nu este nici prost, nici ticălos, nici golan, și, nu vă fie cu supărare, ar trebui să vorbiți altfel. – Ce? Îndrăznești vorbești la mine de sus? – Apăr, așa cum se cuvine un om de onoare, când este jignit. – Tu prieten este cu Gérard-asta? – Da, domnule, sunt. – A, drace, este prieten la el? Foarte bine! *(Dând câteva ciomege în sac)* – Ține, asta dau la tine pentru el! *(Strigând ca și când ar primi loviturile de ciomag)* Ah, ah, ah,

ah, ah, domnule! Ah, ah, domnule! Mai încet, ah, binișor! Ah, ah, ah, ah! – Haida, du la el asta din partea a mea. Adiusias! – Ah, gascon afurisit! Ah!

Géronte

(scoțând capul afară din sac)

Ah, Scapin, nu mai pot.

Scapin

Ah, domnule, m-a făcut zob, și mă dor umerii de nu mai pot.

Géronte

Ce spui? Într-ai mei a dat.

Scapin

Nu, nu domnule, pe spinarea mea a dat.

Géronte

Da' de unde! Am simțit loviturile și le mai simt încă.

Scapin

Nu, vă spun; numai vârful ciomagului a ajuns până la umerii dumneavoastră.

Géronte

Ar trebui să te dai puțin mai la o parte, ca să mă cruți...

Scapin

(punându-i din nou sacul în cap)

Atenție! A venit încă unul, cu o mutră de străin. – La naiba, eu alergam cum un iepure și nu găseam ziua tota diavol asta de Gironte? – Ascundeți-vă. – Ia spui la mine, musiu om, rog la dumneata; dumneata nu știi unde e Gironte asta care eu căutam? – Nu, domnule, nu știu unde e Gérard. – Spui tu la mine sincer? Nu vreau la el mare lucru. Vreau solamente să dau pe spinarea lui o duzină ciomege și trei-patru înțepături mici de sabie în piept. – Vă rog să mă credeți, domnule, că nu știu unde e. – La mine se pare că ved mișcând ceva în sac asta. – Să avem iertare, domnule. – Aici e siguramente ceva nu tocmai bine miroase. – Da' de unde, domnule. – La mine e chef să bag sabie în sac asta. – Ah, domnule, să nu faceți una ca asta. – Arata dumneata la mine puțin ce e nautru. – Binișor, domnule! – Cum, binișor! – Pentru ce să vedeți ce car eu în sacul 'ăsta? – Eu vreau vedea, asta e. – N-o să vedeți. – Ah, prea multa gluma! – Boarfele astea sunt ale mele. – Spui încă o dată la tine, arată la mine. – Nici nu-mi trece prin gând. – Nu treci prin ghind? – Nu. – Eu dai cu ciomaga asta pe umeri la tine. – Nu-mi pasă. – Ah, faci pe caraghios? *(Lovind sacul cu ciomagul și țipând ca și cum ar primi el loviturile)* – Ah, ah, ah, ah, domnule! Ah, ah, ah, ah! – Pina la buna vedere; dat nițic lecție la tine, ca să înveți să nu vorbești obraznicamente. – Ah, ducă-se pe pustii cu păsăreasca lui! Ah!

Géronte

(scoțând capul afară din sac)

Ah, sunt zdrobit!

Scapin

Ah, sunt mort!

Géronte

De ce naiba trebuia să dea tocmai pe spinarea mea?

Scapin

(vârându-i din nou capul în sac)

Păzea! Se-apropie o juma' de duzină de soldați. *(Imitând vocea mai multor persoane)* – Haideți, să încercăm să-l găsim pe Gérard. – Să scotocim peste tot. – Să umblăm tot orașul. – Să nu uităm nici un colțișor. – Să mergem pretutindeni. – Să căutăm în toate părțile. – Încotro? – Să ocolim pe-acolo. – Nu, pe aici. – La

stânga. – La dreapta. – Ba nu. Ba da. (*Lui G ron te, cu vocea lui obi nuit *) – Ascunde- i-vă bine. – Stați, camarazi, iată-l pe valetul lui. Haide, golanule, arată-ne unde e st p nu' tău. – Stați, domnilor, nu dați! – Haide, spune-ne unde e. – Vorbește. – Dă-i zor. – Să terminăm. – Gr be te-te! – Repede. – Iute! – Stați, domnilor, binișor! (*G ron te scoate u urel capul din sac  i- i dă seama de  mecheria lui Scapin*) – Dacă nu ni-l găsești îndată pe stăpâne-tu, te snopim în bătăi, – Mai bine rabd orice decât să-mi trădez st p nu'. – Te omor m în bătăi. – Faceți ce vreți. – Vrei să te batem? – Nu-mi voi da de gol stăpânul. – Aha, vrei să știi gustul bătăii?... Na!... – Oh! (*Când e gata să dea, G ron te iese din sac  i Scapin o rupe la fugă*)

G ron te

(*singur*)

Ah, nemernicule! Ah, ticălosule! Ah, canalie! A a vrei tu să-mi dai lovitura de gra ie!

Scena 3

Zerbinette, G ron te

Zerbinette

(*r z nd fără să-l vadă pe G ron te*)

Ha, ha, vreau să iau puțin aer.

G ron te

(*aparte, fără s-o vadă pe Zerbinette*)

Mi-o plătești tu,  i-o jur.

Zerbinette

(*fără să-l vadă pe G ron te*)

Ha, ha, ha, ce poveste nostimă!  i ce păcăleală a mai m ncat b tr nul!

G ron te

Nu-i nimic nostim aici,  i nu  tiu de ce te hlize ti a a!

Zerbinette

Cum? Ce vreți să spuneți, domnule?

G ron te

Vreau să spun că nu trebuie să- i bați joc de mine.

Zerbinette

De dumneavoastră?

G ron te

Da.

Zerbinette

Cum a a? Cine se gândește să- i bată joc de dumneavoastră?

G ron te

De ce ai venit aici să-mi râzi în nas?

Zerbinette

Nu are mici o legătură eu dumneavoastră. R d singură de o poveste pe care tocmai am auzit-o, cea mai hazlie din câte există. Să fie pentru că mă privește  i pe mine, nu  tiu, dar niciodată n-am găsit ceva mai nostim ca  otia pe care un fiu i-a jucat-o tatălui lui ca să scoată bani de la el.

G ron te

Un fiu, tatălui lui, ca să-i scoată bani?

Zerbinette

Da. Iar dacă stăruieți puțin, sunt gata să v-o povestesc și dumneavoastră. Așa-s eu, cam limbută, și povestesc ce știu.

Géronte

Te rog să-mi spui și mie istoria asta.

Zerbinette

Cu dragă inimă. N-am ce pierde. Și-apoi, o întâmplare ca asta nu poate rămâne multă vreme tăinuită. Soarta a vrut să trăiesc în mijlocul unei cete de oameni numiți egipteni și care, pribegind dintr-un loc într-altul, își fac de lucru cu ghicitul și, uneori, cu multe altele. Sosind în acest oraș, un tânăr mă zări și se îndrăgosti de mine. Din aceeași clipă începu să se țină scai de mine. Aidoma tuturor tinerilor, crede că e de ajuns să vorbească și că la cel mai neînsemnat cuvânt obține ceea ce vrea. De data asta însă s-a lovit de o mândrie care l-a silit să-și schimbe primele gânduri. A vorbit așadar cu oamenii care mă adăposteau despre dragostea sa, iar aceștia se arătară dispuși să mă dea după el, în schimbul unei sume de bani. Din păcate, însă, iubitul meu se afla în situația în care se află de obicei cei mai mulți feciori de neam, adică strâmtorat de bani. Are un tată care, deși bogat, este un avar înrăit, cel mai urâcios om din lume. Aveți puținică răbdare. Cred că aș putea să-mi amintesc de numele lui. Haideți, ajutați-mă... Nu-mi puteți spune numele unuia din orașul ăsta, cunoscut drept cel mai vestit avar?

Géronte

Nu.

Zerbinette

În numele lui este un rom... ronte... Or... Oronte. Nu Ge... Gérard. Da, chiar așa, Gérard. Vedeți, l-am dibuit pe urâciosu' ăsta, de calicu' ăsta e vorba. Dar să ne întoarcem la povestea noastră. Ai mei au vrut să plece astăzi din oraș și iubitul meu era cât p-aci să mă piardă, din lipsă de bani, dacă, pentru a-i scoate de la tatăl lui, n-ar fi găsit ajutor în dibăcia unui servitor de-al lui. Cât privește numele servitorului, pe ăsta îl știu cum nu se poate mai bine. Îl cheamă Scapin. E un om fără pereche. Și merită toate laudele.

Géronte

(aparte)

Ah, canalia!

Zerbinette

Iată tertipu' de care s-a servit ca să-i tragă bătrânului clapa. Ha, ha, ha, ha! Numai ce îmi amintesc și râd din toată inima. Ha, ha, ha, s-a dus să-l vadă pe javra aia de zgârcit, ha, ha, ha! și-i spuse că plimbându-se în port cu fiul lui, hi! hi! au văzut o galерă turcească, unde au fost poftiți să intre; că un tânăr turc le-a oferit o masă, he, he, că, în timp ce mâncau, galera a pornit în larg și că turcul l-a trimis pe el, singur la mal, într-o luntre, cu poruncă să-i spună tatălui stăpânului său că-l duce pe fiu la Alger, dacă nu-i trimite îndată cinci sute de scuzi. He, he, he! Și iată-l pe zgârcitu', pe urâciosu' ăla înspăimântat la culme și dragostea pentru fiul lui luptându-se în draci cu zgârcenia. Cele cinci sute de scuzi cerute sunt tot atâtea lovituri de pumnal. He, he, he! Nu se poate hotărî să-și smulgă banii de la inimă. Și suferința îi dă ghes să găsească o sută de mijloace ridicole ca să-și recapete fiul. He, he, he! Vrea să trimită poliția pe mare, după galera turcului. Ha, ha, ha, ha! Și-i cere valetului să stea chezaș în locul fiului, până când ar strânge banii pe care nu se îndură să-i scoată. He, he, he! E gata să dea, ca să-și încropească cei cinci sute de scuzi, cinci sau șase costume vechi care nu fac nici treizeci. He, he, he! La toate astea, valetul îl lasă să înțeleagă neobrăzarea acestor propuneri, și fiecare răspuns este însoțit de un dureros: "Ce naiba căuta pe galera aia? Ah, galерă blestemata! Turc nelegiuit!" În sfârșit, după ce a căutat tot soiul de tertipuri, după ce a gemut și a oftat îndelung... Dar, pare-mi-se, nu râdeți de povestea mea. Ce ziceți?

Géronte

Zic că tânărul ăla e un nemernic, un nerușinat și că va fi pedepsit de tatăl său pentru farsa pe care i-a jucat-o; că egipteanca este o flășturatică, o impertinentă când insultă un om cu vază, care-o va învăța el minte să mai vină pe-aci și să desfrâneze copiii de neam. Și că valetul e o canalie, care, până nu se crapă de ziua, va fi

trimis la spânzurătoare.

Scena 4

Zerbinette, Sylvestre

Sylvestre

Unde alergi așa? Știi că ai vorbit cu tatăl iubitului dumitale?

Zerbinette

Văd și eu; fără să-mi dau seama, tocmai lui i-am povestit întâmplarea.

Sylvestre

Ce? Întâmplarea lui?

Zerbinette

Da. Eram încă sub impresia ei și ardeam s-o spun mai departe. Dar nu-i nimic! Cu atât mai rău pentru el. Pentru noi, cred, lucrurile nu stau nici mai prost, nici mai bine.

Sylvestre

Aveai chef de vorbă! Înseamnă că ai limba cam lungă când nu poți ascunde propriile tale taine.

Zerbinette

N-ar fi aflat de la altcineva?

Scena 5

Argante, Zerbinette, Sylvestre

Argante

(în spatele scenei)

Hei, Sylvestre!

Sylvestre

(Zerbinettei)

Intră în casă! Mă cheamă stăpânul.

Scena 6

Argante, Sylvestre

Argante

Va să zică, v-ați înțeles, derbedeilor! V-ați înțeles, Scapin, tu și fiu-meu, ca să mă trageți pe sfoară! Și credeți voi c-o să rabd una ca asta?

Sylvestre

Pre legea mea, domnule, dacă Scapin vă șmecherește, eu mă spăl pe mâini, și vă dau cuvântul meu că n-am nici un amestec.

Argante

Las' c-om vedea noi, nemernicule, om vedea noi, nu mă las eu dus așa cu una, cu două.

Scena 7

Géronte, Argante, Sylvestre

Géronte

Ah, domnule Argante, sunt zdrobit de durere.

Argante

Și eu sunt într-o cumplită deznădejde.

Géronte

Canalia de Scapin, printr-o șmecherie, mi-a luat cinci sute de scuzi.

Argante

Aceeași canalie de Scapin, tot printr-o șmecherie, mi-a luat două sute de pistoli.

Géronte

Nu s-a mărginit să-mi fure cinci sute de scuzi, dar s-a purtat cu mine într-un fel de care mi-e și rușine să vorbesc. Dar mi-o plătește el.

Argante

O să-mi plătească cu vârf și îndesat farsa pe care mi-a jucat-o.

Géronte

Răzbunarea mea va fi o pildă și pentru alții.

Sylvestre

(aparte)

Dea cerul să nu mi se cuvină și mie partea mea!

Géronte

Dar asta nu-i totul, domnule Argante; o nenorocire nu vine niciodată singură. Mă bucuram astăzi cu nădejdea că o s-o recapăt pe fiica mea, singura mea mângâiere, și tocmai am aflat, de la omul meu, că a părăsit de mult Tarentul și că se crede că a pierit pe vasul pe care s-a îmbarcat.

Argante

Dar de ce, rogu-vă, ați lăsat-o la Tarent, și nu v-ați îngăduit fericirea de a o avea lângă dumneavoastră?

Géronte

Am avut motivele mele. Interese de familie m-au silit până acum să tăinuiesc această de a doua căsătorie. Dar ce văd?

Scena 8

Argante, Gérard, Nérine, Sylvestre

Géronte

A, ai venit, doică?

Nérine

(aruncându-se la picioarele lui Gérard)

Ah, domnule Pandolphe, ce...

Géronte

Spune-mi Gérard, și nu te mai folosi de numele ăsta. Pricina care mă obligase să-l iau, printre voi, la Tarent, a dispărut.

Nérine

Doamne, câte necazuri și neliniști ne-au dat această schimbare de nume, în pregătirile pe care le-am

făcut ca să venim aici să vă căutăm!

Géronte

Unde e fiica mea, și maică-sa?

Nérine

Fiica dumneavoastră, domnule, nu-i departe. Dar, înainte de a v-o aduce s-o vedeți, trebuie să vă cer iertare că am măritat-o. Negăsindu-vă, ne aflam în mari nevoi.

Géronte

Fiica mea, măritată!

Nérine

Da, domnule!

Géronte

Cu cine?

Nérine

Cu un tânăr numit Octave, fiul unui oarecare domn Argante.

Géronte

Cerule!

Argante

Ce poveste!

Géronte

Du-ne, du-ne repede la ea!

Nérine

Nu vă rămâne decât să intrați în această locuință.

Géronte

Treci înainte. Urmați-mă, urmați-mă, domnule Argante.

Sylvestre

(singur)

Iată o poveste cu totul și cu totul năstrușnică!

Scena 9

Scapin, Sylvestre

Scapi

Spune-mi, Sylvestre, ce fac oamenii noștri?

Sylvestre

Am două vești să-ți dau. Prima, că povestea cu Octave s-a încheiat. A ieșit că Hyacinthe este fiica domnului Gérard. Și întâmplarea a hotărât ceea ce părinții plănuiseră dinainte. Cealaltă poveste este că cei doi bătrâni amenință să te pedepsească îngrozitor, și mai cu seamă domnul Gérard.

Scapin

Nu-i nimic. Amenințările nu mi-au făcut niciodată nici un rău, sunt nori care se destramă repede deasupra capetelor noastre.

Sylvestre

Bagă de seamă! S-ar putea ca fiii să se împace cu tații și tu s-o pățești.

Scapin

Las' pe mine. Găsesc eu mijlocul să-i potolesc, și...

Sylvestre

Du-te de-aici. Tocmai ies.

Scena 10

Géronte, Argante, Hyacinthe, Zerbinette, Nérine, Sylvestre

Géronte

Haide, fata mea, vino cu mine. Bucuria mea ar fi fost deplină dacă aș fi putut-o vedea și pe maică-ta cu tine.

Argante

Iată-l pe Octave, care sosește la timp.

Scena 11

Argante, Gérard, Octave, Hyacinthe, Zerbinette, Nérine, Sylvestre

Argante

Vino, fiul meu, vino să te veselești cu noi pentru fericitul deznodământ al căsătoriei tale. Cerul...

Octave

Nu, tată, toate propunerile dumitale de căsătorie n-au nici un rost. Trebuie să scot masca în fața dumitale. Ți s-a vorbit despre legământul ce l-am făcut.

Argante

Da, dar nu știi că...

Octave

Știu tot ce trebuie să știu...

Argante

Vreau să spun că fiica domnului Gérard...

Octave

Fiica domnului Gérard nu va fi niciodată nimic pentru mine.

Géronte

Ba e...

Octave

(lui Gérard)

Nu, domnule, vă cer iertare. Dar sunt hotărât.

Sylvestre

(lui Octave)

Ascultați...

Octave

Nimic. Taci din gură. Nu ascult nimic.

Argante
(*lui Octave*)
Soția ta...

Octave
Nu, tată, îți spun. Mai bine aș muri decât s-o părăsesc pe iubita mea Hyacinthe. (*Străbate scena ca să stea lângă Hyacinthe*) Da, orice-ați face, ea este cea căreia i-am jurat credință. O voi iubi toată viața și altă soție nu vreau.

Argante
Foarte bine. Atunci ți-o dăm. Caraghiosu' o ține morțiș numai pe-a lui!

Hyacinthe
(*arătându-i pe Géronte*)
Da, Octave, acesta-i tatăl meu, pe care l-am regăsit. S-a terminat eu necazurile noastre!

Géronte
Haideți acasă la mine. Vom sta de vorbă mai la largul nostru.

Hyacinthe
(*arătând-o pe Zerbinette*)
Ah, tată, te rog din suflet să nu mă desparți de fata asta drăgălașă, pe care o vezi aici. Are însușiri care te vor face s-o stimezi când o vei cunoaște.

Géronte
Vrei să primesc la mine în casă o ființă care e iubită de fratele tău și care, mai adineauri, mi-a spus, de la obraz, o mie de necuviințe?

Zerbinette
Domnule, vă rog să mă iertați. N-aș fi vorbit așa dacă aș fi știut că sunteți dumneavoastră. Și nu vă cunoșteam decât din auzite.

Géronte
Cum, numai din auzite?

Hyacinthe
Tată, dragostea fratelui meu pentru ea nu are nimic vinovat, și răspund de cinstea ei.

Géronte
Asta-i culmea! N-ați vrea cumva să-mi însor fiul cu ea? O necunoscută, care pe deasupra sucește capul băieților?

Scena 12

Argante, Géronte, Léandre, Octave, Hyacinthe, Zerbinette, Nérine, Sylvestre

Léandre
Tată, nu fi supărat că iubesc o necunoscută, care nu-i de neam și nici avere n-are. Cei de la care am răscumpărat-o mi-au destăinuit că e din orașul ăsta și de familie aleasă. Că ei au furat-o când avea patru ani. Iată o brățară pe care mi-au dat-o, ne va ajuta să-i găsim părinții.

Argante
Ah, după brățară e fiica pe care am pierdut-o la vârsta de care vorbești.

Géronte
Fiica dumitale?

Argante

Da, ea e. După anumite semne, sunt chiar încredințat.

Hyacinthe

O, cerule, ce întâmplări nemaipomenite!

Scena 13

Argante, Géronte, Léandre, Octave, Hyacinthe, Zerbinette, Nérine, Sylvestre, Carle

Carle

Domnilor, s-a întâmplat o nenorocire!

Géronte

Ce?

Carle

Bietul Scapin...

Géronte

Un nemernic bun de dus la ștreang.

Carle

Vai, domnule, degeaba v-ați mai osteni. Trecând în dreptul unei clădiri, i-a căzut în cap ciocanul unui pietrar, care i-a spart țeasta și i-a descoperit tot creierul. Trage să moară. Și a rugat să fie adus aici, ca să vă poată vorbi înainte de moarte.

Argante

Unde e?

Carle

Iată-l.

Scena 14

Argante, Géronte, Léandre, Octave, Hyacinthe, Zerbinette, Nérine, Scapin, Sylvestre, Carle

Scapin

(adus de doi oameni, cu capul înfășurat în fese, ca și cum ar fi fost rănit)

Văleu! Văleu! Domnilor, vedeți... Văleu! Vedeți în ce stare de plâns sunt... Văleu! N-am vrut să mor fără să cer iertare tuturor aceluia pe care i-am jignit. Văleu! Domnilor, înainte de a-mi da ultima suflare, vă rog din inimă să mă iertați pentru tot ce v-am putut face, și mai cu seamă domnul Argante și domnul Géronte.

Argante

Eu te iert. Haide, mori în pace.

Scapin

(lui Géronte)

Pe dumneavoastră, domnule, v-am jignit cel mai mult cu ciomegele pe care...

Géronte

Taci. Te iert și eu.

Scapin

A fost o foarte mare îndrăzneală ciomegele pe care...

Géronte
S-o lăsam.

Scapin
Murind, am o neînchipuită durere pentru ciomegele pe care...

Géronte
Dumnezeule, taci!

Scapin
Nefericitele ciomege pe care vi le-am...

Géronte
Taci, îți zic, am uitat totul.

Scapin
Vai, ce bunătate! Dar spuneți, domnule, cu dragă inimă mă iertați pentru acele ciomege pe care...

Géronte
Ei bine, da. Să nu mai vorbim de asta. Îți iert totul. S-a zis.

Scapin
Ah, domnule, mă simt liniștit de când mi-ați spus vorba asta.

Géronte
Bine; dar te iert cu condiția să mori.

Scapin
Cum așa, domnule?

Géronte
Îmi iau cuvântul înapoi, dacă scapi!

Scapin
Văleu! Văleu! Iar mă ia cu slăbiciune.

Argante
Domnule Gérard, având în vedere bucuria noastră, trebuie să-l iertați fără condiții.

Géronte
Fie!

Argante
Haideți să cinăm împreună, ca să ne înfruptăm și mai bine din fericirea noastră.

Scapin
Și pe mine, până ce vine moartea să mă ia, așezați-mă în capul mesei!

Contesa de Escarbagnas

Comedie într-un act, în proză
1671

În românește de *Elena Davidescu*

Scrisă la porunca regelui, pentru o serbare la curte, Contesa de Escarbagnas a fost reprezentată la Saint-Germain în decembrie 1671, apoi la Paris, la Palais-Royal, în iulie 1672. Piesa cuprindea la premieră și o pastorală despre care nu se mai știe nimic. Alături de Domnul de Pourceaugnac, comedia aceasta într-un act ocupă un loc aparte în creația moșierească, deoarece zugrăvește moravuri ale vieții de provincie, fapt rar la Molière și, îndeobște, la toți clasicii francezi. Vicontele, om de duh provincial, cam demodat, domnul Tibaudier, magistrat jovial și deplorabil poet, domnul Harpin, financiar care-l anunța, prin brutalitate, pe Turcaret al lui Lesage, contesa de Escarbagnas, prețioasă ridicolă și grandomană, alcătuiesc un tablou plin de viață și de pitoresc, rod al experienței dobândite de Molière în tinerețe, pe când cutreiera Franța în lung și-n lat cu trupa sa.

Prima ediție datează din 1675.

Persoanele

Contesa de Escarbagnas

Contele – fiul ei

Vicontele – iubitul Juliei

Julie – iubita vicontelui

Domnul Tibaudier – consilier, iubitul contesei

Domnul Harpin – perceptor, alt iubit al contesei

Domnul Robinet – preceptorul domnului conte

Andrée – camerista contesei

Jeannot – valetul domnului Tibaudier

Criquet – valetul contesei

Acțiunea se petrece la Angoulême.

Scena 1

Julie, Vicontele

Vicontele

Cum așa, domnișoară, ai și sosit?

Julie

Desigur. Iar dumneata ar trebui să roșești, Cléante! Nu-i cuviincios din partea unui iubit să vină el ultimul la întâlnire.

Vicontele

De-acum un ceas aș fi fost aci, dacă nu s-ar afla pe lume pisălogi. M-a oprit în drum unul dintre acei bătrâni plicticoși din societatea bună, care m-a întrebat ce mai e nou pe la curte, numai ca să aibă prilejul de a-mi povesti cele mai nesăbuite vești cu putință. După cât știi, pacostea micilor orașe sunt tocmai vânătorii de zvonuri care caută pretutindeni amatori pentru istorioarele culese de dânșii. Bătrânul acesta mi-a arătat mai întâi două coli de hârtie încărcate peste măsură cu o grămadă de palavre care sunt, după spusa lui, din izvorul cel mai sigur de pe lume. După aceea, cu un aer tainic, ca și cum ar fi fost vorba de un lucru deosebit, m-a desfătat citindu-mi glumele proaste din *Gazeta Olandei*¹, ale cărei vederi le împărtășește și el. Mai știe bunăoară că Franța a fost distrusă de pana amintitului scriitor și că nu mai lipsește decât acest om de duh pentru ca trupele noastre să fie făcute praf. Apoi s-a pornit să critice cârmuirea – bineînțeles, el îi vede toate greșelile – și credeam că nu va mai isprăvi niciodată cu ele. Să-l auzi vorbind, ai zice că deține tainele cabinetului chiar mai bine decât aceia de la care ele purced. Statul îi îngăduie să privească în planurile lui politice; și nu face nici un pas fără ca el să-i pătrundă intențiile. Ne dă de știre despre tot ce se urzește, ne dezvăluie vederile cele mai chibzuite ale vecinilor noștri și trage sforile tuturor afacerilor europene, după închipuirea sa. Cuprinde cu mintea chiar Africa și Asia, și unde mai pui că are cunoștință până și despre ceea ce se petrece la înaltul Consiliu al Preotului Ioan² și al Marelui Mogol³.

Julie

Ți-ai împodobit dezvinovățirea cât se poate de bine. O faci mai plăcută ca s-o primesc cu atât mai ușor.

Vicontele

Frumoasa mea Julie, aceasta-i adevărata pricină a întârzierii mele. Dacă aș fi dorit să mă dezvinovățesc folosind o scuză curtenitoare, n-aș fi avut decât să spun că întâlnirea pusă la cale de dumneata îndreptățește zăbava pentru care mă dojenești; aș putea spune că, deoarece mă silești să mă prefac a fi iubitul stăpânei acestei case, înseamnă să-mi dai prilej de a mă teme că voi ajunge primul aici; ba aș mai putea spune că această prefăcătorie o săvârșesc împins numai de râvna de a-ți fi pe plac și că de aceea nu vreau să-i simt cătușele decât numai în fața ochilor care se desfată pe socoteala faptei mele; că mă feresc de întâlnirea cu această contesă caraghioasă cu care mă stânjenești și, într-un cuvânt, că, de vreme ce nu vin aci decât pentru dumneata, am toate motivele să doresc a te găsi aci.

Julie

Da, da, știi prea bine! Niciodată nu ți-a lipsit istețimea pentru a smălțui în culorile cele mai frumoase greșelile ce le-ai putea face. Cu toate astea, dacă ai fi venit cu jumătate de ceas mai devreme, ne-am fi putut bucura de toate aceste clipe, deoarece contesa era plecată când am sosit aci. Fără îndoială că s-a dus să se fâlească prin tot târgul cu reprezentația pe care i-o dai de dragul meu.

Vicontele

Dar la urma urmelor, când ai de gând să pui capăt acestei constrângeri și să nu mai mă silești să cumpăr atât de greu fericirea de a te vedea?

¹ *Gazeta Olandei*, denumire a ziarelor pe care protestanții francezi, refugiați în Olanda, le scoteau împotriva regimului absolutist al lui Ludovic al XIV-lea.

² *Preotul Ioan* (prêtre Jean), personaj legendar din Evul-Mediu care trecea fie drept han al tătarilor, fie drept negusul Abisiniei.

³ *Marele Mogol*, termen frecvent în epoca clasică pentru a desemna pe împărații descendenți din Tamerlan, care au stăpânit Hindustanul (secolele XVI-XIX).

Julie

Când părinții noștri se vor putea înțelege, ceea ce nu citez să nădăjduiesc. Știi tot așa de bine ca și mine că din pricina încurcăturilor dintre familiile noastre, nu ne putem vedea în altă parte decât aci. De asemenea știi că frații mei, ca și tatăl dumatăle, nu sunt de ajuns de înțelegători pentru a îngădui sentimentele ce ne leagă.

Viconte

Atunci de ce n-am căuta să ne bucurăm mai mult de întâlnirea care ne este îngăduită în ciuda dușmăniei lor, și de ce mă silești să pierd într-o prefăcătorie neghioabă clipele ce le petrec alături de dumneata?

Julie

Pentru a putea ascunde mai bine iubirea noastră. Și apoi, ca să fiu sinceră, prefăcătoria despre care-mi vorbești îmi pare o comedie tare plăcută și, nu știu zău dacă cealaltă, pe care ai de gând să mi-o oferi astăzi, mă va distra mai mult. Iubita noastră contesă de Escarbagnas, cu neclintita-i îndărătnicie pentru tot ceea ce-i societate înaltă, ar fi ea însăși un personaj minunat pentru scenă. Din scurta-i călătorie la Paris s-a întors îndărăt la Angoulême mai grozavă de cum a fost. Vecinătatea atmosferei de la curte a dat ridicolului ei o nouă hrană, iar nerozia ei nu face decât să sporească și să-nflorească pe zi ce trece.

Viconte

Da, dar nu socotești că jocul de care faci atâta haz e un chin pentru inima mea, și nu-i cu putință să te joci prea multă vreme dacă în suflet porți o patimă atât de puternică? Frumoasa mea Julie, cât e de crud să știi că distracția asta răpește un timp atât de prețios simțămintelor mele, pe când ele ar fi dorit să-l folosească numai spre a-ți mărturisii înflăcărarea lor. Despre asta am și scris noaptea trecută câteva versuri și – ei bine, nu mă pot stăpâni, trebuie să ți le spun chiar și nerugat. Vezi, cât e de strâns legată de calitatea de poet această mâncărime a limbii care te îndeamnă să-ți reciți propriile tale poezii!

Iris, nu mă supune la crâncenă-ncercare!

După cum îți dai seama, Iris ține aici locul Juliei.

Iris, nu mă supune la crâncenă-ncercare!

De te ascult pe față, te dojenesc în gând;

Îmi ceri să țin ascunsă adâncă-mi frământare

Și să vorbesc de doruri ce-n piept nu simt nicicând.

Vor ochi-ți, plini de farmec, ce-atât de greu m-au frânt,

Să râdă-n desfătare – cumplit – de-a mea durere?

N-ajunge că sub nurii-ți mă chinui, mă frământ,

Acum îmi ceri să sufăr și pentru-a ta plăcere?

Prea mult mă depășește martiriul îndoit:

Iar taina nerostită, și ce rostesc în silă

Deopotrivă pieptul mi-l strânge-n cruntul joc.

L-îngheață-nșelăciunea – iubirea îi dă loc

De nu te lași învinsă, iubito, nici de milă,

Minciuna și-adevărul asemeni măucid.

Julie

Îmi dau seama că aici, în poezie, pari mai chinuit decât ești în realitate. Vezi bine, domnii poeți sunt liberi de a-nșira minciuni cu tot dinadinsul; își zugrăvesc iubitele împovărate de cruzimi pe care ele nu le săvârșesc, pentru a le potrivi cu vreun gând ce le-ar da prin minte. Cu toate astea, mi-ar face plăcere dacă mi-ai da versurile scrise.

Viconte

Trebuie să mă mulțumesc că ți le-am spus. E de ajuns! Îți poți îngădui uneori nebunia de a compune versuri, dar să le mai arăți și altora – nu, asta nu se cuvine.

Julie

În zadar cauți să te ascunzi îndărătul unei false modestii: lumea știe că ești un om de duh și nu văd pentru care pricină te-ai feri să arăți versurile.

Viconte

O, te rog, să vorbim despre lucrul acesta cu foarte multă cumpătare. E cât se poate de primejdios să arăți în lume că ai duh; te poți face oarecum ridicol – și – avem unii prieteni al căror exemplu mă-nspăimântă.

Julie

Ei, Cléante, vorbești în zadar. Vad totuși că arzi de dorința de a mi le da. Ba cred că ai fi chiar supărat dacă m-aș preface că nu-mi pasă de ele.

Viconte

Eu?! Îți bați joc de mine. Doar nu sunt atât de poet pre cât îți închipui; ca să... Dar iat-o pe contesa de Escarbagnas a dumitale. Eu o șterg pe ușa cealaltă să n-o întâlnesc și mă duc să-mi pregătesc oamenii pentru divertismentul pe care ți l-am făgăduit.

Scena 2

Contesa, Julie, Andrée și Criquet, în fundul scenei

Contesa

Ah, Dumnezeule, sunteți singură, domnișoară! Ce rău îmi pare! Chiar singură de tot! Totuși, dacă nu mă-nșel, mi s-a spus că viconte s-ar afla pe aici.

Julie

E-adevărat, a venit. Dar i-a fost de ajuns să vadă că lipsiți de-acasă pentru ca și dânsul să plece numaidecât.

Contesa

Cum așa – v-a văzut?

Julie

Da, m-a văzut.

Contesa

Și nu v-a spus nimic?

Julie

Nu, doamnă. Și socotesc asta o dovadă că e cu totul înrobit de farmecele dumneavoastră.

Contesa

Într-adevăr, îl voi muștra pentru fapta sa. Oricâtă dragoste mi-ar purta cineva, îmi place totuși ca aceia care mă iubesc să acorde sexului frumos respectul cuvenit. Nu fac parte nicidecum dintre femeile nedrepte care se fălesc cu mojiiciile făcute de iubiții lor altor femei.

Julie

Doamnă, să nu vă mire purtarea lui. Dragostea ce o simte pentru dumneavoastră izbucnește din toate faptele sale și-l împiedică să mai aibă ochi pentru altcineva în afară de dumneavoastră.

Contesa

Fără îndoială, sunt în stare să trezesc o patimă destul de puternică; mulțumesc lui Dumnezeu, am și tinerețe și frumusețe și noblețe pentru așa ceva. Dar în ciuda a tot ceea ce pot inspira, găsesc că asta nu-i o piedică pentru ca omul să fie în același timp și cuviincios și curtenitor față de celelalte femei. (*Zărindu-l pe Criquet*) Ce cauți acolo, valetule? Nu se află pe undeva vreo anticameră unde să aștepți până ce vei fi chemat?

Ciudat! Nu poți găsi un valet care să cunoască regulile bunei-cuviințe! Cu cine vorbesc eu, ei? Fă bine și ieși afară de aici, pușlamao!

Scena 3

Contesa, Julie, Andrée

Contesa

(către Andrée)

Fetițo, vino încoace!

Andrée

Ce poftiți, doamnă, mă rog?

Contesa

Scoate-mi vălurile. Binișor, neîndemânatico! Îmi zdruncini creierii cu mâinile tale greoaie.

Andrée

Doamnă, umblu foarte ușor, cât pot mai ușor.

Contesa

Da, numai că acest "cât pot mai ușor", e încă mult prea grosolan pentru capul meu – mi l-ai cârmit din loc. Ia și manșonul ăsta, nu lăsa lucrurile risipite, du-le la loc în camera mea de toaletă. Ei! Ia stai! ia stai! Unde se duce? Ce-are de gând toanta asta?

Andrée

Doamnă, după cum mi-ați spus, mă duc cu ele afară la toaletă.

Contesa

Dumnezeule, ce neisprăvită! *(Către Julie)* Vă ce iertare, doamna mea. *(Către Andrée)* Ți-am spus în camera mea de toaletă, dobitoaco, adică acolo unde sunt rochiile mele.

Andrée

Doamnă, mă rog, oare la curte se zice pentru dulap cameră de toaletă?

Contesa

Desigur, mojico, așa se numește locul unde se păstrează îmbrăcămintea.

Andrée

Am să țin minte altă dată. La fel ca și cu podul căruia trebuie să-i spun "cameră de mobile".

Scena 4

Contesa, Julie

Contesa

Câtă bătaie de cap cu animalele astea până le strunești!

Julie

Socot că au mult noroc, doamna mea. Dumneavoastră le dați puțința să facă școală.

Contesa

Este fiica doicii mele. Am făcut-o cameristă și e încă nouă.

Julie

Pentru că sunteți un suflet bun, doamnă. E vrednic de laudă când vrei să faci pe cineva om în felul

acesta.

Contesa

Ei, valet, valet, valet! Adu scaune! Uite, asta mă scoate de-a binelea din sărite. Nici un valet pe aici care să-ți dea un scaun! Fetelor! Valet! Valet! Fetelor! Ei – careva!! – S-ar spune că toți oamenii mei au murit și că vom fi nevoite să ne luăm singure scaunele.

Scena 5

Contesa, Julie, Andrée

Andrée

Care-i porunca, doamnă mă rog?

Contesa

Trebuie să răgușească omul cu voi!

Andrée

Tocmai încuiam manșonul și vălurile dumneavoastră în dula... voiam să zic în camera dumneavoastră de toaletă.

Contesa

Cheamă-l pe derbedeul acela mic – pe valet.

Andrée

Hei, Criquet!

Contesa

Ia mai las-o cu Criquet, necioplito! Strigă: valet!

Andrée

Bine, atunci: valet și nu Criquet, poștește aici să vorbești cu doamna contesă. Pare că-i surd. Criq... valet, valetuleee!

Scena 6

Contesa, Julie, Andrée, Criquet

Criquet

Porunciți!

Contesa

Unde naiba ai fost, haimanao?

Criquet

Am fost în stradă, doamnă, mă rog.

Contesa

De ce în stradă?

Criquet

Păi mi-ați spus să ies afară.

Contesa

Ești un nerușinat, băiete, ar trebui să știi atâta lucru: când o persoană din lumea aleasă spune "afară", asta înseamnă anticameră. Andrée, vezi ca maistrul grajdurilor mele să-l mângâie puțin cu gârbaciul pe acest

tânăr derbedeu. Nu vrea să se-ndrepte nici în ruptul capului.

Andrée

Doamnă mă rog, ce înseamnă "maistrul grajdurilor"? Lui jupân Charles îi ziceți așa?

Contesa

Ține-ți pliscul, neroado! Ajunge să deschizi gura că și spui o necuviință. (*Către Criquet*) Scaune! (*Către Andrée*) Și tu, aprinde sfeșnicele mele de argint, se-nserează. Dar ce-i? Ce te uiți așa mirată?

Andrée

Doamnă mă rog..

Contesa

Ei bine – doamnă mă rog – ce-i?

Andrée

Vreau să spun că...

Contesa

Ce anume?

Andrée

Că n-am lumânări.

Contesa

Cum n-ai lumânări?

Andrée

Nu, doamnă. Numai dacă le-aș lua pe cele de seu...

Contesa

Nerușinato! Dar ceara cumpărată deunăzi, unde-i?

Andrée

De când sunt eu aici n-am văzut ceară.

Contesa

Pleacă din fața mea, nesimțito! Am să te trimit înapoi la părinții tăi. Adu-mi un pahar cu apă.

Scena 7

Contesa, Julie, poftindu-se una pe alta să se așeze

Contesa

Doamna mea!

Julie

Doamna mea!

Contesa

Ah, doamna mea!

Julie

Ah, doamna mea!

Contesa

Cum asta, doamna mea!

Julie

Cum asta, doamna mea!

Contesa

O, doamna mea!

Julie

O, doamna mea!

Contesa

Ei, doamna mea!

Julie

Ei, doamna mea!

Contesa

Dar vă rog, doamna mea!

Julie

Dar vă rog, doamna mea!

Contesa

Doamna mea, sunt acasă la mine. Cred că în privința asta ne-am înțeles. Sau poate că mă luați drept o provincială, doamna mea?

Julie

Ferească Dumnezeu, doamna mea!

Scena 8

Contesa, Julie, Andrée, aducând un pahar cu apă, Criquet

Contesa

Dar bine, nesimțito, eu nu beau decât cu o sucupă.

Andrée

Criquet, ce-i aia sucupă?

Criquet

Sucupă?

Andrée

Da.

Criquet

Habar n-am.

Contesa

(către Andrée)

Nu te mai urnești de-acolo?

Andrée

Nici eu nici el nu știm ce-i aia o sucupă.

Contesa

Atunci aflați că-i o farfurioară pentru pahar.

Scena 9

Contesa, Julie

Contesa

Trăiască Parisul, când e vorba să fii bine servit! Acolo-i de ajuns să clipești, că te-au și priceput.

Scena 10

Contesa, Julie, Criquet, Andrée, aducând un pahar cu apă cu o farfurioară deasupra

Contesa

Bine, vită ce ești, așa ți-am spus eu să-l aduci? Farfurioara trebuie s-o așezi sub pahar.

Andrée

Asta nu-i greu.

(Vrând să pună paharul pe farfurie, îl sparge)

Contesa

Poftim! Ia te uită la zăpăcita asta! Să știi că ai să-mi plătești paharul, ai înțeles?

Andrée

Bine, doamnă, am să-l plătesc.

Contesa

Ba nu, zău, ia te uită la necioplita asta, la neîndemânatica, la mojica, la...

Andrée

(îndepărtându-se)

Păi de, doamnă, dacă vi-l plătesc, măcar să nu mă mai certați.

Contesa

Piei din ochii mei!

Scena 11

Contesa, Julie

Contesa

Vă spun cinstit, doamna mea, ciudate mai sunt și târgurile astea mititele. Nimeni n-are habar de ceea ce-i buna-cuviință. Tocmai acum m-am întors de la vreo două vizite. Ei bine, erau cât pe-acți să mă scoată din fire cu lipsa lor de respect pentru înalta mea condiție.

Julie

De unde să fi învățat oamenii aceștia? Ei n-au vizitat Parisul.

Contesa

Nu-i vorba, ar învăța ei, dacă ar ține seama de ceea ce li se spune. Dar cea mai mare greșală pe care le-o găsesc eu este tocmai pretenția lor de a ști totul la fel ca mine, deși eu am stat două luni la Paris și am cunoscut întreaga curte.

Julie

Ce nerozi!

Contesa

Sunt de nesuferit cu obrăznicia lor! Își închipuie că toată lumea stă pe aceeași treaptă cu dâșii. La urma urmelor, în toate lucrurile trebuie să se afle o ierarhie. Vedeți, pe mine mă scot din răbdări îndeosebi boiernașii ăștia de târg, de două zile sau două sute de ani vechime, care au nesăbuirea să pretindă că ei sunt tot atât de nobili cât răposatul meu soț, care își avea locuința la țară, ținea haite de ogari și semna cu titlul de conte toate contractele ce le încheia.

Julie

Firește, mai bine știe să se poarte lumea la Paris, în palatele acelea a căror amintire trebuie să vă fie atât de scumpă. Palatul de Mouhy, doamna mea, palatul de Lyon, palatul de Olanda¹ – ce locuințe plăcute, nu-i așa?!

Contesa

Mare deosebire e între locurile acelea și tot ce avem noi aici. Acolo vezi lume bună care nu-ți precupește respectul dorit. Dacă n-ai poftă, nici nu te scoli de pe scaun. Iar dacă-ți vine gust să privești vreo paradă sau marele balet din *Psyché*², ți se dă puțința să le vezi numaidecât.

Julie

Îmi închipui, doamnă, că veți fi cucerit multe inimi din lumea aleasă în timpul șederii dumneavoastră la Paris.

Contesa

Vă rog să mă credeți, doamna mea, toți galanții din societatea înaltă s-au perindat pe la porțile casei mele și toți mi-au spus verzi și uscate. Și astăzi încă mai păstrez în caseta mea parte din bilețelele lor, din care se poate vedea ce fel de propuneri am respins. Nu-i nevoie să vi-i spun pe nume, doar se știe ce înseamnă galanții de la curte.

Julie

Doamnă, sunt uimită că de la aceste nume de fală, pe care eu totuși le ghicesc, ați fost în stare să vă coborâți până la un consilier ca domnul Tibaudier și un perceptor ca domnul Harpin. Căderea-i mare, credeți-mă, căci în ceea ce-l privește pe domnul viconte al dumneavoastră, cu toate că nu-i decât un viconte de provincie, nu-i mai puțin un viconte, și mai poate să facă și o călătorie la Paris, dacă încă n-a făcut-o. Dar un consilier și un perceptor îmi par curtezani prea neînsemnați pentru o înaltă contesă ca dumneavoastră.

Contesa

Sunt oameni pe care cauți să ți-i apropii în provincie, deoarece s-ar putea să ai nevoie de dâșii. În lipsa altor aventuri și ei pot sluji, măcar pentru a umple un gol – ca să sporească numărul adoratorilor. Și apoi, este bine, doamna mea, să nu îngădui unui iubit de a fi singurul în preajma ta: ușor s-ar putea întâmpla ca, știindu-se fără rivali, dintr-o prea mare încredere, să-i adoarmă dragostea.

Julie

Trebuie să vă mărturisesc, doamnă, că din cuvintele dumneavoastră se pot trage, foloase minunate. Conversația cu dumneavoastră este o școală la care vin în fiecare zi să prind și eu câte ceva.

Scena 12

Contesa, Julie, Andrée, Criquet

Criquet

(către contesă)

A venit Jeannot al domnului consilier. Întreabă de dumneavoastră.

Contesa

¹ *Palatul de Mouhy, de Lyon, de Olanda*, hanuri din Parisul epocii, denumite ironic de Julie "palate".

² Tragicomedie-balet, în cinci acte în versuri libere, scrisă de Molière în colaborare cu Corneille și Quinault. Muzica de Lulli (1671).

Bine, derbedeule, iar vii cu măgăriile tale! Un valet cuviincios s-ar fi dus să spună binișor domnișoarei cameriste, care ar fi venit să spună încetinel la urechea stăpânei sale: "Doamnă, vă rog, a sosit valetul domnului cutare și dorește să vă spună câteva cuvinte". La care stăpâna ar fi răspuns: "Poftește-i înăuntru!"

Scena 13

Contesa, Julie, Andrée, Criquet, Jeannot

Criquet

Intră, Jeannot!

Contesa

Altă grosolănie! (*Către Jeannot*) Ce-i, valetule, ce-ai adus acolo?

Jeannot

Doamnă, mă rog, domnul consilier vă dorește sănătate, și înainte de a veni aici, vă trimite perele astea din grădina dumisale împreună cu un bilet.

Contesa

Sunt pere pergamute, excelente! Andrée, vezi să fie duse în cămară.

Scena 14

Contesa, Julie, Criquet, Jeannot

Contesa

(*oferindu-i bani lui Jeannot*)

Ține, băiete, un bacșiș.

Jeannot

O, nu, doamnă, mă rog!

Contesa

Ia-i, dacă-ți spun eu!

Jeannot

Stăpânul m-a oprit să primesc bani de la dumneavoastră, doamnă.

Contesa

Nu face nimic.

Jeannot

Doamnă, vă rog să nu fie cu supărare...

Criquet

Ia-i o dată, Jeannot! Dacă nu-i vrei tu, mi-i dai miel

Contesa

Spune-i stăpânului tău că-i mulțumesc.

Criquet

(*către Jeannot care dă să plece*)

Păi dă-mi-i încoace.

Jeannot

Zău! Dar nătâng mai mă crezi!

Criquet

Eu te-am făcut să-i iei.

Jeannot

Ba i-aș fi luat eu și fără tine.

Contesa

Ceea ce-mi place la domnul Tibaudier este că știe cum să se poarte cu persoane de rangul meu și că-i foarte respectuos.

Scena 15

Viconte, contesa, Julie, Criquet

Viconte

Doamnă, am venit să vă dau de știre că în curând comedia va fi gata și peste un sfert de ceas vom putea trece în sală.

Contesa

Numai de n-ar fi îmbulzeală! (*Către Criquet*) Spune portarului meu să nu dea voie nimănui să intre.

Viconte

Atunci, doamnă, vă declar că mă lipsesc de comedie; nu simt nici o plăcere când nu am public numeros. Credeți-mă, dacă vreți să petreceți cu adevărat, dați poruncă oamenilor dumneavoastră ca, dimpotrivă, să îngăduie orașului întreg de a veni aci.

Contesa

Valet, un scaun! (*Către viconte după ce acesta s-a așezat*) Ați venit în clipa cea mai potrivită pentru a primi un mic sacrificiu pe care am bunăvoința să vi-l fac. O scrisoare de la domnul Tibaudier care-mi trimite pere. Vă îngădui s-o citiți cu glas tare; eu nu m-am uitat încă la ea.

Viconte

(*după ce a citit biletul pentru sine*)

Iată un stil frumos, doamnă, merită într-adevăr să-l asculte și alții. (*Citind*) "Doamnă, darul ce vi-l trimit, eu nu l-aș fi putut face, dacă n-aș culege din grădina mea mai multe roade decât culeg de pe urma dragostei mele."

Contesa

Aceasta vădește limpede că între noi nu e nimic.

Viconte

(*citind*)

"Perele sunt încă tari, dar în felul acesta ele se potrivesc cu atât mai bine cu strășnicia sufletului dumneavoastră, care, prin disprețul său neconținut, nu-mi făgăduiește fructe moi. Dați-mi voie, doamnă, ca, nemaiînșirând lista farmecelor și perfecțiunilor dumneavoastră – a căror enumerare ar fi fără sfârșit – să închei scrisoarea, rugându-vă să țineți seama că eu sunt de același soi bun ca și perele ce vi le trimit, deoarece răsplătesc răul cu binele; adică, doamnă, ca să fiu mai pe înțeles: deoarece vă dăruiesc dulceața perelor în schimbul amărăciunii pe care asprimită dumneavoastră mă silesc s-o înghit în fiecare zi.

Tibaudier nedemnul dumneavoastră rob."

Contesa

Poate că pe ici, pe colo se găsește câte un cuvânt neacademic, dar e scrisă într-un ton plin de respect care-i cu totul pe placul meu.

Julie

Aveți dreptate, doamnă, și chiar dacă i-ar fi cu supărare domnului viconte, mie mi-ar plăcea totuși un bărbat care să-mi scrie asemenea cuvinte.

Scena 16

Domnul Tibaudier, Viconte, Contesa, Julie, Criquet

Contesa

Apropiati-vă, domnule Tibaudier, nu vă temeți să intrați. Scrisorica a fost bine primită, la fel ca și perele. Mai mult încă, doamna aceasta vă ia acum și apărarea împotriva rivalului dumneavoastră.

Domnul Tibaudier

Îi sunt foarte îndatorat, doamna mea, iar dacă va avea vreodată un proces cu județul nostru, va vedea că n-am să uit cinstea pe care mi-o face de a fi avocatul ce apără vâlvătaia dragostei mele pe lângă frumoasa dumneavoastră făptură.

Julie

Nu aveți nevoie de nici un avocat, cauza dumneavoastră e dreaptă.

Domnul Tibaudier

Cu toate astea, doamna mea, și dreptatea, oricât ar fi ea de dreaptă, are nevoie de ajutor: am tot temeiul să cred că unui asemenea rival îi va fi foarte ușor să-mi ia locul, deoarece doamna contesă se va lăsa amăgită de titlul dumisale de viconte.

Viconte

Mai aveam o fărâma de nădejde, domnule Tibaudier, înainte de sosirea biletului dumneavoastră. Acum însă mă tem că el îmi pune dragostea cu totul în primejdie.

Domnul Tibaudier

Doamnă, iată încă două mici versete sau cuplete, pe care le-am compus în cinstea și spre slava dumneavoastră.

Viconte

Ah! Nu-l știam pe domnul Tibaudier și poet! Poftim! Acum mai vine și cu versetele astea pentru a mă nimici cu desăvârșire.

Contesa

Vrea să spună două strofe. (*Către Criquet*) Valetule, dă-i un scaun domnului Tibaudier. (*Încet, către Criquet care aduce un scaun*) Un scaun pliant, dobitocule. (*Tare*) Domnule Tibaudier, luați loc aici și citiți-ne strofele dumneavoastră.

Domnul Tibaudier

O doamnă din lumea mare
M-a încântat,
E fermecătoare,
Eu-s plin de înflăcărare,
Dar sunt îndurerat
Că prea multă trufie are.

Viconte

Praf m-a făcut!

Contesa

Versul dintâi e frumos: *O doamnă din lumea mare*.

Julie

Cred că-i cam lung; dar, firește, se poate folosi o licență pentru a rosti o gândire frumoasă.

Contesa

(către domnul Tibaudier)

Să ascultăm strofa cealaltă.

Tibaudier

Nu știu de vă-ndoiți cumva de marea mea iubire,
Dar asta știu: râvnește inima mea
Ca, părăsindu-și trista-i încercuire,
La a voastră, smerită, să vină-a o curta.
Dar, sigură acuma de-a mea statornicie
Și de credința-mi ce unică pare să fie,
Păstrând – așa s-ar cădea –
Doar a titlului vostru măreție,
Lepădați-vă, de dragu-mi, de-a tigroaicei cruzie
Ce zi și noapte vă ascunde nuri, cu strășnicia sa.

Viconte

Ei bine, iată-mă cu totul dat la o parte – eu, de către domnul Tibaudier.

Contesa

Nu cumva îl luați în zeflema! Pentru versuri de provincie, sunt foarte frumoase.

Viconte

Vai, doamna mea, să-l iau în zeflema! Cu toate că sunt rivalul dumisale, le găsesc minunate, nu le numesc nicidecum numai două strofe, așa cum le numiți dumneavoastră, ci două epigrame, și ele sunt la fel de bune ca toate epigramele lui Martial.

Contesa

Cum, Martial face versuri? Credeam că face numai mănuși.

Tibaudier

Nu-i vorba de acel Martial, doamna mea; este un autor care a trăit acum vreo treizeci-patruzeci de ani¹.

Viconte

După cum vedeți, domnul Tibaudier cunoaște autorii. Dar să mergem, doamnă, să vedem dacă muzica, intrările baletului și comedia mea vor putea înfrunta în cugetul dumneavoastră precumpănirea celor două strofe ca și a scrisorii citite adineauri.

Contesa

Aș dori ca și fiul meu, contele, să fie de față; a sosit azi-dimineață la castel împreună cu preceptorul său pe care tocmai îl văd intrând.

Scena 17

Contesa, Julie, viconte, domnul Tibaudier, domnul Bobinet, Criquet

Contesa

Haide, domnule Bobinet, apropie-te de oameni.

Domnul Bobinet

Mă-nchin cu plecăciune cinstitei adunări. Ce poruncește doamna contesă de Escarbagnas preasmeritului său serv Bobinet?

¹ Contesa de Escarbagnas, scilofisită incultă, îl confundă pe poetul latin Martial (43 – 104 e. n) cu un negustor de mănuși din Angoulême. Domnul Tibaudier știe că e vorba de un poet dar îl situează... în secolul al XVII-lea.

Contesa

Cât era ceasul, domnule Bobinet, când ai plecat din Escarbagnas cu fiul meu, contele?

Domnul Bobinet

Erau ceasurile opt și trei sferturi, doamnă, așa cum însăși porunca dumneavoastră m-a însărcinat să fie.

Contesa

Și ceilalți doi fii ai mei, marchizul și comandorul, cum se simt?

Domnul Bobinet

Fie Domnul slăvit, sunt pe deplin sănătoși.

Contesa

Unde-i contele?

Domnul Bobinet

În frumoasa dumneavoastră cameră cu alcov, doamnă.

Contesa

Ce face acolo, domnule Bobinet?

Domnul Bobinet

Compune o temă, doamnă, pe care i-am dictat-o chiar acum, despre o epistolă a lui Cicero.

Contesa

Domnule Bobinet, contele să poftască încoace.

Domnul Bobinet

Prea bine, doamnă, va fi precum porunciți!

Scena 18

Contesa, Julie, Viconte, domnul Tibaudier

Viconte

(pentru contesă)

Acest domn Bobinet pare a fi tare înțelept. Și nici duhul nu-i lipsește.

Scena 19

Contesa, Julie, Viconte, Contele, domnul Bobinet, domnul Tibaudier

Domnul Bobinet

Haideți, domnule conte, arătați acum cât de bine știți să vă însușiți învățăturile ce vi le dau. Faceți o reverență cinstitei adunări!

Contesa

(arătând către Julie)

Conte, salut-o pe doamna; fă o reverență domnului viconte, salută-l pe domnul consilier.

Domnul Tibaudier

Sunt încântat, doamna mea, că-mi acordați cinstea de a-l îmbrățișa pe domnul conte, fiul dumneavoastră. Nu poți iubi trunchiul fără a-i iubi și crengile.

Contesa

Dumnezeule! Ce fel de asemuiuri folosiți, domnule Tibaudier!

Julie

Într-adevăr, doamna mea, domnul conte are maniere cât se poate de frumoase.

Viconte

E un tânăr nobil foarte potrivit pentru societate.

Julie

Cine ar fi putut spune că doamna are un fiu atât de mare!

Contesa

Vai! Când l-am născut eram atât de tânără! Mă mai jucam cu păpușile încă.

Julie

Pare fratele, nu fiul dumneavoastră.

Contesa

Domnule Bobinet, barem de-ai avea temeinic grijă de educația sa!

Domnul Bobinet

Doamnă, nimic nu-mi va scăpa din vedere pentru a crește această fragedă mlădiță a cărei educație bunăvoința dumneavoastră mi-a făcut cinstea de a mi-o încredința. Voi căuta să sădesc într-însul grăuntele virtuții.

Contesa

Domnule Bobinet, să ne spună ceva despre manierele curtenitoare pe care le învață cu dumneata.

Domnul Bobinet

Haideți, domnule conte, recitați lecția dumneavoastră de ieri dimineață.

Contele

Omne viro soli quod convenit esto virile,
Omne viri¹...

Contesa

Ei, domnule Bobinet, ce nerozii îl mai înveți și dumneata!

Domnul Bobinet

E latinește, doamnă, și-i cea dintâi regulă a lui Jean Despautère².

Contesa

Dumnezeule! Acest Jean Despautère e un nerușinat! Te rog să-l înveți o latinească mai cuviincioasă decât aceasta.

Domnul Bobinet

Dacă i-ați îngădui să isprăvească glosa, doamnă, ea va lămuri înțelesul.

Contesa

Nu, nu! E de ajuns de lămurit.

Scena 20

¹ Regulă versificată de gramatică care înseamnă: "Toate numele bărbătești sunt de genul masculin, ca și tot ceea ce e reprezentat sub chipul bărbatului". Versul neterminat este *Omne viri specie pictum vir dicitur esse*.

² Celebru gramatic flamand (1460-1520).

Contesa, Julie, Viconte, domnul Tibaudier, Conte, domnul Bobinet, Criquet

Criquet

Actorii vă trimit vorbă că sunt gata.

Contesa

Să mergem să ne ocupăm locurile. (*Arătând-o pe Julie*) Domnule Tibaudier, dați doamnei brațul.

(*Criquet rânduiește toate scaunele pe o singură parte a scenei. Contesa, Julie și viconte iau loc pe scaune. Domnul Tibaudier se așează la picioarele contesei*)

Viconte

E nevoie să spun că această comedie a fost făcută numai cu scopul de a lega laolaltă diferitele piese muzicale și de dans care trebuie să alcătuiască divertismentul și că...

Contesa

Pentru Dumnezeu, lăsați-ne să privim noi înșine spectacolul. Avem destulă minte pentru a pricepe versurile.

Viconte

Să se înceapă cât mai repede cu putință și, dacă se poate, nepoțiții să fie împiedicați de a tulbura divertismentul nostru.

(*Viorile încep să cânte o uvertură*)¹

Scena 21

Contesa, Julie, Viconte, Conte, domnul Tibaudier, domnul Bobinet, domnul Harpin, Criquet

Domnul Harpin

Nu zău! E frumoasă comedia asta! Mă bucură că-mi văd ochii cele ce văd!

Contesa

Dar bine, domnule perceptor, ce ți se năzare? Ce înseamnă purtarea asta? Oare se cade să vii așa pe nepusă masă și să întrerupi spectacolul?

Domnul Harpin

La naiba, doamnă! Sunt încântat de întâmplarea asta. Ea îmi dezvăluie adevăratul dumitale chip. Acuma știu câtă încredere trebuie să am în simțămintele inimii dumitale ca și în jurămintele despre fidelitatea ei.

Contesa

Dar crede-mă, nu se cuvine să te pui de-a-curmezișul unei comedii în felul acesta, întrerupându-l pe actorul care vorbește.

Domnul Harpin

Ei, mii de draci! Adevărata comedie care se desfășoară aici e aceea pe care o joci chiar dumneata, iar dacă-ți stric socotelile, puțin îmi pasă!

Contesa

Îți spun curat – nu știi ce vorbești!

Domnul Harpin

Ba bine că nu, la naiba! Știu prea bine, ei drăcie!

Și...

(*Domnul Bobinet, uluit, îl ia pe conte și fuge de acolo, Criquet îl urmează*)

Contesa

¹ Aici era intercalată o pastorală.

Vai, domnule, ce urât e să înjuri în halul ăsta!

Domnul Harpin

Pe dracu! Dacă ceva e urât pe aici, apoi desigur că nu sunt ocările mele ci purtarea dumitale; mai bine ar fi să înjuri dumneata de toți sfinții și dumnezeii, decât să faci ceea ce faci cu domnul viconte.

Viconte

Eu nu știu, domnule perceptor, de care lucru vă plângeți dacă...

Domnul Harpin

(către viconte)

În ceea ce mă privește n-am nimic de zis; dumneavoastră faceți bine că vă urmăriți scopurile. Asta-i foarte firesc și nu mi se pare ciudat de loc. Ba vă cer și iertare pentru că v-am tulburat spectacolul. Dar nici dumneavoastră nu trebuie să găsiți ciudat dacă mă plâng de purtarea doamnei: amândoi avem dreptul să facem ceea ce facem.

Viconte

Nu pot să răspund nimic la asta deoarece nu cunosc pricina pentru care vă plângeți de doamna contesă de Escarbagnas.

Contesa

Nu se vine așa când ești mâhnit din cauza geloziei – vii binișor să te plângi la ființa iubită...

Domnul Harpin

Eu, să mă plâng binișor?

Contesa

Desigur. Nu se cade să strigi prin tot teatrul ceea ce trebuie spus la ureche.

Domnul Harpin

La naiba! Ba într-adins am venit aici. Este locul cel mai nimerit pentru mine și-mi pare rău că ăsta nu-i un teatru public pentru a-ți spune cu și mai mult răsunet toate adevărurile de la obraz.

Contesa

Atâta vâlvă pentru o comedie pe care mi-o prezintă domnul viconte! Priviți la domnul Tibaudier care mă iubește! Dânsul se poartă altfel, cu mai mult respect decât dumneavoastră.

Domnul Harpin

Domnul Tibaudier n-are decât să facă ce pofteste. Nu știu ce are de-mpărțit ăst domn Tibaudier cu dumneata, dar domnul Tibaudier nu-i o pildă pentru mine; și nici n-am chef să plătesc eu lăutarii pentru ca alții să joace.

Contesa

Într-adevăr, domnule perceptor, nu cugeti la ceea ce spui. Nu se cuvine să te porți în felul ăsta cu doamnele din lumea bună. Cine te-ar auzi ar putea crede că între mine și dumneavoastră se petrec lucruri ciudate.

Domnul Harpin

Ei, mii de draci, să lăsăm deoparte fleacurile, doamnă!

Contesa

Ce-nțelegeți prin "să lăsăm deoparte fleacurile"?

Domnul Harpin

Vreau să spun că nu-mi pare ciudat dacă te lași cucerită de meritele domnului viconte. Doar nu ești singura femeie ce are în preajmă-i și pe vreun domn perceptor pe care, în ciuda pungii și a patimii sale, îl înșeală cu primul venit. Dar nici dumitale să nu ți se pară ciudat dacă eu n-am să primesc să fiu victima unei

înșelătorii atât de obișnuite la cochetele din zilele noastre; nici să nu te prindă mirarea că am venit aici pentru a-ți da de știre în fața întregii adunări că rup orice legătură cu dumneata: de acum înainte acel care încasează birurile încetează de a mai fi acela care dă bir.

Contesa

E nemaipomenit cât de la modă au devenit îndrăgostiții furioși! Nicăieri nu se vede altceva. Mai domol, domnule perceptor, potolește-ți mânia. Vino aici să ieși loc și să privești și dumneata la comedie.

Domnul Harpin

Drace! Eu să iau loc! (*Arătând spre domnul Tibaudier*) Caută-ți nătăfleții la picioarele dumitale. Te predau, doamnă contesă, domnului viconte; cât de curând îi voi trimite dânsului scrisorile dumitale. Iată, scena mea e gata, eu mi-am jucat rolul. Respectele mele întregii adunări!

Domnul Tibaudier

Domnule perceptor, ne vom întâlni în altă parte, și am să vă arăt că și eu îmi cunosc meșteșugul.

Domnul Harpin

(*ieșind*)

Ai dreptate, Tibaudier.

Contesa

În ceea ce mă privește, trebuie să mărturisesc că mi-e rușine de toată această obrăznicie!

Viconte

Geloșii, doamnă, sunt ca acei care pierd procesul: le este îngăduit să spună tot. Dar să se facă liniște, pentru spectacol.

Scena 22

Contesa, Julie, viconte, domnul Tibaudier, Jeannot

Jeannot

(*către viconte*)

Poftiți o scrisorică; mi s-a spus să v-o predau numaidecât.

Viconte

(*citind*)

"Dacă e nevoie să luați unele măsuri, vă trimit neîntârziat această înștiințare. Cearta dintre părinții dumneavoastră și ai Juliei a luat sfârșit. Prețul împăcării este să vă căsătoriți cu Julie. Bună seara." (*Către Julie*) Pe legea mea, doamnă, iată și comedia noastră ajunsă la capăt.

(*Viconte, Julie, domnul Tibaudier se ridică de pe scaune*)

Julie

Ah, Cléante, ce fericire! Am fi putut nădăjdui vreodată că iubirea noastră să izbândească atât de minunat?

Contesa

Cum așa? Ce-nseamnă asta?

Viconte

Asta înseamnă, doamna mea, că eu o iau în căsătorie pe Julie și, dacă-mi dați ascultare, pentru a face comedia desăvârșită în toate privințele, dumneavoastră îl veți lua în căsătorie pe domnul Tibaudier iar pe domnișoara Andrée dați-o valetului dumisale care va deveni feciorul său de casă.

Contesa

Cum! Să mă păcăliți pe mine în felul acesta! O persoană de condiția mea!

Viconte

Depart de mine gândul de a vă jigni, doamnă. Comediile cer asemenea lucruri.

Contesa

Da, domnule Tibaudier, vă iau în căsătorie, ca să turbeze toată lumea de ciudă.

Domnul Tibaudier

E o mare cinste pentru mine, doamna mea.

Viconte

Îngăduiți-ne, doamnă, ca turbând și noi de ciudă, să urmărim aici sfârșitul spectacolului.

De ce-mi tot verși cu sila un vin atât de-anost
Deși în îngâmfarea-i, că-i hidromel, se ține –
Aceste "rime date" sunt jocuri fără rost.
Să-mi văd de alte treburi ar fi cu mult mai bine.

O glorie ușoară nu-i cinste pentru mine,
Și cugetul mi-l macini cu lutul ăsta prost;
Cei la Coutras, sub glie, sunt puși la adăpost
De miile de pagini cu rime tâmpe pline.

De-ar fi să mă zdrobească din nou un calp cucernic
Cu ura-i primejdioasă, ca ursu-n vechi cojoc,
Dar eu cu "rime date" sonete nu răscoc.

Ți-o cânt ca ciocârlia, nălțându-mi glas puternic –
Mai bine-n cap de lume, într-un cotlon umbros –
Rămâi cu bine, prințe, aține-te voios.

Femeile savante

Comedie în cinci acte, în versuri
1672

În românește de Nina Cassian

Scrisă în ultimii ani ai vieții și creației lui Molière, comedia Femeile savante este opera sa dramatică cea mai complexă, cea mai bine construită, cea mai bine scrisă. E vorba iar de viața unei familii burgheze, stânjenite în desfășurarea ei normală de mania Filamintei, femeia savantă, soră bună cu Orgon bigotul, cu Harpagon avarul sau cu Argan ipohondrul. Poziția lui Molière în problema educației femeii revine aici, după Prețioasele ridicole sau Școala nevestelor, mult mai nuanțată.

Comedia Femeile savante nu este numai o piesă cu teză. Momente de un comic savuros, de ironie fină împotriva purismului lingvistic și a literaturii galante se regăsesc în scena concedierii Martinei sau în cea în care Trisotin se produce ca poet. Accente de farsă, de un comic burlesc, se simt în grandioasa ceartă dintre cei doi pedanți, Trisotin și Vadius, în care contemporanii s-au complăcut să recunoască pe abatele Cotin și pe gramaticul Gilles Ménage. Beliza, fată bătrână, care se crede iubită în tăcere de toți bărbații, reia cu mult umor tipul grotesc al contesei de Escarbagnas, în timp ce Armanda și Filaminta îmbogățesc portretul prețioaselor ridicole, înarmate de data aceasta cu o "terminologie" științifică. Raționalismul molieresc este prezent și aici, prin Crizal, Ariste, Clitandru, Henrieta, și mai cu seamă prin devotata și îndrăzneată Martina, al cărei bun-simț popular te cucerește de la prima replică.

Reprezentată pentru prima dată pe scena de la Palais-Royal, la 11 martie 1672, comedia a văzul lumina tiparului în același an.

Persoanele

Crizal – burghez înstărit

Filaminta – soția lui Crizal

Armanda – fiicele lor

Henrieta – fiicele lor

Ariste – fratele lui Crizal

Beliza – sora lui Crizal și a lui Ariste

Clitandru – tânăr îndrăgostit de Henrieta

Trisotin¹ – om de litere

Vadius – un învățat

Martina – bucătăreasă

Lepîn - fecior

Iulian – valetul lui Vadius

Notarul

Acțiunea se petrece la Paris.

¹ Compus înadins din *Tri* și *sot*, adică de trei ori prost.

Actul I

Scena 1

Armanda, Henrieta

Armanda

Cum, surioară, titlul de fată îl renegi?
De dulcele lui farmec ai vrea să te dezlegi?
Te-mbie măritişul, așa, din cale-afară?
Un gând atât de josnic în mintea-ți să răsară?

Henrieta

Da, surioară.

Armanda

Doamne, acest oribil "da"
Fără durere-adâncă nu-l voi putea răbda!

Henrieta

Ce ai cu Măritişul? O joci pe revoltata
De câte ori...

Armanda

Uf, Doamne!

Henrieta

Cum?

Armanda

"Uf" am zis și gata!
Tu nu-nțelegi că vorba aceasta "măritiş"
Mă umple de o silă ce, ca să-ți spun fățiș,
Îmi sugerează-atâtea priveliști necurate,
Că gândul și privirea-mi se-ncarcă de păcate.
Cum nu te trec fiorii? Ai să te pleci vreodată'
Urmărilor acestui cuvânt necugetat?

Henrieta

„Urmările" acestea în mintea mea învie
Imagini dragi: copiii, un soț, o căsnicie...
Nu văd nimic aicea, când stau să mă gândesc,
Ce-ar fi să mă-nfioare, să-mi pară nefiresc.

Armanda

O, cerule! Cum, toate acestea pot să-ți placă?

Henrieta

Și ce-ar putea mai bine la vârsta mea să facă
O fată ce prin viață-și croiește un drumeag
Decât să fie dragă cuiva ce-i este drag?
Cu-un soț alături viața pe veci să-i fie plină
De duioșie calmă, de dragoste senină...
Un jug de felu-acesta e, zău, fermecător.

Armanda

Atât de jos, o, Doamne, cum poți să te cobori?
Să joci în lume rolul unei femei banale,
Să te închizi în cușca gospodăriei tale,
Să nu-ntrezezi în viață atracții mai de soi
Decât un idol: soțul, sau plozii: maimuțoi!
Să lași pe seama *altor* ființe fără grații
Să-și irosească viața în astfel de-ocupații.
Dorințe mai alese încearcă să-ți oferi,
Îndreaptă-ți străduința spre nobile plăceri,
Materie și simțuri în tine să le năruie
Și *spiritului*, toată, ca mine, să te dăruie;
Gândește-te la mama; drept pildă o evoc:
Cu titlul de savantă-i cinstită-n orice loc;
Fii demnă, ca și mine, de marea-i strălucire,
Știința casei noastre să-ți fie moștenire;
În suflet îți va crește un sfânt și dulce har
Când dragostea de carte te va cuprinde iar.
Bărbatul să-și impună voința? Să-i fii roabă?
Ba cu filozofia te leagă mai degrabă.
Te vei desprinde-n zboruri de strâmtul cerc uman
Ca *spiritul* să fie pe faptă suveran,
Să pună stăpânire pe poftetele carnale,
Pe tot ce ne coboară la rangul de-animale.
Acesta-i focul sacru. Și farmecul lui blând
A vieții noastre clipe le umple rând pe rând;
Când văd femeii rămasă la casnice-atitudini,
Mă înfior de-asemeni sărmane platitudini.

Henrieta

Cereasca lege însă altminteră a vrut.
Pentru mai multe rosturi, pesemne, ne-a născut.
Nu-i apt oricare spirit idei de preț să-adune
Încât filozofia să-i vie de minune.
Al tău, cum văd, făcut e să cate, plin de jind,
Spre culmile spre care savanții veșnic tind.
Al meu e altfel, soră, și, chiar dacă te miră,
La pământeste necazuri și bucurii aspiră.
Ce socotește cerul că-i drept, rămână-așa.
Tu să-ți urmezi părerea, eu o urmez pe-a mea.
Rămâi, cum te îndeamnă frumoasa ta chemare,
În sferele înalte de pură cugetare,
Pe când, cu duhu-mi simplu, *aici* vreau să trăiesc,
Să gust în căsnicie norocul pământesc.
Deși deosebite, vom fi de bună seamă
Așa cum e, la rândul-i, iubita noastră mamă.
Tu o urmezi în spirit, în zboru-i plin de-avânt,
Eu, în obișnuința plăcerilor de rând;
Tu, sufletul, lumina le cauți – și te laud –
Eu, surioară dragă, materia o caut.

Armanda

Când spui că o persoană drept pildă vrei s-o iei,
În părțile ei *bune* să-i semeni, dacă vrei,
Iar nu să-ți faci dintr-însa model în ce privește
Strănutul, scuipătura sau felul cum tușește.

Henrieta

Tu însăși n-ai fi ceea ce te mândrești a fi
De n-ar fi fost chiar mama... o mamă de copii;
Și văd că-ți prinde bine că grija ei, înalta,
N-a fost filozofia, doar ea, și nici o alta.
Acelor simțuri vane, de care te-nfiori,
Lumina vieții tale le-o datorezi, chiar lor.
Să nu împiedici, scumpo, de dragu-unui renume,
Vreun mic savant să vină și el cândva pe lume.

Armanda

Cum văd, nu-i cu puțință din capul tău să scoți
Năstrușnica idee de a-ți găsi un soț;
Ia spune-mi: cine-anume-ți deșteaptă interesul?
Sper cel puțin atâta: că nu-i Clitandru-alesul.

Henrieta

Și pentru ce motive n-ai vrea să fie el?
O fi având cusururi? Dacă-l aleg, mă-nșel?

Armanda

O, nu, dar e-o purtare nedemnă pentru tine,
Din mâna altei fete să smulgi ce-i aparține.
Se știe foarte bine – și nu-s numai păreri;
Clitandru-mi face curte – și nu de azi, de ieri.

Henrieta

Desigur; dar la tine acestea-s lucruri vane.
Nu te cobori la aste meschinării umane;
La orice gând de nuntă ai renunțat, socot;
Filozofiei pure te-ai dăruit de tot;
N-ai nici un fel de planuri privindu-l pe Clitandru.
Ce-ți pasă deci că alta la el visează tandru?

Armanda

Deși mi-e rațiunea stăpână, ne'ndoios
Că-mi bucură urechea câte-un cuvânt duios.
Și chiar de nu-l închipui ca soț, iubită soră,
Nu-nseamnă că nu-mi place să știu că mă adoră.

Henrieta

Desăvârșirii tale nu l-am oprit nicicum
Să i se-nchine, veșnic supus, ca până-acum.
Dar când să-i tai avântul tu ai găsit cu cale,
Primit-am eu tot focul omagiilor sale.

Armanda

Crezi tu că-ndrăgostitul ce s-a văzut respins
Nutrește pentru-o alta același foc nestins?
Iubirea-i pentru tine o crezi destul de vie
Să-ntunece iubirea ce mi-a purtat-o mie?

Henrieta

Mi-a spus-o, surioară, și n-am cerut dovezi.

Armanda

Îmi pare, surioară, că prea ușor te-ncrezi.
Când spune că mă lasă, că nu te are-n minte
Decât pe tine, poate el însuși că se minte.

Henrieta

Nu știu; de îndoială de vrei să te dezbar,
Nu-i greu de loc să afli întregul adevăr.
Ci iată-l că sosește. E singurul în stare
Să-nlăture cu totul ăst semn de întrebare.

Scena 2

Clitandru, Armanda, Henrieta

Henrieta

Spre-a frânge îndoiala în care sora mea
Mă-aruncă, o, Clitandru, deschide-ți inima,
Să-i răscolești străfundul și să ne spui pe față
De care din noi două te simți legat pe viață?

Armanda

Nu! Patima nu-i bine cu rigla s-o măsoari
Și s-o supui la astfel de logice rigori.
Prefer să-i cruț pe-acea pe care-i stânjenește
Mărturisirea brută – și-i înțeleg, firește.

Clitandru

Nu! Sufletul mi-e, doamnă, neprefăcut și vreau
În toată libertatea să vă vorbesc pe șleau;
Deloc nu mă încurcă această-mprejurare;
Cu inima deschisă voi spune sus și tare
Că dragostea-mi legată de-un dulce jurământ
(*arătând pe Henrieta*)
Și năzuința-mi toată – de partea-aceasta sunt!
Nu-i nici o supărare. Și orișice ați zice,
Ați vrut chiar dumneavoastră să-ajungem până-aice.
Că farmecele voastre fînța mi-au supus,
Aflat-ați din suspine, din dorul meu nespus.
V-am înălțat în pieptu-mi o flacăra măiastră,
Dar m-ați găsit, pesemne, nedemn de dumneavoastră.
V-am îndurat disprețul un șir întreg de ani:
Ah, ochii fără milă, cumpliți și dulci tirani!
Deci am cătat să-mi fie (sătul de zile-amare)
Mai blânzi biruatorii – cătușele, ușoare.

(*Arătând spre Henrieta*)

Le-am întâlnit aicea, în ochii ei senini
Al căror dulce farmec m-a înrobit deplin;
Au șters a mele lacrimi cu mila lor de-ndată;
Și bucurosi primit-au iubirea-mi alungată.
Nespusa lor blândețe atâta m-a mișcat,
Că n-am să frâng vreodată acest râvnit lăcat.
Și vă conjur, o, doamnă, nu reîncepeți jocul,
Nu încercați să-aprindeți, în scrumul rece, focul,
Nu căutați să-ntoarceți, cu viclenii, din drum
Pe-acel ce vrea să moară cu dorul lui *de-acum*.

Armanda

Ei, domnul meu, ideea îmi pare curioasă,
Căci de persoana voastră vă jur că nici nu-mi pasă.
Găsesc că e ridicol să credeți că-i așa. B
a îndrăzniți s-o spuneți deschis în fața mea!

Henrieta

Ei, ia-o-ncet... Ci unde-i puterea sufletească
Ce partea animală să poată s-o strunească,
Să țină-n frâu mânia, să nu te mai repezi?

Armanda

Iar tu, spunându-mi asta, în ce morală crezi
De-mpărtășești iubirea cuiva ce-o dă pe față,
Dar fără voia celor ce-ți dăruiră viață?
Să știi că ești supusă statornicei lor legi:
Cu-a lor îngăduință ești liberă să-alegi;
Să-ascuți de ei, morala supremă te învață
Și e o crimă gravă să-ți faci de cap în viață.

Henrieta

Îți port recunoștință, căci sfatul tău e bun
Și datoriei mele voi ști să mă supun.
Îmi voi schimba purtarea, precum mă sfătuiește
Iubita-mi surioară. Și dânsa nu greșește.
Clitandru! – Aș vrea din suflet, să-mi dea cât mai curând
Cei ce-mi dădură viață, și-al lor consimțământ.
Iubirea noastră-adâncă să fie legitimă,
Să te iubesc, Clitandru, fără să fac o crimă.

Clitandru

Această dezlegare demult eu o aștept.
Mă duc. Voi fi, te-asigur, și dârz, și înțelept.

Armanda

Ei, dragă surioară, cum văd, ești bucuroasă.
Doar nu cumva-ți închipui că tare mult îmi pasă.

Henrieta

Eu, dragă surioară? Ba nicidecum. Doar știi
Prin forța rațiunii simțirea-n frâu s-o ții
Și,-n dreapta-ți judecată, cum să te-nalți pe tine
Deasupra unor astfel de slăbiciuni meschine.
Depart de-a te crede a fi-mpotriva mea,
Mă bizui pe-ajutorul ce sper că mi-l vei da:
Tu cererea s-o sprijini, zorind cu-o vorbă burtă
Acea ferice clipă ce dragostea-ncunună.
Ți-o cer cu stăruință; și marele-ajutor...

Armanda

Cu mintea ta îngustă mă iei peste picior.
O inimă-azvârlită, cum văd, te satisface.

Henrieta

O fi ea azvârlită, dar văd că nu-ți displace;
Și ochii tăi, desigur, de-ar ști că-i cu folos,

N-ar șovăi o clipă s-o strângă de pe jos.

Armanda

Ca să răspund la asta, m-aș înjosi prea tare.
Asemenea prostie nu merită-ascultare.

Henrieta

Faci foarte bine, dragă, că ne îndrepti mereu
Spre-o cumpătare care se-nvață foarte greu.

Scena 3

Clitandru, Henrieta

Henrieta

Mărturisirea-ți clară, cum vezi, a cam mirat-o.

Clitandru

Sinceritatea asta din plin a meritat-o.
Mândria ei și felul în care mă privea,
Cereau măcar atâta: sinceritatea mea.
Cu tatăl dumitale, precum îmi dau eu seama,
Îngădui deci...

Henrieta

Mai bine e să vorbești cu mama;
Deși s-accepte totul e gata tatăl meu,
Ce hotărăște dânsul nu prea atârână greu;
E bun ca pâinea caldă. Și-n larga-i bunătate
Acordă mamei mele deplină-ntâietate;
E ea stăpână-n casă, stăpână într-atât
Încât să facă lege din tot ce-a hotărât.
Să fii pe placul mamei și al mătușii mele,
Că-n orice-mprejurare vor hotărî doar ele.
Să ai bunăvoință, să cânți în struna lor –
Și vei obține astfel o mână de-ajutor.

Clitandru

Sunt, din păcate, sincer. N-am fost nicicând în stare
S-o măgulesc pe-Armanda, de formă,-n gura mare;
Femeile savante nu-mi sunt deloc pe plac.;
Cu o femeie cultă sunt gata să mă-mpac,
Dar nu s-o văd atrasă pe neplăcuta pantă
De-a deveni savantă doar pentru-a fi savantă;
Ba la-ntrebări adesea mai potrivit ar fi
Răspunsul să-l amâie, chiar dacă pare-a-l ști!
Știința să-și ascundă cu multă cumpătate,
Să nu arate-ntr-una ce știe și ce poate,
Sclipind cu dinadinsul, umblând cu vorbe mari,
La orice-mprejurare, citând din cărțurari.
Stimez pe doamna mamă adânc, dar pentru asta
Nu-s înclinat să sprijin himera ei, nefasta,
Și nu găsesc cu cale s-admir cu alții-n cor
Pe-acel nătâng pe care-l ridică-n slăvi de zor,
Pe Trisotin. Mă scoate din fire, mă deprimă
Când văd că mama voastră îi mai arată stimă,

Că mințile alese primesc să stea la rând
Cu-un prost a cărui scrieri le-ntâmpini fluierând,
Cu un pedant a cărui peniță alandala
Oferă foarte ieftin hârtie-n toată hala.

Henrieta

Ce scrie și ce spune îmi pare plicticos;
Îmi însușesc părerea; e dreaptă, ne'ndoiș.
Dar are-asupra mamei o mare-nrâurire;
Deci, când vei fi cu dânsa, să nu îți ieși din fire.
Îndrăgostitul cată să-și facă-n jurul său
Prietenii, și cu nimeni să nu se pună rău;
Să cucerească lumea el trebuie să știe;
Chiar câinele din curte de partea lui să fie.

Clitandru

Da, cred că ai dreptate, dar domnul Trisotin
Mă sâcăie și-mi șade în suflet ca un spin.
Nu sunt deloc în stare de dragul dumisale
Să mă-njosesc cântându-i umflate osanale:
Cu opera-i, în cale, întâi mi-a apărut
Și-l cunoșteam prea bine chiar fără-a-l fi văzut.
Chiar din harababura stârnită de-a lui până
Știam ce reprezintă pedanta lui persoană;
Mă sâcăie purtarea-i și tonu-i îngâmfat,
Credința lui că este un mare învățat;
Părerea foarte bună ce-o are despre sine,
Încrederea supremă în tot ce-n minte-i vine.
Decât făptura-i ștearsă e totul mai prejos
Și orice scrie-i pare atâta de frumos,
Încât n-ar vrea să schimbe, pentru nimic în lume,
Cu-un general de-armată, faimosul lui renume.

Henrieta

Să vezi acestea toate se cere-un ochi expert.

Clitandru

I-am deslușit și chipul, în modul cel mai cert.
În versurile sale ce-n cap ni le-azvârlise,
Vedeam pe autorul acelor manuscrise;
Ba mi-l închipuisem atâta de real,
Că, întâlnind o dată-un bărbat la tribunal,
Că-i Trisotin acela am și făcut prinsoare...
Și-am câștigat! El însuși, din cap până-n picioare.

Henrieta

Ce basme!

Clitandru

Nu; așa e precum ți-am povestit.
Dar iată pe mătușa. Să-mi fie-ngăduit
Să dau pe față taina deschis și fără teamă
Și să câștig un sprijin pe lângă-a voastră mamă.

Scena 4

Clitandru, Beliza

Clitandru

Permiteți, scumpă doamnă, unui îndrăgostit
Să folosească astfel prilejul potrivit
Și să mărturisească adâncă lui iubire.

Beliza

Hei, ușurel! Oprește-ți a inimii pornire.
De te-am primit în rândul acelor ce mă plac,
Doar cu mesajul tainic al ochilor mă-mpac.
Nu folosi cuvinte; cuvintele-s în stare
Să tălmăcească patimi aproape jignitoare.
Iubește-mă, suspină și arzi de dorul meu,
Dar fii tăcut; din vorbe nu vreau s-o aflu eu.
Da, pot închide ochii la dragostea-ți secretă,
Cât timp privirea-ți este o mută interpretă.
Dar dacă-ncearcă gura-ți să spună tot ce vrei,
Din fața-mi, pe vecie, va trebui să piei.

Clitandru

De flacăra mea, teamă să nu vă fie, doamnă.
Spre Henrieta dorul nestăpânit mă-ndeamnă.
Veneam la dumneavoastră ca să vă rog ceva:
Să-mi sprijiniți iubirea, aceasta-i tot ce-aș vrea.

Beliza

Mărturisesc, amice, formula e dibace,
Retragerea-i subtilă. Te felicit și-mi place;
În multele romane pe care le-am citit,
Atâta-ndemânare nicicând n-am întâlnit.

Clitandru

Nu-i nici o dibăcie, v-o spun dintr-un răsuflăt.
Mărturisit-am simplu, deschis, ce am pe suflet.
Prin flacăra curată a unui dor nestins,
Mi-e dragă Henrieta, de farmecu-i sunt prins.
Și Henrieta-mi este stăpână pe vecie:
Doresc pe Henrieta s-o capăt de soție.
Puteți să-mi fiți un sprijin. De-aceea vă implor
Să-mi dați, de astă dată, o mână de ajutor.

Beliza

Ah, cererea aceasta, de stau și cuget, poate-i
Ascunsă, doar de formă, sub numele nepoatei.
Manevra e dibace; convenția păstrez
Și-ți voi răspunde-ndată că ceea ce visezi
E-n van; să se mărite nu vrea de loc "nepoata".
Iubește-o mai departe fără nădejdi – și gata!

Clitandru

Dar, doamnă,-ncurcătura aceasta, la ce bun?
De ce să credeți, doamnă, altminteri decât spun?

Beliza

O, Doamne, ce de mofturi! De ce te aperi oare

De-un lucru ce cu ochii mi-l spui fără-ncetare?
Destul că-s mulțumită de felul iscusit
În care ai întors-o. Cu asta,-am isprăvit.
Și de te vei menține la bună-cuviință,
Ca să-mi aduci omagii, accept cu-ngăduință,
Dar vreau să-ți fie-avântul distins și luminos:
Dorinți purificate închină-mi drept prinos.

Clitandru

Dar...

Beliza

Și acum adio! Ajungă-ți dumitale.
Ți-am spus și-așa mai multe decât ar fi cu cale.

Clitandru

Dar e-o greșeală...

Beliza

Lasă! îmi vine să roșesc.
Pentru pudoarea-mi sfântă, e supraomenesc.

Clitandru

Vai, să mă bată Domnul de vă iubesc. Să-am parte...

Beliza

Destul! Nu! Nici o vorbă! Nici n-ascult mai departe.

Scena 5

Clitandru

(singur)

La naiba cu nebuna și cu trăsnaia ei!
S-au mai văzut asemeni năstrușnice idei?
Să-mpărtășim altminteri a noastre simțăminte:
Să cerem ajutorul de la un om cuminte.

ACTUL II

Scena 1

Ariste

(către Clitandru care se află între culise)

Da, îți aduc răspunsul aici, cât mai curând.

Voi stăruî, voi face de toate, rînd pe rînd.

Îndrăgostitul spune, în loc de-o vorbă, șapte,

Nerăbdător să vadă, în loc de vise, fapte

Și...

Scena 2

Crizal, Ariste

Ariste

Bună ziua, frate!

Crizal

Te-ajute Dumnezeu!

Ariste

Știi ce mă-aduce-ncoace, la tine, dragul meu?

Crizal

Nu, dar, de vrei, sunt gata s-o aflu de la tine.

Ariste

Ia spune: pe Clitandru-l cunoști destul de bine?

Crizal

Desigur. Vine-adesea în vizită pe-aici.

Ariste

Și ce crezi despre dânsul? Îl prețuiești? Ce zici?

Crizal

Socot că-i om de spirit, de suflet, de onoare

Și nu cunosc mulți tineri de-asemenea valoare.

Ariste

Cu-o treabă ce-l privește venii la dumneata

Și-mi pare foarte bine că lucrul stă așa.

Crizal

Cu răposatu' tat-su, în vremea noastră jună...

Ariste

Da, știu...

Crizal

... am fost la Roma. Un om de casă bună.

Ariste

Așa-i...

Crizal

Aveam pe-atuncea vreo douăş'opt de ani.
Eram grozav de ȕanȕoşi, doi straşnici găligani.

Ariste

Te cred.

Crizal

Umblam pe urma cucoanelor romane.
Uimisem toată lumea cu şotii şi chiolhane.
Erau geloşi bărbaȕii.

Ariste

Perfect. Eraȕi amici. Ei, să venim la treaba ce m-a adus aici.

Scena 3

Crizal, Ariste, Beliza (care intră încetişor şi trage cu urechea)

Ariste

La tine, dar, Clitandru cu-o vorbă mă trimite.
De Henrieta noastră i-e dragă, pasămite.

Crizal

Cum? Fata mea?

Ariste

Clitandru suspină după ea.
E, fără îndoială, îndrăgostit lulea.

Beliza

(lui Ariste)

Ba nu! Nu şȕiȕi nimica! Clitandru vrea să mintă...
Povestea-arată altfel de cum vi se prezintă.

Ariste

Cum, soră dragă?

Beliza

Iată: Clitandru v-a minȕit,
Căci nu de Henrieta e el îndrăgostit.

Ariste

Glumeşȕi. Cum, nu de dânsa e-ndrăgostit pe viaȕă?

Beliza

Nu, nu. Am şi dovada.

Ariste

Mi-a spus-o mie-n faȕă.

Beliza

Ei, da!

Ariste

Doar mă trimise chiar el, cu rugă fierbinți,
Să-i cer consimțământul, pe loc, de la părinți...

Beliza
Perfect!

Ariste
...și stăruit-a ca să mă pun pe treabă,
Căci vrea să facă nunta cu-o clipă mai degrabă.

Beliza
Din ce în ce mai bine. Și nu mă mir deloc.
Cât despre Henrieta, e vorba doar de-un joc,
Un vâl abil, o cursă dibace, dragă frate,
Ce-ascunde-o altă taină. Da, în realitate
E altul adevărul. Să vă-nșelați, nu vreau.

Ariste
De știi atâtea, soră, de ce nu spui pe șleau
Pe cine îndrăgește? Și cine e femeia?

Beliza
Ai vrea s-o știi?

Ariste
Da!

Beliza
Eu sunt!

Ariste
Tu?

Beliza
Da! Chiar eu-s aceea!

Ariste
Văleu, Beliza dragă!

Beliza
Ce-nseamnă-acest "văleu"?
Și ce te miră-n vestea ce ți-am adus-o eu?
Socot, și pot chiar spune, că-s o femeie bine;
Cunosc destule inimi nebune după mine:
Cleonte și Dorante, Lycidas și Damis
Pot sta drept mărturie cât de dorită mi-s.

Ariste
Și te iubesc toți ăștia?

Beliza
Cu dragoste nebună!

Ariste
Ți-au spus chiar ei?

Beliza

Nici unul n-ar îndrăzni s-o spună.
Mă aflu până astăzi prea sus în stima lor
Ca să-mi mărturisească deschis al lor amor.
Dar inima, v-asigur, mi-au pus-o la picioare,
Priviri au fost destule și foarte grăitoare.

Ariste

Damis nu prea se vede să vie-aicea sus.

Beliza

Așa mi-arată dânsul respectul lui supus.

Ariste

Dorante te jignește cu vorbe cam picante.

Beliza

E gelozia care-l stârnește pe Dorante.

Ariste

Cleonte și Lycidas mai ieri s-au însurat.

Beliza

Din deznădejde-adâncă. Un gest necugetat.

Ariste

Pe cinstea mea, Beliza, nebună ești și pace!

Crizal

Din astfel de himere mai bine te-ai desface.

Beliza

Himere, zici? Himere! Ah, ce să mai discut!
Himere, eu? Himere! Să știți că mi-ați plăcut!
Mă bucur de himere, aflați-o cu plăcere,
Și n-am știut vreodată că astea sunt himere!

Scena 4

Crizal, Ariste

Crizal

Dar e o nebunie!

Ariste

Și crește zi cu zi.
Dar, încă-o dată frate: să nu-mi uit vorba.
Știi, Clitandru... Henrieta... o cere de soție.
Răspunde-i mai degrabă. Băiatul vrea să știe.

Crizal

Ce mai întrebi? Din suflet sunt gata să consimt,
Ba, să-i fiu tată-socru, chiar onorat mă simt.

Ariste

Dar știi, avere multă băiatul nu prea are,

Încât...

Crizal

O, toate astea sunt lucruri secundare:
El e bogat prin daruri mai scumpe, nu prin bani,
Și-am fost cu tat-su una în junii noștri ani.

Ariste

Vorbește cu nevasta și vezi să nu-l alunge
Pe ginere... să-accepte...

Crizal

Eu de-l accept, ajunge!

Ariste

Dar totuși, e mai bine să-auzi încă-un cuvânt.
Vezi, frate, de primește și-al ei consimțământ.
Ei, hai...

Crizal

Îți râzi de mine? De ce s-o-ntreb degeaba?
Răspund de-a mea nevastă și iau asupra-mi treaba.

Ariste

Dar...

Crizal

Lasă,-ți zic. N-ai grijă. E purul adevăr.
Am să-i comunic totul, curând, de-a fir-a-păr.

Ariste

Ei, fie. Merg acuma să mai întreb și fata.
Mă-ntorc să-mi dai răspunsul.

Crizal

E treaba ca și gata. Mă duc să-i spun nevastei.
Nu vreau să mai amân.

Scena 5

Martina, Crizal

Martina

Măi, ce noroc pe mine! Halal de-așa stăpân!
Când vrei să scapi de-un câine, zici că-i turbat și pace!
Și ce nu-ți faci tu singur, nici Dumnezeu nu-ți face.

Crizal

Ce s-a-ntâmpnat, Martino? Ce ai?

Martina

Ce vrei să am?

Crizal

Hai, spune!

Martina

Mă dădură afară, tam-nisam.

Crizal

Afară? Cum se poate?

Martin

M-a alungat stăpâna.

Crizal

Nu înțeleg!

Martina

Îmi spuse că-mi sparge căpățâna,
Și să mă car de-aicea, și boarfele să-mi strâng.

Crizal

Ba nu, rămâi aicea. De tine nu mă plâng.
Soția mea e iute și-atuncea multe zice.
Dar n-aș vrea...

Scena 6

Filaminta, Beliza, Crizal, Martina

Filaminta

(zărind-o pe Martina)

Haimanaua! Mai este încă-aice?
Să pleci tu, prefăcuto! Să piei din fața mea!
Să nu te prind pe-aicea că dracu-o să te ia!

Crizal

Încet!

Filaminta

Nu! Am gonit-o!

Crizal

Ei!

Filaminta

Am decis să plece.

Crizal

Dar ce-a făcut, săraca? Să-mi spui ce se petrece.

Filaminta

Tu ești de partea dâșii cumva?

Crizal

Și tu acu'...

Filaminta

Sau poate împotriva-mi te pui?

Crizal

O, Doamne, nu! Nu fac decât un lucru: să-ntreb ce vină are.

Filaminta

S-o izgonesc degeaba mă crezi cumva în stare?

Crizal

Dar n-am zis asta; însă, de ne gândim puțin...

Filaminta

Nu! Va pleca de-ndată. Am spus-o și-o mențin.

Crizal

Ei bine, cine spune că eu aș fi-mpotrivă?

Filaminta

Dorința mea-i poruncă și-i, jur, definitivă!

Crizal

De-acord.

Filaminta

Și datoria-ți de soț cuminte vrea
S-o cerți chiar tu și-n totul să fii de partea mea.

Crizal

Chiar asta fac.

(*către Martina*)

Cucoana pe drept te dă afară,
Nemernico! Și făpta-ți e demnă de ocară.

Martina

Dar ce făcut-am oare?

Crizal

(*încet*)

Păi cine poate ști?

Filaminta

Mai are îndrăzneala de-a nu se sinchisi!

Crizal

Cu ce-a stârnit Martina cumplita ta mânie?
A spart oglinzi? Sau poate vreo scumpă farfurie?

Filaminta

O izgoneam eu oare, și crezi tu cât de cât,
Că pentr-un fleac ca ăsta m-aș mânia atât?

Crizal

(*către Martina*)

Adică?

(*Către Filaminta*)

E-o treabă, pe cât se pare, groasă.

Filaminta

Desigur. Știi prea bine că nu sunt arțăgoasă.

Crizal

Ori, s-au furat – în vreme ce ea visa, dormind –
Vreo strachină sau poate vreun talger de argint?

Filaminta

N-ar fi nimica.

Crizal

(*către Martina*)

Măi, măi! Să știi că nu-i a bună!

(*Către Filaminta*)

Ce-o fi făcut? Ai prins-o, se vede, cu-o minciună!

Filaminta

Mai rău ca toate astea.

Crizal

Mai rău?

Filaminta

Am zis: mai rău!

Crizal

(*către Martina*)

Cum naiba, haimanao? Făcuși de capul tău...?

Filaminta

Cu o impertinență ce nu-i găsești perechea,
Ea, după zece lecții, mi-a pângărit urechea
Prin stângăcia unui cuvânt barbar, pocit,
Ce Vaugelas¹ în termeni severi l-a osândit.

Crizal

Deci asta-i...

Filaminta

Cum? Cu toate că am certat-o-adese,
Ea surpă temelia științelor alese:
Gramatica, regină peste-nvățați și regi,
Ce știe să-și impună eternele ei legi.

Crizal

O bănuiam de cine mai știe ce ispravă.

Filaminta

Cum? Crezi, cu toate astea, că nu-i o crimă gravă?

Crizal

Ba da!

Filaminta

Aș vrea s-o aperi, să văd dacă-ai putea.

¹ Claude Faure de Vaugelas (1595 –!650), gramatic purist, autor al *Observațiilor asupra limbii franceze*, era foarte citat în saloanele prețioase.

Crizal

Ba nici prin gând nu-mi trece!

Beliza

Și e păcat de ea.

De construiești o frază, o-ntoarce și-o distruge;

De legile vorbirii, orice i-ai face, fuge.

Martina

Cu dăscăleala-ar merge. Altminteri ce să zic?

Din păsăreasca voastră eu nu pricep nimic.

Filaminta

Cum? Păsărească, limba ce-și caută temeiuri

În logica stringentă, în bunele-obiceiuri?

Martina

Vorbesc frumos atuncea când s-a-nțelese ce zic,

Și cred căci vorbăria nu-i bună de nimic.

Filaminta

Ei, bine, iată-i stilul! Luați, vă rog, aminte:

"Și cred *căci* vorbăria..."

Beliza

Ce țeastă fără minte!

Cu toată insistența depusă-n mod direct,

Noi n-am putut obține să te exprimi corect.

Cuvântul *căci* înseamnă *fiindcă*, înțelege!

Cuvântul *că* se cere ca fraza să se lege.

Martina

Vorbirăm într-o doară, cum ne-a venit la gură.

N-am fost să facem studii, și nici la-nvățătură.

Filaminta

Cum să rezisti? Se poate?

Beliza

Ce pleonasm oribil!

Filaminta

E-n stare să sfâșie timpanul meu sensibil.

Beliza

Ti-e mintea grosolană de parcă-ar fi toval.

Vorbești de tine însăți. De ce treci la plural?

Jignești mereu sintaxa, abunzi în solecisme..,

Martina

Ba nu jignesc nici taxa, nici nu mă-afund în cisme.

Filaminta

O, ceruri!

Beliza

Iei sintaxa în sens sucit, deși

De unde e cuvântul ți-am spus mereu.

Martina

Mai știi?

De prin Chaillot să fie, Pontoise, Auteuil – mi-e frică
Că tot n-o să-mi prea pese de dânsul.

Beliza

Ce mojiacă! Sintaxa ne învață: când de-un nominativ,
De-un adjectiv, de verbe sau de vreun substantiv,
E vorba...

Martina

Vai, cucoană, da' jur că n-am știință
Să-i fi văzut pe ăștia.

Filaminta

Ce chin! Ce suferință!

Beliza

Sunt nume de cuvinte. Și fraza când o-ncepi,
Să știi să-mpaci pe unul cu celălalt. Pricepi?

Martina

Ce-mi pasă de se-mpacă sau de se iau la ceartă?

Filaminta

(*către Beliza*)

Of, Doamne, isprăvește! Discuția-i deșartă.

(*Către Crizal*)

Nu vrei să-i spui să plece? Sau poate *eu* să plec?

Crizal

(*aparte*)

Ei, fie! Asta-i toana, silit sunt să mă plec.

(*Către Martina, blând*)

Hai, pleacă să n-o superi, Martino! Haide, pleacă.

Filaminta

Ce? Nu cumva ți-e teamă c-o ofensezi pe bleagă?

Vorbești cu ea de parcă să-i faci plăcere-ai vrea.

Crizal

(*tare*)

Eu? Nicidecum. Hai, pleacă!

(*încet*)

Te du, copila mea.

Scena 7

Filaminta, Crizal, Beliza

Crizal

Ești mulțumită? Iată-ai făcut-o de ocară...

Nu-mi place-n felul ăsta să dau un om afară.

E-o fată curățică, muncește... Ce să-i fac?

Și-o izgonești deodată, așa, pentru un fleac.

Filaminta

Ai vrea s-o țin pe viață la mine în serviciu
Ca să-mi supună-urechea la un etern supliciu,
De logică și-uzanță să nu aibă habar.
Din vicii de vorbire să facă-un ghem barbar,
Din vorbe mutilate, legate-n intervale
Și zicători târâte-n scursorile din hale?

Beliza

Când spune câte una, e drept, te trec sudori;
Pe Vaugelas îl face bucăți adeseori
Și cea mai ne'nsemnată greșeală-a ei, se știe,
E ori un pleonasm, ori o cacofonie.

Crizal

Și ce-i de calcă legea lui Vaugelas vreodată',
Când în bucătărie în străchini n-a călcat?
Îmi pasă când, la masă, gustos e zarzavatul,
Și nu că subiectul stă rău cu predicatul.
Chiar de repetă-o vorbă pocită, o înghit,
Dar nu-nghit carne arsă, curechi nepritocit.
Trăiesc din supă bună, nu din cutare vorbă.
Și Vaugelas nu-nvață cum se gătește-o ciorbă;
Sciau Balzac¹, Malherbe², desigur, excelent.
Dar la bucătărie nu cred c-aveau talent.

Filaminta

Mă-omoară-aceste gânduri și vorbe grosolane!
Și câtă înjosire a speciei umane
Să te cobori, de jugul materiei supus,
În loc pe-aripi de spirit să zbori mereu mai sus!...
Ce prețuiește trupul, această biată zdreanță,
Ca să-i acorzi cu gândul măcar vreo importanță?
Să ne domine trupul ar fi chiar prea de tot!

Crizal

Ba, trupul sunt eu însumi, și-l îngrijesc cum pot.
Din parte-mi fie-o zdreanță, dar are-ntâietate.

Beliza

Dar spiritul și trupul sunt una, dragă frate;
Savanta lume, însă, cuvântul și l-a spus:
E spiritul, nu trupul, în viață mai presus
Și prima noastră grijă, suprema năzuință
E să-l nutrim cu sucul ce-l stoarcem din știință.

Crizal

Zău, spiritul de-i vorba ca să-l nutrești, i-ai da
În loc de-o fleică bună, un fleac de trufanda;
Voi n-aveți nici o grijă și nici o prevenire...

Filaminta

¹ Jean-Louis Guez de Balzac (1597 – 1654), prozator care a contribuit într-o largă măsură la închegarea stilului clasic.

² François de Malherbe (1555 – 1628), poet liric de un academism excesiv.

Ah, vorba *prevenire* mă scoate, zău, din fire;
Duhnește-a vechitură de-ndată ce-o ascult.

Beliza

E drept că amintește o modă de demult.

Crizal

Vreți să v-o spun în față? Am să-mi descarc năduful!
Ci, izbucnesc și masca o smulg: vă merge buhul
Că-ați fi într-o ureche. Mi-e inima cam grea...

Filaminta

Ce tot îndrugi?

Crizal

(*către Beliza*)

Cu tine vorbesc, cu sora mea!
Greșeala în vorbire te scurmă, te irită,
Dar de erori în viață nici tu nu ești scutită.
Aceste tomuri groase nu-mi par un lucru bun,
Și-afară de masivul Plutarh¹ în care-mi pun
Manșetele să-nu steie călcate, eu le-aș arde,
Lăsând pe învățații din târg să știe carte;
Ați face foarte bine de-ați arunca din pod
Sperietoarea-aceea, luneta de un cot
Și-o mie de nimicuri cu dânsa împreună;
Să nu vă preocupe ce se petrece-n lună
Și să priviți, mai bine, la ce-i aicea, jos,
La noi, în casă, unde mai toate merg pe dos.
Nu-i bine-ntotdeauna – și din motive multe –
Femeile să-nvețe, să fie-atât de culte.
Să fie mame bune. să-și vadă de copii,
Să aibă ochii-n patru, să facă-economii,
Să n-aibă altă grijă decât gospodăria:
Aceasta-i fie cartea și chiar filozofia!
Părinții noștri rostul femeii l-au pătruns
Zicând că o femeie-i deșteaptă îndeajuns
Și că îi este mintea destul-de înălțată
Dacă deosebește cămașa de o gheată.
Nu prea citeau, dar traiul și-l petreceau senin.
Gospodărind, știința și-o dovedeau din plin.
Aveau drept cărți o ață, un degetar și ace
Cu care zestrea fetei o pregăteau, dibace.
Femeia-aceste datini, azi, le-a uitat ușor:
Îi place să creeze, să fie scriitor,
Nu-i pare prea profundă nici o știință-n lume;
Și asta se întâmplă și-aici, în casă,-anume.
Înalte taine sacre se află, zi cu zi.
Aici se știe totul, dar nu ce-ar trebui.
Se știe ce-i în lună, în stele și în soare;
Ce face Marte, Venus – de care-n cot mă doare;
Și-n goana asta vană, prin sferele de sus,
Nici dracu nu mai știe în oală ce s-a pus.
Și slujitorii-nvață, ca vouă să vă placă,

¹ Aluzie la volumele foarte groase ale *Viciilor paralele* de Plutarh. Opera istoricului grec fusese tradusă admirabil de Amyot în secolul al XVI-lea și era una din lecturile favorite ale burgheziei franceze.

Și fac orice, nu însă ce-ar trebui să facă;
Cu toții-n casa asta din logică trăiesc,
Și logica omoară ce-i logic și firesc.
Friptura-i scrum, căci unul citește pe-ndelete,
Un altul face versuri și uită că mi-e sete;
În fine, pilda voastră pe ei i-a molipsit:
Am slujitori o droaie, dar nu mă simt servit.
Îmi rămăsese-o fată, o servitoare, biata,
Pe care școala voastră nu o dăduse gata
Și iat-o alungată cu mare tărațoi
Fiindcă-i declarase lui Vaugelas război.
Deci, soro dragă, toată povestea mă jignește,
Și mă destăinui ție, cum am mai spus, frățește.
Nu-mi plac palavragiile ce-aici în casă-mi vin
Și mai cu seamă domnul ce-și zice Trisotin.
Vă face capul tobă cu versurile-i terne
Și orișice rostește sunt numai baliverne.
Te-ntrebi ce-a vrut să zică, atunci când a sfârșit.
E, după-a mea părere, un clopot cam dogit.

Filaminta

Ce josnicie, Doamne! Ce suflet! Ce formule!

Beliza

Asemenea strânsură de corpuri minuscule,
De-atomi meschini și sarbezi, ai mai văzut cândva?
Avem aceeași mamă, dar totul ne desparte.
Mă duc. Întreaga scenă m-a-ndurerat de moarte.

Scena 8

Filaminta, Crizal

Filaminta

Mai pui ceva la cale? Mai ai ceva de spus?

Crizal

Eu? Nu. Și nu vreau sfadă. Iar tot ce-am spus, s-a dus.
De altceva e vorba. Știi, fata ta cea mare
Urăște măritișul; cătușă grea îi pare.
E-o filozoafă,-n fine. De, ce să-i zici? Să taci!
O ții în frâu cu grijă – și foarte bine faci.
Dar stăm cu totul altfel cu sora ei cea mică
Și cred că Henrietei acum de loc nu-i strică
Să-și cate-un soț...

Filaminta

La asta adesea mă gândeam
Și am să-ți spun și ție cam ce intenții am.
Vezi, Trisotin, de care ne certăm ca pentru-o crimă
Și care n-are parte de-nalta voastră stimă,
Da, dânsul mi se pare că-i soțul potrivit.
Tu nu-i cunoști valoarea, dar eu l-am prețuit.
Și orice-mpotrivire e-aici cu neputință:
E-o treabă hotărâtă, nu-i numai o dorință.
O vorbă să nu sufli. Socot c-ai înțeles.

Vreau să-i vorbesc și fetei de soțul ce-am ales.
Să fac așa, motive am multe. Și ia seamă:
De-i spui cumva o vorbă, te aflu eu, n-ai teamă!

Scena 9

Ariste, Crizal

Ariste

Ei, bine, dragă frate, nevastă-ta ieși.
Cum văd ați stat de vorbă. Ce-ați hotărât? Ia zi!

Crizal

Am stat...

Ariste

Și rezultatul? Jucăm la nuntă-n fine?
A consimțit nevasta? Alesul îi convine?

Crizal

Nu chiar de tot.

Ariste

Refuză? Sau stă pe gânduri?

Crizal

Nu.

Ariste

Sau nu vrea s-o mărite?

Crizal

Ba vrea, cum știi și tu.

Ariste

Atunci?

Crizal

Vezi că dorește alt ginere, se pare.

Ariste

Un altul?

Crizal

Da, un altul.

Ariste

Și cum îi zice oare?

Crizal

Păi, Trisotin.

Ariste

Cum? Domnul acela, Trisotin?

Crizal

Da, cel ce-i dă cu versul și spiritul latin.

Ariste

Și ai primit?

Crizal

De unde? Să mă păzească sfântul!

Ariste

Și ce-ai răspuns?

Crizal

Nimica. Nici nu mi-am spus cuvântul.

Și-mi pare foarte bine că nu m-am dat legat.

Ariste

Frumoase explicații! Ești foarte câștigat!

Dar barem de Clitandru ai spus o vorbă bună?

Crizal

O, nu, căci cum pornise de-*alt* ginere să spună,
Găsii că e cu cale să nu răspund nimic.

Ariste

Atâta prevedere e rară, ce să zic!

De-atâta moliciune, nu ți-e rușine, spune?

Se poate ca bărbatul să-arate slăbiciune

Lăsându-se de voia nevesti-si târât,

Neîndrăznind să schimbe ce dânsa-a hotărât?

Crizal

Ușor îți vine ție să-mi spui acestea toate,

Dar știi ce silă-mi este de sfadă, dragă frate.

Mi-e dragă pacea-n casă, un trai tihnit mi-e drag;

Nevastă-mea-i cumplită și plină de arțag;

Făcând pe filozoafa, vorbind de-nțelepciune,

E totdeauna gata să fulgere, să tune,

Și zice că nu-i pasă de ce-i "material",

Dar totu-i face fiere și-i gata de scandal.

Un fleac de-i stă în cale la tot ce-n cap își bagă,

Dezlănțuie furtună pe-o săptămână-ntreagă.

Mă-apucă tremuriciul când zbiară-n capul meu

Și m-aș vâri oriunde, că-i cruntă ca un zmeu.

Și totuși, apucată cum e, și acră-amară,

Silit sunt să-i spun "scumpo" și "dulce inimioară".

Ariste

Hai, las-o încurcată! Am să ți-o spun ritos:

Nevasta-ți poruncește, pentru că ești fricos.

Din însăși slaba-ți fire puterea și-a luat-o;

La rangul de stăpână chiar tu ai ridicat-o;

Te ține-n frâu trufașa și-n urmă ai rămas

Și-acum te lași prosteste să fii purtat de nas.

Cum? Nu ești tu în stare, văzându-ți înrobirea,

Să vrei să fii, în fine, bărbat în toată firea?

S-o faci să se supună și să vorbești cu ea

Având curaj de-ai spune: ei, iaca, vreau așa!
Scrântelilor nevestei jertfești tu fără milă
Și propria-ți voință și biata ta copilă?
Să-ți lași averea unui netot pentru că, cert,
Îndrugă latinește cinci vorbe și un sfert?
Un papagal pe care nevastă-ta-l numește
"Un filozof" ce joacă științele pe dește,
Ce-n rimele-i galante nu poate-avea egal,
Dar care nu-i, cum zis-am, decât un papagal?
Hai, las-o încurcată! De râs e, de rușine:
Și, laș cum ești, nu meriți decât să râd de tine.

Crizal

Da, ai dreptate, frate. Așa-i, sunt vinovat,
Și iau deci hotărârea să fiu,-n sfârșit, bărbat.

Ariste

Ai zis-o bine, frate!

Crizal

Cu neputință este
Să fii fără-ncetare robit unei neveste.

Ariste

Așa e!

Crizal

De blândețea-mi prea mult s-a folosit.

Ariste

E drept!

Crizal

Pe ușurința-mi, prea mult s-a bizuit.

Ariste

Da, fără îndoială!

Crizal

Și o să afle-ndată
Că-n casă-s eu stăpânul, că fetii eu i-s tată
Și c-o să se mărite cu cel ce l-am ales.

Ariste

Așa te vreau, mâi frate!
Fii om de înțeleș!

Crizal

Tu ții doar la Clitandru; la el acasă du-te
Și spune-i, dragă frate, să vie-ncoace iute.

Ariste

Alerg!

Crizal

Răbdat-am multe. Și-acum mă reculeg.

Și vreau de-aci încolo să fiu bărbat întreg.

ACTUL III

Scena 1

Filaminta, Armanda, Beliza, Trisotin, Lepin

Filaminta

Să ascultăm poemul în voie, fără grabă,
Să-l cântărim atente, silabă cu silabă.

Armanda

Ah, ard de nerăbdare!

Beliza

Nu pot să-aștept mai mult!

Filaminta

(*către Trisotin*)

O vrajă mă cuprinde când stau și vă ascult.

Armanda

O simt ca pe-o dulceată și nu-i cunosc perechea.

Beliza

Sunt sunete de harfă care-mi alintă-urechea.

Filaminta

Tânjim de așteptare, ne stingem de nesaț.

Armanda

Grăbiți-vă!

Beliza

Mai iute-ncântarea să ne-o dați.

Filaminta

Dați nerăbdării noastre faimoasa epigramă.

Trisotin

(*către Filaminta*)

E nou-născut copilul, vă rog să țineți seamă.
Pun soarta lui plâpândă sub blândul vostru scut,
Căci doar în casa voastră, știți bine, l-am născut.

Filaminta

Să-mi fie scump ajunge când știu că-i sunteți tată.

Trisotin

Să-i ție loc de mamă a voastră judecată.

Beliza

Cât spirit!

Scena 2

Henrieta, Filaminta, Armanda, Beliza, Trisotin, Lepin

Filaminta

(către Henrieta care vrea să se retragă)

Ia ascultă, ce te grăbești așa?

Henrieta

Plăcutul cerc mi-e teamă că l-aș cam tulbura.

Filaminta

Mai bine vino-ncoace, urechea ți-o ascute,

Să te desfeți cu versuri și rime ne-ntrecute.

Henrieta

Nu mă pricep la versuri și-asemeni frumuseți.

Pe vorbele de spirit eu nu pun mare preț.

Filaminta

Ei și? Rămâi! De altfel vreau să-ți comunic, după,

Ceva ce te privește și ce mă preocupă.

Trisotin

(către Henrieta)

Cu-naltele științe nu prea vă împăcați.

Dar știți cu prisosință cum să ne fermecați,

Henrieta

Nici una și nici alta; și nu mă port cu gândul...

Beliza

Ah, nu uitați copilul care-și așteaptă rândul.

Filaminta

(către Lepin)

Hai, repede, băiete! Adă fotolii-aici.

(Valetul cade cu scaun cu tot)

Ia uită-te, deșteptul! Cum de-ai putut să pici?

Nu știi că echilibrul e cel care ne ține?

Beliza

Incultule, căderii nu-i vezi pricina-n fine?

Că dacă pleci din punctul de sprijin, așa zis,

Al gravitației centru-i cu totul compromis?

Lepin

Ba da, dar echilibru-mi fugi de sub picioare.

Filaminta

(către Lepin care e gata să plece)

Ce bleg!

Trisotin

Că nu-i de sticlă-i norocul lui cel mare.

Armanda

Ce-ați spus – e plin de spirit!

Beliza

Izvoru-i nesecat.

(*Se așează cu toții*)

Filaminta

Festinul vostru darnic de toți e așteptat.

Trisotin

Cum aş putea să satur o foame-atât de mare
Când numai două strofe sunt felul de mâncare?
Dar cred că-ar fi cu cale să dau eventual
Acestei epigrame – sau ăstui madrigal –
Ca sos picant, un proaspăt sonet; chiar o prințesă
Mi-a spus ce gingășie emană-această piesă.
I-am pus piper și sare, firește, cât e just
Și-l veți găsi, sunt sigur, ales și plin de gust.

Armanda

Nu-ncape îndoială.

Filaminta

Să-i dăm deci ascultare.

Beliza

(*de câte ori Trisotin prea să citească, îl întrerupe*)

Da, simt cum, de plăcere, tot sufletu-mi tresare.
Frumoasă-i poezia și mor de dragul ei,
Când spre amor poetul o-ntoarce din condei.

Filaminta

Dacă vorbim într-una îl facem să ezite.

Trisotin

So...

Beliza

(*către Henrieta*)

Să păstrăm tăcere.

Armanda

Lăsați-l să recite.

Trisotin

Sonet către prințesa Urania cu privire la febra de care suferă¹

E-o imprudență ce mă-nciudă
Când văd că dați – mărinimos –
Un adăpost așa frumos
Dușmanei voastre, cea mai crudă.

Beliza

Frumos e începutul!

Armanda

¹ Sonetul, în forma în care-l citește Trisotin, aparține abatelui Charles Cotin, poet mediocru, satirizat adesea și de Boileau și model al personajului molièresc. Sonetul lui Cotin, adresat domnișoarei de Longueville, devenită prințesă de Nemours, se află în *Operele galante în proză și în versuri ale domnului Cotin*, Paris, 1663.

Și versul e abil.

Filaminta

El singur are darul de a rima subtil.

Armanda

În fața lui *mă-nciudă* eu mă predau și pace!

Beliza

Dușmanei voastre... – versul e-atâta de dibace!

Filaminta

Îmi place cum rimează *mărinimos, frumos...*

Aceste două vorbe se-mbină-armonios.

Beliza

Să auzim și restul.

Trisotin

E-o imprudență ce mă-nciudă,
Când văd că dați – *mărinimos* –
Un adăpost așa frumos
Dușmanei voastre, cea mai crudă.

Armanda

Mă-nciudă...!

Beliza

Dușmanei voastre...!

Filaminta

Mărinimos și *frumos*!

Trisotin

De ea, auzi? Să nu se-audă!
S-o dați din forul vostru jos,
Unde ingrata,-n chip fălos,
Viața v-o preface-n trudă.

Beliza

Ah, mai încet, și dați-mi răgazul să respir.

Armanda

Să-mi dați un timp, ca versul în voie să-l admir.

Filaminta

Simți în aceste versuri ce-n suflet îți coboară,
Un nu-știu-cum ce face tot cumpătul să-ți piară.

Armanda

De ea, auzi? Să nu se-audă!
S-o dați din forul vostru jos,
S-o dați din forul vostru... Ah, ce frumos e zis!
Metafora aceasta e pusă cu dichis.

Filaminta

"De ea, auzi? Să nu se-audă!"
Auzi? Să nu se-audă... îmi sună la ureche
Ca o înșiruire de-un gust fără pereche.

Armanda
Auzi? Să nu se-audă... Eu m-am îndrăgostit.

Beliza
Auzi? Să nu se-audă!... Ce bine e găsit!

Armanda
Păcat că nu-i de mine.

Beliza
E o poemă-n sine.

Filaminta
Oare-o gustați cu toții atât de mult ca mine?

Armanda și Beliza
O! O!

Filaminta
Auzi? De ea să nu se-audă!
În apărarea febrei s-ar mai putea sări?
De vorbe nu vă pese și nici de calomnii...
Auzi? De ea să nu se-audă!
Auzi, audă, auzi, audă!
Acest *auzi, audă* ascunde multe-mi pare
Și nu știu de-o pricepe, ca mine, fiecare,
Dar mii și mii de tâlcuri aicea deslușesc.

Beliza
E drept că spune multe, păstrând un ton firesc.

Filaminta
(*către Trisotin*)
Când scris-ați minunatul "*Auzi? Să nu se-audă*",
Ați înțeles ce farmec e-n stare să includă?
Ați pus voit într-însul atâtea sensuri mari?
Voi înșivă știut-ați că are-atâta har?

Trisotin
E-hei!

Armanda
Și-acea *ingrată* din minte nu-mi mai iese,
Acea *ingrată* febră în foru-unei prințese,
Care-și tratează gazda în mod nedrept, perfid.

Filaminta
Catrenele-amândouă o lume îți deschid.
Să trecem la terține. Le-aștept înfrigurată.

Armanda
Auzi? Să nu se-audă...! Vă rog eu, încă-o dată!

Trisotin

Auzi? De ea, să nu se-audă...

Filaminta, Armanda și Beliza

Auzi? Să nu se-audă!

Trisotin

S-o dați din forul vostru jos...

Filaminta, Armanda și Beliza

Din forul vostru jos!

Trisotin

Unde ingrata-n chip fălos...

Filaminta, Armanda și Beliza

Această ingrată febră!

Trisotin

Viața v-o preface-n trudă.

Filaminta

Viața v-o preface...!

Armanda și Beliza

Ah! Ah!

Trisotin

Cum? Rangul dânsa vi-l înfrânge
Și atacând un nobil sânge...

Filaminta, Armanda și Beliza

Ah!

Trisotin

Vă chinuie și zi și noapte!
Dar de-o luați la băi cu voi,
Nu pregetați! Porniți la fapte
Și singură-o-necați apoi.

Filaminta

Eu nu mai pot!

Beliza

Mă-mbată!

Armanda

Eu de plăcere mor!

Filaminta

De dulci fiori cuprinsă, mă simt de parcă zbori

Armanda

Dar de-o luați la băi cu voi...

Beliza

Nu pregetați! Porniți la fapte...

Filaminta

Și singură-o-necați apoi.

Și singură-necați-o, acolo, chiar la băi.

Armanda

În versul dumneavoastră e-un farmec, pas cu pas.

Beliza

Te plimbi prin ei și parcă auzi al vrăjii glas.

Filaminta

Pășești pe o alee cu zeci de-apoteoze.

Armanda

Sunt drumuri mici pe care sunt presărate roze.

Trisotin

Sonetul deci vă pare...

Filaminta

Sublim, de nedescris,

Și nimeni, niciodată, așa ceva n-a scris.

Beliza

(către Henrieta)

Cum? Nu te mișcă oare o astfel de lectură?

De ce faci, scumpă fată, o astfel de figură?

Henrieta

Figura, fiecare o facem cum putem.

Nu are-oricine spirit, iar eu degeaba-l chem.

Trisotin

Sau versurile mele vă cam displac, mi-e teamă.

Henrieta

Nici nu le-ascult.

Filaminta

Acuma urmează-o epigramă.

Trisotin

Despre un echipaj de culoarea mușcatei, dăruit de cineva unei doamne dintre amicele sale¹

Filaminta

Sunt toate-aceste titluri de-o noutate rară.

Armanda

Ce trăsături de spirit din ele-o să răsară!

Trisotin

M-a-nlănțuit amorul, dar la un preț urcat...

¹ Ca și sonetul de mai sus, epigrama e luată din volumul lui Colin.

Filaminta, Armanda și Beliza

Ah!

Trisotin

Încât, pe jumătate, averea m-a costat;
 Și când privești acea trăsură
 Cu aur mult, peste măsură,
 De care-o țară s-ar mira,
Ce face să triumfe deplin Laisa¹ mea...

Filaminta

Laisa! Ce înseamnă când cineva e cult!
Aluzia-i subtilă și valorează mult.

Trisotin

 Și când privești acea trăsură
 Cu aur mult, peste măsură,
 De care-o țară s-ar mira,
 Ce face să triumfe deplin Laisa mea,
 O fi culoarea-i de mușcată.
 Dar e din renta mea mușcată.

Armanda

Oh, oh, neprevăzutul! Nu m-așteptam de fel.

Filaminta

Asemeni culmi le poate atinge numai el.

Beliza

O fi culoarea-i de mușcată.
 Dar e din renta mea mușcată.
Pe cât de fină rima, pe-atâta-i de bogată.

Filaminta

(către Trisotin)

Când am avut plăcerea să vă cunosc, nu știu
De-am înțeles pe dată al vostru spirit viu,
Dar versul, proza voastră, mă-nalță peste fire.

Trisotin

(către Filaminta)

Și operele voastre, dacă le-ați da citire,
Am ști la rândul nostru să le-admirăm pe rând.

Filaminta

De mult n-am scris poeme, dar sper să pot curând
Un plan în opt etape să vi-l arăt și vouă.
Îl dau Academiei într-o formulă nouă.
A încercat și Platon, dar lucru-i imperfect,
Când a compus tratatul Republicii-n proiect.
Dar eu până la capăt am dus-o de aceea,
Și, pe hârtie, -n proză, am așternut ideea;
Căci mă cuprinde ciuda, când văd – e un scandal! –
Ce prost suntem tratate pe plan spiritual;

¹ Lais a fost o celebră, curtezană, din Corint (secolul al V-lea î.e.n); de aici aluzia.

Să răzbunăm o dată, cu toatele-mpreună,
Un jug ce toți bărbații doresc să ni-l impună,
Vrând să ne micșoreze, reduse-n veci să fim,
Să ne închidă poarta spre tot ce e sublim.

Armanda

Disprețul și-l arată deschis sau prin cuvinte,
Neacordând femeii decât atâta minte
Cât să admire-o fustă, un șal sau un mantou,
Dantela sau brocartul, modelul cel mai nou.

Beliza

Rușinea soartei sale femeia să și-o spele
Și spiritul să-și smulgă din vechile tutele.

Trisotin

O, eu respect femeia, se știe-n orice loc...
Și dacă laud ochii ei dulci și plini de foc,
A spiritului rază i-o laud totodată.

Filaminta

O știm și noi. De-aceea vă sunt îndatorată;
Dar vrem să țină seama și unii mai semeți
Care, de sus, tratează femeia cu dispreț,
Că știm și noi să creștem ale științei plante
Și că și noi ne strângem în adunări savante,
Dând curs în felu-acesta unui înalt îndemn:
Să împăcăm rivalii sub al științei semn,
Cu o vorbire-aleasă și cu înalte studii
Să deslușim natura prin sfântul har al trudii,
Și-n fiecă problemă ce-ai vrea s-o iei în piept,
Să-ascuți de orice școală, fără să-i fii adept.

Trisotin

Vreau ordine-n deducții, deci peripatetismul¹.

Filaminta

Iar mie, pentru-abstracții, îmi place platonismul².

Armanda

Epicuriană dogmă³ îmi este mai pe plac.

Beliza

Eu, personal, cu-atomii prea bine mă împac,
Dar vidul mi se pare că nu e pentru mine;
Materia subtilă o gust cu mult mai bine.

Trisotin

Descartes, cu magnetu-i, cu mine-i gând la gând.

Armanda

Eu îi susțin vârtejul...

¹ Filozofia lui Aristotel.

² Doctrina lui Platon.

³ Învățătura lui Epicur.

Filaminta

Eu, lumile căzând¹.

Armanda

Ah, adunarea noastră s-o văd deschisă o dată,
Prin vreo descoperire să mire lumea toată!

Trisotin

Din parte-vă se-așteaptă lumini și fapte noi;
Natura n-are multe secrete pentru voi.

Filaminta

Eu, fără să mă laud prea mult, făcut-am una
Și pot să jur: de oameni e locuită luna.

Beliza

Eu n-am văzut chiar oameni în lună. Ca prin ceți
Clopotnițe eu, totuși, văzui cum mă vedeți.

Armanda

Vom adânci, pe lângă știința naturală,
Gramatică și versuri, politică, morală...

Filaminta

Moralei eu sunt gata tot sufletul să-mi dau;
Și spiritele-alese pe vremuri o iubeau;
Dar stoicismul are la mine-ntâietate:
Nimic nu-i poate-ntrece superba-i cumpătate.

Armanda

În limbă, noi principii – se va vedea curând –
Vor răsturna pe cele-nvechite, rând pe rând.
Printr-o antipatie, de explicat, firește,
Am căpătat o ură de moarte-n ce privește
O seamă de cuvinte, verb, numeral, mă rog,
Pe care în vorbire nu le rostim de loc.
Ci împotriva-acestor vom da curând sentințe,
Fără apel, în cicluri de docte conferințe,
Ca prin puterea noastră și prin acest demers,
Să curățim de ele și proză, dar și vers.

Filaminta

Dar planul cel mai mare, mai plin de măreție,
E-o nobilă idee care de mult mă-mbie,
Un scop înalt pe care îl vor slăvi în cor
Toți oamenii de spirit, acum și-n viitor:
E scoaterea din limbă-a silabelor murdare
Ce o vorbire-aleasă să strice sunt în stare,
Ce-s caii de bătaie ai multor nătăfleți,
Eterne platitudini a unor proști glumeți,
Acele ecluvocuri infame, de duzină,
Ce pururea insultă pudoarea feminină.

Trisotin

Proectu-i admirabil, v-o spun pe cinstea mea!

¹ Aluzii la cosmogonia lui Descartes, care respingea noțiunea de vid și proclama existența eterului ("materia subtilă") și a mișcării particulelor materiale sub forma unor vârtejuri.

Beliza

Vă arătăm statutul când îl vom termina.

Trisotin

Va fi frumos, sunt sigur, pe cât va fi de tare.

Armanda

Prin forța legii noastre, noi, orișice lucrare

În proză sau în versuri, o judecăm aici.

Doar *noi* o să decidem, și scumpii noștri-amici.

Din exprimări străine vom face un masacru

Și numai stilul nostru va fi perfect și sacru.

Scena 3

Filaminta, Beliza, Armanda, Henrieta, Trisotin, Lepin

Lepin

(către Trisotin)

Un domn vrea să vă vadă; e-aici-așa în prag,

E îmbrăcat în negru și are-un glas dulceag.

(Se scoală cu toții)

Trisotin

E-acel savant prieten ce v-a rugat prin mine

Să-i acordați onoarea de-a vă cunoaște-n fine.

Filaminta

Puteți să-l introduceți. Vă dau acord deplin.

(Trisotin merge în întâmpinarea lui Vadius)

Scena 4

Filaminta, Beliza, Armanda, Henrieta

Filaminta

(către Armanda și Beliza)

Să fim la înălțime, cu duhul cel puțin.

(Către Henrieta care dă să plece)

Doar îți împărtășisem o limpede dorință

De-a sta puțin de vorbă.

Henrieta

Mă rog, în ce privință?

Filaminta

Rămâi, te rog, aicea. Doar nu ai nici un zor.

Scena 5

Trisotin, Vadius, Filaminta, Beliza, Armanda, Henrieta

Trisotin

(prezentându-l pe Vadius)

Acesta este domnul. Și e nerăbdător

Să vă cunoască. Nu cred să am motiv de teamă,
Căci știu cu prisosință că e un om de seamă.
El printre cei de spirit oricând își face loc.

Filaminta

O, mâna ce-l prezintă ne-ajunge ca zălog.

Trisotin

Din autorii clasici își trage el substanța.
Cunoaște și elina. E cineva în Franța.

Filaminta

(către Beliza)

Elina! Vai! Elina! E fără de egal!

Beliza

(către Armanda)

Elina! O, nepoată!

Armanda

Elina! Ce regal!

Filaminta

Cum, domnule? Elina? Asemeni lucruri rare,
Vă rog să ne permiteți, reclamă-o sărutare.
(Vadius le îmbrățișează și pe Beliza și Armanda)

Henrieta

(către Vadius care vrea s-o îmbrățișeze și pe ea)

Cer, domnule, iertare! Eu greaca nu-nțeleg.
(Se așează cu toții)

Filaminta

Stimez cultura greacă, admir cuvântul grec.

Vadius

Mă tem să nu vă supăr cu graba ce mă-ndeamnă
De-a vă aduce-omagii, de-a vă cunoaște, doamnă,
Și-această atmosferă savantă să n-o stric.

Filaminta

O, domnule, cu greaca nu poți strica nimic.

Trisotin

De altfel, ca și-n proză, în vers e foarte tare
Și poate să ne-arate și nouă vreo lucrare.

Vadius

La autori defectu-i că totdeauna vor
Să ne tiranizeze cu operele lor;
La librării, pe stradă, în orice ambianțe,
Neobosiți recită obositoare stanțe
Și n-ai să vezi spectacol mai josnic nicăieri
Decât când autorul cerșește tămâieri,
Când întâlnind pe-oricine, îi cântă la ureche,
Martirizându-l astfel cu noaptea lui de veghe.

Cu-asemenea zănatnici eu nu vreau să mă-ntrec
Și sunt chiar de părerea acelui clasic grec
Ce pe-nțelepți oprește printr-o sentință-anume,
Să-și înjosească munca, citind prea mult în lume.
Aduc cu mine versuri. Mici. Pentru-ndrăgostiți.
Aș vrea părerea voastră să mi-o împărtășiți.

Trisotin

O, versurile voastre sunt cele mai măiestre.

Vadius

E Venus însoțită de Grații-n ale voastre.

Trisotin

Vă este ritmul sprinten, cuvintele-s de soi.

Vadius

E *ithos*¹ și e *pathos*² în tot ce scrieți voi.

Trisotin

Ați depășit cu stilul acelor pastorale
Pe Teocrit³, pe însuși Virgil cu-ale sale.

Vadius

Iar ale voastre ode, de câte ori le-ascult,
Îl lasă pe Horațiu în urmă foarte mult.

Trisotin

Cât sunt de-ncântătoare a voastre șansonete!

Vadius

Cine, ca voi, pe lume, a scris așa sonete?

Trisotin

Rondele c-ale voastre s-au mai compus cândva?

Vadius

Pe-a voastre madrigale le-ntrece cineva?

Trisotin

Dar mai ales balade compuneți admirabil.

Vadius

În vers pe rimă dată sunteți incomparabil.

Trisotin

De ar cunoaște Franța cât bine-ați meritat...

Vadius

O, de v-ar recunoaște al nostru veac ingrat...

Trisotin

În triumfale care ea v-ar purta-n paradă.

¹ Termen din vechea retorică pentru a desemna partea care se ocupă de moravuri.

² Tot în retorică, partea care tratează despre pasiuni.

³ Poet grec din secolul al III-lea î.e.n., creator al genului bucolic.

Vadius

V-ar ridica statuie la orice colț de stradă.

(Către Trisotin)

Hm! E doar o baladă. Și-aș vrea în chip concret

Să-mi spuneți...

Trisotin

(către Vadius)

Auzit-ați cumva de vreun sonet

Ce febrei principesei e închinat, se pare?

Vadius

Ieri a citit-o-n public un june oarecare.

Trisotin

Știți cine-i autorul?

Vadius

Nu încă. Dar vă spun

Deschis, că-ntreg sonetul nu-i de nimica bun.

Trisotin

Și totuși multă lume-l găsește admirabil.

Vadius

Aceasta nu-l oprește să fie mizerabil;

De-l veți vedea, sunt sigur că veți ghidi la fel.

Trisotin

Ba știu că de această părere nu-s de fel.

Să scrie-așa sonete puțini mai sunt în stare.

Vadius

Să mă ferească cerul să scriu așa oroare!

Trisotin

Susțin că-asemeni versuri să scrii e foarte greu.

Dovada cea mai bună-i că autoru-s eu!

Vadius

Cum, dumneavoastră?

Trisotin

Eu sunt!

Vadius

Hm, nu știu cum se face...

Trisotin

Se face că sonetul păcat că nu vă place.

Vadius

Sau, poate, ascultându-l, să fi fost eu distrat,

Sau, poate, cititorul, citindu-l, l-a stricat.

Dar, să citim balada. Ce rost mai are sfada?

Trisotin

Un gen dulceag și sarbăd consider că-i balada.
Nici nu mai e la modă. Miroase-a mucegai.

Vadius

Balada place, totuși, prin avântatu-i grai.

Trisotin

Aceasta n-o oprește ca să-mi displacă mie.

Vadius

Și totuși nu-i mai proastă ca altă poezie.

Trisotin

Atrage doar pedanții ce-n urmă au rămas.

Vadius

E de mirare-atuncea că nu ați fost atras.

Trisotin

Dați altora pe seamă a voastre vechi păcate.
(*Se scoală cu toții*)

Vadius

Obraznic, pe-ale voastre mi le-aruncați în spate.

Trisotin

Mâzgălator de versuri, învățăcel mizer!

Vadius

Rușine-a breslei noastre, flecar și pompier!

Trisotin

Plagiator pe față! Cârpaci fără pudoare!

Vadius

Pedant jegos...

Filaminta

Vai, domnii-s porniți pe ceartă oare?

Trisotin

(*către Vadius*)

Te du și-napoiază ce, fără de rușini,
Ai șterpelit din clasici, din greci și din latini.

Vadius

Te du să ceri iertare Parnasului¹, că-n spațiu
Și-n timp, făcuși de-ocară cuvântul lui Horațiu.

Trisotin

Dar cartea ta de care o vorbă nu s-a spus?

Vadius

¹ Munte din Elada antică, lăcaș al lui Apollo și al muzelor.

Librarul tău la sapă de lemn ți l-ai adus.

Trisotin

Mi-e gloria făcută, în van încerci s-o sfaremi.

Vadius

Da, da, dar de *Satire*¹ tu amintește-ți baremi.

Trisotin

Și tu ți le-amintește.

Vadius

Păi da, dar vezi că eu
Am fost tratat mai bine ca tine, scumpul meu.
Mă-nțeapă autorul în treacăt și pe mine,
Pe lângă alte nume ce nu îmi fac rușine.
Dar, fără să te-nțepe, nici o satiră nu-i;
Pe tine nu te uită, ești pururi ținta lui.

Trisotin

De-aceea-mi este rangul cu mult mai demn de stimă,
Nu ca al tău, în gloata aproape anonimă;
El știe că, în cazu-ți, ajunge-un bobârnac:
Te amintește-o dată – și ți-a venit de hac;
Un adversar mai nobil sunt eu, când mă atacă;
Combate, căci o știe: cu mine nu se joacă!
De-aceea mă lovește de repetate ori,
Căci nu se simte încă deplin învingător.

Vadius

Te-nvăț cu pana minte, și-ai să-ți cunoști vrăjmașul.

Trisotin

A mea o să-ți arate că, totuși, *eu* ți-s nașul.

Vadius

În greacă și latină cu versul te desfid.

Trisotin

Pe la Barbin² îndată am să te pun la zid.

Scena 6

Trisotin, Filaminta, Armanda, Beliza, Henrieta

Trisotin

Să nu-mi găsiți mânia nepotrivită, doamnă.
Părerea să v-o apăr tot sufletul mă-ndeamnă,
Căci criticând sonetul, la toate-a pus capac.

Filaminta

Eu îmi voi da silința cu dânsul să vă-mpac.
La altceva să trecem.
(*Către Henrieta*)

¹ E vorba de *Satirele* lui Boileau, în care Trisotin și Vadius – pe numele lor adevărate Cotin și Ménage – sunt adeseori ridiculizați.

² Editor al lui Molière și Boileau, a cărui librărie se afla într-una din galeriile Palatului de Justiție.

Copilă, vino-ncoace
De multă vreme-un ghimpe în suflet nu-mi dă pace;
Către știința-naltă, cum văd, nu-ți cauți un drum,
Dar am găsit o cale să-ajungi la ea oricum.

Henrieta

De grijă nu-i nevoie ca mama mea să-mi poarte.
De doctele discuții mă aflu prea departe.
Vreau să trăiesc în voie, și nu să mă frământ,
Să născocesc într-una cel mai de duh cuvânt.
Ambiția aceasta nu poate să mă-nfrângă
Și-mi pare foarte bine că sunt așa nătângă.
Eu cred că-i mult mai bine să spui banalități,
Decât de vorbe-alese cu sila să te-agăți.

Filaminta

Da; dar mă simt jignită și nici nu-mi vine bine
Să văd că-a mea copilă mă face de rușine.
E o podoabă vană un fraged obrăjor,
O floare trecătoare, un licăr trecător,
Și sunt legate toate de-o tânără-epidermă;
Podoaba minții, însă, nu-i șubredă, ci fermă.
Deci m-am gândit o cale să caut pentru-a-ți da
Splendoarea ce nici vârsta n-o poate secera.
Ispita de-a cunoaște să-ți zguduie ființa,
Să-ți infiltrez dorința de-a-ți însuși știința;
Și gândul care-n fine, mă preocupă mult,
E să-ți unești viața cu-un om ales și cult.
(*Îl arată pe Trisotin*)
De dumnealui e vorba. Am hotărât să fie
Alesul tău de-apururi. Iar tu să-i fii soție.

Henrieta

Eu, mamă?

Filaminta

Tu! Te miră cât vrei!

Beliza

(*către Trisotin*)

Vă înțeleg.

Citesc în ochii voștri că vreți să vă dezleg,
Să-nstrăinați amorul ce mie-mi aparține.
Sunt de acord. Vă dărui acestor mâini străine,
Căci e-o partidă bună și cuplu-i potrivit.

Trisotin

(*către Henrieta*)

Nu pot s-o spun în vorbe cât sunt de fericit
Și cât căsătoria aceasta mă cinstește,
Mă pune...

Henrieta

Mi se pare că domnul se grăbește;
Nu fiți atât de sigur.

Filaminta

(către Henrieta)

Cutezi să-l mai insulti?

Știi bine că... Ajunge! Te fac eu să mă-ascuți!

(Către Trisotin)

Se cumințește dânsa. Să nu vă fie teamă.

Scena 7

Henrieta, Armanda

Armanda

E foarte grijulie iubita noastră mamă!

Un soț mai de valoare să poți găsi e greu.

Henrieta

Atuncea, surioară, ia-i tu în locul meu.

Armanda

Nu eu, ci tu te bucuri de-nalta lui favoare.

Henrieta

Tu ai întâietate, ca soră-a mai mare.

Armanda

De aş găsi, ca tine, în măritiş un țel,

Ți-aş accepta oferta, nu m-aş codi de fel.

Henrieta

De aş avea, ca tine, idei pedante, grave,

Aş zice că-s în fața unei izbânzi grozave.

Armanda

Cu toate că, se vede, n-avem același gust,

Să ne-ascultăm părinții găsesc că este just;

O mamă e pe-a noastră voință suverană,

Și-mi pare, dragă soră, că rezistența-i vană...

Scena 8

Crizal, Ariste, Clitandru, Henrieta, Armanda

Crizal

(către Henrieta, prezentându-i pe Clitandru)

Hai, fata mea, ascultă ce-am hotărât. Ei, hai!

Să-ți scoți mănua. Mâna acestui domn s-o dai

Tu să-l păstrezi în suflet, de-acî pe-o veșnicie!

E omul ce urmează să-i fii-n curând soție.

Armanda

(către Henrieta)

Îmi pare că acesta îți e deplin pe gust.

Henrieta

Să ne-ascultăm părinții găsesc că este just;

Un tată-asupra noastră are puteri depline.

Armanda

Și unei mame-o parte din ele îi revine.

Crizal

Ce vrei să spui?

Armanda

Aceasta! Cu gândul eu mă port
Că mama n-o să fie în totul de acord,
Că altul este soțul...

Crizal

Mai taci din gură, cață!
Te du, filozofia cu dânsa de-o învață;
Nu vă băgați în treburi ce-s demne de-un bărbat.
Aceasta mi-e părerea. Și spune-i răspicat
Să nu cumva să vină cu vorba să mă toace.
Hai, du-te!

Scena 9

Crizal, Ariste, Henrieta, Clitandru

Ariste

Foarte bine! Făcuși precum îmi place.

Clitandru

Ce vis! Ce bucurie! Ce bună-i soarta mea!

Crizal

(către Clitandru)

Hai, ia-i acuma mâna și-apoi veniți încoa,
S-o duci la ea-n odaie.

(Către Ariste)

Ah, dulcile cuvinte!
Mi-e inima mișcată de-atâta dor fierbinte.
Mă-nviorează-amorul acestei dragi perechi
Și-mi reînvie-n minte iubiri din timpuri vechi.

ACTUL IV

Scena 1

Armanda, Filaminta

Armanda

Da, mamă, nu se-arată de loc șovăitoare.
Se laudă că este din fire-ascultătoare;
Preferă să-și urmeze pornirile firești
Decât să se supună voinței părintești.
De vorba unui tată nu ține-atâta seamă,
Cât cearcă să înfrunte porunca ta de mamă.

Filaminta

Am să-i arăt eu care din scumpii ei părinți
E-n drept să risipească sucitele-i dorinți,
Căci *tatălui* sau *mamei* o fată se conformă?
E trup întâi sau spirit, materie sau formă¹?

Armanda

Ți se cuvine, mamă, respect nelimitat,
Dar domnișoru-acesta se poartă cam ciudat
Când vrea cu sila fiica să-ți ia-n căsătorie.

Filaminta

Nu-i încă-așa departe pe cât ar vrea să fie.
Nu-mi dis plăcea băiatul, nici curte că-ți făcea,
Dar anumite lucruri cu greu îi pot ierta:
Știa că-s scriitoare și totuși nu se-ndură
O dată să asiste și el la o lectură.

Scena 2

Clitandru, intră tiptil și se ferește să fie văzut, **Armanda, Filaminta**

Armanda

Deloc nu i-aș da voie, să fiu în locul tău,
Să-l ieie Henrieta de soț pe-acest flăcău.
Nedrept ar fi oricine de-ar spune vreodată
Că în problema asta aș fi interesată,
Că de trădarea-i lasă cumva aș face caz
Și-aș tăinui în mine vreo umbră de necaz.
O astfel de-ncercare mă face și mai tare,
Căci în filozofie găsi-voi alinare,
Și sprijinit de dânsa te simți mult mai presus.
Dar, vezi, față de tine, cu sila s-a impus.
E-n joc a ta onoare – deci nu-l lăsa s-o facă –
Și e un om, în fine, ce n-are cum să-ți placă.
De câte ori eu dânsul în doi am stat la sfat,
Că-ți poartă-n suflet stimă deloc n-am observat.

Filaminta

Netotul!

¹ Filaminta se referă aici la teoria lui Aristotel, după care forma însuflețește și organizează materia amorfă și inertă.

Armanda

Faima care te însoțește-n viață,
Pe el îl lasă rece, da, rece ca de ghiață.

Filaminta

Ce grosolan!

Armanda

Adesea, citindu-i versuri noi,
Lucrări de ale tale, nu le-a găsit de soi.

Filaminta

Obraznicul!

Armanda

Pe-alocuri, mergeam până la sfadă
Și n-ai să crezi de câtă prostie da dovadă...

Clitandru

(îvindu-se către Armanda)

Ei, vă implor, ajunge! Cer milă – sau măcar
Un dram de cinste, doamnă, căci, zău, nu am habar
De ce-am comis și vina-mi de ce-i atât de mare,
Că împotriva-mi puneți atâta-nversunare.
Doriți să mă distrugeți cu tot acest venin?
Doriți să-mi poarte pică acei la care țin?
Vorbiți! De ce această mânie-nversunată?
Cer de la însăși doamna o dreaptă judecată.

Armanda

Chiar dacă-ar fi cum ziceți, mâniei mele tot
Îi pot găsi pricină și s-o justific pot.
Ați fi prea demn de dânsa, căci prima-nflăcărare
Statornicește-n inimi un drept atât de mare,
Încât să-ți pui averea și viața chiar în joc,
Decât iubirii-ntâie să-i pui o alta-n loc.
Să schimbi un dor pe-un altul e-o faptă fără fală
A unui suflet cinic și fără de morală.

Clitandru

Oare-i trădare, doamnă, purtarea mea, atunci
Când am urmat a voastre tiranice porunci?
Ființa mea umilă în fața lor se-nclină;
De vă jignește asta, doar ele sunt de vină.
Când farmecele voastre în mreje m-au cuprins,
Doi ani întregi în mine am ars de-un foc nestins;
N-au existat atenții, respect și griji fidele
Să nu le-aduc ca jertfă cu drag iubirii mele.
Dar stima mea, ardoarea, n-avură nici un rost:
Potrivnică, pot spune, iubirii mele-ați fost,
Și m-ați respins. Cu-o alta cărarea-mi se-ntretaie...
Deci spuneți, doamnă: vina a voastră sau a mea e?
Am fost eu nestatornic, sau mi-ați impus un schimb?
V-am părăsit sau fost-am trimis ca să mă plimb?

Armanda

M-am pus eu împotrivă? Ba cred că vi se pare.
Am vrut doar să vă apăr de trăsături vulgare
Și să vă-ndrum spre-azurul acelor înălțimi
Ce fac perfecțiunea amorului sublim.
Au n-ar putea gândirea spre mine să vă poarte
Scăpată de teroarea dorințelor deșarte?
Și nu simțiți dulceața când cei ce se iubesc
Înlătură din inimi vulgarul dor trupesc?
De rând e-amorul vostru. Mă mir că nu vă sperie
Atâtea noduri hâde ce-l leagă de materie;
Pentru-a-ntreține focul din inimă, ați vrea
Cu orice preț o nuntă și tot ce va urma.
Ciudat amor! Un suflet ce-i fără de prihană
Departa-i de această ispită pământească!
Dorința lui să n-aibă în ea nimic trupesc;
Aceste focuri pure doar *suflete* unesc;
Pornirile nedemne oprite-s să se nască.
E-un foc curat și veșnic, o flacără cerească.
Suspinele ce-ți smulge sunt caste, negreșit
Și poftele murdare nicicând nu le-au mânjit.
Înaltul țel cu gânduri impure să nu-l vatem:
Iubim pentru iubire, nu pentru joase patemi.
De suflet și de spirit nicicând n-am să mă rup
Și-atunci mă simt ferică – și uit că am un trup.

Clitandru

Eu, doamnă, din păcate, așa cum mi se pare,
Am trup și am și suflet – de nu-i cu supărare;
Sunt ele prea unite, să pot să le separ;
De astfel de divorțuri vă jur că n-am habar;
N-a vrut să-mi deie cerul așa filozofie:
La mine, trup și suflet își țin tovărășie.
Nimic, așa cum spuneți, nu este mai divin
Decât dorinți curate ce doar de spirit țin,
Decât uniri de inimi, de gânduri delicate,
Din care orice simțuri au fost înlăturate.
Dar astfel de amoruri subtile nu cunosc:
Sunt cam vulgar, ați spus-o, și eu o recunosc;
Iubesc cu trup și suflet. Și cred că-asa e bine,
Căci doar în felu-acesta iubirile-s depline.
Nu-i cazul, mi se pare, iertare să vă cer;
Și fără-a vă respinge frumoasele păreri,
Se practică pe lume din plin a mea metodă
Și e căsătoria, pre câte văd, la modă,
Ba trece drept un lucru plăcut, cinstit de toți.
Așa mi-a fost dorința: să fiu al vostru soț.
Sinceritatea-aceasta să-mi fie îngăduită
Și sper că nu e cazul să vă simțiți jignită.

Armanda

Ei, domnule, ei bine, deși ce cred, v-am spus,
Simțirile brutale le puneți mai presus.
Iar dacă pentru-a face ardoarea să re'nvie
Trupeasca legătură voi mi-o pretindeți mie,
De vrea și *mama*, gata-s tăcere să-mi impun:
La ceea ce îmi cereți consimt să mă supun.

Clitandru

Nu, doamnă, prea târziu e. Al alteia e locul
Și, dacă aş trăda-o, eu mi-aş trăda norocul.
Cum pot jigni refugiul, cum l-aş putea huli,
Când m-a ferit de-a voastre cumplite, reci mândrii?

Filaminta

Dar, domnul meu, îmi pare că vă-nșelați amarnic.
Să-mi dau consimțământul veți aștepta zadarnic.
Cum? N-ați aflat – sau poate că nu ați înțeles –
Că pentru Henrieta un alt soț am ales?

Clitandru

O, doamnă,-n ce-l privește, vă îndurați de mine:
Vă rog, nu mă expuneți la astfel de rușine
De-a mă-njosi-ntr-atâta, printr-un nedemn destin.
Ca să devin rivalul acestui Trisotin.
Căci preferând "savanții"-mpotriva mea, aş spune,
Un adversar mai josnic nu mi-ați putut opune.
E dintre cei ce știe, cu capul lui îngust,
Să pună în valoare al veacului prost gust;
Dar Trisotin, cu scrisu-i, nu-nșeală azi pe nimeni,
Și-l știe toată lumea pe tristul ipohimen.
El doar în casa asta mai este prețuit,
Și ceea ce adesea aici m-a uluit
E că prostiei sale îi lăudați savoarea...
De-ați scrie-un vers ca dânsul, i-ați contesta valoarea,

Filaminta

De-l judecați altminteri de cum îl credem noi,
Cu-un ochi doar îl cuprindeți, iar nu cu amândoi.

Scena 3

Trisotin, Armanda, Filaminta, Clitandru

Trisotin

(către Filaminta)

Vin să vă-aduc o știre de importanță mare.
În somn scăpat-am, doamnă, de-o moarte-ngrozitoare:
Un astru ce de-aproape ne tot dădea ocol,
Dând de vârtejul Terrei, s-a prăbușit în gol.
Iar de-ntâlnea pământul, dintre atâtea globuri,
Ne-ar fi sfârmat pe dată în mii și mii de cioburi.

Filaminta

Să amânăm subiectul pentru un alt moment,
Căci domnul la aceste probleme nu-i atent.
Că-i place ignoranța ne-a spus; e-o fire frustă.
Gândirea o urăște, știința îl dezgustă.

Clitandru

Vreau adevăru-acesta să-l îndulcesc măcar,
Dacă-mi permite doamna. Urăsc atâta doar:
Știința și gândirea pe oameni când îi strică;

Sunt lucruri mari în sine și n-am de zis nimica.
Dar eu prefer în viață să fiu un ignorant
Decât, precum sunt alții, un pseudosavant.

Trisotin

Susțin că niciodată, și orișice s-ar zice,
Un lucru bun știința nu va putea să-l strice.

Clitandru

Ci-n fapte și-n cuvinte, de vreți cumva sau ba,
Știința mai produce și câte-un prost sadea.

Trisotin

E paradoxul tare.

Clitandru

Nu-i nici o iscusință,
Căci pot să fac dovada, oricând, cu prisosință.
Chiar dacă argumente n-aș ști cum să invoc,
Exemplele celebre nu mi-ar lipsi de loc.

Trisotin

Puteți cita exemple, dar nu-s convingătoare.

Clitandru

Le am la îndemână, căci nu-s departe tare.

Trisotin

De-asemenea exemple susțin că n-am habar.

Clitandru

Ba eu le văd prea bine, și chiar în ochi îmi sar.

Trisotin

Crezut-am până-acuma că ignoranța-i toată
Pricina negliobiei; știința, niciodată.

Clitandru

V-ați înșelat, căci lucrul e cunoscut de mult:
Un prost savant mai prost e decât un prost incult.

Trisotin

Chiar bunul-simț aceste precepte le doboară:
Prostia, ignoranța sunt sinonime doară.

Clitandru

Cuvântului "prostie", de-i dați firescul rost,
Mai strânsă-i legătura dintre pedant și prost.

Trisotin

La un incult, prostia apare-n toată firea.

Clitandru

Unui pedant, știința-i mărește mărghirea.

Trisotin

Știința nimbul falnic și-l apără destul.

Clitandru

Pe prostănac știința îl face și fudul.

Trisotin

Vă place ignoranța și-atâta farmec are,
Încât întreg talentul i-l puneți la picioare.

Clitandru

De-mi place ignoranța, e mai ales de când
Anume soi de strașnici savanți văzui pe rând.

Trisotin

Savanții, "anumiții", pot – dacă i-am cunoaște –
Persoane "anumite" pe loc să le demaște.

Clitandru

Putem de "anumiții" savanți oricând vorbi.
Dar nu de "anumite" persoane-i vorba-aci.

Filaminta

(către Clitandru)

Dar, domnul meu...

Clitandru

O, doamnă, vă cer umil iertare:

Nu-l ajutați, căci domnul, precum vedeți, e tare;
E-un adversar năprasnic, și-abia-i fac față eu,
Și, chiar dacă mă apăr, dau înapoi mereu.

Armanda

Dar forma jignitoare și toată agurida...

Clitandru

Alt ajutor! Ei bine, eu părăsesc partida.

Filaminta

Putem răbda asemeni discuții, natural,
Dar nu să se ajungă la-atacul personal.

Clitandru

Dar, Doamne, ce-l jignește? Nu bate nimeni șaua.
Ca bun francez, cunoaște prea bine zeflemeaua,
Înțepături mai crude de-aiurea a primit
Și totuși marea-i faimă nici nu s-a sinchisit.

Trisotin

În lupta ce-mi impuneți nu este de mirare
Că teza v-o susțineți cu-atâta-nversunare.
Sunteți doar om de curte – și asta spune tot,
Căci spiritul acolo, se știe, n-are vot;
Dând sprijin ignoranței, vă faceți interesul.
Sunteți curtean, de-aceea îi apărați procesul.

Clitandru

Ce-aveți cu biata curte de-o ponegriți mereu?
Durerea ei e mare, și o îndură greu,
Când voi, bărbați de spirit, îi tot găsiți păcate,
Necazurile voastre i le-aruncați în spate,
Și hotărând că gustul îi este prost nespus,
Eșecurile voastre pe seama lui le-ați pus.
Permiteți-mi, maestre, s-o spun aici, în lume,
Cu tot respectul care-mi inspiră-al vostru nume,
Că-ați face foarte bine, cu toți ceilalți confrăți,
În fața curții tonul să vi-l mai moderați.
Căci doar, la urma urmei, nu-i ea atât de toantă
Precât susțin toți domnii din tabăra savantă;
Acolo nu domnește un spirit sec, îngust,
Și nu-i până la urmă absent nici bunul-gust;
Mai mult pricepe curtea – n-o spun cu ușurință –
Decât întunecata pedanților știință.

Trisotin

Cât despre gust, efectul cunoaștem pe de rost.

Clitandru

Din ce-ați văzut, maestre, că e atât de prost?

Trisotin

Ce văd e că știința și-a câștigat prestanța
Prin Rasius și Baldus¹. Ei onorează Franța,
Și cazul ce se face cu meritul lor rar,
N-atrage ochii curții, nici banii ei măcar.

Clitandru

Vă înțeleg necazul. Și doar din modestie
Nu v-ați trecut în rândul acestora, se știe;
Lăsându-vă deoparte, să-mi spuneți răspicat:
Savanții voștri strașnici ce fac ei pentru Stat?
I-aduc folos prin scrieri, de nimeni cercetate,
Ca să acuze curtea de cruntă nedreptate
Și să se plângă-ntr-una că lor prea rareori
Le mai acordă curtea subvenții și favori?
Știința lor e foarte utilă pentru țară!
Și curtea duce lipsă de operă-așa rară!
Cred trei becisnici oare, cu creier puțințel,
Că dacă-au scos o carte în piele de vițel
Au și ajuns în Franța ilustrele persoane
Ce pot schimba cu pana destinul unei coroane?
Că cea mai mică vâlvă ce-n jur li se făcu,
Le-asigură pe viață o rentă – și-alta nu?
Că-o lume-ntreagă cată la dânsii cu mândrie,
Că faima li se cade de-acuma-n veșnicie?
Că-s unici în știință ea spirit creator,
Pentru că știu ce alții au spus-naintea lor?
Pentru că, trei decenii, ochi și urechi avură
Și multe nopți de veghe pierdură în lectură,
Trecând latina, greaca, de zece ori prin ciur
Ca mintea să-și încarce cu vreun profit obscur,
Cu vechituri, un maldăr, ce-n cărți doar au ființă?

¹ Nume născocite de Molière pentru a desemna celebrități din lumea pedanților.

Priviți-i cum se-mbată de propria știință,
Bogați sunt în palavre, vestiți în bâlbâieli,
Dar, vai, stângaci în toate și n-au bun-simț de fel.
Ridicoli și obraznici, ei sunt oricând în stare
Și spirit și știință să calce în picioare.

Filaminta

Pornirea vă e mare; și graiul elocvent
Neîndoios arată că-aveți temperament;
Idea că în față stă un rival, v-apasă...

Scena 4

Trisotin, Filaminta, Clitandru, Armanda, Iulian

Iulian

(către Filaminta)

Savantul care-acuma a fost aici în casă,
Și căruia am cinstea de-a-i fi supus valet,
Vă roagă-a da citire acestui scurt bilet.

Filaminta

Oricât de importantă scrisoarea ta să fie,
Te rog să știi, amice, că e o mojiție
Discuțiunii noastre în cale să te pui,
Că oameni de serviciu avem aici destui
Să-anunțe pe valetul ce știe să se poarte.

Iulian

Iau notă, scumpă doamnă, și-am s-o însemn în carte.

Filaminta

(citește)

"Trisotin s-a lăudat, doamna mea, că s-ar căsători cu fiica dumneavoastră. Vă previn că filozofia sa nu urmărește decât bogățiile dumneavoastră și că ați face bine de a nu contracta această căsătorie înainte de a citi poemul pe care l-am compus împotriva lui. În așteptarea acestui portret în care am pretenția de a-l zugrăvi în toate culorile, vă trimit pe Horațiu, Virgil, Terențiu și Catul, unde am notat pe margine toate pasajele pe care, în mod necinstit, și le-a însușit."

Filaminta

(continuă)

Unirea plănuită îmbie, cum vedeți,
Pe mulți dușmani să-atace pe-acest bărbat de preț;
Înverșunarea-aceasta mă-ndeamnă astă-seară
Să trec pe loc la fapte, invidia să piară
De ciudă, că efortul ce-l face-i compromis,
Că-n loc să strice totul, grăbește ce-am decis.

(Către Iulian)

Stăpânul dumitale să afle-acestea toate
Și spune-i, ca să știe că, dacă el socoate
Că are importanță prea nobilul său sfat,
Vedea-va-ndată felul în care l-am urmat.
Da, chiar în astă-seară mi se mărită fata.

Scena 5

Filaminta, Armanda, Clitandru

Filaminta

(către Clitandru)

Iar voi, ca vechi prieten, sunteți, desigur, gata
Să puneți semnătura, ca martor, pe contract,
Să consfințiți alături de noi solemnul act.
Trimite deci, Armanda, după notar, să-l cheme.
Pe sora ta de-asemeni s-o pregătești din vreme.

Armanda

Socot că nu-i nevoie s-o pregătesc de fel,
Căci grija-aceasta domnul
(îl arată pe Clitandru) o va avea chiar el,
Va merge-ntins la dânsa cu știrea asta mare
Și-o va-ndemna, desigur, să nu-ți dea ascultare.

Filaminta

Vom mai vedea noi cine-i mai tare dintre noi
Și, de-o să fie dârză, voi ști eu s-o înmoi.

Scena 6

Armanda, Clitandru

Armanda

Vai, domnul meu, regretu-i adânc; nu-i aflu leacul.
Proiectul fericirii s-a dus de-a berbeleacul.

Clitandru

Voi face, doamnă, totul – vă dau al meu cuvânt–
Ca să vă șterg regretul din suflet mai curând.

Armanda

Mi-e teamă că-ncercarea va fi neizbutită.

Clitandru

Eu sper că teama voastră va fi dezamăgită.

Armanda

Ah, v-o doresc din suflet.

Clitandru

Sunt sigur că-i așa.
Pe ajutorul vostru eu știu că pot conta.

Armanda

Da, da, voi face totul ce stă-n a mea putință.

Clitandru

Iar eu pot să v-asigur de-a mea recunoștință.

Scena 7

Crizal, Ariste, Henrieta, Clitandru

Clitandru

(către Crizal)

Fără-ajutorul vostru voi fi un om învins.
Soția dumneavoastră dorința mi-a respins;
Ca ginere, ei bine, pe Trisotin îl place.

Crizal

Dar ce a apucat-o? Ori nu știe ce face?
De ce, bată-l pustia, îl vrea pe Trisotin?

Ariste

Că știe să îndruge un sfert de vers latin,
Rivalului se pare că și-a impus tăria.

Clitandru

Și doamna vrea să facă chiar astăzi cununia.

Crizal

Chiar astăzi?

Clitandru

Da, deseară.

Crizal

Ei bine, mintea-mi pun
Și chiar în astă-seară eu am să vă cunun.

Clitandru

Contractul să-l încheie, notarul îl convoacă.

Crizal

Eu îl cunosc, contractul precum vreau *eu* să-l facă.

Clitandru

(către Henrieta)

Armanda-aduce vestea menită să-ți dea ghes
Către grozavul mire care ți-a fost ales.

Crizal

Iar eu îi dau poruncă – și am puteri depline –
Să-și pregătească mâna ca s-o cunun cu tine.
A, îi învăț eu minte, căci legea eu o dau!
Eu sunt stăpân în casă și fac așa cum vreau.

(Către Henrieta)

Ne-ntoarcem de îndată, am grijă eu de toate.
Veniți acum cu mine voi, ginere și frate.

Henrieta

(către Ariste, arătându-l pe Crizal)

Nu poți să-l faci să fie întotdeauna-așa?

Ariste

Voi face totul, dragă, pentru iubirea ta.

Scena 8

Henrieta, Clitandru

Clitandru

Oricât mă-mbărbătează tot ce pun ei la cale,
Nădejdea mea cea mare e vrerea dumitale.

Henrieta

Pe vrerea-mi, fără grijă, te bizuie din plin.

Clitandru

Sunt fericit și până la moarte-ți aparțin.

Henrieta

Dar vezi ce pregătește iubita noastră mamă.

Clitandru

Cât timp ești lângă mine, să nu-ți mai fie teamă.

Henrieta

Voi face tot să-nvingă fierbintele meu dor.
Și dacă nu mi-e dată făptura ce-o ador,
Mă-nchin la mănăstire, în tainițe sihastre,
Să nu mă mai ajungă ecoul lumii noastre.

Clitandru

Să mă păzească cerul cu prețu-acestei sorți
Să-mi dai cumva dovada iubirii ce mi-o porți!

ACTUL V

Scena 1

Henrieta, Trisotin

Henrieta

Aș vrea să stau de vorbă acum cu dumneavoastră
Chiar despre proiectata căsătorie-a noastră,
Și cred că tulburării ce-n casă s-a iscat,
Putem să-i punem capăt, de stăm puțin la sfat.
Voi credeți că părinții sunt gata să-mi dea mie
Drept zestre, *o avere-n* această căsnicie.
Știu, banii pot atrage pe un bărbat de rând,
Dar filozoful n-are-un atât de josnic gând.
Disprețul de avere și de dorinți ușoare
Nu e la dumneavoastră o vorbă oarecare.

Trisotin

Ei da, nu banii voștri îmi par atrăgători,
Ci farmecul și ochii cei dulci, pătrunzători;
Drăgălășia voastră e marea bogăție
Ce mi-a atras dorința de-a vrea să-mi fiți soție
De-asemenea tezaur sunt crunt înamorat.

Henrieta

Vă mulțumesc că focul vi-e dezinteresat.
Sunt măgulită-n fața unei iubiri profunde,
Dar mare mi-e regretul că nu îi pot răspunde.
Vă prețuiesc cât poate o fată prețui,
Dar un obstacol face să nu vă pot iubi.
O inimă nu poate iubi doi inși deodată,
Și-a mea e-a lui Clitandru; îi aparține toată.
Sunt meritele sale mai mici, e-adevărat,
Și n-am ochi buni de vreme ce mi-l doresc bărbat.
Prin multele talente, voi meritați iubire;
Greșesc iubind pe-un altul, dar n-am altă ieșire,
Și tot ce-ar face gându-înțelept, de l-aș avea,
E să mă dojenească de rătăcirea mea.

Trisotin

De-mi dăruieți voi mâna, voi căpăta – știu bine –
Și inima rebelă ce azi nu-mi aparține;
Prin gingașă purtare voi fi îndreptățit
Să am speranța dulce de-a fi cândva iubit.

Henrieta

Nu, dragostei dintâie îi aparțin eu toată
Și gingășia voastră s-o-nfrângă n-o să poată.
Aici, în toată voia, aș vrea să mă explic
Și n-o să vă jignească, din tot ce spun, nimic.
Ci a iubirii mreață ce-n suflet se-ntrețese,
Nu ia prea mult în seamă virtuțile alese;
E toană poate, însă când unul drag ne e,
Adesea greu ne vine să explicăm de ce.
Dacă-am iubi pe-alese, cu cap și judecată,
Ar fi a voastră viața și dragostea mea toată;

Dar dragostea-i supusă, desigur, altor legi.
Lăsați-mă în voia orbirii mele-ntregi,
Și, domnule, nu faceți cu sila să încline
Dorința mea; cu sila, nimic nu iese bine.
Prin forță părintească un lucru dobândit
Nu poate fi pe placul nici unui om cinstit.
E urâcios să târgui un suflet de femeie;
Acceptă o iubire ce *vrea* să ți se deie.
Nu îndemnați pe mama să-aplice-n mod forțat
Un drept pe care viața asupră-mi i l-a dat,
Și renunțați la mine. Să duceți unei alte
Femei prinosu-acestei simțiri atât de-nalte.

Trisotin

Dar inima aceasta ce-o izgoniți ar da
Stăpânei lumea-ntreagă, dacă ar zice "da".
Să nu vă mai iubească nu cred să se mai poată,
Afară doar de cazul că-ați înceta vreodată
Să fiți atrăgătoare, iar farmecul celest...

Henrieta

Ei, domnule, ajunge! Limbajul îl detest.
Aveți atâtea Iris și Philis și-Amarante¹,
Le zugrăviți în versuri atâta de galante
Și le jurați iubire mereu cu-atâta foc...

Trisotin

O, spiritul vorbește, iar inima deloc.
Doar ca poet sunt, poate, îndrăgostit de ele,
Dar dragostea-mi reală e-a Henrietei mele.

Henrieta

O, domnule, ajunge...

Trisotin

Chiar dacă v-aș jigni,
Jignirea-aceasta, doamnă, eu nu o pot opri.
Chiar când privirea voastră se face că nu știe,
Ardoarea mea e gata să-nfrunte-o veșnicie;
Nimic nu poate ține avântul meu în loc,
Și chiar dorința-mi sfântă de-ați pune-o sub obroc,
Cum să refuz o mamă ce-mi dă tot ajutorul,
Și-mi încunună astfel pentru vecii amorul?
Așa voi ști norocul spre mine să-l îndrum...
Să fiți a mea e totul, nu mă privește cum.

Henrieta

Dar știți că-adesea riscul câștigul îl întrece,
Cu sila când un suflet îl faci să ți se plece,
Că nu e tocmai bine, ca să v-o spun pe șleau,
Să vă-nsurați cu mine, deși – cum știți – nu vreau?
Văzându-se silită, o fată e în stare
Chiar să-și urască soțul, să-i facă zile-amare.

Trisotin

¹ Nume date de poeții prețioși iubitelor lor în poezia pastorală.

Nimic nu schimbă asta. La toate mă aștept.
Căci orice risc e gata să-nfrunte-un înțelept.
Imun prin rațiune la slăbiciuni umane,
Sunt mai presus de astfel de complicații vane
Și nu pot ține seama de-un fapt supărător
Când nu-mi stă în putere să-l schimb sau să-l dobor.

Henrieta

Ah, domnul meu, vă-asigur, de voi sunt încântată;
Nici nu gândeam că poate să fie-așa.
Ei, iată: Filozofia-l face pe om să fie apt
De a răspunde oricărei împrejurări și fapt.
Tăria sufletească vi-e nemaipomenită
Și merita o mult mai eroică ursită;
E demnă să găsească un suflet iubitor
S-o pună în valoare, să-i fie-un demn decor.
Eu, drept vorbind, n-aș crede să fiu cândva în stare
Să-i dau ce se cuvine: splendoare și onoare;
Las alteia deci locul, și jur că-am renunțat
La cinstea ca vreodată să fiți al meu bărbat.

Trisotin

(ieșind)

Vedem noi de îndată cum o să meargă treaba.
Căci, precum știți, notarul n-a fost chemat degeaba.

Scena 2

Crizal, Clitandru, Henrieta, Martina

Crizal

Ah, fata mea, ce bine că te-am găsit aci!
Hai, vino, datoria s-o poți îndeplini,
Să te supui de-ndată voinței unui tată.
O-nvăț eu și pe mama cum să se poarte,-ndată!
Ba, ca s-o-nfrunt mai bine, în ciuda ei, aici
O s-aduc și pe Martina în vechiul ei servici.

Henrieta

Frumoasă-i hotărârea de care dai dovadă.
Ai grijă ca avântul să nu cumva să-ți scadă.
În tot ce pui la cale fii neclintit măcar,
Să nu lași bunătatea să-ți joace-o festă iar.
Nu da-napoi, fii tare cum ești acum. Ia seama
Să nu fie mai tare, până la urmă, mama.

Crizal

Dar oare ce-ți închipui? Mă iei drept ageamiu?

Henrieta

Ferească cerul!

Crizal

Oare mă crezi palavragiu?

Henrieta

Ba nicidecum...

Crizal

Crezi oare că-s dârz doar în cuvinte?
Că nu pot fi puternic ca orice om cuminte?

Henrieta

Nu, tată.

Crizal

Ori mă credeți că sunt așa bătrân
Să nu pot fi la mine-n familie stăpân?

Henrieta

Ba da.

Crizal

Că-s slab, voi credeți, că m-a lovit năpasta
De nas să mă tot poarte, cât oi trăi, nevasta?

Henrieta

Nu, tată drag.

Crizal

Ei bine, ce-ai vrut atunci să spui?
E caraghios... Iar gluma prea reușită nu-i.

Henrieta

De te-am jignit, te-asigur că n-am avut dorința.

Crizal

În casa mea cu toții să-mi împliniți voința!

Henrieta

Prea bine, dragă tată.

Crizal

Și nimeni, numai eu
Comand în casa asta!

Henrieta

Așa-i!

Crizal

Și doar al meu
E rangul care-n fruntea familiei mă ține!

Henrieta

De-acord.

Crizal

Iar fata noastră s-asculte doar de mine!

Henrieta

Ei, da!

Crizal

Și ani putere deplină-asupra ta!

Henrieta

Și cine spune altfel?

Crizal

Pentru-a te mărita,
Am să-ți arăt că tatăl e-n casă cel mai tare,
Și lui, nu mamei tale, să-i dăruie ascultare!

Henrieta

De! Bați la uși deschise și-abia aștept să pot
Să te ascult în toate ce-mi poruncești – și-n tot.

Crizal

Aș vrea să văd nevasta-mi s-o facă pe rebela...

Clitandru

Priviți-o că sosește. Și cu notaru-acela...

Crizal

Să mă susțineți!

Martina

Lasă, că mai suntem și noi
Și, dac-o fi nevoie, oi face tărațoi.

Scena 3

Filaminta, Beliza, Armanda, Trisotin, notarul, Crizal, Clitandru, Henrieta, Martina

Filaminta

(către notar)

Schimbați-vă formula, vă rog! E prea barbară
Și redactați contractul în limbă literară.

Notarul

Ba foarte bun e stilul și cred c-aș fi un prost
Dac-aș schimba dintr-însul o iotă, fără rost.

Beliza

Ah, chiar în miezul Franței, atâta barbarie!
În numele științei, măcar cercați a scrie
În loc de franci și livre, de galbeni și de sfanți,
Că zestrea e compusă din "mine" și "talanți",
Și să datați contractul în ide și-n calende.

Notarul

Eu? Dac-aș face astfel ar fi să mă suspende
Din slujbă și confrății m-ar huidui avan.

Filaminta

De-această barbarie, să te mai plângi e-n van.
Deci, domnule, începeți a scrie ce urmează:
(zărind-o pe Martina)

Ah, ah, nerușinata! Să fie-aici cutează?
(*Către Crizal*)
Do ce-ai adus-o iarăși? Ce ai, mă rog, de gând?

Crizal
Mai ai nițel răbdare și vei afla curând.
Acuma e contractul la rând, și redactarea.

Notarul
Să facem deci contractul. Dar unde-i viitoarea?

Filaminta
Mărit pe cea mai mică din fete.

Notarul
Minunat!

Crizal
Da. Asta-i. Henrieta îi zice. Ați notat?

Notarul
Prea bine. Și ca mire...

Filaminta
(*arătând pe Trisotin*)
Iar soțu-ales de mine
E domnul.

Crizal
(*arătând pe Clitandru*)
Dimpotrivă. Ca soț i se cuvine
Acesta-ales de mine-n persoană.

Notarul
Doi bărbați?
Cam mulți în fața legii.

Filaminta
(*către notar*)
Unde-am rămas? Notați
Deci: ginerele-i *domnul* – și Trisotin îi spune.

Crizal
Ca ginere, *Clitandru* în catastif veți pune.

Notarul
Cădeți de-acord o dată. Și când v-ați hotărât,
Pe mire să mi-l spuneți; un singur nume, -atât.

Filaminta
Urmați, urmați și scrieți. Vi l-am numit o dată.

Crizal
Ba faceți, ba să faceți pe voia mea de tată.

Notarul

Ia spuneți-mi o dată: să fac pe vrerea cui?

Filaminta

(către Crizal)

Cum asta? Ai curajul cumva să mi te-opui?

Crizal

Nu rabd să-mi dau copila aceuia ce-o cere

Nu-atât de dragul dâșșii, cât pentru-a ei avere.

Filaminta

Averea ta atârnă în cumpănă, e drept,

Și este-o grijă demnă de omul înțelept.

Crizal

Ei, ce mai tura-vura, Clitandru e și gata.

Filaminta

(arătând pe Trisotin)

Acesta e alesul și *lui* îi dau eu fata;

Aceasta mi-e voința, mai multe n-am de spus!

Crizal

Oho, văd că-ai luat-o pe un ton cam prea de sus.

Martina

Muirea nu-i cu cale să poruncească. Sfatul

Din moși-strămoși ne-nvață să ne-ascultăm bărbatul.

Crizal

Că bine zici.

Martina

Și-afară chiar de m-oți da de tot,
Cocoșul, nu găina-i cu cântecul, socot.

Crizal

Desigur.

Martina

Că bărbatul e, zău, bătut de soartă
Când vezi cum că muiera nădragii lui îi poartă.

Crizal

E drept.

Martina

De-aș fi nevestă, i-aș zice lui așa:
Că-i *el* stăpănu-n casă și facă cum o vrea.
Să fie moale, cârpă, eu l-aș lua la goană
Și de i-aș face-n ciudă, așa, ca dintr-o toană,
Și i-aș vorbi mai tare, n-aș zice-apoi nici păs
De-mi trage-o păruială, să nu-l mai fac de râs.

Crizal

Vorbește ca din carte.

Martina

Și domnul, se-nțelege,
Gândește mult și bine când ginere-și alege.

Crizal

Păi, da!

Martine

Și care-i rostul ca, tânăr, frumușel
Ca domnișor Clitandru, să nu mi-l vrea pe el?
De ce-nvățatul ăsta ce-o dă pe pășărește?
Ea vrea bărbat ca lumea, nu *dascăl* își dorește;
Și nevoind să știe de grec și de latin.
Nu are ea nevoie de domnul Trisotin.

Crizal

Prea bine!

Filaminta

Oh, răbdare, să-i treacă trăncăneala,

Martina

Să predice-nvățații dacă așa li-i școala.
Eu, de-mi aleg bărbatul, am spus de mii de ori,
Nu prea duhliu să fie, cu duhu' nu mă-omor.
Nu de-asta e nevoie, ca traiul bun să fie,
Și cărțile încurcă ades o căsnicie;
Și dacă-oi vrea o dată și eu să mă mărit,
Va fi cu-un om ca mine, nu cu-un bucherisit
Ce-A-Bèhăie într-una, iertați de vorbă proastă;
Pe scurt, să fie doftor, acasă, la nevastă.

Filaminta

(*către Crizal*)

E gata? Cu răbdare să termine aștept
Ce demna-ți interpretă îndrugă.

Crizal

Spune drept!

Filaminta

Eu zic să punem capăt acestei lungi dispute
Și, fără multă vorbă, ce-am spus să se-execute.
Cu Henrieta, domnul
(*arătă pe Trisotin*)

va fi pe loc unit.

Am spus-o, vreau și gata. Cu asta-am isprăvit.
(*Către Crizal*)

Și dacă lui Clitandru i-ai dat cuvântul, n-are
Decât să se însoare cu sora ei mai mare.

Crizal

Ei, iată-o treabă care ne-ar împăca pe toți.

(*Către Henrieta și Clitandru*)

Vorbește, deci Henrieta: consimți să-l iei de soț?

Clitandru
O, domnul meu!

Henrieta
O, tată!

Beliza
Mai bine i-am propune
Soluții care, sigur, că-i vor părea mai bune;
Dar să se stabilească anume legături
Curate, cum e raza luceafărului pur.
Substanța ce gândește să aiba-ntâietate,
Concretele substanțe să fie-nlăturate.

Scena 4

Ariste, Crizal, Filaminta, Beliza, Henrieta, Armanda, Trisotin, notarul, Clitandru, Martina

Ariste
Regret că tulbur clipe adânc sărbătorești,
Dar azi sunt purtătorul a două triste vești.
Epistolele-acestea v-aduc o lovitură,
Și pentru voi mă doare, căci știu că-i foarte dură.
(*Către Filaminta*)
Notarul tău e-acela care-ți trimite știri.
(*Către Crizal*)
E din Lyon a doua.

Filaminta
Dar ce nenorociri
Ar fi destul de grave ca liniștea să-mi strice?

Ariste
Mai bine decât mine epistola ți-o zice.

Filaminta
(*citește*)
"Doamnă, am rugat pe domnul cumnat al dumneavoastră să vă predea această scrisoare care vă va spune
ceea ce eu nu am avut curajul de-a vă comunica verbal. Incalificabila neglijență ce o manifestați pentru inte-
resele dumneavoastră a făcut ca grefierul judelei anchetator să nu mă citeze, astfel că ați pierdut procesul pe
care trebuia să-l câștigați."

Crizal
(*către Filaminta*)
Vai! Ai pierdut procesul!

Filaminta
Te necăjești nespus!
De lovituri de-acestea mă simt mult mai presus.
Nu-ți da pe față-arama instinctelor meschine!
Să fii, în ciuda soartei, de piatră, ca și mine.
(*Continuă să citească scrisoarea*)
"Puțina grijă ce-o aveți față de interesele dumneavoastră vă costă patruzeci de mii de scuzi și la plata
acestei sume, cu cheltuieli de judecată, curtea v-a condamnat prin sentință definitivă."
Ah! Condamnat! Cuvântul acesta nu-i accept.

E pentru hoți de codru și e vulgar.

Ariste

Ce-i drept,

Și eu găsesc această revoltă-ndreptătită.
S-ar fi căzut, desigur, să fii frumos poftită
Printr-o sentință-a curții, prin care să-ți dea ghes,
Ca să plătești toți scuzii, cu speze de proces.

Filaminta

(către Crizal)

Citește-ți tu scrisoarea.

Crizal

"Domnule, amicitia ce mă leagă de domnul fratele dumneavoastră mă face să iau parte la tot ce vă privește îndeaproape. Știu că ați depus toată averea dumneavoastră în mâinile domnilor Argante și Damon și vă comunic că ambii, în aceeași zi, au dat faliment."

O ceruri! Dintr-o dată mă pomenii calic!

Filaminta

Ce lipsă de rușine! Ah! Asta-i un nimic.
Un înțelept pe soartă, de-i crudă chiar, stăpân e,
Și, chiar de pierde totul, el sieși își rămâne.
Să terminăm povestea și uită de nevoi.

(Arată pe Trisotin)

Averea lui ne poate susține și pe noi.

Trisotin

Nu, doamnă, să-nceteze această tentativă,
Căci toată lumea, nunții, se pune împotriva
Și nici prin gând nu-mi trece să stau cuiva în drum.

Filaminta

E-un gând ce mi se pare că v-a venit acum,
Acum, când un dezastru la lipsuri ne condamnă.

Trisotin

Am obosit de-atâtea refuzuri, scumpă doamnă.
Prefer să ies de-ndată din aste-ncurcături.
O nuntă cu de-a sila nu voi putea să-ndur.

Filaminta

Pricep. Ceea ce faceți, vai, gloria v-o curmă;
Ce n-am dorit a crede voi crede pân-la urmă.

Trisotin

Puteți să credeți, doamnă, orice vă va plăcea
Și prea puțin îmi pasă ce nume îmi veți da;
Să rabd mereu injurii nu prea îmi stă în fire.
Destulă umilință! Destulă înjosire!
Mi-e meritul aiurea deplin recunoscut.
Deci – mâna ce mă-alungă, de-adio o sărut.

Scena 5

Ariste, Crizal, Filaminta, Beliza, Armanda, Henrieta, Clitandru, notarul, Martina

Filaminta

S-a arătat cum este: zaraf, deloc poetic,
Și cu filozofia și-a dat acum în petic.

Clitandru

Eu, doamnă, nu mă laud că-s filozof, dar țin
Să-mpart cu dumneavoastră-un nefericit destin;
Cutez ființa-mi toată, de-ar fi pe-a voastră vrere,
Să vă-o ofer, o dată cu-ntreaga mea avere.

Filaminta

Prin gestul vostru nobil m-ați cucerit, vă spun!
Și vreau iubirea voastră eu însămi s-o-ncunun:
Vă dau pe Henrieta pe care doru-o poartă...

Henrieta

Nu, mamă, nu, eu gândul mi l-am schimbat. Mă iartă,
Dar nici de astă dată nu fac pe voia ta.

Clitandru

Ce faci? Dai cu piciorul în fericirea mea?
Acum când fiecare-mi aduce mângâierea...

Henrieta

Eu știu, Clitandre dragă, ce mică ți-e averea,
Și de-am visat în viață ca soț să mă alinți,
O data cu-mplinirea atâtor dulci dorinți
Știam că am o zestre ce-ți prinde foarte bine;
Dar prea ne stau în cale amarele destine.
Îmi ești prea drag, Clitandre, să-ncerc să-ți pun măcar
Pe umeri sărăcia ce ți-o aduc în dar.

Clitandru

Cu tine, soarta crudă va fi să se îmbune,
Iar fără tine, viața e doar amărăciune.

Henrieta

În dragoste elanul își are locul său.
Să ne ferim din calea părerilor de rău.
Nu e dușman mai mare-al iubirii și tandreții
Decât eterna lipsă a bunurilor vieții,
Și soții prea adesea se ceartă în zadar
Când, după cununie, nevoile răsar.

Ariste

(către Henrieta)

Ce-am auzit acuma e singura pricină
Că față de Clitandru te-arăți așa haină?

Henrieta

O, cum aș vrea altminteri pornirea să-mi ascult!
Și dacă fug de dânsul, e că-l iubesc prea mult.

Ariste

Te-nlănțuie în voie cu-aceste dulci lăcate,

Crizal
Slăvit să fie cerul!

Crizal
(către notar)
Ei, haide-acum, maestre, notează deci în scris
Și să-ncheiem contractul precum dintâi am zis.

Bolnavul închipuit

Comedie – balet în trei acte, în proză
1673

În românește de Tudor Bogdan și Ștefan Crudu

Comedia-balet Bolnavul închipuit a fost reprezentată la 10 februarie 1673 pe scena de la Palais-Royal. Prima ediție datează din 1682.

E ultima piesă a lui Molière. La 17 februarie, pe când juca pentru a patra oară rolul lui Argan, Molière are o puternică hemoptizie și se stinge după câteva ceasuri. Un vâl de melancolie stăruie în jurul acestei comedii, unde totul ar fi vesel, dacă moartea n-ar fi întrerupt reprezentarea piesei, curmând viața zbuciumată a autorului.

Argan a fost îndelung comentat de critici: e oare un neurastenic, un ipohondru în adevărata accepție a cuvântului, sau mai curând un mare egoist, căruia îi place să fie menajat de ai săi? Înclinăm să credem că ipohondria lui Argon e destul de superficială. Ca și Orgon, Argan e, în ciuda simțului său practic de burghez econom, un credul în toate problemele vieții și va trebui în cele din urmă să i se arate – experimental – adevărata față a lucrurilor.

Multe sunt scenele și înțelesurile tipic moliereschi ale acestei ultime comedii: satira puternică împotriva medicinei și a slujitorilor ei, minunatele figuri de doctori și spițeri, foarte deosebiți unii de alții: Diafoirus-tatăl, grav și prudent; Diafoirus-fiul, pedant și stupid; Purgon, fanatic și mânios; Fleurant, speculant; apoi tonul de farsă imprimat piesei de Toinette, soră bună cu Dorine și cu Martine, devotată, inteligentă și întreprinzătoare. Ghidușiile, deghizarea ei în medic ambulant, verva ei nesecată ne fac să nu uităm legătura organică a lui Molière cu farsa populară și cu spiritul comediei dell'arte.

Bolnavul închipuit mai cuprinde însă și o notă nouă, duioasă, emoționantă, în scena în care Angélique, crezându-și tatăl mort, îl plânge cu sinceritate.

Ce să mai spunem despre Louison, fata cea mică a lui Argan? E o apariție unică în teatrul lui Molière, de o prospețime care-l anunță parcă pe Chérubin al lui Beaumarchais și eroinele lui Musset. Scena prefăcătoriei și a mărturisirii – pe care o admira atât de mult Goethe – ne dă încă o dată dovada măsurii geniului molieresc, prin simplitate, armonie și autenticitatea emoției.

Persoanele prologului

Flora

Doi Zefiri - dansatori

Climène

Daphné

Pan

Fauni – dansatori

Tircis – iubitul Climènei, conducătorul unei cete de ciobani

Dorilas – iubitul lui Daphné, conducătorul altei cete de ciobani

Ciobani și ciobănițe – din ceata lui Tircis, dansând și cântând

Ciobani și ciobănițe – din ceata lui Dorilas, dansând și cântând

Persoanele comediei

Argan – bolnav închipuit

Béline – a doua soție a lui Argan

Angélique – fiica lui Argan și iubita lui Cléante

Louison – fetița lui Argan și soră cu Angélique

Béralde – fratele lui Argan

Cléante – iubitul lui Angélique

Domnul Diafoirus – medic

Thomas Diafoirus – fiul său și pretendent la mâna lui Angélique

Domnul Purgon – medicul lui Argan

Domnul Fleurant – spițer

Domnul de Bonnefoi – notar

Toinette – fată în casă

Persoanele intermediilor

Actul I

Polichinelle

O bătrână

Vioriști

Paznici – cântăreți și dansatori

Actul II

Patru cântărețe – egiptence

Egipteni și Egiptence – cântăreți și dansatori

Actul III

Tapițeri – dansatori

*Praeses*¹

Doctori

Argan – bacalaureat

Spițeri – cu mojarale și pisăloagele lor

Port-Seringi

Chirurgi

Acțiunea se petrece la Paris.

¹ Cel care prezidează (în limba latină în original).

Prolog

După glorioasele ostenele și victorioasele fapte de arme ale augustului nostru monarh, drept este ca toți cei ce au de-a face cu scrisul să se străduiască fie întru lauda, fie întru desfătarea sa.

Este ceea ce ne-am silit să facem aici; iar acest prolog este o încercare de preaslăvire a acestui mare principe, încercare ce deschide comedia *Bolnavul închipuit*, concepută pentru a-l odihni după nobilele sale îndeletniciri.

Scena reprezintă o câmpie oarecare, totuși foarte plăcută.

Eglogă

Cu muzică și dans

Scena 1

Flora, doi zefiri, dansând

Flora

Veniți și turmele lăsați,
Hai, ciobănițe, ciobănași,
Sub ulmii-aceștia fragezi alergați!
Vești dragi v-aduc grăbiții-mi pași,
Cătunele să desfătați.
Veniți și turmele lăsați,
Hai, ciobănițe, ciobănași,
Sub ulmii-aceștia fragezi alergați.

Scena 2

Flora, doi zefiri, dansând, **Climène, Daphné, Tircis și Dorilas**

Climène

(către Tircis)

Daphné

(către Dorilas)

Ei lasă-ți focul, drag păstor,
Privește, Flora-n crâng ne cheamă...

Tircis

(către Climène)

Dorilas

(către Daphné)

Vorbește, crudo, fără teamă...

Tircis

Să-mi spui vreau un cuvânt de dor...

Dorilas

Iubirea mea n-o iei în seamă?

Climène și Daphné

Pe Flora ascultați-o, cheamă...

Tircis și Dorilas

Un cuvânt, atât aștept...

Tircis

O sfâșiere simt în piept...

Dorilas

Mai pot spera? Găsești că-i drept?

Climène și Daphné

Pe Flora ascultați-o, cheamă.

Scena 3

Flora, doi zefiri, dansând, Climène, Daphné, Tircis, Dorilas, ciobani și ciobănițe, din ceata lui Tircis și Dorilas, cântăreți și dansatori

Prima intrare a baletului

Tot grupul ciobanilor și ciobănițelor se va așeza, în cadență, în jurul Florei.

Climène

Ce bucurii ne-aduci, zeiță,
Ce sărbătoare ne vestești?

Daphné

Ni-s ochii, buzele arșiță.
Ghicim o veste ca-n povești!

Dorilas

Să știm această veste mare...

Toți

Murim, murim de nerăbdare.

Flora

Tăcere deci și ascultare:

Vi-i împlinită ruga, căci Ludovic se-ntoarse
Și-aduse cânt pe buze de așteptare arse,
Iar chinurile voastre cumplite s-or sfârși:
Prin marile victorii avute-n acești ani,
El lupta părăsi,
Din lipsă de dușmani.

Corul

Ce veste, ce veste plăcută,
Frumoasă și neîntrecută!
Ce râs, ce plăceri și cât joc,
Ce dulce noroc,
Răsplată cerească pentru-al rugilor foc!
Ce veste, ce veste plăcută,
Frumoasă și neîntrecută.

A doua intrare a baletului

Toți ciobanii și ciobănițele își exprimă prin dans entuziasmul și bucuria lor.

Flora

Cu-al vostru fluier ciobănesc,
Treziiți un cânt frumos și lin,
Căci Ludovic vă dă din plin

Acest prilej sărbătoresc.
După bătălii o sută,
Cu vitejia lui știută,
Victorii-o sută-a adunat;
Și se cuvin azi pe dreptate,
O sută de cântări curate,
Acestui rege luminat.

Corul

Vom dăruia azi pe dreptate,
O sută de cântări curate,
Acestui rege luminat.

Flora

Iubite,-n crângul înflorit,
Cu darurile mele bune,
Doresc să fie răsplătit
Acela, care-n cânt va spune
Mai luminos, mai fericit,
Izbânda regelui slăvit.

Climène

Ah, Tircis dacă-ar câștiga...

Daphné

Să-nvingă Dorilas de-ar fi...

Climène

Iubirea mea ar fi a sa. Să fiu a lui nu m-aș codi.

Tircis

Speranță purui, neseacă!

Dorilas

Cuvânt ce inima-nfloară!

Tircis și Dorilas

Prilej mai bun se poate, cu altfel de răsplată,
O inimă să ceară?

(Viorile cântă o melodie care să-i însuflețească pe cei doi ciobani a se întrece, în timp ce Flora, ca judecătoare, se va așeza la rădăcina unui copac minunat, aflat în mijlocul scenei; alături de Flora stau cei doi zefiri, iar ceilalți, ca spectatori, vor ocupa părțile laterale ale scenei)

Tircis

Când se topesc nămeții și-n iureșu-i cumplit
Torentul se revarsă șuvoi nestăvilat,
Se prăvălesc la vale
Castele, târguri, sate,
Norod și turme. Toate
Dispar din a sa cale.
Ci, Ludovic e-asemeni când pleacă-n bătălie
Și, poate, mai năprasnic, prin marea-i vitejie.

A treia intrare a baletului

Ciobani și ciobănițe din ceata lui Tircis dansează în jurul lui o riturnelă pentru a-și arăta încântarea.

Dorilas

Necruțătorul fulger, ce spintecă deodată
Cumplita-ntunecime de el incendiată,
Înfrânge cu-a sa groază
Și-o inimă vitează;
Dar Ludovic, în fruntea armatei, cu-a sa faimă,
Împrăștie mai multă spaimă.

A patra intrare a baletului

Ciobanii și ciobănițele din ceata lui Dorilas repetă riturnela.

Tircis

Isprăvile din basme de vechii greci cântate,
Prin însăși grandiosul lor tâlc adevărate,
Pierdură strălucirea
Iar marii semizei,
Cântați cu bun temei,
Nici gând, de bună seamă,
Să aibă prețuirea
Lui Ludovic în ochii mei.

A cincea intrare a baletului

Ciobanii și ciobănițele din ceata lui Tircis repetă la rândul lor riturnela.

Dorilas

Azi Ludovic ne face, prin faptele-i temute,
Să credem tot ce lumea atâta proslăvea
În vremile trecute;
Dar vai, nepoții noștri nimic nu vor avea
Drept mărturie-n vremea lor, cândva,
De toate-aceste fapte mărețe petrecute.

A șasea intrare a baletului

Ciobanii și ciobănițele din ceata lui Dorilas repetă același joc.

A șaptea intrare a baletului

Ciobanii și ciobănițele din ceata lui Tircis și Dorilas se contopesc și dansează laolaltă.

Scena 4

Flora, Pan, doi zefiri, dansând, Climène, Daphné, Tircis, Dorilas, fauni, dansând, ciobani și ciobănițe, cântând și dansând

Pan

Lăsați, păstori, ăst fel nesocotit;
Ce vreți să faceți v-ați gândit?
Vreți să slăviți cu-un simplu nai
Împrejurări pe care nici Apollo,
În depărtarea vremilor, acolo,
N-ar cuteza cu lira sau din grai?
E mult prea mare-avântul și treaba nu-i ușoară;
Ar fi să vă luați zborul cu aripe de ceară
Și ca Icar pe timpuri, a cădea.
Ca să slăviți bravura lui Ludovic, se cere
Mult meșteșug în arta aceasta de-a cânta,
Iar faptele să-i spună un om n-are putere:
Tăcerea-i singurul limbaj
Să laude-al său curaj.

Ca să-l cinstiți aievea, sunteți încă departe.
Nu-i veți intra în voie oricât l-ați lăuda.
Lăsați dar gloria-i deoparte
Și încercați a-l desfăta.

Corul

Lăsăm dar gloria deoparte
Și încercăm a-l desfăta.

Flora

(către Tircis și Dorilas)

Deși a sale fapte vă-ntrec atât de tare
Și-al vostru gând nu poate în cerul lor să zboare,
Nu renunțați la premiul ce vi s-a destinat.
În faptele nemuritoare,
E mult și dacă-ai încercat.

A opta intrare a baletului

Zefirii dansează în mână cu doua cununi pe care după aceea le dau celor doi ciobani.

Climène și Daphné

(dând mâna iubiților lor)

În faptele nemuritoare,
E mult și dacă-ai încercat.

Tircis și Dorilas

Avântul nostru-i astfel deplin încununat.

Flora și Pan

O faptă închinată lui Ludovic nu pierе.

Toți

(afară de Flora și Pan)

Să facem dară totul pentru a sa plăcere.

Flora și Pan

E fericit acela ce viața i-a-nchinat!

Corul

În crângu-n care ne găsim
Noi, glas și fluier, să unim,
Cum ziua-aceasta ne-a-ndemnat.
Și-n cor ecourile spună de mii de ori cum glăsuim:
În Ludovic ca rege mare, pe cel mai mare azi cinstim.
E fericit acela ce viața i-a-nchinat!

A noua intrare a baletului

Fauni, ciobani și ciobănițe se amestecă și dansează împreună, după care se duc să se pregătească pentru comedie.

Alt Prolog

*O ciobăniță
(cântând)*

Știința voastră-naltă e goală amăgire,
O, doctori fără minte și-ncrezuți.
Zadarnic cați într-una dorita izbăvire,
Cu vorbe mari latine nu te-ajută.
Știința voastră-naltă e goală amăgire.

O, mi-aș găsi eu leacul, dacă-ar fi
Să-mi spun aleanul cui și cum se cere:
Păstorului meu drag de i-aș vorbi,
El de alean m-ar lecui.
Dar nu-ndrăznesc să-i spun a mea durere.
Iar ca să sper în doctori îmi pare-o rătăcire.
Știința voastră-naltă e goală amăgire.

A voastre leacuri, numai în mintea marii gloate
Dovadă-s de știința ce veți fi dobândit.
În ele la ce sufăr, eu leac nu mi-am găsit.
Sunt, vai, vorbe de clacă, în care să creadă poate,
Doar un bolnav închipuit.

Știința voastră-naltă e goală amăgire,
O, doctori fără minte și-ncrezuți.
Zadarnic cați într-una dorita izbăvire,
Cu vorbe mari latine nu te-ajută.
Știința voastră-naltă e goală amăgire.

Decorul se schimbă și înfățișează o încăpere.

ACTUL I

Scena 1

Argan

(pe un scaun în fața unei mese, socotește notele spițerului său cu ajutorul unor fișe)

Trei și cu doi fac cinci, și cu cinci fac zece și cu zece douăzeci, trei și cu doi fac cinci. "Plus, la douăzeci și patru, o clismă ușoară, pregătitoare și emolientă, pentru a înmuia, a umezi și a răcori măruntaiele domniei sale." Ceea ce-mi place la domnul Fleurant, spițerul meu, este că notele sale sunt întotdeauna foarte politicoase. "Măruntaiele domniei sale, treizeci de soli¹." Da, domnule Fleurant, dar nu este totul să fii politicos, trebuie să fii și rezonabil și să nu-ți jupoi bolnavii. Treizeci de soli o clismă? Sunt sluga dumitale, ți-am spus-o, în celelalte conturi nu mi le-ai trecut însă decât cu douăzeci de soli, iar în limbaj de spițer douăzeci de soli înseamnă zece soli, poftim zece soli. "Plus, din aceeași zi, o minunată clismă purgativă, cu doză dublă de catholicon², revent, miere de trandafiri și altele, după rețetă, pentru a goli, spăla și curăți foalele domniei sale, treizeci de soli." Cu voia dumitale, zece soli. "Plus, în seara aceleiași zile, un julep³, hepatic, soporific și somnifer, pentru ca domnia sa să poată dormi, treizeci și cinci de soli." De asta nu mă plâng, am dormit buștean. Zece, cincisprezece, șaisprezece, șaptesprezece soli și șase centime. Plus, din ziua de douăzeci și cinci un admirabil purgativ și tonic, din mană proaspătă, siminichie de Levant și altele, după rețeta domnului Purgon, pentru a îndepărta și elimina fierea domniei sale, patru livre." Vai, domnule Fleurant, e o adevărată batjocură, trebuie să-i lași și pe bolnavi să trăiască. Domnul Purgon nu ți-a prescris să ceri patru franci. Pune, pune trei livre, te rog. Douăzeci și treizeci de soli. "Plus, din aceeași zi, o poțiune calmantă și astringentă, pentru ca domnia-sa să se poată odihni, treizeci de soli." Bine, zece și cincisprezece soli. "Plus la douăzeci și șase, un clistir carminativ⁴, pentru izgonirea gazelor dumisale, treizeci de soli." Zece soli, domnule Fleurant. "Plus clisma domniei sale, repetată seara la fel cu cea de mai sus, treizeci de soli." Domnule Fleurant, zece soli. "Plus, la douăzeci și șapte, un purgativ de efect pentru grăbirea scaunului și pentru a da afară materiile stătute din intestinele domniei sale, trei livre." Bine, douăzeci și treizeci de soli. Sunt foarte mulțumit că ești înțelegător. "Plus la douăzeci și opt, o doză de zer limpezit și îndulcit, pentru a liniști, a calma, tempera și îmborsă sângerile domniei sale, douăzeci de soli." Bine, zece soli. "Plus o porțiune întăritoare și preventivă, din douăsprezece boabe de bezoard⁵, sirop de lămâie, rodie și altele, după rețetă, cinci livre." Ușurel, ușurel, domnule Fleurant, te rog, dacă procedezi așa, nimeni n-o să mai vrea să se îmbolnăvească, mulțumește-te cu patru franci. Douăzeci și patruzeci de soli. Trei și cu doi fac cinci, și cu cinci fac zece, și cu zece douăzeci. Șaizeci și trei de livre, patru soli și șase centime. Așadar în luna asta am luat unu, două, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt purgative și una, două, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă, zece, unsprezece, douăsprezece clisme, iar luna trecută au fost douăsprezece purgative și douăzeci de clisme. Iată de ce nu mă mir că luna asta mă simt mai rău ca luna trecută. Îi voi spune domnului Purgon să vadă ce-i cu asta. Hei! Strângeți totul de aici! *(Văzând că nu vine nimeni și că în cameră, nu se află nici unul din servitorii săi)* Nu e nimeni, degeaba mai vorbesc: sunt lăsat întotdeauna singur. Nu e chip să-i ții locului. *(După ce a sunat din clopoțelul de pe masă)* Nici nu mă aud. Poate că nu sună destul de tare clopoțelul. Ding, ding, ding. Nici o scofală. Ding, ding, ding. Sunt surzi. Toinette! Ding, ding, ding. Ca și cum nici n-aș fi sunat. Nepricopsite! Pușlamao! Ding, ding, ding. Turbez. *(Nu mai sună, ci strigă)* Ding, ding, ding, ding. Lua-te-ar dracii de ticăloasă! Cum e posibil să lași singur un biet bolnav. Ding, ding, ding. Trist, trist de tot! Ding, ding, ding. Ah, Dumnezeuule! Au să mă lase să mor aici, singur. Ding, ding, ding.

Scena 2

Argan, Toinette

Toinette

(intrând)

Am venit!

¹ Un sol (sau *sou*) era a douăzecea parte dintr-un franc (cinci centime).

² Adică remediu universal.

³ Julepul era numele generic dat poțiunilor calmante.

⁴ Carminativ, care împrăștie, izgonește.

⁵ Denumire dată unor calculi ce se formează în aparatul digestiv al unor rumegătoare și care se întrebuițau drept antidot împotriva otrăvii. Cuvântul *bezoard* (antidot) e de origine persană.

Argan

Ah, ce secătură! Ah! ce mizerabilă!

Toinette

(prefăcându-se că s-a lovit la cap)

Fi-v-ar nerăbdarea a naibii! Atâta zoriți oamenii, că m-am lovit cu capul de colțul ferestrei.

Argan

(mânios)

Ah! prefăcuto!

Toinette

(întrerupându-l pe Argon)

Vai!

Argan

Acum...

Toinette

Vai!

Argan

Acum un ceas...

Toinette

Vai!

Argan

M-ai lăsat...

Toinette

Vai!

Argan

Mai taci odată, ticăloaso, barem să te scarmăn.

Toinette

Păi da, atâta-mi lipsea, după tot ce am pățit.

Argan

M-ai făcut să răgușesc, păcătoaso!

Toinette

Și dumneavoastră m-ați făcut să-mi sparg capul. Una pentru alta. Cu voia dumneavoastră, suntem chit.

Argan

Ce, ce? Ticăloaso!

Toinette

Dacă mă mai certați, plâng.

Argan

Sa mă lași tu în părăsire, ticăloaso!

Toinette

(întrerupându-l încă o dată pe Argan)

Vai!

Argan

Afurisite, vrei...

Toinette

Vai!

Argan

Ce? Adică nici de data asta să n-am plăcerea să te cert?

Toinette

Certați-mă cât poștiți. Sunt gata să ascult.

Argan

Mă împiedici tu, netrebnico, întrerupându-mă la fiecare vorbă.

Toinette

Păi dacă dumneavoastră vă place să mă certați, dați-mi voie să-mi placă și mie să plâng; fiecare cu damblaua lui. Doar n-am cine știe ce pretenție! Ah!

Argan

Foarte bine! Fie și așa. Și-acum, ia astea de aici, pușlamao, ia asta de aici. *(După ce s-a ridicat)* Clisma mea de azi a avut efect?

Toinette

Clisma dumneavoastră?

Argan

Da. Am scos multă fiere?

Toinette

Ba nu zău! În asemenea marafeturi nu mă amestec. Să-și vâre nasul în ele domnul Fleurant: el barem profită.

Argan

Vezi să te-ngrijești de niște apă fiartă pentru cealaltă clisma pe care am s-o fac mai târziu.

Toinette

Domnul Fleurant ăla și domnul Purgon fac haz de minune pe pielea dumneavoastră. Au în dumneavoastră o strașnică vacă de muls. Tare aș vrea să-i întreb ce boală aveți de vă tot îndoapă cu atâtea doctorii...

Argan

Tacă-ți fleanca, proasto, nu e de nasul tău să controlezi rețetele doctorilor. Trimite-mi-o mai bine pe fata mea, Angélique: am să-i spun ceva.

Toinette

Iat-o că vine, parcă v-a ghicit gândul.

Scena 3

Argan, Angélique, Toinette

Argan

Apropie-te, Angélique. Vii tocmai ia timp, voiam să-ți vorbesc.

Angélique

Sunt gata să te-ascult.

Argan

Așteaptă. (*Către Toinette*) Dă-mi bastonul. Mă-ntorc îndată.

Toinette

Fuga, domnule, grăbiți-vă: domnul Fleurant ne dă de lucru.

Scena 4

Angélique, Toinette

Angélique

Toinette!

Toinette

Ce-i?

Angélique

Uită-te puțin la mine.

Toinette

Poftim! Mă uit.

Angélique

Toinette!

Toinette

Ei, ce-i cu Toinette?

Angélique

Nu ghicești cam despre ce vreau să-ți vorbesc?

Toinette

Ba bine că nu! Despre tânărul cu pricina: doar de șase zile tot despre asta vorbim și dacă nu pomeniți de dânsul la tot pasul înseamnă că nu sunteți în apele dumneavoastră.

Angélique

Și dacă știi asta, de ce nu-mi vorbești tu prima? De ce nu mă scutești de greutatea de a începe o asemenea discuție?

Toinette

Nu-mi prea lăsați timp și, apoi, sunteți atât de prinsă în mreje, încât ar fi cam greu să încep eu prima.

Angélique

Îți mărturisesc că aș putea să-ți vorbesc într-una de dânsul și că doar atâta aștept: să-mi pot deschide inima. Dar spune-mi, Toinette, ai ceva împotriva simțămintelor pe care i le port?

Toinette

Nici pomeneală...

Angélique

Păcătuiesc cumva lăsându-mă în voia acestor dulci porniri ale inimii?

Toinette

Nu spun asta.

Angélique

Și ai vrea să rămân nepăsătoare la toate aceste semne arzătoare ale iubirii pe care mi-o arată?

Toinette

Ferească Dumnezeu!

Angélique

Spune-mi dar: nu găsești și tu, ca și mine, ceva ceresc, un semn al destinului, în neașteptatul chip în care ne-am cunoscut?

Toinette

Ba da...

Angélique

Nu găsești și tu că faptul de a-mi fi luat apărarea, fără să mă cunoască, îl arată ca pe un om foarte de treabă?

Toinette

Ba da.

Angélique

Că nici nu se poate o purtare mai inimoasă?

Toinette

Sunt de aceeași părere.

Angélique

Și că toate astea le-a făcut cu o nemaipomenită gingășie?

Toinette

Ba da!

Angélique

Nu găsești și tu, Toinette, că e foarte chipeș?

Toinette

Desigur!

Angélique

Că este cum nu se poate mai arătos?

Toinette

Fără-ndoială.

Angélique

Că vorbele ca și faptele sale au în ele ceva nobil?

Toinette

Nici nu încapă discuție.

Angélique

Că nu se pot auzi cuvinte mai pline de pasiune decât cele pe care mi le spune el?

Toinette
Adevărat.

Angélique
Și că nu-i nimic mai supărător decât constrângerea în care sunt ținută și care oprește cu desăvârșire orice
avânt al dulcilor porniri ale acestei pasiuni reciproce hărăzite de cer?

Toinette
Aveți dreptate.

Angélique
Crezi tu, însă, dragă Toinette, că mă iubește într-adevăr atât cât îmi spune?

Toinette
Ei, ei! uneori nu se prea poate pune temei pe asemenea lucruri. În dragoste, maimuțăreala seamănă tare
cu adevărul și în această privință mi-a fost dat să văd mari comedieni.

Angélique
Ah, Toinette, ce tot spui? Vai! după chipul cum vorbește ar fi oare cu puțință să mă mintă?

Toinette
În orice caz, aveți să vă lămuriți în curând, iar ceea ce v-a scris ieri cu privire la hotărârea de a vă cere în
căsătorie este o cale sigură pentru a ști dacă vă spune sau nu adevărul. Asta are să fie cea mai bună dovadă.

Angélique
Vai, Toinette, dacă mă minte cumva, n-am să mai cred în viața mea vreun bărbat!

Toinette
Iată-l pe tatăl dumneavoastră că se întoarce.

Scena 5 **Argan, Angélique, Toinette**

Argan
Ei, și așa, fata mea. Îți voi spune o noutate la care poate că nu te aștepți. Ești cerută în căsătorie. Dar ce
ai? Ei, da, e plăcută vorba asta, căsătorie! Nici nu există ceva mai îmbucurător pentru fetele tinere. Ah!...
natură, natură! După câte văd îmi pierd vremea, fetițo, întrebându-te dacă vrei să te măriți?

Angélique
Voi face, tată, tot ce-mi vei cere.

Argan
Sunt foarte mulțumit că am o fiică atât de ascultătoare; lucrul e deci hotărât și te-am făgăduit.

Angélique
Tată, mă voi supune orbește dumitale.

Argan
Soția mea, maică-ta vitregă, dorea să te trimit la mănăstire și tot așa și pe Louison, sora ta cea mică.
Dintotdeauna a dorit ea acest lucru.

Toinette
(*aparte*)
Nemernica, știe ce vrea!

Argan

Nu voia deloc să se învoiască la această căsătorie, dar până la urmă a rămas cum am spus eu. Și așadar mi-am dat cuvântul.

Angélique

Ah, tată, cât îți sunt de recunoscătoare pentru bunătatea dumitale.

Toinette

(către Argan)

Vă sunt cu adevărat recunoscătoare: iată cea mai înțeleaptă faptă pe care ați săvârșit-o vreodată.

Argan

N-am văzut încă persoana, dar mi s-a spus că voi fi mulțumit, și tu de asemeni.

Angélique

Cu siguranță, tăticule.

Argan

Cum? L-ai văzut?

Angélique

Deoarece consimțământul dumitale îmi îngăduie să-mi pot deschide inima, nu mă voi feri să-ți spun că ne-am cunoscut din întâmplare acum șase zile și că cererea ce ți s-a făcut este urmarea simțăminte lor reciproce născute încă de la prima vedere.

Argan

Asta nu mi-a spus-o, dar sunt mulțumit și este cu atât mai bine că lucrurile s-au petrecut așa. Se spune că este un flăcău voinic și frumos.

Angélique

Da, tată.

Argan

Înalt...

Angélique

Fără îndoială.

Argan

Plăcut la înfățișare.

Angélique

Desigur.

Argan

Arătos.

Angélique

Foarte.

Argan

Cuminte și de familie bună.

Angélique

Cât se poate.

Argan

Foarte cinstit.

Angélique

Cei mai cinstit din lume.

Argan

Care vorbește bine latina și greaca.

Angélique

Asta n-o știu.

Argan

Și care peste trei zile va fi declarat doctor.

Angélique

El, tată?

Argan

Da, asta nu ți-a spus-o?

Angélique

Ce-i drept, nu! Dumitale cine ți-a spus-o?

Argan

Domnul Purgon.

Angélique

Îl cunoaște domnul Purgon?

Argan

Nostimă întrebare. Desigur că-l cunoaște. Doar e nepotu-său.

Angélique

Cléante, nepotul domnului Purgon!

Argan

Care Cléante? Vorbim de cel pentru care ai fost cerută în căsătorie.

Angélique

Ei, da!

Argan

Păi bine! e nepotul domnului Purgon, fiul cumnatului său, doctorul, domnul Diafoirus, iar acestui fiu i se zice Thomas Diafoirus și nu Cléante. Această căsătorie am hotărât-o azi-dimineață, domnul Purgon, domnul Fleurant și cu mine, iar mâine dimineață, pretendentul îmi va fi prezentat de către tatăl său. Dar ce e? Ce ai rămas așa înlemnită? Te-ai pierdut de tot.

Angélique

Tată, îmi dau seama că dumneata ai vorbit de o persoană și că eu mă gândesc la alta.

Toinette

Cum de ați putut născoci, domnule, ceva atât de caraghios? Cu averea dumneavoastră, vreți să vă dați fata după un doctor...

Argan

Da. Și tu ce te amesteci, ticăloaso? Nerușinată ce ești!

Toinette

Doamne! Mai încet. Prea o luați de la început cu vorbe de ocară! Nu ne putem înțelege oare fără să ne înfuriem? Hai să stăm de vorbă liniștit! Ce vă-mpinge, dacă nu vă e cu supărare, la o asemenea căsătorie?

Argan

Ceea ce mă împinge e că, văzându-mă infirm și bolnav cum sunt, doresc să-mi iau un ginere și rubedenii medici, ca să mă apăr de boala de care sufăr, ca să am chiar în familie ajutorul necesar și ca să am la îndemână consultații și rețete.

Toinette

Ei da! Iată un motiv. Și e o plăcere să ne răspundem unul altuia ca lumea. Haideți, domnule, răspundeți cu mâna pe conștiință: sunteți oare bolnav cu adevărat?

Argan

Cum așa, toanto! Dacă sunt bolnav? Dacă sunt bolnav? Nerușinato!

Toinette

Ei bine! Da, domnule, sunteți bolnav, n-o să ne cartăm pentru atâta lucru! Da, sunteți tare bolnav, sunt de aceeași părere, și chiar mai bolnav decât credeți: iată un fapt stabilit. Dar fiicei dumneavoastră îi trebuie un soi pentru ea și, nefiind bolnavă, nu văd nevoia să i se dea un doctor.

Argan

Pentru mine i-l dau pe acest doctor de bărbat, iar o fată cumsecade trebuie să fie încântată să se mărite cu acela care e de folos sănătății tatălui său.

Toinette

Pre legea mea, domnule, vreți să vă dau un sfat prietenesc?

Argan

Ce fel de sfat?

Toinette

Să nu vă mai gândiți la această căsătorie.

Argan

Și pentru care motiv?

Toinette

Pentru că fiica dumneavoastră nu va primi cu nici un chip.

Argan

Nu va primi cu nici un chip?

Toinette

Nu.

Argan

Fiica mea?

Toinette

Fiica dumneavoastră. Ea o să vă spună că nu are ce face nici cu doctorul Diafoirus, nici cu fiul său Thomas Diafoirus și nici cu toți Diafoirusii din lume.

Argan

Eu, însă, am ce face, da, eu; în afară de faptul că partida este mai bună decât se crede. Domnul Diafoirus nu-l are decât pe acest fiu ca singur moștenitor și, pe deasupra, domnul Purgon, care n-are nici soție, nici copii, îi dă toată averea sa cu prilejul acestei căsătorii. Iar domnul Purgon are o rentă de opt mii de livre bătute pe muchie.

Toinette

Mulți oameni trebuie să fi omorât, ca să ajungă atât de bogat.

Argan

Opt mii de livre rentă e ceva, fără a mai socoti averea tatălui.

Toinette

Domnule, toate-s bune și frumoase, eu însă una știu: vă sfătuiesc, între noi, să-i alegeți alt soț, căci ea nu-i făcută să fie doamna Diafoirus.

Argan

Și eu vreau să fie.

Toinette

Nu zău! Nu spuneți asta!

Argan

Și de ce să nu spun?

Toinette

Iaca nu!...

Argan

Dar pentru ce n-aș spune-o?

Toinette

Se va zice că vorbiți anapoda!

Argan

Puțin îmi pasă de ce-o să se zică. Îți spun, însă, că vreau ca ea să respecte cuvântul pe care mi l-am dat.

Toinette

Nu, sunt sigură că n-o să facă așa ceva.

Argan

O voi sili.

Toinette

Vă spun că n-o să vrea.

Argan

Să vrea, că de nu, o trimit la mănăstire.

Toinette

Dumneavoastră?

Argan

Eu.

Toinette

Bine!

Argan
Cum bine?

Toinette
N-o veți trimite la nici o mănăstire.

Argan
N-am s-o trimit la nici o mănăstire?

Toinette
Nu.

Argan
Nu?

Toinette
Nu.

Argan
Știi că ești nostimă. N-o să-mi trimit fata la mănăstire, dacă așa mi-e pofta?

Toinette
Nu, vă spun!

Argan
Cine-o să mă-mpiedice?

Toinette
Chiar dumneavoastră!

Argan
Eu?

Toinette
Da. N-o să aveți inima asta!

Argan
Ba o s-o am!

Toinette
Glumiți.

Argan
Nu glumesc de loc.

Toinette
N-o să vă lase dragostea de tată.

Argan
Ba o să mă lase!

Toinette
O lacrimă sau două, brațele în jurul gâtului, un "tăticul meu scump", spus drăgăstos, vor fi de ajuns ca să vă-nduioșeze.

Argan

Toate astea n-au să ducă la nimic.

Toinette

Ba da, ba da.

Argan

Îți spun că nu voi da înapoi.

Toinette

Mofturi!

Argan

Degeaba spui că-s mofturi.

Toinette

Doamne! Vă cunosc, sunteți un om cumsecade din fire.

Argan

(mânios)

Nu sunt deloc cumsecade și sunt chiar al dracului atunci când vreau.

Toinette

Mai încet, domnule. Nu vă gândiți de loc la boala dumneavoastră?

Argan

Îi cer categoric să-l ia de soț pe cel ales de mine.

Toinette

Iar eu o opresc să facă așa ceva.

Argan

Dar unde ne trezim? Și de când o nepricopsită de slujnică îndrăznește să vorbească astfel în fața stăpânului său?

Toinette

Când un stăpân nu se gândește la ce face, o slujnică cu bun-simț are dreptul să-l povățuiască să-și vină în fire.

Argan

(alergând după Toinette)

Ah, obraznico, te omor!

Toinette

(ferindu-se de Argan și punând scaunul între ea și el)

E de datoria mea să mă împotrivesc unor lucruri care vă pot face de râs.

Argan

(alergând cu bastonul după Toinette, în jurul scaunului)

Poftim încoace, te-nvăț eu să vorbești!

Toinette

(refugiindu-se acolo unde Argon n-o poate ajunge)

Sunt datoare să nu vă las să faceți fapte nesăbuite.

Argan
(la fel ca mai sus)
Nerușinato!

Toinette
Nu, nu voi îngădui niciodată această căsătorie.

Argan
Ticăloaso!

Toinette
(ca mai sus)
Nu vreau să-l ia pe Thomas Diafoirus al dumneavoastră.

Argan
(ca mai sus)
Împielîțato!

Toinette
(ca mai sus)
O să m-asculte mai curând pe mine, decât pe dumneavoastră.

Argan
(oprindu-se)
Angélique, nu vrei să pui mâna pe ticăloasa asta?

Angélique
Lasă, tată, să nu te îmbolnăvești.

Argan
(către Angélique)
Dacă nu pui mâna pe ea, o să te blestem.

Toinette
(plecând)
Iar eu, dacă vă ascultă, am s-o dezmoștenesc.

Argan
(căzând pe scaun)
Of! of! Nu mai e chip să rabd. Pot să și mor dintr-asta!

Scena 6 **Béline, Argan**

Argan
Ah! apropie-te, nevestico!

Béline
Ce s-a întâmplat cu bietul meu bărbățel?

Argan
Vino-mi în ajutor.

Béline
Dar ce este, băiețașul meu?

Argan
Iubito!

Béline
Iubitule!

Argan
M-a scos din fire.

Béline
Vai! Bietul meu bărbăţel! Dar cum, dragule?

Argan
Tâlhăroaica ta de Toinette e mai neobrăzată oricând.

Béline
Nu te necăji.

Argan
M-a făcut să turbez, iubito.

Béline
Linişteşte-te, drăguţule.

Argan
Timp de o oră s-a împotrivit cu îndârjire la tot ce vreau să fac.

Béline
Uşurel, uşurel!

Argan
A avut neobrăzarea să-mi spună că nu-s de loc bolnav.

Béline
E o nemernică.

Argan
Tu, scumpo, ştii care e adevărul.

Béline
Da, inimioara mea, n-are dreptate.

Argan
Dragostea mea, ticăloasa asta o să mă bage în pământ.

Béline
Lasă, lasă.

Argan
Din cauza ei fac atâta fiere!

Béline
Nu te mai necăji.

Argan

Și e destul timp de când îți spun s-o dai afară.

Béline

Doamne, Doamne! puîșorule, nu există servitori și servitoare fără cusur. Ești silit adeseori să le înduri greșelile, din pricina calităților. E isteță, grijulie, harnică și mai ales credincioasă. Știi că astăzi trebuie să fii foarte atent cu oamenii pe care-i ai în slujbă. Ei, Toinette!

Scena 7

Argan, Béline, Toinette

Toinette

Ce dorește doamna?

Béline

De ce-l superi pe domnul?

Toinette

(cu un ton blând)

Eu, doamnă? Vai! Nici măcar nu înțeleg ce vreți să spuneți. Nu mă gândesc decât cum să-i intru domnului în voie.

Argan

Ah! Fățarnico!

Toinette

Ne-a zis că vrea să-și mărite fata cu fiul domnului Diafoirus. Eu i-am spus că găsesc căsătoria bună pentru ea, dar socot că ar face mai bine s-o trimită la mănăstire.

Béline

Nu văd nimic rău în asta și mi se pare că are dreptate.

Argan

Vai, iubito, o crezi? E mârșavă, mi-a spus o sută de obrăznicii.

Béline

Ei bine! Te cred, iubitele. Haide, potolește-te! Ascultă, Toinette: dacă am să mai aud vreodată că-l superi pe domnul, te dau afară. Așa, adu-mi șuba și niște perne ca să-l așez în fotoliu. Îmi pari schimbat. Trage-ți scufa peste urechi: niciodată nu răcești mai ușor ca atunci când îți intră aer în urechi.

Argan

Ah! iubito! cât de recunoscător îți sunt pentru toată grija ce mi-o porți.

Béline

(așezând pernele, pe care le pune în jurul lui Argan)

Scoală să-ți pun o pernă sub tine! Pe asta s-o pun aici, ca să te sprijini. Pe astălaltă dincolo. Una să ți-o pun la spate, iar alta să-ți rezemi capul.

Toinette

(trântindu-i o pernă în cap, apoi fugind)

Și asta ca să vă ferească de curent!

Argan

(ridicându-se furios și aruncând pernele în Toinette, care fuge)

Ah, mizerabilo! Vrei să mă-năbuși!

Scena 8

Argan, Béline

Béline

Ho! Ho! Dar ce s-a întâmplat?

Argan

(trântindu-se în fotoliu)

Ah, ah, ah! Nu mai pot.

Béline

De ce te-nfurii în halul ăsta? A crezut că face bine.

Argan

Iubito, tu nu cunoști viclenia diavoliței. Ah! M-a scos din fire. Voi avea nevoie de peste opt purgative și douăsprezece clisme ca să îndrept toate astea.

Béline

Ușurel, ușurel, micuțule, liniștește-te puțin!

Argan

Tu, iubito, ești toată mângâierea mea.

Béline

Bietul meu băiețel!

Argan

Ca să răsplătesc cât de cât dragostea pe care mi-o porți, doresc, inimioara mea, după cum ți-am mai spus, să-mi fac testamentul.

Béline

Vai, dragul meu, să nu mai pomenim despre asta, te rog; n-aș putea îndura gândul ăsta și numai cuvântul testament mă înfioară.

Argan

Ți-am spus să vorbești cu notarul tău.

Béline

L-am adus cu mine: e-n odaia de alături.

Argan

Zi-i să intre, iubito.

Béline

Vai, dragul meu, nu te poți gândi la asemenea lucruri, când îți iubești într-adevăr soțul.

Scena 9

Domnul de Bonnefoi¹, Béline, Argan

Argan

Poftiți, domnule de Bonnefoi, poftiți. Luați loc, vă rog. Soția mea mi-a spus că sunteți un om onorabil și unul din prietenii săi devotați. Iată de ce am rugat-o să vă vorbească despre testamentul pe care doresc să-l fac.

¹ Numele notarului, Bonnefoi (bună-credință), contrastează cu firea lui coruptă.

Béline

Vai, nici nu mă simt în stare să vorbesc despre astfel de lucruri.

Domnul de Bonnefoi

Domnule, doamna mi-a explicat proiectele dumneavoastră și intenția ce o aveți în legătură cu dânsa. În această privință am să vă spun, însă, că prin testament nu-i puteți lăsa nimic soției dumneavoastră.

Argan

Și de ce?

Domnul de Bonnefoi

Se opune obiceiul pământului. Dacă v-ați găsi într-un ținut cu legi scrise, n-ar fi greu deloc: dar la Paris și în regiunile cu drept cutumiar, cel puțin în cele mai multe, nu se poate, așa că dispoziția ar fi nulă. Tot ceea ce pot face bărbatul și femeia uniți prin căsătorie este o donație mutuală în viață fiind. Dar și pentru asta trebuie să nu existe copii, fie ai ambilor soți, fie numai ai unuia, la data primului deces.

Argan

Iată un obicei tare nelalocul său, ca un soț să nu-i poată lăsa nimic unei soții care-l iubește cu înflăcărare și care are atâta grijă de el. O să-mi consult avocatul să văd ce aş putea face.

Domnul de Bonnefoi

Nu la avocați trebuie mers, căci de obicei sunt severi în atare situații și-și închipuie că e o crimă grozavă să lași o moștenire, călcând legea: sunt oameni puși să facă greutăți și necunoscători în toate ascunzișurile conștiinței. Trebuie consultate alte persoane, care sunt mult mai înțeleghătoare, care cunosc chițibușuri pentru a călca legea cu ușurință și a face legal ceea ce nu-i legal, care știu să înlăture greutățile unei încurcături și să găsească mijloace pentru a ocoli cutuma printr-un oarecare artificiu. Dacă n-ar fi așa, cum ne-am descurca în fiecare zi? Trebuie să știi să te descurci, altfel nu se face nimic și n-aș da doi bani pe toată meseria noastră.

Argan

Soția mea îmi spusese, domnule, de altfel, pe bună dreptate, că sunteți un om foarte dibaci și foarte cinstit. Ce-aș putea face, vă rog, ca să-i las ei averea și să-mi dezmoștenesc copiii?

Domnul de Bonnefoi

Ce-ați putea face? Puteți alege, fără tăărăboi, un prieten intim al soției, căruia să-i lăsați prin testament, în bună formă, tot ce posedăți, iar mai târziu, prietenul îi va da totul înapoi. Mai puteți de asemenea contracta un număr mare de obligații nesuspectabile, în folosul unor creditori care își vor împrumuta numele lor soției dumneavoastră, declarându-i în scris că n-au făcut aceasta decât pentru a o servi. Puteți de asemenea, în viață fiind, să-i dați în mână bani peșin sau polițe plătibile la purtător.

Béline

Dumnezeule! Nu trebuie să te tulburi cu toate astea. Dacă tu mă lași, micuțul meu, nici eu nu mai vreau să trăiesc.

Argan

Iubita mea!

Béline

Da, dragul meu, dacă aş fi atât de nefericită încât să te pierd...

Argan

Soția mea dragă!

Béline

Viața mea n-ar mai avea nici un rost.

Argan

Dragostea mea!

Béline

Și aș veni după tine, ca să-ți dai seama de iubirea ce ți-o port.

Argan

Iubita mea, îmi sfâșii inima! Liniștește-te, te rog.

Domnul de Bonnefoi

(către Béline)

Aceste lacrimi sunt nelalocul lor, doar n-am ajuns încă acolo.

Béline

Vai, domnule! Dumneavoastră nu știți ce înseamnă un soț pe care îl iubești cu patimă.

Argan

Dac-aș muri, iubita mea, mi-ar părea rău numai că nu am un copil de la tine. Domnul Purgon îmi spusese c-o să m-ajute să fac unul.

Domnul de Bonnefoi

Asta se mai poate încă întâmpla.

Argan

Testamentul, iubita mea, trebuie să-l fac așa cum spune domnul notar, dar – ca să fim prevăzători – vreau să-ți dau în mână douăzeci de mii de franci aur, pe care îi am în tapițeria alcovului, și două polițe la purtător, una a domnului Danton, iar alta a domnului Gerante.

Béline

Nu, nu, nu vreau nimic din toate astea... Ah!... Cât spui că se găsește sub tapițerie?

Argan

Douăzeci de mii de franci, iubito.

Béline

Nu-mi vorbi nimic despre avere, te rog. Ah!... De cât sunt cele două polițe?

Argan

Una, draga mea, e de patru mii de franci, iar alta de șase.

Béline

Toate averile din lume, iubitele, nu fac doi bani în comparație cu tine.

Domnul de Bonnefoi

(către Argan)

Vreți să trecem la redactarea testamentului?

Argan

Da, domnule, dar am sta mai la largul nostru în cabinetul meu cel mic. Iubita mea, ajută-mă, te rog.

Béline

Haide, bietul meu băiețel!

Scena 10

Angélique, Toinette

Toinette

Uite-i cu un notar. Am auzit vorbindu-se de un testament. Mama dumneavoastră vitregă nu doarme deloc și fără îndoială că îl împinge pe tatăl dumneavoastră la cine știe ce uneltire împotriva intereselor copiilor săi.

Angélique

Cu averea poată să facă ce vrea, dar să nu facă după voia lui și cu inima mea. Bagî de seamă, Toinette, ce planuri criminale se urzesc în ce mă privește? Nu mă părăsi, te rog, în necazul în care mă aflu.

Toinette

Eu să vă părăsesc? Mai degrabă aș muri! Mama dumneavoastră vitregă poate să-mi facă oricâte destăinuiri ca să mă atragă de partea ei: n-am putut s-o sufăr niciodată și am fost totdeauna de partea dumneavoastră. Lăsați pe mine; am să mă folosesc de orice pentru a vă sluji; dar ca să fiu mai de ajutor, vreau să schimb macazul, să ascund dragostea ce v-o păstrez și să mă prefac că trec de partea tatălui și mamei dumneavoastră vitrege.

Angélique

Caută să-l vestești pe Cléante de căsătoria ce s-a pus la cale. Te rog din suflet!

Toinette

În treaba asta nu mă poate ajuta nimeni în afară de bătrânul cămătar Polichinelle, care mă iubește. O să mă coste câteva cuvinte dragăstoase, pe care le voi risipi cu plăcere pentru dumneavoastră. Astăzi e prea târziu, dar mâine, dis-de-dimineață, am să trimit după el și are să fie fericit să...

Scena 11

Béline, în casă, Angélique, Toinette

Béline

Toinette!

Toinette

Mă cheamă. Bună seara. Aveți încredere în mine.

Primul Intermediu

Decorul se schimbă și înfățișează un oraș. E noapte. Polichinelle vine să-i facă o serenadă iubitei sate. Este întrerupt, la început, de câțiva vioriști, împotriva cărora are un acces de mânie, după aceea de paza de noapte, alcătuită din muzicanți și dansatori.

Scena 1

Polichinelle

O, iubire, iubire, iubire! Sărmane Polichinelle! Ce năzbâtie ți-ai mai băgat în cap! Cu ce-ți treci timpul, biet nebun? Nu mai ai habar de prăvălie: îți lași baltă toate treburile; nu mai mănânci; aproape că nu mai bei; nu mai dormi noaptea: și toată tevatura asta, pentru cine? Pentru o șerpoaică, curat șerpoaică. Diavol de muiere care te alungă și-și bate joc de tot ce-i spui! Judecata n-ajută însă în asemenea poveste. Îți faci mendrele, iubire: ca atâția alții, mi-e dat și mie să-mi pierd mințile. Nu-i stă deloc bine așa ceva unui om de vârsta mea, dar ce să faci? Nu poți fi înțelept după voie, iar mințile celor bătrâni o iau și ele razna, ca ale tinerilor. Am venit să văd de n-aș putea-o împlânzi pe tigroaica mea cu o serenadă. Adeseori, nimic nu e mai mișcător decât un îndrăgostit care vine să-și cânte dorul în fața ușii zăvorite a iubitei. *(După ce și-a luat lăuta)* Iată cu ce o să mă acompaniez. O, noapte! Scumpă noapte! Du-mi jalea până la patul neînduplecatei mele iubite.

Notte e di, v'amo e v'adoro;

Cerco un sì, per mio ristoro,

Ma se voi, dite di nò,

Bella ingrata, io morirò.

*Frà la speranza
S'afflige il cuore,
In lontananza
Consuma l'hore.*

*Si dolce inganno
Che mi figura
Breve l'affanno,
Ahi! troppo dura!
Cosi per troppo amar languisco e muoro.*

*Notte e di, v'amo e v'adoro,
Cerco un sì, per mio ristoro.
Ma se voi dite di nò.
Bella ingrata, io morirò.*

*Se non dormite,
Almen pensate
Alle ferite
Ch'al cuor mi fate,*

*Deh! almen fingete,
Per mio conforto,
Se m'uccidete
D'haver il torto,
Vostra pietà mi scemarà il martoro.*

*Notte e di, v'amo e v'adoro
Cerco un sì, per mio ristoro,
Ma se voi dite di nò,
Bella ingrata, io morirò¹.*

¹ Când zi și noapte chem mereu
Un *da* așteaptă dorul meu.
Și dacă îmi vei spune *nu*
Eu voi muri cum știi și tu.

Mai sper și-acum, dar, așteptând
În inima tristețea vine
Și trece vremea mea curând,
Pustie trece fără tine.

Minciuna dulce, în zadar
Iubirii vrei să-i dai crezare,
Prea este traiul meu amar
Și suferința prea e mare.

Și dorul fără de hotar
Când zi și noapte chem mereu
Un *da* așteaptă dorul meu
Și dacă îmi vei spune *nu*
Eu voi muri, cum știi și tu.

Iubito, de nu dormi cumva,
Gândește-te la rana care
În inimă din vina ta
Amarnic sângeră și doare.
Sau te prefă, vis prea iubit,
E-o mângâiere pentru mine,
Că sufletul îți e mâhnit.
Chiar de mi-e dat să mor prin tine,

Scena 3

Polichinelle, o bătrână, vine la fereastră și-i răspunde lui Polichinelle bătându-și joc de el

Bătrâna

(cântă)

Zerbinetti, ch'ong'hor, con finti sguardi,

Mentiti desiri,

Fallaci sospiri,

Accenti buggiardi,

Di fede vi preggiate,

Ah, che non m'ingannate,

Che già s o per prova,

Ch'in voi non si trova

Costanza ne fede:

Oh! quanto è pazza coler che vi credel

Quei sguardi tanguidi

Non m' innamorano,

Quei sospir fervidi

Piu non m'infiamniano,

Vel giuro a fe.

Zerbino misero,

Del vostro piangere

Il mio cuor libero

Vuol sempre ridero

Credette a me

Che già so per prova,

Ch'in voi non si trova

Costanza ne fede.

Oh quanto è pazza colei che vi crede!¹

Măhnirea ta îmi face bine.

Când zi și noapte chem mereu

Un *da* așteaptă dorul meu

Și dacă îmi vei spune *nu*

Eu voi muri cum știi si tu.

¹ Voi, curtezani, ce vremea toată

Mințiți prin caldele priviri,

Oftați de zece ori în șir,

Și cinci minciuni roștiți o dată,

În van iubirea trâmbițați

Pe mine nu mă înșelați.

Dovezi din viață-avem destule

Ca să mai fim și azi credule

La curtezani lingușitori.

Nebună e femeia care mai crede în cuvântul lor.

Cu caldele ochiade încă

Voi nu mă cuceriți ușor

Rămân mai rece ca o stâncă

La toată parodia lor.

Precum vă spun așa va fi

Credință nu veți mai găsi,

Rămân mai rece ca o stâncă

La aste biete parodii.

Voi, curtezani, nefericirea

Oricât ați plânge-o de amar

Voi râde cum îmi este firea

Voi râde și voi râde iar

La curtezani lingușitori.

Scena 3

Polichinelle, vioriștii, în spatele cortinei
(Vioriștii atacă o arie)

Polichinelle

Ce acorduri nesăbuite încearcă să mă întrerupă?

Vioriștii

(continuă să cânte)

Polichinelle

Hei, liniște! Tăcere, vioriști. Lăsați-mă să mă jelui cât poftesc de cruzimea neîmblânzitei mele iubite.

Vioriștii

(continuă să cânte)

Polichinelle

Tăceți, vă spun, vreau să cânt eu!

Vioriștii

(nu încetează)

Polichinelle

Liniște, am spus!

Vioriștii

(nu încetează)

Polichinelle

Ei drăcie!

Vioriștii

(nu încetează)

Polichinelle

Ei! Ei!

Vioriștii

(nu încetează)

Polichinelle

Râdeți de mine?

Vioriștii

(nu încetează)

Polichinelle

Aoleu, ce hărmălaie!

Vioriștii

(nu încetează)

Polichinelle

Lua-v-ar dracul!

Vioriștii
(nu încetează)

Polichinelle
Turbez!

Vioriștii
(nu încetează)

Polichinelle
N-o să tăceți? Ah! Slavă Domnului!

Vioriștii
(nu încetează)

Polichinelle
Iarăși.

Vioriștii
(nu încetează)

Polichinelle
Lovi-v-ar ciuma de vioriști.

Vioriștii
(nu încetează)

Polichinelle
Ce muzică! Ce mai muzică!

Vioriștii
(nu încetează)

Polichinelle
(cântând pentru a-și râde de vioriști)
La, la, la, la, la, la.

Vioriștii
(nu încetează)

Polichinelle
(din nou)
La, la, la, la, la, la.

Vioriștii
(nu încetează)

Polichinelle
(din nou)
La, la, la, la, la, la.

Vioriștii
(nu încetează)

Polichinelle

(din nou)

La, la, la, la, la, la.

Vioriștii

(nu încetează)

Polichinelle

(din nou)

La, la, la, la, la, la.

Vioriștii

(nu încetează)

Polichinelle

Pe legea mea că aveți haz! Continuați, domnilor vioriști, zău că-mi place! *(Nemaiauzind nimic)* Haide, continuați, vă rog!

Scena 4

Polichinelle

(singur)

Iată cum îi poți hotărî să tacă. În muzică ești obișnuit să nu poți face ce vrei. Ei și-acuma, las pe noi. Înainte de a cânta trebuie să mă pregătesc, cât de cât, pentru a lua tonul cel mai potrivit. *(își ia lăuta și, prefăcându-se că ar cânta, imită cu buzele și limba sunetul acestui instrument)* Plan, plan, plan, plin, plin, plin. Ce timp nenorocit pentru a acorda lăuta. Plin, plin, plin. Plin, tan, plan. Plin, plan. Strunele nu țin deloc pe o asemenea vreme. Plin, plin. Aud zgomot. Ia să-mi reazem lăuta de ușă.

Scena 5

Polichinelle, paznici, care trec pe stradă alergând la locul unde aud zgomot

Paznicul

(cântând)

Care ești? Care ești?

Polichinelle

(încet)

Cine dracu o mai fi? De când moda asta să vorbești pe note?

Paznicul

Care naiba cânți mereu?

Polichinelle

(speriat)

Eu, eu, eu!

Paznicul

Care, pentru Dumnezeu?

Polichinelle

Eu, eu, eu!

Paznicul

Care eu? Care eu?

Polichinelle

Eu, eu, eu, eu, eu, eu!

Paznicul

Dă-ți numele! Deșartă sacu'!

Polichinelle

(făcând pe curajosul)

Mă numesc: Să te ia dracu.

Paznicul

Umflați-l! Obrăznicătura

Nu știe-nalte-a-și ține gura!

Prima intrare a baletului

Apare toată patrula, orbecăind în noapte după Polichinelle
vioriști și dansatori

Polichinelle

Cine-i?

vioriști și dansatori

Polichinelle

Care haimanale
Îmi tot dau pe-aici târcoale?

vioriști și dansatori

Polichinelle

Ei?

vioriști și dansatori

Polichinelle

Lachei! Cu toții fără frică!

vioriști și dansatori

Polichinelle

Ah, vă jur!

vioriști și dansatori

Polichinelle

În mâini de-mi pică...

vioriști și dansatori

Polichinelle

Îi fac praf, îi fac țărână.

vioriști și dansatori

Polichinelle

Champagne, Poitevin, Picard, Basque, Breton!

vioriști și dansatori

Polichinelle

Dați-mi numai arma-ncoace,
Și-o văd ei, de nu-mi dau pace!

vioriști și dansatori

Polichinelle

(*prefăcându-se că trage un foc*)
Poc!

(*Cad cu toții, apoi o iau la goană*)

Scena 6

Polichinelle

(*singur*)

Ha, ha, ha! Am băgat groaza în ei! Proști trebuie să mai fie dacă le e frică de mine care mă sperii de o umbră. Pe legea mea, în viață trebuie să știi să te descurci. Dacă nu mă dădeam drept ditamai nobilul și nu făceam pe viteazul, cu siguranță că mă-nhățau. Ha, ha, ha!

(*Paznicii se apropie și, auzindu-l ce spune, îl înșfacă de guler*)

Scena 7

Polichinelle, paznicii cântând

Paznicii

L-am prins, veniți, ce stați pe loc?

Luați felinarele în mână.

(*Toată garda vine cu felinarele în mână*)

Scena 8

Polichinelle, paznicii, care cântă și dansează

Fățarnic, zdreanță, tu erai?

Ah, papugiu, pungaș, spurcat,

Coțcar, lichea, neobrăzat,

Că ne-nspăimânți poate credeai?

Polichinelle

Știți cum e omul la beție.

Paznicii

Nu, nu, motive nu căta

Cum să te porți te-om învăța.

Hai repede la pușcărie!

Polichinelle

Domnilor, doar nu sunt hoț.

Paznicii

Pușcăria te mănâncă!

Polichinelle

Burghez sunt, din oraș de aici!

Paznicii

Oana e oricum a ta!

Polichinelle

Cum, făcut-am ceva rău?

Paznicii

La pușcărie cu tine!

Polichinelle

Domnilor, dar vreau să plec!

Paznicii

Nu.

Polichinelle

Vă rog!

Paznicii

Nu.

Polichinelle

Hai, zău!

Paznicii

Nu.

Polichinelle

Fiți îngăduitori!

Paznicii

Nu. Nu.

Polichinelle

Domnilor.

Paznicii

Nu, nu, nu.

Polichinelle

Vă rog!

Paznicii

Nu, nu.

Polichinelle

Vă implor!

Paznicii

Nu, nu.

Polichinelle

Pentru numele lui Dumnezeu!

Paznicii

Nu, nu.

Polichinelle

Fie-vă milă!

Paznicii

Nu, nu, motive nu căta.
Cum să te porți te-om învăța.
Hai repede la pușcărie.

Polichinelle

Ei bine, domnilor, nimic nu vă poate mișca inima?

Paznicii

Nu-i greu pe noi să ne-mblânzești:
Dar cum ai fost o secătură,
Ne dai trei poli de băutură
Și liber ești!

Polichinelle

Vai, domnilor, vă asigur că n-am un sfanț în buzunar.

Paznicii

Atuncea fără de fasoane
Alege, după cum îți place,
O duzină de bastoane
Sau treizeci de bobârnace!

Polichinelle

Dacă n-am încotro și trebuie să trec și prin asta, aleg cele treizeci de bobârnace.

Paznicii

Pe voie-ți fie, țin-te bine
Și numără cum se cuvine!

A doua intrare a baletului

Paznicii dansând îi dau bobârnacele în cadență.

Polichinelle

(în timp ce i se dau bobârnacele)

Unu și cu unu doi, trei și cu unu patru, cinci și cu unu șase, șapte și cu unu opt, nouă și cu unu zece, unsprezece și doisprezece și cu unu treisprezece, și cu unu paisprezece, și cu unu cincisprezece.

Paznicii

Să-nșeli la socoteală-ai vrut,
O luăm atunci de la-nceput!

Polichinelle

Vai, domnilor, biata mea țeastă nu mai poate îndura, mi-ați turtit-o de tot. Dacă e vorba pe-așa, ca s-o luăm de la început, prefer ciomegele.

Paznicii

De ai pentru ciomege preferință,
Vei fi servit după dorință.

A treia intrare a baletului

Pașnicii dansând îl ciomăgesc în cadență.

Polichinelle

(numărând loviturile)
Un, doi, trei, patru, cinci, șase... Aoleu, aoleu, n-o să pot răbda! Pofțiți, domnilor, uite, Vă dau cei trei poli.

Paznicii
Ce om, ce om mărinimos! Polichinelle, fii sănătos.

Polichinelle
Domnilor, vă spun noapte bună.

Paznicii
Polichinelle, fii sănătos!

Polichinelle
Sluga dumneavoastră...

Paznicii
Polichinelle, fii sănătos!

Polichinelle
Umilul dumneavoastră servitor...

Paznicii
Polichinelle, fii sănătos!

Polichinelle
La revedere.

A patra intrare a baletului
Dansează cu toții, bucuroși că au primit banii.

ACTUL II

Scena 1

Scena reprezintă camera lui Argan.

Toinette, Cléante

Toinette

(nerecunoscându-l pe Cléante)

Ce dorește domnul?

Cléante

Ce doresc?

Toinette

Ah! Dumneavoastră sunteți? Nu m-așteptam! Dar de ce ați venit?

Cléante

Ca să-mi cunosc soarta, să vorbesc cu Angélique. Să-i citesc în suflet și să văd ce-a hotărât cu această nenorocită căsătorie de care am aflat.

Toinette

Da, dar cu Angélique nu se poate vorbi oricum și oricând. Trebuie să vorbiți în taină. Doar vi s-a spus că este păzită și că nu e lăsată nici să iasă, nici să vorbească cu cineva. Numai datorită curiozității unei bătrâne mătuși ni s-a dat voie să mergem la reprezentația de pe urma căreia s-a născut dragostea dumneavoastră. De altfel despre asta ne-am ferit ca de foc să pomenim.

Cléante

De aceea nici n-am venit sub numele de Cléante și ca iubit al lui Angélique, ci ca prieten al profesorului ei de muzică, cu care m-am înțeles să spun că-i țin locul.

Toinette

Iată-l pe tatăl lui Angélique. Stați puțin deoparte, să-i spun că sunteți aici.

Scena 2

Argan, Toinette

Argan

(crezându-se singur, fără s-o observe pe Toinette)

Domnul Purgon mi-a prescris să mă plimb dimineața prin cameră de douăsprezece ori, înainte și înapoi. Am uitat să-l întreb, însă, dacă de-a lungul sau de-a latul camerei.

Toinette

Domnule, nu...

Argan

Vorbește încet, ticăloaso! Mi-ai zdruncinat creierii și nici nu te sinchisești că unui bolnav nu trebuie să-i vorbești așa tare.

Toinette

Voiam să vă spun...

Argan

Ți-am spus să nu zbieri așa.

Toinette

Domnule...
(*Se prefăce că vorbește*)

Argan
Ei?

Toinette
Vă spun că...
(*Se prefăce din nou că vorbește*)

Argan
Ce tot îndrugi acolo?

Toinette
(*tare*)
Spun că este cineva care vrea să vă vorbească.

Argan
Să vie!
(*Toinette îi face semn lui Cléante să se apropie*)

Scena 3 **Argan, Cléante, Toinette**

Cléante
Domnule...

Toinette
(*către Cléante*)
Nu vorbiți așa tare, că-i zdruncinați creierii.

Cléante
Domnule, sunt încântat să vă găsesc pe picioare și să văd că vă este mai bine.

Toinette
(*cu prefăcută mânie*)
Cum! auzi: "Îi e mai bine"! Da' de unde! Domnul e bolnav.

Cléante
Am aflat că se simte mai bine; găsesc de altfel că pare sănătos tun.

Toinette
Ce vreți să spuneți cu "sănătos tun" al dumneavoastră? Domnul arată foarte rău și numai niște neobrăzați v-au putut spune că e mai bine. Niciodată n-a fost mai bolnav.

Argan
Are dreptate.

Toinette
Merge, doarme, mănâncă și bea ca toată lumea, dar asta nu-l împiedică să fie grav bolnav.

Argan
Adevărat.

Cléante

Sunt tare mâhnit, domnule. Vin din partea profesorului de muzică al fiicei dumneavoastră; a fost silit să plece la țară pentru câteva zile și, ca bun prieten, mă trimite să continuu lecțiile în locul său, de teamă ca nu cumva, întrerupându-le, domnișoara să uite și ce-a învățat.

Argan

Foarte bine. (*Către Toinette*) Cheam-o pe Angélique.

Toinette

Cred, domnule, că ar fi mai bine să-l conduc pe domnul profesor în camera domnișoarei.

Argan

Nu. Cheam-o aici.

Toinette

Dacă nu sunt singuri, nu vor putea face lecția ca lumea.

Argan

Ba da, ba da.

Toinette

Domnule, asta o să vă tulbure. În starea în care sunteți, nu trebuie mare lucru ca să vă zdruncine creierii.

Argan

Deloc, deloc, îmi place muzica și voi fi foarte bucuros să... Ah! iat-o! (*Către Toinette*) Du-te de vezi dacă nevastă-mea s-a îmbrăcat.

Scena 4

Argan, Angélique, Cléante

Argan

Apropie-te, fata mea. Profesorul tău de muzică a plecat la țară și l-a trimis pe dumnealui să-i țină locul.

Angélique

(*recunoscându-l pe Cléante*)

Doamne!

Argan

Ce s-a întâmplat? Ce te miri atâta?

Angélique

Păi...

Argan

Ce e? Ce te tulbură așa?

Angélique

Dragă tată, se-ntâmplă aici ceva cu totul surprinzător.

Argan

Ce anume?

Angélique

Am visat azi-noapte că eram într-o mare încurcătură și că cineva – leit dumnealui – căruia îi cerusem ajutor a sărit să mă scoată din necazul în care mă găseam. Și de aceea, nu mică mi-a fost mirarea, venind aici, să dau tocmai peste cei care mi-a frământat mintea toată noaptea.

Cléante

Nu-i deloc de plâns cel pe care, fie-n somn, fie trează, îl aveți în gând și aș fi foarte fericit dacă m-ați socoti demn ca la vreo nevoie să vă scot din încurcătură, căci aș face orice pentru...

Scena 5

Toinette, Cléante, Angélique, Argan

Toinette

(către Argan)

Vă jur, domnule, că am trecut de partea dumneavoastră și că retrag tot ce am spus ieri. Domnul Diafoirus-tatăl și domnul Diafoirus-fiul au venit în vizită. Veți avea un ginere pe sprânceană! O să vedeți flăcăul cel mai chipeș și mai duhliu din lume. N-a spus decât două vorbe, dar m-a încântat. Și fiica dumneavoastră are să fie fermecată de el.

Argan

(către Cléante, care se preface că vrea să plece)

Nu ne părăsi, domnule. Îmi mărit tata și i se prezintă viitorul soț, pe care încă nu l-a văzut.

Cléante

Mă onorați nespun, domnule, îngăduindu-mi să fiu martor la o atât de plăcută întrevvedere.

Argan

Este fiul unui distins medic, iar căsătoria se va face peste patru zile.

Cléante

Minunat.

Argan

Anunță-i, te rog, și pe profesorul de muzică să vie la nuntă.

Cléante

Voi avea grijă.

Argan

Te rog să poștești și dumneata.

Cléante

Cinstea e nespun de mare.

Toinette

Faceți loc, vă rog. Sosesc.

Scena 6

Domnul Diafoirus, Thomas Diafoirus, Argan, Angélique, Cléante, Toinette, lachei

Argan

(ducându-și mâna la scufă, fără s-o scoată)

Domnul Purgon mi-a interzis, domnule, să mă descopăr, sunteți tot doctor: cunoașteți consecințele.

Domnul Diafoirus

În vizitele noastre, venim să-i ajutăm pe bolnavi, nu să le facem rău.

(Argan și domnul Diafoirus vorbesc în același timp)

Argan
Primesc, domnule...

Domnul Diafoirus
Venim aici, domnule...

Argan
Cu multă bucurie...

Domnul Diafoirus
Fiul meu, Thomas, și cu mine...

Argan
Cinstea pe care mi-o faceți...

Domnul Diafoirus
Să vă arătăm, domnule...

Argan
Și aş fi dorit...

Domnul Diafoirus
Cât de fericiți suntem...

Argan
Să fi putut veni la dumneavoastră...

Domnul Diafoirus
Pentru cinstea ce ne-o faceți...

Argan
Ca să vă asigur de asta...

Domnul Diafoirus
Binevoind să ne primiți...

Argan
Dar dumneavoastră, domnule...

Domnul Diafoirus
În cinstea, domnule...

Argan
Ce înseamnă un biet bolnav...

Domnul Diafoirus
Înrudirii cu dumneavoastră...

Argan
Care nu poate face altceva...

Domnul Diafoirus
Și vă asigurăm...

Argan
Decât să vă spun aici...

Domnul Diafoirus

Că în lucrurile care vor depinde de profesiunea noastră...

Argan

Că va folosi toate prilejurile...

Domnul Diafoirus

Ca și în oricare altele...

Argan

Pentru a vă arăta, domnule...

Domnul Diafoirus

Vom fi întotdeauna gata, domnule...

Argan

Că este sluga dumneavoastră...

Domnul Diafoirus

Să vă dovedim zelul nostru. (*Către fiul său*) Haide, Thomas, treci. Prezintă-ți omagiile.

Thomas Diafoirus

(*către domnul Diafoirus*)

Nu-i așa că trebuie să începem cu tatăl?

Domnul Diafoirus

Da.

Thomas Diafoirus

(*către Argan*)

Domnule, salut, recunosc, îndrăgesc și cinstesc, în dumneavoastră, un al doilea tată, dar un al doilea tată căruia îndrăznesc să-i spun că-i sunt mai obligat decât primului. Primul mi-a dat viață, în timp ce dumneavoastră m-ați ales: el m-a primit de nevoie, dumneavoastră m-ați primit numai din bunătate. Ceea ce am de la el este opera trupului său; ceea ce-mi dați dumneavoastră este opera voinței dumneavoastră. Și cu cât darurile sufletești sunt mai presus decât cele trupești, cu atât mai mult vă sunt obligat și consider prețioasă această viitoare înfiere, în numele căreia vin astăzi să vă aduc preaplecate și prearespectuoase omagii.

Toinette

Trăiască școlile din care ies oameni atât de isteți!

Thomas Diafoirus

(*către domnul Diafoirus*)

A fost bine, tată?

Domnul Diafoirus

Optime¹.

Argan

(*către Angélique*)

Poftim de-ți fă reverența.

Thomas Diafoirus

(*către domnul Diafoirus*)

Să-i pup mâna?

¹ Foarte bine (în limba latină în original).

Domnul Diafoirus

Da, da.

Thomas Diafoirus

(*către Angélique*)

Doamnă, cerul v-a dat pe bună dreptate numele de mamă-soacră, întrucât...

Argan

(*către Thomas Diafoirus*)

Nu nevestei, ci fiicei mele îi vorbiți.

Thomas Diafoirus

Dar dânsa unde este?

Argan

Vine numaidecât.

Thomas Diafoirus

O aștept să vină, tată?

Domnul Diafoirus

Până una-alta, salut-o pe domnișoara.

Thomas Diafoirus

Precum odinioară statuia lui Memnon¹ scotea un sunet armonios atunci când era luminată de razele soarelui, la fel eu mă simt cuprins de o dulce însuflețire la ivirea soarelui frumuseții dumneavoastră; și dacă, așa cum arată naturalistii, floarea numită heliotrop se-ntoarce mereu către acest astru al zilei, tot așa, de aci încolo, inima mea se va întoarce spre aștrii strălucitori ai ochilor dumneavoastră fermecători, ca spre un unic pol. Permiteți-mi, așadar, domnișoară, să depun, pe altarul farmecelor dumneavoastră, ofranda acestei inimi, ce nu aspiră, nu jinduește la altă glorie decât la aceea de a fi toată viața, domnișoară, preaplecatur, preasupusul dumneavoastră serv și soț.

Toinette

(*în batjocură*)

Iată ce-nseamnă să ai studii; înveți să spui lucruri frumoase.

Argan

(*către Cléante*)

Ei, ce părere aveți?

Cléante

Că domnul e nemaipomenit și, că de-o fi cumva tot atât de bun doctor, pe cât este de bun vorbitor, va fi o adevărată plăcere să i te numeri printre pacienți.

Toinette

Fără îndoială. Ar fi minunat dacă ar face tratamente tot atât de bune pe cât îi sunt de frumoase cuvântările.

Argan

Repede, fotoliul meu și scaune pentru toată lumea. (*Câțiva lachei aduc scaune*) Șezi aici, fata mea. (*Către domnul Diafoirus*) Vedeți, domnule, că toată lumea îl admiră pe domnul, fiul dumneavoastră. Cred că sunteți fericit având un asemenea băiat.

¹ Fiu al lui Titon și al Aurorei, Memnon a rămas celebru nu numai prin participarea lui la războiul Troiei ci și prin legenda statuii sale despre care se spune că la ivirea Soarelui și a Aurorei – socotită mamă a eroului – cânta. Comparația cu statuia lui Memnon era, în vremea lui Molière, un clișeu al discursurilor academice.

Domnul Diafoirus

Nu fiindcă-i sunt tată, dar pot spune că am de ce să fiu mulțumit și că toți care-l văd vorbesc despre el ca despre un băiat de ispravă. N-a avut niciodată imaginația prea vie și nici acea minte scăpărătoare care se observă la unii, dar tocmai acest lucru mi s-a părut promițător pentru puterea lui de judecată, calitate esențială în meseria noastră. Când era mic n-a fost niciodată un copil zglobiu și nici prea ager; era întotdeauna molatic, blând și tăcut, nu scotea nici o vorbă și nu lua niciodată parte la așa-zisele jocuri copilărești. Ce ne-am mai căznit până a-nvățat să citească! Avea nouă ani și nu cunoștea încă literele. "Bravo – îmi spuneam în sinea mea – pomii târzii dau cele mai bune roade. În marmură sapi mult mai greu decât în nisip, dar cele scrise rămân mult mai multă vreme, iar această inteligență înceată, această minte greoaie este seninul judecății clare de mai târziu!". Când l-am trimis la liceu, i-a venit tare greu, dar a ținut piept greutăților și profesorii lui îl laudau întotdeauna pentru hărnicia și puterea sa de muncă; în cele din urmă, după multă trudă, a reușit să termine liceul în mod strălucit și pot spune, fără falsă modestie, că de doi ani, de când se prepară să iasă doctor, nu există un singur student care să fi făcut atâta vâlvă în toate discuțiile din universitate. S-a făcut temut, și nu există controversă în care el să nu combată teza contrară până-n pânzele albe. Este tare în dispute, stăpân pe principiile sale ca un turc, nu renunță în ruptul capului la opinia sa și urmărește un raționament până-n ultimele ascunzișuri ale logicii. Dar, ceea ce-mi place în mod deosebit la el, și în asta îmi urmează pilda, e că ține orbește la părerile celor vechi și niciodată n-a voit să priceapă sau măcar să asculte principiile și experiențele pretinselor descoperiri ale secolului nostru, în legătură cu circulația sângelui și alte năzdrăvăanii de acest soi.

Thomas Diafoirus

(scoțând din buzunar o teză mare, făcută sul, pe care i-o prezintă lui Angélique)

Am susținut, împotriva celor cu circulația sângelui, o teză pe care, cu voia dumneavoastră, domnule (*il salută pe Argan*), îndrăznesc să o prezint domnișoarei ca un omagiu pe care i-l datorez din primele roade ale minții mele.

Angélique

Domnule, n-am ce să fac cu ea, căci nu mă pricep în asemenea lucruri.

Toinette

(luând teza)

Dați-mi-o mie, e bună ca tablou; o să-mi împodobesc odaia.

Thomas Diafoirus

(salutându-l încă o dată pe Argan)

Tot cu permisiunea tatălui dumneavoastră, vă invit să veniți într-una din zile – așa ca o distracție – să asistați la disecția unei femei, când o să iau și eu cuvântul.

Toinette

Distracția va fi plăcută. Unii își duc iubita la teatru! S-o duci însă la o disecție este, desigur, mai elegant!

Domnul Diafoirus

De altfel, în ce privește calitățile cerute pentru căsătorie și perpetuarea speciei, vă asigur că, potrivit regulilor corpului nostru medical, fiul meu are tot ce-i trebuie, posedă o lăudabilă prolificitate și are temperamentul necesar pentru a zămisi copii bine făcuți.

Argan

Aveți de gând, de bună seamă, să-l introduceți la curte și să-i faceți rost de un post de medic.

Domnul Diafoirus

La drept vorbind nu mi-a plăcut niciodată practica meseriei noastre pe lângă cei mari și am găsit întotdeauna că e mai bine pentru noi, medicii, să rămânem la clientela obișnuită. Cu aceasta treburile merg strună: nu trebuie să dai nimănui socoteală de faptele tale și, în măsura în care urmezi regulile curente ale profesiunii noastre, nu ai să te-ngrijești de ce-o să se întâmple Supărător, însă, când e vorba de cei mari, este faptul că odată bolnavi, țin cu tot dinadinsul ca medicii lor să-i și vindece.

Toinette

Ba nu zău! Sunt de-a dreptul fără rușine cerându-vă să-i vindecați. Doar nu pentru asta stați dumneavoastră pe lângă ei, ci pentru a le prescrie rețete și a vă primi onorariile. Treaba lor să se vindece, dacă pot.

Domnul Diafoirus

Asta-i adevărat. Singura obligație e să-i tratezi pe oameni după cum scrie la carte.

Argan

(către Cléante)

Domnule, pune-o pe fiica mea să cânte ceva în fața oaspeților.

Cléante

Așteptam ordinele dumneavoastră, domnule. Și, pentru a distra societatea, m-am gândit să cânt cu domnișoara o scenă dintr-o mică operă compusă de curând. *(Către Angélique, dându-i o hârtie)* Pofțiți, iată partitura dumneavoastră.

Angélique

Eu?

Cléante

(încet, către Angélique)

Nu vă temeți, vă rog, și lăsați-mă să vă lămuresc în ce constă scena pe care o vom cânta. *(Tare)* N-am cine știe ce voce, dar în cazul de față ajunge să mă fac auzit. Veți avea bunătatea să mă iertați, fiind obligat a da replica domnișoarei.

Argan

Versurile sunt frumoase?

Cléante

De fapt, este vorba de o mică operă improvizată. N-o să ascultați decât proză ritmată, adică un soi de versuri libere, limbaj firesc al unei perechi care, mânată de iubire și silită de împrejurări, dă grai sentimentelor și vorbește pe nepregătite.

Argan

Foarte bine. Să ascultăm.

Cléante

Iată subiectul operei: un păstor asistă la un spectacol și tocmai când era captivat de tot ce se desfășura înaintea ochilor lui, un zgomot ce venea din apropiere îi atrase atenția: se întoarse și văzu un mitocan care, cu vorbe murdare, insultă o păstoriță. Fără să șovăie, păstorul luă apărarea sexului pe care toți bărbații sunt datori să-l cinstească; după ce-i dădu mitocanului pedeapsa cuvenită pentru nerușinarea sa, se îndreptă spre păstoriță. Fata, cu ochii cei mai frumoși pe care-i văzuse el vreodată, vărsa lacrimile cele mai încântătoare din lume. "Vai! – își spuse păstorul în sinea lui – e oare cu puțință ca o astfel de fată să fie insultată? Și cine poate fi atât de lipsit de omenie, atât de barbar încât să nu fie mișcat de asemenea lacrimi?" El caută așadar să oprească aceste lacrimi, pe care le găsește încântătoare, iar drăgălașa păstoriță are la rândul ei grijă să-i mulțumească pentru ajutorul dat, dar într-un chip atât de fermecător, atât de duios și cu atâta căldură, încât păstorul este vrăjit. Fiecare cuvânt, fiecare privire este o săgeată arzătoare ce-i pătrunde în inimă. "Este oare – își spunea el – ceva care să poată merita asemenea gingașe vorbe de mulțumire? Și ce n-am fi în stare să facem, la ce sacrificii n-am fi dispuși și prin ce primejdii n-am fi gata să trecem, ca să ne atragem măcar pentru o clipă mișcătoarea drăgălășenie a unui suflet plin de recunoștință." Spectacolul continuă, fără ca el să-i mai dea vreo atenție, dar regretă că e prea scurt deoarece, sfârșindu-se, îl desparte de încântătoarea sa păstoriță. De la această primă întâlnire, din această primă clipă, el duce cu sine tot ceea ce doar o dragoste de mulți ani poate avea mai pătimăș. Iată-l cum, în curând, simte întregul chin al lipsei ei și suferă nemaivăzând ceea ce a văzut atât de puțin. Face tot, ce poate ca să revadă chipul a cărui imagine îl urmărește zi și noapte, dar paza sub care e ținută păstorița îl împiedică. Puterea patimii sale îl hotărăște s-o ceară în căsătorie pe frumoasa fată, fără de care nu

mai poate trăi, și-i obține încuviințarea printr-un bilet strecurat cu dibăcie. În același timp, este înștiințat că tatăl frumoasei fete a hotărât s-o căsătorească cu un altul și că se fac pregătiri pentru celebrarea căsătoriei. Judecați ce suferință cruntă pe bietul păstor! Iată-l copleșit de o durere de moarte, nu poate suferi îngrozitoarea idee de a-și vedea iubita în brațele altuia și dragostea sa deznădăjduită îl ajută să găsească mijlocul de a pătrunde în casa păstoriței pentru a-i afla simțămintele și a ști de la dânsa soarta cu care trebuie să se resemneze. Venind, găsește toate pregătirile de care se temea, îl vede sosind pe nedemnul potrivnic, pe care capriciul unui tată îl opune iubirii sale, îl vede triumfător pe acest rival ridicol, stând lângă frumoasa păstoriță, ca și cum ar sta lângă o cucerire sigură, și această priveliște îl umple de o mânie abia stăpânită. Aruncă priviri îndurerate spre cea pe care o adoră și doar respectul și prezența tatălui ei îi împiedică să vorbească altfel decât din priviri; până la urmă, însă, trece peste orice constrângere și avântul dragostei sale îl împinge să vorbească astfel:

(cântă)

Frumoasă Philis, vai, cât sufăr de amar!

Această grea tăcere s-o rupem așadar.

Vreau soarta să mi-o știu

Pe față: mort sau viu?

Angélique

(cântând)

Ca tine, Tircis, sunt tristă, precum vezi,

De toate-aceste lucruri de care te-alarmezi.

Oftez, suspin, la ceruri privirea mi-o ridic.

Nu-ți spun acestea oare, iubitul meu, nimic?

Argan

Ei, dar știi, nu-mi închipuiam că fata mea să fie atât de pricepută, încât să cânte, la prima vedere, fără nici o șovăială.

Cléante

Frumoasa mea Philis

Se poate ca Tircis

Să te fi cucerit

Cum i-ai mărturisit?

Angélique

Și-acum mărturisesc:

Da, Tircis, te iubesc.

Cléante

Încântător cuvânt.

Cum să-i dau crezământ?

Nu este vorbă-n vânt?

Angélique

Da, Tircis, te iubesc.

Cléante

Repetă, te implor!

Angélique

De-ai ști cât te iubesc!

Cléante

Repetă de o sută, de mii, de mii de ori.

Angélique

Te iubesc, te iubesc, te iubesc,

Ah, Tircis, te iubesc!

Cléante

Zei, regi, ce-aveți o lume-ntreagă la picioare,
Mai fericit ca mine pe lume cine-i oare!
Dar Philis, vai!... un gând
Simt inima-mi strângând!
Rivalul, ah, rivalul!

Angélique

Ah, îl urăsc, de moarte îl urăsc,
Prezența lui ne este
La amândoi un chin.

Cléante

Dar tatăl preasupusă voinței lui te vrea.
Cumva, de e așa...

Angélique

Mai bine moartea-aș vrea
Mai bine moartea-aș vrea, moartea-aș vreo.

Argan

Și tatăl ce zice la toate astea?

Cléante

Nu zice nimic.

Argan

Nerod tată mai e dacă îndură toate aceste tâmpenii fără să spună nimic.

Cléante

(voind să continue cântecul)

Ah! dragostea mea...

Argan

Nu, nu, e de ajuns. Comedia asta e un exemplu tare prost, păstorul Tircis este un obraznic, iar păstorița Philis o nerușinată, dacă vorbește astfel față de tatăl ei. *(Către Angélique)* Ia arată-mi hârtia. Aha! unde sunt cuvintele pe care le-ai cântat? Nu văd decât notele.

Cléante

Nu știți? De curând s-a descoperit mijlocul de a se scrie și cuvintele cu note.

Argan

Foarte bine. Cu plecăciune, domnule, la revedere. Ne-am fi putut lipsi bucuroși de opera dumitale fără pic de bun-simț.

Cléante

Credeam c-o să vă distreze.

Argan

Prostiile nu distrează niciodată. Ah, iat-o pe nevastă-mea!

Scena 7

Béline, Argan, Angélique, domnul Diafoirus, Thomas Diafoirus, Toinette

Argan

Draga mea, ți-l prezint pe fiul domnului Diafoirus.

Thomas Diafoirus

Doamnă, cerul v-a hărăzit pe bună dreptate numele de mamă-soacră, căci se vede pe fața dumneavoastră...

Béline

Sunt încântată că am venit la timp ca să am cinstea să vă văd.

Thomas Diafoirus

Căci se vede pe fața dumneavoastră... căci se vede pe fața dumneavoastră... Doamnă, m-ați întrerupt tocmai la mijlocul frazei și asta m-a încurcat.

Domnul Diafoirus

Thomas, las-o pentru altă dată.

Argan

Ah, dragă, de-ai fi fost aici mai adineauri.

Toinette

Vai, doamnă, mare păcat că n-ați fost la cel de al doilea tată, la statuia lui Memnon și la floarea numită heliotrop.

Argan

Haide, fata mea, întinde-i dumnealui mâna și jură-i credință, ca unui soț.

Angélique

Tată!

Argan

Ei, dar ce înseamnă asta?

Angélique

Te rog, tată, nu grăbi lucrurile. Lasă-ne cel puțin timpul să ne cunoaștem și să vedem înmugurind în noi acea înclinare a unuia către celălalt, atât de trebuincioasă pentru o unire desăvârșită.

Thomas Diafoirus

În ce mă privește pe mine, domnișoară, ea a înmugurit de mult, nu am de ce să mai aștept.

Angélique

Dacă dumneavoastră, domnule, sunteți atât de grăbit, nu tot același lucru e și cu mine și vă mărturisesc că meritele dumneavoastră nu mi-au făcut cine știe ce impresie.

Argan

Oh, pentru așa ceva o să aveți timp și după ce o să vă căsătoriți.

Angélique

Te rog, tată, mai lasă-mi oarecare răgaz. Căsătoria e un lanț cu care nu șade bine să legi o inimă cu de-a sila și dacă domnul e un om de lume, n-ar trebui să primească drept soție pe cineva care-i aparține prin constrângere.

Thomas Diafoirus

*Nego consequentiam*¹, domnișoară, pot fi foarte bine om de lume și să vă primesc din mâinile tatălui

¹ "Resping consecința", termen în limba latină folosit în disputele scolastice. Thomas, pedant și îmbâcsit de

dumneavoastră.

Angélique

Prost mijloc de a te face iubit de cineva cu de-a sila.

Thomas Diafoirus

Știm, domnișoară, că, în vechime, exista obiceiul să răpești din casa părinților fata cu care urma să te căsătorești și asta ca să nu pară că se aruncă de bunăvoie în brațele bărbatului.

Angélique

În vechime, domnule, era în vechime, iar noi suntem în zilele noastre. Maimuțările nu mai sunt necesare în secolul nostru și când ne e pe plac o căsătorie știm s-o facem fără să fim împinși de careva. Aveți răbdare. Dacă mă iubiți, domnule, trebuie să doriți tot ceea ce doresc și eu.

Thomas Diafoirus

Da, domnișoară, dar numai dacă asta nu e împotriva intereselor dragostei mele.

Angélique

Dar cea mai mare dovadă a dragostei este tocmai să te supui voinței aceleia pe care o iubești.

Thomas Diafoirus

Distinguo, domnișoară. Când nu e vorba să-mi pierd iubita, *concedo*, dacă sunt în primejdie s-o pierd, *nego*¹.

Toinette

(*către Angélique*)

Degeaba discutați. Domnul este proaspăt ieșit de pe băncile școlii și va ști totdeauna să vă pună la punct. De ce să vă încăpățânați, refuzând gloria de a aparține corpului universitar?

Béline

Poate că are vreo dragoste pe suflet?

Angélique

Dac-aș avea vreuna, doamnă, ea ar fi așa cum mi-ar putea-o îngădui rațiunea și cinstea.

Argan

Ba nu zău, eu fac aici pe caraghiosul?!

Béline

Dac-aș fi în locul tău, micuțule, n-aș sili-o de loc să se mărite. Știu eu bine ce i-aș face.

Angélique

Pricep, doamnă, ce vreți să spuneți și cunosc interesul pe care mi-l purtați; se poate, însă, ca sfaturile dumneavoastră să nu fie chiar atât de fericite încât să fie și urmate.

Béline

Unor fete cumsecade ca dumneata puțin le pasă dacă sunt sau nu ascultătoare și supuse voinței părinților. Asemenea povești erau bune pe vremuri.

Angélique

Datoria unei fiice are margini, doamnă, iar rațiunea și legea nu se potrivesc chiar tuturor lucrurilor.

Béline

Cu alte cuvinte, te gândești la măritiș, dar vrei să-ți alegi un soț după pofa dumatăle.

formule, îl folosește chiar și în conversațiile de salon.

¹ "Disting, admit, resping", tot așa, termeni în limba latină folosiți de teologi și de pedanți în discuțiile lor.

Angélique

Dacă tata nu vrea să-mi dea un soț care să-mi placă, am să-l rog din toată inima ca măcar să nu mă silească să mă mărit cu unul pe care nu-l pot iubi.

Argan

Domnilor, vă cer iertare pentru ceea ce se petrece aici.

Angélique

Căsătorindu-se, fiecare are un scop. Cât despre mine, care nu doresc un soț decât pentru a-l iubi cu adevărat și a mă lega de el pentru toată viața, mărturisesc că vreau să-mi iau toate măsurile de prevedere. Sunt altele care se căsătoresc numai pentru a scăpa de constrângerea părintească, putând astfel să facă ce vor. Sunt altele, doamnă, care fac din căsătorie un negoț, care nu se căsătoresc decât pentru a-și moșteni soții, decât pentru a se îmbogăți prin moartea celor cu care se căsătoresc, și trec fără nici un scrupul din bărbat în bărbat, numai pentru a-și însuși averea lor. Astfel de persoane, ce-i drept, nu prea fac mofturi și nu se prea sinchisesc pe cine iau.

Béline

Găsesc că astăzi vorbești strașnic de bine. Numai că sunt tare curioasă să știu ce vrei să spui prin toate astea?

Angélique

Eu, doamnă? Ce alta ați voi să spun decât ceea ce spun?

Béline

Ești atât de proastă, mititico, că nu știu cum de te mai rabdă lumea.

Angélique

Ați da mult, doamnă, să mă constrângeți să vă răspund cu vreo obraznicie, dar vă previn că nu veți avea această plăcere.

Béline

Obrăznicia dumitale e fără pereche.

Angélique

Nu, doamnă, vorbiți degeaba.

Béline

Iar dumneata ai o îngâmfare ridicolă, o nerușinată încredere în dumneata, care face ca oricine te ascultă să dea din umeri.

Angélique

Toate acestea, doamnă, nu vă vor sluji la nimic. Nu-mi voi ieși din fire, în ciuda dumneavoastră și, pentru a vă lua orice nădejde în privința a ceea ce urmăriți, voi pleca de aici.

Scena 8

Argan, Béline, domnul Diafoirus, Thomas Diafoirus, Toinette

Argan

(către Angélique în timp ce ea pleacă)

Ascultă! Din două una: ori te căsătorești în patru zile cu acest domn, ori pleci la mănăstire. *(Către Béline)* Nu te supăra, o pun eu la punct.

Béline

Îmi pare rău că te părăsesc, micuțule, dar am niște treburi în oraș, la care nu pot renunța. Mă întorc

îndată.

Argan

Du-te, scumpa mea. Treci și pe la notar ca să termina odată știi tu cu ce.

Béline

Cu bine, micuțul meu.

Argan

Cu bine, iubito.

Scena 9

Argan, domnul Diafoirus, Thomas Diafoirus, Toinette

Argan

Iată o femeie care mă iubește... nici nu-ți vine să crezi. . .

Domnul Diafoirus

Domnule, suntem gata de plecare.

Argan

Vă rog, domnule, să-mi spuneți cum mă găsiți.

Domnul Diafoirus

(luând pulsul lui Argan)

Hai, Thomas, ia celălalt braț al domnului să văd dacă ești în stare să-ți dai o părere exactă despre pulsul ăsta. *Quid dicis*¹?

Thomas Diafoirus

*Dico*² că pulsul dumnealui este pulsul unui om bolnav.

Domnul Diafoirus

Bravo.

Thomas Diafoirus

Că bate tărișor, ca să nu spun tare.

Domnul Diafoirus

Admirabil.

Thomas Diafoirus

Zvâcnește.

Domnul Diafoirus

*Bene*³.

Thomas Diafoirus

Ba chiar neregulat și inegal.

Domnul Diafoirus

Optime.

¹ Ce spui? (în limba latină în original)

² Spun (în limba latină în original).

³ Bine (în limba latină în original).

Thomas Diafoirus

Ceea ce denotă o neorânduială în *parenchimul splenic*, adică în splină.

Domnul Diafoirus

Admirabil.

Argan

Ba nu, domnul Purgon spune că ficatul mi-e bolnav.

Domnul Diafoirus

Ei da, cine zice *parenchim*, zice și una și alta, din cauza strânsei legături între ele, realizată prin *vas brev*, *eprin pylor* și adesea prin *canalul coledoc*. V-a prescris, desigur, să mâncați multă carne friptă?

Argan

Nu, numai fiartă.

Domnul Diafoirus

Ei da, friptă, fiartă, totuna e. Oricum, e foarte prudent în ce prescrie și nu puteți fi în mâini mai bune.

Argan

Câte grăunțe de sare să pun la un ou?

Domnul Diafoirus

Șase, opt, zece, numai numere cu soț, după cum, când e vorba de medicamente, numai numere fără soț.

Argan

La revedere, domnule.

Scena 10

Béline, Argan

Béline

Micuțul meu, înainte de a pleca, țin să-ți dau de veste un lucru de care trebuie să ții seamă. Trecând prin fața camerei fiicei tale mai mari, am văzut-o împreună cu un tânăr care, când m-a zărit, a dispărut.

Argan

Un tânăr la fiica mea?

Béline

Da. Fetița ta, Louison, era cu ei și-ți va putea spune mai mult.

Argan

Trimite-mi-o aici, dragă, trimite-mi-o aici. Ah! nerușinata! (*Singur*) Nu mă mai miră deloc încăpățânarea ei.

Scena 1

Argan, Louison

Louison

Ce dorești, tăticule? Mama mi-a spus că mă chemi.

Argan

Da. Vino-ncoa. Mai aproape, întoarce-te cu fața. Privirea sus. Uită-te la mine. Ei?

Louison
Ce e, tăticule?

Argan
Haide!

Louison
Ce?

Argan
N-ai nimic să-mi spui?

Louison
Am să-ți spun, dacă vrei, ca să te mai distrez, povestea *Piele de măgar*¹ sau mai bine fabula *Corbul și vulpea* pe care am învățat-o de curând².

Argan
Nu asta îți cer.

Louison
Dar ce?

Argan
Ah, vicleano, știi bine ce vreau să-mi spui!

Louison
Iartă-mă, tăticule!

Argan
Așa m-ascuți tu pe mine?

Louison
Ce?

Argan
Nu te-am rugat să vii să-mi spui tot ce observi?

Louison
Da, tăticule!

Argan
Și ai făcut așa?

Louison
Da, tăticule. Și am venit să-ți spun ce-am văzut.

Argan
Dar azi n-ai văzut nimic?

Louison
Nu, tăticule.

Argan
Nu?

¹ Legendă folclorică reluată de Charles Perrault într-unul din cele mai frumoase basme ale sale.

² La Fontaine publicase în 1668 primele șase cărți de *Fabule*.

Louison

Nu.

Argan

Sigur?

Louison

Sigur.

Argan

Ți-arăt eu ție!

Louison

(văzând mănunchiul de nuiete pe care Argan s-a dus să-l ia)

Vai, tăticle!

Argan

Aha, mincinoaso, nu-mi spui c-ai văzut un tânăr în camera surorii tale!

Louison

(plângând)

Tăticle!

Argan

(apucând-o pe Louison de mână)

Asta o să te dezvețe să mai minți.

Louison

(aruncându-se în genunchi)

Vai, tăticle, iartă-mă. Sora mea mi-a zis să nu-ți spun, dar am să-ți spun totul.

Argan

Întâi să-ți iei porția, pentru că m-ai mințit, apoi, om vedea.

Louison

Iartă-mă, tăticle.

Argan

Nu, nu.

Louison

Nu mă bate, tăticle!

Argan

Ba da!

Louison

Zău, tăticle, nu mă bate!

Argan

(pregătindu-se s-o bată)

Hai, bai!

Louison

Vai, tăticle, m-ai rănit. Stai nițel, ah! mor!

(Face pe moarta)

Argan

Vai! Ce s-a-ntâmpat, Louison? Louison! Ah, Dumnezeule! Louison! Vai, fetița mea! Ah! nenorocitul de mine! Biata mea fetiță a murit! Ce-am făcut, nefericitul de mine? Ah, nuiiele ticăloase! Dar-ar ciuma în ele de nuiiele! Ah, biata mea fetiță, sărmana mea, micuța mea Louison!

Louison

Binișor, binișor, tăticule, nu mai plânge atâta, nu am murit chiar de tot.

Argan

Tare șmecheră mai ești! Zău așa! De data asta te iert, dar să-mi spui într-adevăr totul.

Louison

Nici vorbă, tăticule.

Argan

Bagă bine de seamă, degetul meu mic le știe pe toate și-mi va spune dacă minți.

Louison

Da, tăticule, dar să nu-i spui surioarei mele că ți-am povestit.

Argan

Nu, nu.

Louison

(după ce a cercetat dacă nu ascultă cineva)

Tăticule, pe când eram în camera surioarei mele, a venit acolo un om.

Argan

Și?

Louison

L-am întrebat ce caută și mi-a spus că este profesorul ei de muzică.

Argan

(aparte)

Așa, așa! Va să zică așa stau lucrurile. *(Către Luison)* Și apoi?

Louison

După aceea a venit sora mea.

Argan

Ei, și?

Louison

Ea i-a spus: "Pleacă, pleacă! Dumnezeule! Pleacă. Vrei să mă nenorocești!"

Argan

Și?

Louison

El nu voia să plece.

Argan

Și ce-i spunea?

Louison

Nici nu mai știu ce-i spunea.

Argan

Și mai ce încă?

Louison

Îi spunea câte și mai câte: că o iubește și că e cea mai frumoasă din lume.

Argan

Și după asta?

Louison

După asta a căzut în genunchi în fața ei.

Argan

Și după asta?

Louison

Și după asta i-a sărutat mâinile.

Argan

Și după asta?

Louison

După asta a venit mama la ușă, iar el a fugit.

Argan

Și nu mai e nimic altceva?

Louison

Nu, tăticule.

Argan

Degetul meu cel mic îmi șoptește totuși ceva. (*Punându-și degetul la ureche*) Așteaptă. Hei! Aha, da. Oho, degetul meu cel mic îmi zice c-ai mai văzut ceva și că nu-mi spui.

Louison

Vai, tăticule, degetul tău cel mic e mincinos.

Argan

Bagă de seamă.

Louison

Nu, tăticule, nu-l crede, minte, zău.

Argan

Bine, bine, o să vedem. Du-te și ia seama la tot ce se întâmplă: du-te! (*Singur*) Ah, nu mai sunt copii. Ce de încurcături! N-am nici măcar răgaz să mă gândesc la boala mea. Într-adevăr, nu mai pot.

(*Cade într-un fotoliu*)

Scena 12

Béralde, Argan

Béralde

Ei bine, dragă frate, ce s-aude? Cum o duci cu sănătatea?

Argan

Rău, frăţioare, tare rău.

Béralde

Cum aşa? Tare rău?

Argan

Sunt atât de prăpădit, cum nici nu-ţi închipui.

Béralde

Asta nu-i bine.

Argan

Nici n-am putere să vorbesc.

Béralde

Venisem aici, frăţioare, ca să-ţi vorbesc de un ginere pentru nepoata mea Angélique.

Argan

(răspunzând cu mânie şi ridicându-se din fotoliu)

Te rog să nu-mi mai pomeni de ticăloasa asta. E o puşlama, o obraznică, o neruşinată, pe care în mai puţin de două zile o voi trimite la mănăstire.

Béralde

Bravo! Sunt foarte mulţumit că ţi-au revenit puterile şi că vizita mea îţi face bine! Cât despre lucruri serioase, vom vorbi mai târziu. Am adus o trupă de actori cu care m-am întâlnit. Ea îţi va risipi supărarea şi te va face să asculţi mai cu plăcere cele ce am să-ţi spun. E vorba de nişte egipteni travestiţi în mauri, dansatori şi cântăreţi. Sunt sigur c-au să-ţi placă, şi asta face cel puţin cât o reţetă de-a doctorului Purgon. Să mergem.

Intermediul al doilea

Ca să-l distreze pe bolnavul închipuit, fratele său îi aduce mai mulţi egipteni şi egiptence, travestiţi în mauri, care dansează şi cântă.

Prima femeie maură

Trăieşte primăvara
Frumoşilor tăi ani,
Plăcută tinereţe;
Trăieşte primăvara
Frumoşilor tăi ani,
Iubirea te răsfeţe!

Plăcerea cea mai vie
Când dragostea lipseşte
Zadarnic te îmbie.
Tot nu te mulţumeşte.

Nu pierde primăvara
Frumoşilor tăi ani,
Plăcută tinereţe:
Trăieşte primăvara
Frumoşilor tăi ani,
Iubirea te răsfeţe!

Nu irosi aceste dulci clipite

Frumusețea trece,
Timpul o petrece,
Vine-o vârstă rece
Care o întrece
Și-ți fură-ale vieții bucurii dorite.

Nu pierde primăvara.
Frumoșilor tăi ani,
Plăcută tinerețe;
Nu pierde primăvara
Frumoșilor tăi ani,
Iubirea te răsfețe!

Prima intrare a baletului
Dans de egipteni și egiptence.

A doua femeie maură
Iubirea când apare
La ce te-ai mai gândi?
Căci tinerețea are
Chemări îmbietoare
Șirag de daruri vii.

Iubirea copleșește
Atât de arzător,
Că-ndată, tinerește,
Asculți ce-ți poruncește
Cu dulcii ei fiori.

Când însă ni se spune
Ce scump o s-o plătim
Și câtă-amărăciune
Iubirea-n drum ne pune,
Din cale-i ne ferim.

A treia femeie maură
La vârsta noastră-i minunat
Iubitul să ți-l îndrăgești
Când el pe viață s-a legat.
Dar cumva dacă îți găsești
Un fluturatic de bărbat,
Vai ție, ce mai pătimești!

A patra femeie maură
Iubitul când te lasă
Nu-i o nenorocire.
Amarul,
În iubire,
E faptul că fugarul
Trăiește-n amintire.

A doua femeie maură
Ce cale să aleagă
Un dor neprihănit?

A treia femeie maură
Când ți-e iubirea dragă

Să fugi de ea-ngrozit?

A patra femeie maură
Când ea în lanț te leagă
Să te predai smerit?

Toate

Da, să-i urmăim plecate
Avânt, capricii, dor
Și farmecele toate,
Căci chiar dacă ne dor
Ceva din vraja lor,
În suflet tot străbate.

A doua intrare a baletului

Toți maurii dansează împreună și fac să sară maimuțele ce le-au adus cu dânșii.

ACTUL III

Scena 1

Béralde, Argan, Toinette

Béralde

Ce spui, frate, de asta? Nu face cât un purgativ?

Toinette

Hm! Un purgativ rămâne totuși un purgativ.

Béralde

O clipă! Nu vrei să stăm puținel de vorbă?

Argan

Ai, frate, puțină răbdare; vin îndată.

Toinette

Poftiți, domnule, doar nu vă-nchipuiți că puteți fără baston.

Argan

Ai dreptate.

Scena 2

Béralde, Toinette

Toinette

Nu uitați, vă rog, de necazurile nepoatei dumneavoastră.

Béralde

Voi face tot ce pot ca să-i văd împlinite dorințele.

Toinette

Trebuie împiedicată neapărat căsătoria asta nesăbuită care i-a intrat în cap. Mă gândisem chiar că n-ar strica să putem strecura aici un doctor credincios nouă, care, ponegrind tratamentele doctorului Purgon, să-l scârbească de el. Dar, cum n-avem pe nimeni la îndemână pentru asta, m-am hotărât să-i trag o păcăleală născocită de mintea mea.

Béralde

Ce păcăleală?

Toinette

E o trăsnaie grozavă, mai curând aș zice fericită, decât înțeleaptă. Lăsați pe mine. La rândul dumneavoastră, nu stați degeaba. Uite-l că vine.

Scena 3

Argan, Béralde

Béralde

O să-mi îngădui, frate, ca, înainte de orice, să-ți cer să nu te înfierbinți cât o să stăm de vorbă.

Argan

S-a făcut!

Béralde

Să răspunzi fără acreală la tot ce-am să-ți spun.

Argan

Da.

Béralde

Și să judecăm amândoi, fără patimă, treburile ce le vom discuta.

Argan

Dar, pentru numele lui Dumnezeu, termină odată cu introducerea.

Béralde

Cum se face, frate, că dispunând de averea pe care o ai și neavând alți copii decât o fată, căci pe cea mică n-o pun în socoteală; cum se face, spun, că tot dai zor s-o trimiți la mănăstire?

Argan

Cum să fac, frate, ca, stăpân în casa mea fiind, să pot hotărî ce cred de cuviință?

Béralde

Nevastă-ta nu încetează a te sfătui să scapi în felul acesta de cele două fete ale tale și, nu mă îndoiesc deloc că, dintr-un simțământ de milă, ar fi încântată să le vadă pe amândouă călugărițe în toată legea.

Argan

Așa! ajunserăm și aici! Iat-o pe biata femeie adusă în discuție, de la bun început. Ea este capul răutăților și de asta îi poartă pică toată lumea!

Béralde

Nu, frate, s-o lăsăm în pace: e o femeie care are cele mai bune gânduri din lume față de familia ta și e cu totul dezinteresată. Se topește de dragul tău, iar față de copiii tăi arată o dragoste și o bunătate de neînchipuit: asta este sigur. Va să zică să nu ne ocupăm de ea și să revenim la fiica ta. Ce te îndeamnă, dragă frate, să-ți dai fata după fiul unui medic?

Argan

Mă îndeamnă, frățioare, gândul de a avea un ginere așa cum îmi trebuie.

Béralde

Asta n-o privește de loc pe fiică-ta și, de altfel, i se prezintă o altă partidă mai potrivită.

Argan

Da, frate, dar asta e mai potrivită pentru mine.

Béralde

Soțul pe care urmează să-l ia e pentru ea sau pentru tine?

Argan

Trebuie să fie, frățioare, și pentru ea și pentru mine; vreau să aduc în familie oameni de care am nevoie.

Béralde

Potrivit acestui fel de a gândi, dacă fiica ta cea mică ar fi mai răsărită, ai mărita-o cu un farmacist.

Argan

Și de ce nu?

Béralde

Este oare cu putință ca să-ți fie tot timpul gândul numai la spițerii și doctorii tăi și să te-ncăpățânezi să

fii bolnav, în ciuda oamenilor și a naturii?

Argan

Ce vrei să spui prin asta, frățioare?

Béralde

Vreau să spun, frate, că nu cunosc alt om mai puțin bolnav decât tine și că nu mi-aș dori o constituție mai robustă decât a ta. Cea mai bună dovadă că ești sănătos și că ai o constituție cât se poate de zdravănă este că, deși ți-ai dat toată osteneala, n-ai izbutit să-ți distrugi sănătatea și că n-ai plesnit de pe urma tuturor purgativelor pe care ai fost pus să le înghiți.

Argan

Știi tu, însă, frățioare, că tocmai asta mă ține și că domnul Purgon spune că aș muri dacă ar trece doar trei zile în care să nu mă îngrijească?

Béralde

Dacă n-o să te păzești, atâta o să te aibă în grijă că o să te trimită pe lumea ailaltă.

Argan

Dar ia să ne gândim puțin, frățioare. Tu nu crezi deloc în medicină?

Béralde

Nu, și nu văd întrucât am avea nevoie, pentru sănătatea noastră, să credem în așa ceva.

Argan

Ce face? Nu consideri ca adevărat un lucru recunoscut de toată lumea și pe care toate secolele l-au respectat?

Béralde

Depart de a-l considera adevărat, eu îl găsesc, între noi fie vorba, una dintre cele mai mari nebunii omenești. Privind lucrurile, ca un filozof, nu văd o altă maimuțăreală mai caraghioasă, nu văd nimic mai ridicol decât un om care pretinde că-l vindecă pe un altul.

Argan

Dar, tu, frățioare, de ce socoți că un om nu l-ar putea vindeca pe un altul?

Béralde

Pentru că roțile mașinii noastre sunt până astăzi mistere în care oamenii nu văd nimic și pentru care natura ne-a pus peste ochi văluri prea dese, pentru a cunoaște ceva din această mașină.

Argan

Va să zică, după tine, doctorii nu știu nimic?

Béralde

Ba da, frățioare. Cei mai mulți știu multă carte, se pricep să vorbească într-o latină foarte frumoasă, sunt în stare să dea nume grecești tuturor bolilor, să le definească și să le clasifice. Când vine, însă, vorba de vindecarea lor, habar n-au de așa ceva.

Argan

Trebuie să fim totuși de acord că în această privință medicii știu mai mult decât ceilalți.

Béralde

Știi, frățioare, ceea ce ți-am spus – ceva ce nu vindecă mare lucru – și tot meritul artei lor e, de fapt, o vorbărie pompoasă, o sporovăială cu aparență de adevăr, care-ți dă vorbe în loc de cauze și făgăduieli în loc de efecte.

Argan

Dar, în sfârșit, frate dragă, există oameni la fel de înțelepți și de pricepuți ca și tine și vedem că, în caz de boală, toată lumea cere ajutor doctorului.

Béralde

Este un semn al slăbiciunii omenești și nu al adevărului artei lor.

Argan

Trebuie totuși ca medicii să creadă în adevărul artei lor, o dată ce se slujesc de ea și pentru ei înșiși.

Béralde

Sunt printre ei unii care cad singuri în greșeala generală, de care profită, și sunt alții care profită, fără să cadă în ea: domnul Purgon al tău, de pildă, e lipsit de istețime. Este doctor din cap până-n picioare; un om care crede în preceptele sale mai mult decât în toate demonstrațiile matematice și care ar considera drept crimă dorința cuiva de a cerceta aceste precepte. El nu vede în medicină nimic ascuns, nimic îndoielnic, nimic greu; și, nestăvilit și încăpățânat, încrezut și lipsit de bun-simț, el prescrie alandala, fără să stea pe gânduri, purgative și luări de sânge. Nici pică nu-i poți purta: el te trimite pe lumea cealaltă cu cea mai desăvârșită bună-credință și, omorându-te, n-o să-ți facă decât ce-a făcut soției și copiilor săi și, la o adică, și-ar face și lui însuși.

Argan

Ai tu ce ai cu el. Dar, în sfârșit, să ne întoarcem la subiect. Ce să faci când ești bolnav?

Béralde

Nimic, scumpul meu frate!

Argan

Nimic?

Béralde

Nimic. Trebuie doar să te odihnești. Natura, când o lăsăm în pace, iese cu încetul, de la sine, din impasul în care se află. Neliniștea, nerăbdarea noastră strică totul; și aproape toți oamenii mor nu din cauza bolilor, ci a leacurilor.

Argan

Trebuie să fim totuși de acord că natura are nevoie să fie ajutată cât de cât.

Béralde

Doamne, Dumnezeu! dar astea sunt simple idei cu care ne place nouă să ne hrănim; dintotdeauna și-au făcut drum printre oameni diferite fantasmagorii pe care le credem fiindcă ne măgulesc și pe care le-am dori adevărate. Când un doctor îți vorbește de sprijinirea, ajutorarea, ușurarea naturii, de a îndepărta ceea ce-i strică și de a-i da ceea ce-i lipsește, de a o repune și a o restabili în stare de funcțiune normală, când el îți vorbește de îmbunătățirea calității sângelui, de liniștirea măruntaielor și a creierului, de dezumflarea splinei, de însănătoșirea pieptului, de vindecarea ficatului, de întărirea inimii, de restabilirea și păstrarea căldurii naturale și de deținerea secretului prelungirii vieții până la adânci bătrâneți, el face din medicină un roman frumos. Când vii însă la adevăr și experiență, nu găsești nimic din toate astea. E întocmai ca acele vise minunate, care la deșteptare nu-ți lasă decât mâhnirea de a le fi crezut.

Argan

Înseamnă dar că toată știința lumii este închisă în capul tău și că ai pretenția să cunoști mai mult decât toți marii medici ai secolului nostru.

Béralde

Marii voștri medici reprezintă, în vorbe și în fapte, două soiuri diferite de oameni. După vorbe, oamenii cei mai pricepuți de pe lume; după fapte, cei mai ignorați.

Argan

Ba nu, zău! După câte văd ești un mare doctor și aș da mult să fie de față unul din acești savanți, ca să-ți răstoarne părerile și să-ți astupe gura.

Béralde

N-am de gând să lupt împotriva medicinei și-i treaba fiecăruia, pe propria lui piele, să creadă ce-o pofti! Vorbesc doar între noi și aș fi dorit să te pot smulge nițel din greșeala în care te afli; iar pentru a te distra, să te duc să vezi, în legătura ca asta, una din comediile lui Molière.

Argan

E cam obraznic acest Molière al tău, cu comediile lui, și-l găsesc destul de ridicol când se apucă să râdă de niște oameni cinstiți, ca doctorii.

Béralde

Nu de medici își bate el joc, ci de ridicolul medicinei.

Argan

Nu-i rostul lui să-și vâre nasul în treburile medicinei! E un caraghios, un neobrăzat, care își bate joc de consultații și rețete, care se agață de corpul medical și aduce pe scenă persoane atât de demne de respect ca medicii.

Béralde

Ce altceva vei fi voind să înfățișeze decât diferitele ocupații omenești? De altfel, în fiecare zi sunt înfățișați pe scenă prinți și regi, care sunt cel puțin tot atât de onorabili ca și medicii.

Argan

Pe dracu! Dacă aș fi doctor, i-aș plăti obraznicia atunci când s-ar îmbolnăvi, lăsându-l să moară ca un câine. Și orice ar face, sau ar spune, nu i-aș prescrie nici cea mai mică luare de sânge, nici cea mai mică spălătură, spunându-i: "Crapă, crapă, asta o să te învețe minte să-ți mai bați joc altă dată de medici!"

Béralde

Ești pornit rău împotriva lui.

Argan

Ba bine că nu! E un nesocotit și, dacă doctorii au minte, vor face ceea ce spun eu.

Béralde

El va fi mai înțelept decât doctorii săi, căci nu le va cere niciodată ajutorul.

Argan

Cu atât mai rău pentru el, dacă nu s-a folosit niciodată de doctorii.

Béralde

Are motivele lui să refuze orice leac. El susține că așa ceva nu e îngăduit decât oamenilor robuști, care au încă puteri să lupte cu leacurile și cu boala. În ce-l privește, nu e în stare să lupte decât cu boala.

Argan

Vezi, astea-s niște motive prostești. Te rog, frățioare, să nu mai vorbim de omul ăsta, căci îmi tulburi fierea și iar m-apucă durerile.

Béralde

Tot asta doresc și eu, frate, iar pentru a schimba vorba am să-ți spun că din cauza unei mici împotriviri pe care ți-o arată fiica ta, nu trebuie să iei hotărârea nestrămutată de a o închide într-o mănăstire. Cred, de asemenea, că pentru alegerea unui ginere nu trebuie să te lași târât de patima care te stăpânește și să te potrivești puțin, în această privință, și la ce simte fata deoarece acest pas îl face pentru toată viața, de el atârână toată fericirea unei căsătorii.

Scena 4

Domnul Fleurant, cu o seringă în mână, Argan, Béralde

Argan

Vai! frățioare, iartă-mă doar o clipă!

Béralde

Ce e? Ce vrei să faci?

Argan

O mică spălătură: nu durează mult.

Béralde

Glumești. Nu poți să rezziți nici o clipă fără spălătură sau fără purgative? Amână pe altă dată și stai puțin liniștit.

Argan

Domnule Fleurant, pe deseară sau pe mâine dimineață!

Domnul Fleurant

(către Béralde)

Ce te bagi dumneata și de ce te împotrivești prescripțiilor medicale, împiedicându-l pe domnul Argan să facă această clismă preparată de mine? Ești caraghios cu îndrăzneala dumitale.

Béralde

Du-te, domnule, de-aici. Se vede că nu ești obișnuit să ai de-a face cu fețele oamenilor.

Domnul Fleurant

Cum poate cineva să-și bată joc în felul acesta de medicamente și să mă facă să-mi pierd timpul? N-am venit aici decât în urma unei rețete și am să-i spun domnului Purgon în ce mod am fost împiedicat să-i execut prescripțiile și să-mi îndeplinesc funcțiile. O să vedeți, o să vedeți...

Scena 5

Argan, Béralde

Argan

Frățioare, vei fi cauza unei mari nenorociri.

Béralde

Grozavă nenorocire, să nu-ți faci o spălătură prescrisă de domnul Purgon! Îți repet, dragul meu, este oare cu putință să nu fie chip a te vindeca de boala medicilor și să te complaci toată viața cu leacurile lor?

Argan

Doamne, frățioare, vorbești ca un om sănătos. Dacă ai fi însă în locul meu, ai vorbi cu totul altfel. E ușor să cârtești împotriva medicinei când ai o sănătate de fier.

Béralde

Dar de ce boală suferi?

Argan

O să mă faci să turbez. Tare mi-ar place să ai și tu boala mea, ca să văd dacă ai mai trăncăni atâta. Ah! iată-l pe domnul Purgon.

Scena 6

Domnul Purgon, Argan, Béralde, Toinette

Domnul Purgon

Nostime lucruri mi-a fost dat să aflu intrând pe ușă: rețetele mele sunt luate aici în bătaie de joc, iar medicamentul pe care îl prescrisesem a fost refuzat.

Argan

Domnule, nu este...

Domnul Purgon

E o îndrăzneală nemaipomenită, o ciudată răzvrătire a unui bolnav împotriva medicului său!

Toinette

E îngrozitor.

Domnul Purgon

Un clistir din a cărui pregătire îmi făcusem o adevărată plăcere...

Argan

Nu eu...

Domnul Purgon

Conceput și alcătuit după toate regulile artei...

Toinette

E vinovat.

Domnul Purgon

Și care trebuia să aibă în măruntaie un efect excepțional.

Argan

Fratele meu...

Domnul Purgon

Să fie respins cu dispreț!

Argan

(arătându-l pe Béralde)

El este...

Domnul Purgon

Uluitor!

Toinette

Adevărat.

Domnul Purgon

Un atentat îngrozitor împotriva medicinei!

Argan

(arătându-l pe Béralde)

El este cauza...

Domnul Purgon

O crimă de lezmedicină, care nu se poate pedepsi îndeajuns.

Toinette

Aveți dreptate.

Domnul Purgon

Vă declar că rup legăturile cu dumneavoastră.

Argan

Fratele meu...

Domnul Purgon

Că nu mai vreau să mă-nrudesc cu dumneavoastră.

Toinette

Bine faceți.

Domnul Purgon

Și că, pentru a termina orice legătură cu dumneavoastră, iată ce fac cu donația făgăduită nepotului meu, în vederea căsătoriei. (*Rupe actul și aruncă bucățile cu furie*)

Argan

Fratele meu e pricina nenorocirii...

Domnul Purgon

Să fie disprețuit un clistir de-al meu!

Argan

Să-l aducă! Îl voi face.

Domnul Purgon

V-aș fi vindecat în scurtă vreme.

Toinette

Nu o merită.

Domnul Purgon

Aveam de gând să vă curăț organismul și să evacuez în întregime tot ce-i rău în el.

Argan

Ah! frățioare!

Domnul Purgon

Nu mai aveam nevoie decât de douăsprezece purgative pentru a goli sacul în întregime.

Toinette

Nu merită să vă ocupați de dumnealui.

Domnul Purgon

Dar întrucât n-ați voit să vă însănătoșiți cu ajutorul meu...

Argan

Nu e vina mea!

Domnul Purgon

Întrucât ați refuzat să dați ascultarea cuvenită medicului...

Toinette

Asta cere răzbunare.

Domnul Purgon

Fiindcă n-ați ținut seamă de leacurile pe care le prescrisesem...

Argan

Da' de unde! Nici vorbă.

Domnul Purgon

Vă declar că vă las pradă relei dumneavoastră constituții, deranjului intestinal, sângelui dumneavoastră stricat, acrelui fierii și constipației.

Toinette

Minunat!

Argan

Dumnezeule!

Domnul Purgon

Și vreau ca, în mai puțin de patru zile, să ajungeți incurabil.

Argan

Fie-vă milă!

Domnul Purgon

Să dați în bradipepsie.

Argan

Domnule Purgon!

Domnul Purgon

Din bradipepsie în dispepsie.

Argan

Domnule Purgon!

Domnul Purgon

Din dispepsie în apepsie.

Argan

Domnule Purgon!

Domnul Purgon

Din apepsie în lianterie¹.

Argan

Domnule Purgon!

Domnul Purgon

Din lianterie în dizenterie.

Argan

Domnule Purgon!

¹ bradispepsie, dispepsie, apepsie, lianterie – diferite boli ale stomacului.

Domnul Purgon
Din dizenterie în hidropisie.

Argan
Domnule Purgon!

Domnul Purgon
Și din hidropisie, în moartea la care te va fi dus nebunia dumitale!

Scena 7
Argan, Béralde

Argan
Ah, Dumnezeule! sunt un om mort. Frățioare, m-ai nenorocit!

Béralde
Ce e? Ce s-a întâmplat?

Argan
Nu mai pot! Am și început să simt cum se răzbună medicina.

Béralde
Pe legea mea, frățioare, ești nebun, și pentru o mulțime de motive n-aș voi să te vadă lumea făcând ceea ce faci. Controlează-te puțin, te rog, revino-ți în fire și nu da atâta frâu imaginației.

Argan
Ai văzut, frățioare, nemaipomenitele boii cu care m-a amenințat.

Béralde
Cât ești de naiv!

Argan
Spune că în mai puțin de patru zile voi deveni un bolnav incurabil.

Béralde
Și ce-ți pasă de ce spune? A vorbit un oracol? După câte spui tu, s-ar părea că domnul Purgon ține în mâinile sale firul zilelor tale și că-l lungește sau ți-l scurtează, după cum îi place, cu o suverană autoritate. Gândește-te că principiile vieții tale sunt în tine însuși și că mânia domnului Purgon este tot atât de puțin în stare să te omoare, ca și leacurile sale să te facă să trăiești. Ai cel mai bun prilej, dacă vrei, să scapi de doctori; sau, dacă ești ursit și nu poți scăpa de ei, e ușor să găsești un altul, cu care să întâmpini mai puține primejdii.

Argan
Vai, frățioare, el îmi cunoaște constituția și felul cum trebuie să fiu tratat.

Béralde
Trebuie să-ți mărturisesc că ești un om plin de prejudecăți și că vezi lucrurile într-un chip foarte ciudat.

Scena 8
Argan, Béralde, Toinette

Toinette
(către Argan)
Domnule, a venit un doctor care cere să vă vadă...

Argan
Ce doctor?

Toinette
Un doctor în medicină.

Argan
Te întreb cine este?

Toinette
Nu-l cunosc, dar îmi seamănă ca două picături de apă, și dacă n-aș fi sigură că mama era femeie cinstită, aș zice că e vreun frățior pe care mi l-a dăruit după moartea tatii.

Argan
Spune-i să vină.

Scena 9 **Argan, Béralde**

Béralde
Ești servit după dorință. Un medic te părăsește, un altul se prezintă!

Argan
Mi-e tare teamă să nu fii cauza vreunei nenorociri.

Béralde
Iarăși! Te-ntorci mereu la asta.

Argan
Vezi tu, îmi stau pe inimă toate aceste boli pe care nu le cunosc, aceste...

Scena 10 **Argan, Béralde, Toinette, ca doctor**

Toinette
Domnule, dați-mi voie să vă consult și să vă ofer micile mele servicii pentru luările de sânge și toate purgațiile de care veți avea nevoie.

Argan
Domnule, vă sunt foarte obligat. (*Către Béralde*) Pe legea mea, iat-o pe Toinette în persoană.

Toinette
Vă rog să mă iertați, domnule, am uitat să dau valetului meu o însărcinare. Mă întorc îndată.

Scena 1 **Argan, Béralde**

Argan
Ei bine! N-ai spune că e chiar Toinette?

Béralde
Adevărat! Asemănarea asta e grozavă, dar s-au mai văzut astfel de lucruri. Și există tot soiul de povești despre aceste farse ale naturii.

Argan

În ce mă privește, sunt uimit și...

Scena 12

Argan, Béralde, Toinette

Toinette

Ce doriți, domnule?

Argan

Cum?

Toinette

Nu m-ați chemat?

Argan

Eu? Nu.

Toinette

Sigur că mi-au vâjâit urechile.

Argan

Stai puțin aici, să vezi și tu ce mult seamănă cu tine doctorul ăla.

Toinette

Da, că n-am altceva de făcut! Am treabă jos și l-am văzut destul.

Scena 10

Argan, Béralde

Argan

Dacă nu-i vedeam pe amândoi puteam crede că nu-i decât unul și același.

Béralde

Am citit lucruri surprinzătoare în legătură cu aceste asemănări și chiar în vremea noastră am văzut unele situații în care toată lumea s-a înșelat.

Argan

În ce mă privește, de data asta aș fi putut fi înșelat și aș fi jurat că este una și aceeași persoană.

Scena 14

Argan, Béralde, Toinette, ca doctor

Toinette

Vă cer din toată inima iertare, domnule.

Argan

(încet, către Béralde)

Extraordinar!

Toinette

Vă rog să nu luați în nume de rău curiozitatea pe care am avut-o de a vedea un bolnav ilustru ca

dumneavoastră. De altfel faima dumneavoastră, care se întinde pretutindeni, poate fi o scuză pentru libertatea ce mi-am luat-o.

Argan

Domnule, sunt sluga dumneavoastră.

Toinette

Observ, domnule, că mă priviți cu atenție. Ce vârstă îmi dați?

Argan

Cred că puteți avea cei mult douăzeci și șase sau douăzeci și șapte de ani.

Toinette

Ha, ha, ha, ha, ha! Am nouăzeci.

Argan

Nouăzeci!?

Toinette

Da. Iată cum grație secretelor științei mele mă păstrez tânăr și în puteri.

Argan

Pe legea mea iată un bătrân destul de verde pentru nouăzeci de ani.

Toinette

Sunt un medic ambulant și merg din oraș în oraș, din ținut în ținut din țară-n țară să caut subiecte ilustre, vrednice de posibilitățile mele. să găsesc bolnavi care să merite să mă ocup de ei, demni de marile și frumoasele taine descoperite de mine în medicină. Îmi repugnă să-mi pierd vremea cu toată plevușca de boli obișnuite, cu aceste fleacuri de reumatisme și inflamații, febre mărunte, nevricale și migrene. Vreau boli serioase, febre mari și continui, care să se urce la creier, o febră mare, purpurie, o ciumă ca lumea, niște hidropizie înaintată, ceva pleurezii cu aprindere la plămâni. Astea, da, îmi plac și-n asta fac minuni. De aceea aș vrea, domnule, să aveți toate aceste boli, să vă părăsească toți doctorii, pentru ca ajuns la desperare și în agonie, să v-arăt ce leacuri grozave am și cât de mult doresc să vă fiu de folos.

Argan

Vă rămân îndatorat, domnule, pentru deosebita bunăvoință ce-mi arătați.

Toinette

Dați-mi pulsul dumneavoastră. E timpul să bată ca lumea. Așa! Eu o să vă fac sănătos. Ce e asta? Pulsul ăsta a luat-o razna; văd că nu mă cunoașteți încă. Ce doctor aveți?

Argan

Pe domnul Purgon.

Toinette

Acest domn nu-i trecut în carnetul meu printre medicii de seamă. De ce spune că suferiți?

Argan

El susține că de ficat, dar alții spun că de splină.

Toinette

Toți sunt niște nepricepuți. Dumneavoastră sunteți bolnav de plămâni.

Argan

De plămâni?

Toinette

Da. Ce simțiți?

Argan

Am, din când în când, dureri de cap.

Toinette

Tocmai, plămânul.

Argan

Uneori mi se pare că am o pânză înaintea ochilor.

Toinette

Plămânul.

Argan

Câteodată mă doare inima.

Toinette

Plămânul.

Argan

Uneori îmi sunt toate măduarele obosite.

Toinette

Plămânul.

Argan

Și din când în când m-apucă niște crampe la stomac, de parc-aș avea colici.

Toinette

Plămânul. Poftă de mâncare aveți?

Argan

Da, domnule.

Toinette

Plămânul. Vă place câte un păhărel de vin?

Argan

Da, domnule.

Toinette

Plămânul. Vă prinde o leacă de somn după masă și vă place s-ațipiți nițel?

Argan

Da, domnule.

Toinette

Plămânul, plămânul, vă spun. Și ce v-a prescris medicul dumneavoastră ca hrană?

Argan

Supă de legume.

Toinette

Ce ignorant!

Argan
Pasăre...

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Carne de vițel...

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Supe de carne...

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Ouă proaspete...

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Iar seara, prune uscate, ca să-mi ușurez stomacul.

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Și mai ales să nu beau vinul decât amestecat cu multă apă.

Toinette
Ignorantus, ignoranta, ignorantum. Trebuie să beți vin curat și, pentru a vă îngroșa sângele, căci este prea subțiat, trebuie să mâncați carne de vacă și de porc, brânză de Olanda, arpacaș și orez, castane și pesmeciori, ca să vă strângă la stomac și să vă-ngroașe scaunul. Doctorul dumneavoastră este un dobitoc. Vreau să vă trimit unul format de mine. iar când voi fi în orașul dumneavoastră voi veni eu însumi să vă văd din când în când.

Argan
Mă veți obliga foarte mult.

Toinette
Ce naiba faceți cu brațul ăsta?

Argan
Cum?

Toinette
E un braț pe care mi l-aș tăia numaidecât dacă aș fi în locul dumneavoastră.

Argan
Dar de ce?

Toinette

Nu vedeți că trage la el toată hrana și-l împiedică pe celălalt să-și ia partea cuvenită?

Argan

Da, dar am nevoie de braț.

Toinette

Dacă aș fi în locul dumneavoastră mi-aș scoate și ochiul drept.

Argan

Să-mi scot un ochi?

Toinette

Nu vedeți că-l stânjenește pe celălalt și-i fură hrana? Credeți-mă, scoteți-l cât mai curând: veți vedea mai bine cu ochiul stâng.

Argan

Nu-i nici o grabă.

Toinette

Bun rămas. Îmi pare rău că vă părăsesc așa repede, dar trebuie să fiu la un mare consult ce se face pentru un om care a murit ieri.

Argan

La un om care a murit ieri?

Toinette

Da: ca să ne dăm părerea și să vedem ce ar fi fost de făcut pentru a-l vindeca. La revedere.

Argan

Știți că bolnavii nu-și conduc musafirii.

Scena 15

Argan, Béralde

Béralde

Ăsta-i un doctor care pare într-adevăr foarte priceput.

Argan

Da! numai că se cam pripește.

Béralde

Toți doctorii mari sunt la fel.

Argan

Auzi, să-mi tai un braț și să-mi scot un ochi pentru ca celuilalt să-i meargă mai bine. Prefer să-i meargă mai puțin bine. Frumoasă treabă, să mă lase chior și ciung.

Scena 16

Argan, Béralde, Toinette

Toinette

(parcă vorbind cu cineva)

Vă rog, vă rog, dați-mi pace. N-am chef de glume.

Argan

Ce s-a întâmplat?

Toinette

Doctorul dumneavoastră, bată-l vina, voia să-mi ia pulsul.

Argan

Poftim! Ia te uită de ce-i arde la nouăzeci de anii

Béralde

Ia stai! Fiindcă tot s-a supărat domnul Purgon al tău pe tine, n-ai vrea să-ți vorbesc de persoana care o cere pe nepoată-mea de nevastă?

Argan

Nu, frate, fiindcă nu m-a ascultat, vreau s-o trimit la mănăstire. Văd bine că-i o mică dragoste la mijloc, și am descoperit o anumită întâlnire tainică, de care nu se știe că am aflat.

Béralde

Ei bine, frate, chiar dac-ar fi vorba de o mică simpatie, e oare asta o crimă? Și te poți supăra dintr-un fleac, când de fapt e vorba de un lucru cinstit, cum e căsătoria?

Argan

Orice s-ar întâmpla, frățioare, se va călugări; am zis.

Béralde

Vrei să faci pe gustul cuiva?

Argan

Te înțeleg. N-ai ochi s-o vezi pe nevastă-mea!

Béralde

Ei bine, da! Dacă e așa, s-o spunem pe șleau: e vorba de nevastă-ta și după cum nu pot să sufăr încăpățânarea ta cu medicina, tot așa nu pot să sufăr nici încăpățânarea ta în ce o privește și să te văd căzând orbește în toate capcanele ce ți le întinde.

Toinette

Vai, domnule, nu vorbești astfel de doamna; e o femeie fără cusur, fără prefăcătorii și care-l iubește pe domnul la nebunie... Nu puteți spune așa...

Argan

Întreab-o pe ea cât mă răsfăț!

Toinette

Adevărat.

Argan

Cât o tulbură boala mea.

Toinette

Nici vorbă.

Argan

Îngrijirile și osteneala ei pentru mine.

Toinette

Fără îndoială. (*Către Béralde*) Vreți să vă conving și să arăt chiar acum cât de mult îl iubește doamna pe domnul? (*Către Argan*) Îngăduiți-mi să-i arăt că n-are habar și că greșește.

Argan
În ce fel?

Toinette
Doamna trebuie să se întoarcă acasă. Întindeți-vă pe fotoliu și faceți pe mortul. O să vedeți ce-ndurerată o să fie când îi voi spune vestea.

Argan
Sunt gata să primesc.

Toinette
Da, dar să n-o chinuiți prea mult, căci ar putea să moară de deznădejde.

Argan
Las' că știu.

Toinette
(*către Béralde*)
Iar dumneata ascunde-te în colțul acela.

Scena 17
Argan, Toinette

Argan
N-o să pățesc nimic făcând pe mortul?

Toinette
Nu, nu! Ce să pățiți? Stați doar întins acolo. (*Încet*) Fratele dumneavoastră o să rămână cu gura căscată. Vine doamna. Vedeți să nu vă dați de gol.

Scena 18
Béline, Argan, întins pe fotoliu, Toinette

Toinette
(*ca și când n-ar vedea-o pe Béline*)
Ah! Dumnezeu! Ce nenorocire! Ce întâmplare neașteptată!

Béline
Ce s-a întâmplat, Toinette?

Toinette
Vai, doamnă!

Béline
Ce este?

Toinette
V-a murit bărbatul.

Béline
Mi-a murit bărbatul?

Toinette

Vai, da. S-a prăpădit, răposatul...

Béline

Ești sigură?

Toinette

Da, sigură, nimeni n-a aflat încă de cele petrecute! Mă găseam aici singură. A murit în brațele mele. Uitați-vă, e întins aici în fotoliu.

Béline

Slavă Domnului! Iată-mă scăpată de o mare belea! Ce proastă ești tu, Toinette, să te amărăști pentru atâta lucru!

Toinette

Îmi închipuiam, doamnă, că trebuie să plâng.

Béline

Lasă, lasă, nu merită atâta oboseală. Ce mare pierdere înseamnă moartea lui și la ce bun mai făcea umbră pământului un încurcă-lume, murdar, scârbos, mereu cu-o clismă sau o doctorie în burtă, mucos, tușind, scuipând mereu, prost, plictisitor, morocănos, obosindu-i neconținut pe cei din jur, și certându-și, zi și noapte, slujnicele și valeții.

Toinette

Frumos discurs funebru.

Béline

Uite, Toinette, trebuie să m-ajuti să-mi înfăptuiesc planul și fii sigură că, dacă mă servești, o să-ți ai partea ta. Fiindcă, din fericire, n-a aflat nimeni de ce s-a întâmplat, să-l ducem în pat și să ascundem mortul până ce-mi descurc treburile. Sunt aici hârtii de valoare și bani pe care vreau să pun mâna, căci n-ar fi drept să-mi fi petrecut lângă el anii cei mai frumoși, fără nici un folos. Vino, Toinette: să-i luăm în primul rând cheile.

Argan

(*ridicându-se brusc*)

Binișor!

Béline

Aah!

Argan

Da, nevestico, și zi așa mă iubești!

Toinette

Asta-i bună! Mortul n-a murit!

Argan

(*către Béline, care părăsește încăperea*)

Îmi pare bine că am văzut cât mă iubești și că am auzit frumosul panegiric pe care mi l-ai ținut. Iată un "avertisment către cititor"¹, care în viitor o să mă împiedice să mai fac cine știe ce prostie.

Scena 19

Béralde, ieșind din locul unde se ascunsese, **Argan**, **Toinette**

¹ Expresia e *Caveat lector* (în latină).

Béralde

O văzuși și p-asta, frățioare.

Toinette

Pot să jur că așa ceva nu mi-aș fi închipuit. S-aude venind și fiica dumneavoastră. Întindeți-vă la loc și să vedem ce-o să facă ea, când o afla că ați murit. Merită să faci o asemenea încercare și, fiindcă ați luat-o pe calea asta, o să aflați astfel cât sunteți de iubit în familie.

Scena 20

Argan, Angélique, Toinette

Toinette

(făcându-se că n-o vede pe Angélique)

Ah! Dumnezeu! Ah! ce întâmplare nefericită! Ce zi nenorocită!

Angélique

Ce ai, Toinette? Și de ce plângi?

Toinette

Vai! Am o veste tristă pentru dumneavoastră.

Angélique

Ei, ce e?

Toinette

V-a murit tatăl.

Angélique

A murit tata, Toinette?

Toinette

Da! Uite-l acolo! A murit adineauri, apucat de o slăbiciune.

Angélique

Doamne! Ce nenorocire! Ce încercare nemiloasă! Vai! Să-mi pierd tatăl, singurul bun ce-mi rămăsese pe lume și, ce-i mai dureros, să-l pierd tocmai când era supărat pe mine! Ce-o să mă fac, nenorocita de mine, și ce mângâiere aș mai putea afla după o asemenea pierdere?

Scena 21

Argan, Angélique, Cléante, Toinette

Cléante

Dar ce ai, frumoasă Angélique, și ce durere te face să plângi?

Angélique

Vai mie! plâng pierderea a tot ce aveam mai drag și mai prețios. Plâng moartea tatălui meu.

Cléante

O, Doamne! Ce întâmplare! Ce lovitură neașteptată! Vai! După ce îl rugasem fierbinte pe unchiul tău să te ceară în numele meu, venisem să mă prezint personal și să încerc ca prin atitudinea mea respectuoasă și prin cuvintele mele înflăcărate să-l înduplec să mi te dea de soție.

Angélique

Ah, Cléante, să nu mai vorbim de asta; să părăsim orice gând de căsătorie. După pierderea tatii, nu mai

am ce căuta în lume și renunț la ea pentru totdeauna. Da, tată, dacă până acum m-am împotrivit dorinței tale, vreau să-ți împlinesc măcar una din intenții, în schimbul mâhnirii pe care știu că ți-am pricinuit-o. (*Aruncându-se la picioarele lui Argan*) Îngăduie-mi, tată, să-ți dau cuvântul meu și să te sărut spre a-ți mărturisi remușcarea ce mă roade.

Argan
(*îmbrățișând-o pe Angélique*)
Ah, fata mea!

Angélique
Vai!

Argan
Apropie-te. Nu-ți fie teamă, căci n-am murit. Orice s-ar spune, tu ești adevăratul meu sânge, adevărata mea fiică, sunt nespus de bucuros că am putut să-ți cunosc firea ta cea bună.

Scena 22 **Argan, Béralde, Angélique, Cléante, Toinette**

Angélique
Ah, ce minune! Fiindcă printr-o nemaipomenită fericire, cerul te redă inimii mele, îngăduie-mi să mă arunc la picioarele tale ca să te rog ceva. Dacă nu ți-e pe plac cel spre care înclină inima mea, dacă nu mi-l dai pe Cléante ea soț, te conjur măcar să nu mă silești să mă mărit cu altul. E singura îngăduință ce ți-o cer.

Cléante
(*aruncându-se la picioarele lui Argan*)
Domnule, lăsați-vă înduioșat de rugămințile noastre comune și nu vă împotriviți înflăcăării unei atât de frumoase iubiri reciproce.

Béralde
Mai poți să te împotrivești, frățioare?

Toinette
Domnule, doar n-o să rămâneți nepăsător în fața unei asemenea iubiri.

Argan
Să se facă doctor și consimt la căsătorie. (*Către Cléante*) Da, fă-te doctor și-ți dau fata.

Cléante
Foarte bucuros, domnule. Dacă numai de asta depinde să vă fiu ginere, am să mă fac doctor, ba chiar și spițer, dacă doriți. Nu văd nimic greu în asta și aș face orice ca s-o capăt pe frumoasa Angélique.

Béralde
Dar ia stai, frate, mi-a venit o idee. Fă-te tu însuți doctor. O să-ți vină și mai ușor având chiar în tine tot ce-ți va fi necesar.

Toinette
Drept! Iată adevăratul mijloc de a vă vindeca repede, căci nu există boală atât de îndrăzneță încât să-l doboare pe un doctor.

Argan
Îmi vine să cred, frate, că-ți râzi de mine. La vârsta mea, mai merge să fac studii?

Béralde
Ei și tu, să studiezi! Ești destul de învățat, iar între medici nu-s mulți care să te întreacă în pricepere.

Argan

Trebuie să vorbești, însă, latinește, să cunoști bolile și leacurile care trebuiesc prescrise.

Béralde

Primind roba și bonetul de medic vei învăța toate astea, iar apoi vei fi mai destoinic chiar decât ai vrea.

Argan

Ba nu zău! Poți oare să vorbești despre boli, de cum ai căpătat haina asta?

Béralde

Da. Nu-i decât să vorbești; în robă și bonet orice aiureală devine savantlâc, orice nerozie devine înțelepciune.

Toinette

Să vedeți, domnule: de n-ar fi decât barba dumneavoastră și încă e bine, căci barba înseamnă jumătate dintr-un doctor.

Cléante

În orice caz sunt gata la orice.

Béralde

(către Argan)

Vrei să te faci doctor chiar acum?

Argan

Cum chiar acum?

Béralde

Da, chiar în casa ta.

Argan

În casa mea?

Béralde

Da. Prieteni de-ai mei de la o anume facultate vor veni peste puțin timp, și te vor declara doctor, chiar în casa ta. Asta n-o să te coste nimic.

Argan

Dar eu ce-o să spun? Ce-o să le răspund?

Heralde

Ai să-nveți din două vorbe și de altfel ți se va da în scris ce trebuie să spui. Du-te de-ți pune o haină potrivită. Până atunci, trimit să-i cheme.

Argan

Hai, s-o vedem și p-asta.

Scena 23

Béralde, Angélique, Cléante, Toinette

Cléante

Ce vreți să spuneți și ce vreți să-nțelegeți printr-o anumită facultate unde aveți prieteni?

Toinette

Ce scopuri urmăriți?

Béralde

Să petrecem nițel astă-seară. Niște actori au organizat un mic spectacol, cu cântece și dansuri, având ca subiect acordarea titlului unui medic; vreau să ne distrăm puțin împreună iar fratele meu să fie personajul principal.

Angélique

Unchiule, mi se pare, însă, că-ți cam bați joc de tata.

Béralde

Nu-i vorba de batjocură, nepoată, ci de a ne potrivi fanteziilor sale. Totul se petrece între noi. De altfel ne putem alege fiecare câte un rol, înveselindu-ne astfel unul pe altul. Doar suntem în carnaval. Hai repede să punem totul la punct.

Cléante

(către Angélique)

Primești?

Angélique

Sigur, devreme ce unchiul e în frunte.

Al treilea intermediu

E vorba de ceremonia burlescă a acordării titlului de medic, cu recitări, cântece și dansuri. Mai mulți tapițeri vin să rânduiască sala și așează băncile în cadență. Intră apoi întreaga adunare, compusă din opt port-seringi, șase spițeri, douăzeci și doi de doctori împreună cu cel căruia i se va acorda titlul de medic, opt chirurgi, dansatori, și doi chirurgi, cântăreți. Fiecare ia loc după rangul său.

Prima intrare a baletului

Praeses

Savantissimi doctores
Medicinae professores,
Qui hic adunatis estis:
Et vos altri, magni domnes,
Sententiarum facultatis
Fideles executores,
Vos chirurgi, vos spițeri
Grupum totum aste seri,
Salus, honor et bănetum,
Atque bonum appetitum.

Non possum, docti confrăți,
Ego salis minunari
Qualis bona invenția
Est medici professia;
Quam bella idea et bene gasita,
Medicina illa benedicta,
Quae, suo nomine solo,
Curioso miraculo,
De mult longo tempore,
Facil ad placum vivere
Tanti homines omni genere.

Por totem terram videmus
Magnam stimam ubi sumus;
Magni, mici, fii et tati

Sunt de noi inamorati.
Totus mundus, fugeses ad nostros remedios
Nos privescat sicut deos
Et nostris prescriptiis
Principes et reges supusos videtis.

Este dat nostrae sapientiae,
Boni sensus atque prudentiae
Cu multa forța lucrare
Pro nos bene conservare
În tali credito, faima et honore;
Et seama luare de a non primire
In nostro docto corpore,
Quam persones capabiles
Et in totum dignas ocupare
Has locos honorabiles.

De aceea dar nunc convocati estis,
Et credo quod gasibitis
Dignam materiam medici
În savanți homine qui est aci
Care în lucris omnibus,
Dono interrogandum,
Et adânc examinandum
Vostros capacitatibus.

Primus doctor

Si mihi licentiam dat dominus Praeses,
Et tanti docti doctores
Et asistentes illustres
Prea savanti licențiato,
Quem cinstesco et honoro,
Domandabo causam et pricinam quare
Opium face a dormire.

Bachelierus

Mihi a docto doctore
Domandatur causam et pricinam quare
Opium face a dormire.
La care respondeo,
Quia est in eo V
irtus dormitiva,
Cujus est natura
Sensus ațipire.

Chorus

Bene, bene. bene, bene respondere.
Dignus, dignus est intrare
In nostro docto corpore.
Bene, bene, respondere.

Secundus doctor

Cum permissione Praesidis,
Doctissimae facultatis,
Et totius his nostris actis
Adunarae asistentis,

Domandabo tibi docto licențiate,
Quae sunt remedia
Quae, in maladia
Zisa hydropisia,
Cuvine-se facere.

Bachelierus

Clysterium donare.

Postea sânge luare,
Et apoi purgare.

Chorus

Bene, bene, bene, bene respondere.

Dignus, dignus est intrare
In nostro docto corpore.

Tertius doctor

Si bonum se pare domino Praesidi,

Doctissimae facultati,
Et adunarae praesenti,

Intrebabo tibi, docte licențiate,

Quae remedia eticis,
Pulmonicis asmaticis
Credas bene facere.

Bachelierus

Clisterium donare,
Postea sânge luare,
Et apoi purgare.

Chorus

Bene, bene, bene, bene respondere.

Dignus, dignus est intrare
In nostro docto corpore.

Quartus Doctor

Super ilia maladias,

Doctus licențiatuș dixit miracolas;

Dar si non plictiscesco dominant Praesidem,

Doctissimam facultatem,

Et totam honorabilem

Adunare ascultandem;

Faciam illi unarn questionem,

Mai ieri bolnavus unus

Cadevit in meas manus;

Habet magnam cum multi fioris;

Magnam dolorem capitis

Et magnum malum ad costas

Cum magna difficultate

Et chino în respirare

Facit mihi grația dicere

Docte licențiate,

Quid illi facere.

Bachelierus

Clysterium donare,

Postea sânge luare,
Et apoi purgare.

Quintus Doctor

Dar, si maladia
Facit comedia,
Non vult carabanire
Quid illi facere?

Bachelierus

Clysterium donare,
Postea sânge luare,
Et apoi purgare,
Resingerare, repurgare, reclysterizare

Chorus

Bene, bene, bene, bene respondere.
Dignus, dignus est intrare
In nostro docto corpore.

Praeses

Juras păzire statuta
Per facultatem praescripta,
Cum sensu et judecata?

Bachelierus

Juro.

Praeses

Essere in omnibus
Consultationibus
Antiqui aviso
Aut bono
Aut nebono?

Bachelierus

Juro.

Praeses

Nice quandum te servire
De remediis streinis
Quam nobis dicat docte facultatis
Maladus fie crepare
Et mori de suo malo?

Bachelierus

Juro.

Praeses

Ego, cum asta honeto
Venerabila et docto,
Dono tibi et concedo
Virtutem et capacitatem
Medicandi,
Purgandi,
Singerandi,

Injectandi,
Taiandi,
Sfartecandi
Et occidendi
Impune per totam terram.

A doua intrare a baletului

Toți chirurgii și spițerii vin, în cadență, să-l asculte.

Bachelierus

Înalți doctores doctrinae
Rubarbii et siminichii
Ar fi desigur una nebunia,
Ridicola et una ineptia
Daca ego apucare
Vobis laudes donare
Et cercare adăugare
Lumina ad solem
Et stelas aci cerum,
Undas ad Oceanum
Et rosas primaverae.
Permiteti per unam vorbam
Pro toto mulțumire
Recunoștința arătare corpori tam docto.
Vobis, vobis debeo
Plusquam naturae et tati meo:
Natura et pater meus
Hominem me habent factum;
Vos aut me, et est mai importantum;
Avetis factum medicum:
Honor, favor et gratia
Qui in hoc corde, care iat-o
Imprimant sentiment a
Qui durabant in secula.

Chorus

Vivat vivat vivat, vivat centum vivat
Novus doctor qui tam bene cuventat!
Mille, mille annis manance et bibat
Sanguis luare, moarte dare.

A treia intrare a baletului

Toți chirurgii și spițerii dansează în sunetul instrumentelor și al cântecelor, bătând tactul cu mâinile și cu mojarele de spițerie.

Chirurgus

Vedea-și-ar doctas
Suas rețetas
Omnium chirurgorum
Plini cabineti
Idem farmacias.

Chorus

Vivat, vivat, vivat una suta vivat!
Novus doctor qui tant bene cuventat!
Una mie annis ghiftuitus fie
Sanguis luare, moarte dare.

Chirurgus

Fie-i toți anni
Tare multos boni
Et favorabiles
Et habere numai
Ciumas et pojarus
Febras, pleuresias,
Fluxus sanguinus et dyssenterias!

Chorus

Vivat, vivat, vivat una suta vivat!
Novus doctor qui tant bene cuventat!
Una mie annis ghiftuitus fie
Sanguis luare, moarte dare.

A patra intrare a baletului

Toți doctorii, chirurgii și spițerii ies, după rang, cu același ceremonial ca la intrarea în scenă.